

วารสารวิชาการ

วิทยาลัยบริหารศาสตร์

School of Administrative Studies Academic Journal

ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 ประจำเดือนมกราคม - มีนาคม 2565

Vol. 6 No. 1 January - March 2023

SASAJ

School of Administrative Studies
Academic Journal

ISSN : 2673 - 0758 (online)

วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์

School of Administrative Studies Academic Journal

ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มีนาคม 2566)

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 4 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม

ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน

ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน

ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ผลงานวิชาการและผลงานวิจัยทางรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ การบริหารกิจการทางสังคม และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
2. เพื่อให้บริการวิชาการเกี่ยวกับการเสนอทางออกในการแก้ปัญหาสังคม

การพิจารณาคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความที่ตีพิมพ์จะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) จำนวน 3 ท่าน ซึ่งคณะกรรมการกลั่นกรองบทความของวารสาร เป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องและได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความและผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double-blind Peer Review)

คณะกรรมการที่ปรึกษา

1. ศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ แสนบุราณ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
2. ศาสตราจารย์ ดร.สิทธิ บุตรอินทร์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. รองศาสตราจารย์ ดร.วีระพล ทองมา	มหาวิทยาลัยแม่โจ้

บรรณาธิการบริหาร (Executive Editor)

รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมชัย ปัญญาดี	มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ผู้ช่วยบรรณาธิการ (Editorial assistant)

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ผาเจริญ	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
2. นางนิตยา ไพยมรมณ์	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
3. นายกิตติวัฒน์ คมเสวต	มหาวิทยาลัยแม่โจ้

กองบรรณาธิการ (Editorial Board)

1. รองศาสตราจารย์ ดร.พระมหาวิเศษ เสาะพบดี	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา สะสอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
3. รองศาสตราจารย์ ดร.วีระ เลิศสมพร	มหาวิทยาลัยพะเยา
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สถาพร แสงสุโพธิ์	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรารธนา ยศสุข	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอกพิชญ์ ชินะขำ	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศราภา ศุภรินทร์	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริยจรัส เตชะตันนินสกุล	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพดณ ปัญญาวิรัตน์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล พรหมกุล	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
11. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ พรหมดี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร แสนมี	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ระวี จันทร์ส่อง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันเพ็ญ เจริญตระกูลปิติ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิติ มณีกาญจน์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ออกแบบปก

นางสาวสุไรรัตน์ มั่นคง

เจ้าของ

วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

อาคารเทพ พงษ์พานิช ตำบลหนองหาร อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 50290

โทรศัพท์ 0-5387-5540-5 โทรสาร 0-5387-5540

<https://so05.tci-thaijo.org/index.php/SASAJ/index>

E-mail: sasjournal.mju@gmail.com

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์ (Peer Review)
ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (มกราคม - มีนาคม 2566)

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายใน

1. รองศาสตราจารย์ ดร.บงกชมาศ เอกเอี่ยม	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรารภนา ยศสุข	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอกพิชญ์ ชินะขำ	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรภา ศุภรินทร์	มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

1. รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยวัฒน์ เผือกคง	มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
2. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
3. รองศาสตราจารย์ ดร.รัตน์ะ ปัญญาภา	มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
4. รองศาสตราจารย์ ดร.อภิรมย์ สีดาคำ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
5. รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา สะสอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชุตินันต์ สะสอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันเพ็ญ เจริญตระกูลปิติ	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรพงศ์ ตระการศิรินนท์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
9. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัชรพล พุทธรักษา	มหาวิทยาลัยบูรพา
10. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทวนธง ครุฑจ้อน	มหาวิทยาลัยทักษิณ
11. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนัสถา โรจนตระกูล	มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
12. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยตรี ดร.ไพศาล บรรจุสุวรรณ	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
13. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พระมหาดวงเด่น ฐิตญาโณ	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
14. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พระมหาวิรัชศักดิ์ สุรเมธี	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
15. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิราภรณ์ ผันสว่าง	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
16. อาจารย์ ดร.สุรัชย์ พุดชู	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
17. อาจารย์ ดร.อรพรรณ ปางแก้ว	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
18. อาจารย์ ดร.ณัฐชานันท์ วงศ์มูลิธิกร	มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
19. อาจารย์คณิต อนุธรรมเจริญ	นักวิชาการอิสระ

บรรณาธิการแถลง

วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ฉบับนี้เป็น ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม - มีนาคม 2566 วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์ ได้รับการคัดเลือกเข้าสู่ฐานข้อมูล TCI และได้ถูกจัดคุณภาพให้เป็นวารสารกลุ่มที่ 1 เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2565 และเผยแพร่บทความทางวารสารออนไลน์ในระบบวารสารของ ThaiJo2.0 ทั้งนี้ผู้ที่สนใจส่งบทความ สามารถลงทะเบียนผ่านระบบได้ที่ <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/SASAJ/about/submissions>

กองบรรณาธิการขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัยที่ได้พิจารณาและปรับปรุงบทความให้มีคุณภาพ และขอขอบคุณผู้สนับสนุนบทความที่ให้ความสนใจส่งบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์ โดยในฉบับนี้ มีบทความที่ได้รับการคัดเลือกให้ตีพิมพ์ จำนวน 12 บทความ แบ่งเป็น บทความวิจัย จำนวน 11 บทความ และบทความวิชาการ จำนวน 1 บทความ กองบรรณาธิการและคณะทีมงานจะรักษามาตรฐานการเผยแพร่มาตรฐานทางวิชาการ เพื่อประโยชน์ในการเพิ่มประสิทธิภาพของการศึกษาและการเผยแพร่ผลงานทางรัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ การบริหารกิจการทางสังคม สหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ เพื่อให้บริการวิชาการ และเสนอทางออกในการแก้ปัญหาสังคมให้ปรากฏสู่สาธารณชนต่อไป

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่เลือกสรรมาตีพิมพ์จะมีประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจ และกองบรรณาธิการขอขอบคุณผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่สนับสนุนการจัดทำวารสารฉบับนี้ให้เสร็จสมบูรณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมชัย ปัญญาดี

ทัศนะและข้อคิดเห็นของบทความในวารสารฉบับนี้

เป็นของผู้พิมพ์แต่ละท่าน ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการแถลง

สารบัญ

บทความวิจัย:	หน้า
■ ต้นแบบการจัดการเมืองผู้สูงอายุเทศบาลเมืองเขารูปช้างอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา : ศदानนท์ วัดตธรรม, ทวีศักดิ์ พุ่มสุขชี, พรชัย ลิขิตธรรมโรจน์, และ อีรพร ทองชะโงก	1
■ การสร้างเครือข่ายความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริตโดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงใหม่ : วิราษ ภูมาศรี, วินิจ ผาเจริญ, และ รัตนภรณ์ ประพันธ์รัตน์	20
■ การช่วยเหลือทางด้านมนุษยธรรมในพม่า : ศึกษากรณี Free Burma Rangers (FBR) : อัคราชัย เสมมณี	35
■ การพัฒนาสมรรถนะของพระสังฆาธิการเพื่อการบริหารจัดการวัดและชุมชนที่ดี กรณีศึกษา พระสังฆาธิการในอำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ : พระครูมนุญบุญญากร ศรีบุญเป็ง, เฉลิมชัย ปัญญาดี, สมคิด แก้วทิพย์, และ พระฐานี จองเจน	51
■ รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชนบ้านร่องหวาย ตำบลดงมหาวัน อำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย : ชาญชัย ฤทธิร่วม, และ อารีย์ บินประทาน	66
■ ประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่น เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร : ศศิประภา ทารพันธ์, และ ราเชนทร์ นพณัฐวงศ์กร	75
■ ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานคุมประพฤติด้านการสืบเสาะและพินิจ ประจำสำนักงานคุมประพฤติ จังหวัดสมุทรสาคร : กัลยา ภมร, และ ราเชนทร์ นพณัฐวงศ์กร	89
■ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งยุค New Normal ในการจัดการด้านสินเชื่อของ สหกรณ์เครดิตยูเนียน เขตภาคเหนือของประเทศไทย : ธนกร ลีริสุคันธา	104

บทความวิจัย: (ต่อ)	หน้า
--------------------	------

■ ผลกระทบของโรคระบาดโควิด 19 และการปรับตัวของผู้ประกอบการร้านค้าปลีกธงฟ้า
ประชาชน ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
: ประรณนา หลีกภัย, และ ปิ่นฤทัย นิวัตตระกูล	119
■ ปัจจัยส่วนประสมการตลาดผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วม
ของชุมชนในเขตพื้นที่พิเศษอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร
: สมบัติ กันบุตร, เกษราพร ทิรวางศ์, อำนวยพร ใหญ่ยิ่ง, อโนชา สุภาวกุล,
และ น้ำฝน รักประยูร	133
■ ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวต่อปัจจัยด้านการตลาดท่องเที่ยว
ของจังหวัดร้อยเอ็ด
: รุ่งวิทย์ ศรีกุล, และ จรินทร์ พักประไพ	150

บทความวิชาการ:

■ รัฐสวัสดิการหรือสวัสดิการของรัฐ: นโยบายเรียนฟรี
: ปพิชญา ภิระตา	164

ภาคผนวก:

■ กระบวนการพิจารณาบทความ	180
■ แนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ	181

ต้นแบบการจัดการเมืองผู้สูงอายุเทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา *

A Model of Elderly City Management Khaoroochang Municipality Muang District Songkhla Province

ศदानนท์ วัตตธรรม¹, ทวีศักดิ์ พุฒสุขชี², พรชัย ลิขิตธรรมโรจน์³, และ อีรพร ทองชะโชค⁴

Sadanon Wattatham¹, Thaweesak Putsukee², Pornchai Likitthammaroj³,

and Teeraporn Tongkachok⁴

วิทยาลัยนานาชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ^{1,2},

วิทยาลัยการจัดการเพื่อการพัฒนา มหาวิทยาลัยทักษิณ³,

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ⁴

International College, Thaksin University^{1,2}

Management for Development College, Thaksin University³

Faculty of Humanities and Social Sciences, Thaksin University⁴

Corresponding Author, E-mail: sadanon.wa@skru.ac.th

บทคัดย่อ

งานวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ค้นหาศักยภาพที่นำไปสู่การสร้างต้นแบบการจัดการเมืองผู้สูงอายุเทศบาลเมืองเขารูปช้าง 2) ออกแบบต้นแบบการจัดการเมืองผู้สูงอายุเทศบาลเมืองเขารูปช้าง และ 3) ประเมินต้นแบบการจัดการเมืองผู้สูงอายุเทศบาลเมืองเขารูปช้าง เป็น การวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเก็บข้อมูลจากผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ ของเทศบาลเมืองเขารูปช้าง จำนวน 6 คน และเครือข่ายคณะกรรมการ จำนวน 9 หน่วยงาน ใช้ แบบสอบถามเก็บข้อมูลจากประชาชนในพื้นที่ช่วงอายุ 50 ปีขึ้นไป จำนวน 389 คน ใช้แบบ

* ได้รับความเห็นชอบ: 14 พฤศจิกายน 2565; แก้ไขบทความ: 3 มกราคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 5 มกราคม 2566

บันทึกการประชุมเชิงปฏิบัติการเก็บข้อมูลจากผู้สูงอายุในพื้นที่ จำนวน 33 คน และใช้แบบประเมินเก็บข้อมูลจากนักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ศักยภาพที่นำไปสู่การสร้างต้นแบบการจัดการเมืองผู้สูงอายุเทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ได้แก่ นโยบายด้านคุณภาพชีวิตของผู้บริหาร มีความชัดเจน รวมทั้งได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานภาคีเครือข่ายที่เข้มแข็งและมีความเชี่ยวชาญที่แตกต่างกันไปในการจัดกิจกรรมให้ผู้สูงอายุ ในขณะที่ยังมีข้อจำกัดทางด้านการจัดสรรงบประมาณยังไม่ครอบคลุม ขาดระบบเทคโนโลยีของเมือง และขาดระบบและกลไกในการประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อจัดการหรือแก้ปัญหาให้ผู้สูงอายุทุกระดับ 2) ต้นแบบการจัดการเมืองผู้สูงอายุเทศบาลเมืองเขารูปช้าง ได้แก่ การปรับปรุงที่อยู่อาศัยไปจนถึงถนนหนทาง และสวนสาธารณะ การจ้างงานและอบรมอาชีพ การจัดกิจกรรมทางสังคมให้ครอบคลุมทุกกลุ่มวัย และการตรวจสุขภาพผู้สูงอายุทั่วทั้งพื้นที่ ซึ่งดำเนินการในรูปแบบของคณะกรรมการ และ 3) ประเมินต้นแบบการจัดการเมืองผู้สูงอายุเทศบาลเมืองเขารูปช้าง พบว่า เหมาะสมทุกด้าน โดยสามารถนำผลที่เกิดขึ้นไปกำหนดเป็นแนวทางการจัดการเมืองผู้สูงอายุให้กับผู้บริหารท้องถิ่นอย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: การจัดการ; เมืองผู้สูงอายุ; องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

This research had been conducted under 3 objectives, which are: identification of local potentials as factors for creating an elderly city management model in Khaorooopchang Municipality; designation of the elderly city management model; and verification of functionality of the created model. It is action research being conducted, applying a number of research instruments, inclusively: semi-structure interviews with 6 administrators and municipal officers; working team of 9 organizations network; questionnaires addressed to 389 habitants of over 50 years aged; recorded meeting discussion of 33 elderly persons; and evaluation guideline to verify the model to be assured by 5 invited academics and experts.

The research's findings are, as following. 1) identification of local potentials as factors for creating an elderly city management model in Khaorooopchang Municipality, they are: quality of life policy to implement of executives is clearly, collaboration from strong network partners with different expertise in organizing activities for the elderly. While there are still restrictions on budget allocation that have not yet been distributed, the lack of technology in the city, and the lack of systems and mechanisms to coordinate with relevant agencies to manage or solve problems for the elderly at all levels. 2) It consists the 4 necessary tasks to implement in action for having the Model of Elderly City Management been successful, they are included- renovation of housing to roads and park, employment and vocational training, social activities to cover all age groups, and health check-ups for the elderly throughout the area. All mentioned tasks shall be geared by the Committee. 3) The above-developed model had been verified the four proposed tasks in action were considered appropriate by them. The results can be used to formulate a guideline for managing the elderly city for local administrators appropriately.

Keywords: management; elderly city; local government organization

1. บทนำ

สังคมผู้สูงอายุ (Aged Society) เป็นกระแสที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในยุคปัจจุบัน ซึ่งเกิดจากสัดส่วนโครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนแปลง โดยกลุ่มคนที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป เริ่มกลายเป็นกลุ่มคนส่วนใหญ่ของสัดส่วนประชากรทั้งหมด ทางองค์การสหประชาชาติ ได้ ประเมินสถานการณ์ไว้ว่า ในช่วงปี พ.ศ. 2544-2643 จะเป็นศตวรรษแห่งผู้สูงอายุ จากการเพิ่มขึ้นของประชากรผู้สูงอายุ โดยสัดส่วนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 12.3 ในปี พ.ศ. 2558 เป็นร้อยละ 13.8 ในปี พ.ศ. 2563 หรือประมาณ 7,758 ล้านคน (สำนักงาน คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) เช่นเดียวกับ Duch, Berrone, & Richart (2017) ที่กล่าวถึงสถานการณ์ของประชากรโลก พบว่า ในปี พ.ศ. 2560 มีผู้สูงอายุ

จำนวน 962 ล้านคน และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าในปี พ.ศ. 2593 และเพิ่มขึ้นเป็นสามเท่าในปี พ.ศ. 2643 และมากกว่าครึ่งหนึ่งหรือประมาณร้อยละ 57 ของผู้สูงอายุทั้งหมด จะอาศัยอยู่ในเมือง โดยเฉพาะในประเทศที่มีรายได้ต่ำและปานกลาง จะมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องร้อยละ 70 ภายในปี พ.ศ. 2593 นอกจากนี้ Lee (2004) ได้คาดการณ์จำนวนประชากรในช่วงปี พ.ศ. 2542-2623 พบว่า การพึ่งพาระหว่างกลุ่มที่มีอายุมากกว่า 65 ปีขึ้นไป กับกลุ่มวัยทำงานอายุระหว่าง 20-64 ปี จะมีสูงถึงร้อยละ 95 ซึ่งนับว่าเป็นตัวเลขที่ค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับภาวะการเกิดและการตายที่ลดลง

ความท้าทายที่สำคัญในการจัดการหรือดูแลผู้สูงอายุในปัจจุบันนั้น เป็นไปตามผลการประชุมสมัชชาระดับโลกว่าด้วยผู้สูงอายุ ครั้งที่ 2 (The 2nd World Assembly on Aging) ณ กรุงมาดริด ประเทศสเปน ในปี พ.ศ. 2545 ว่าด้วยเรื่องผู้สูงอายุ (The Madrid International Plan of Action on Aging) ที่ได้กำหนดประเด็นท้าทายในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุ ได้แก่ การสร้างหลักประกันด้านรายได้ การส่งเสริมและขยายโอกาสในการทำงาน การสร้างและพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว โดยมุ่งเน้นที่จะสร้างและพัฒนากลไกต่าง ๆ ที่มีอยู่ทั้งในระดับนโยบาย ระดับปฏิบัติ ทั้งในเขตเมือง และในระดับท้องถิ่น การจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมและปลอดภัยในที่สาธารณะ และการเสริมสร้างขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดำเนินงานด้านผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุได้รับการดูแลด้านคุณภาพชีวิตอย่างครอบคลุมทุกด้าน (กรมกิจการผู้สูงอายุ, 2561)

เทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกิ่งเมืองกิ่งชนบท แต่เริ่มมีการขยายตัวของเมืองเพิ่มสูงขึ้นและมีแนวโน้มกลายเป็นเมืองขนาดใหญ่ในอนาคต ความโดดเด่นของเมืองเขารูปช้างอาจกล่าวได้ว่าเป็นเมืองแห่งการศึกษาซึ่งเป็นที่ตั้งของมหาวิทยาลัยหลายแห่งในพื้นที่ เป็นเมืองย่านการค้าและโรงงานอุตสาหกรรม เป็นเมืองที่พักอาศัย อีกทั้งยังเป็นเมืองที่ตั้งของหน่วยงานราชการที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก ทำให้มีประชากรที่เข้ามาอยู่อาศัยในพื้นที่ที่มีความหลากหลายแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มนักศึกษา กลุ่มข้าราชการ กลุ่มข้าราชการเกษียณ กลุ่มที่ย้ายถิ่นฐานชั่วคราวเพื่อเข้ามาประกอบอาชีพ และกลุ่มที่ตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอย่างถาวร ซึ่งความหลากหลายของจำนวนประชากรตามที่กล่าวมานี้ ได้รวมไปถึงประชากรที่เป็นผู้สูงอายุ ซึ่งมีจำนวน 8,139 คน คิดเป็นร้อยละ 18.9 ของจำนวนประชากรทั้งหมด จำนวน 42,972 คน (ข้อมูล ณ เดือนสิงหาคม 2564) (เทศบาลเมืองเขารูปช้าง, 2564)

เทศบาลเมืองเขารูปช้าง ได้มีการจัดบริการสาธารณสุขในการดูแลผู้สูงอายุมาแล้วในระดับหนึ่ง แต่ยังคงมีข้อจำกัดในการดำเนินงาน กล่าวคือ มีผู้สูงอายุเพียงร้อยละ 20.0 เท่านั้นที่ได้รับการดูแล ในด้านของการจัดการยังคงแยกส่วนระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ขาดการสร้างรายได้หรือการจ้างงานผู้สูงอายุในพื้นที่ การออกแบบที่พักอาศัยยังไม่มีรูปแบบเพื่อรองรับผู้สูงอายุ สภาพเมืองยังไม่เอื้ออำนวยต่อความการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ รวมถึงประเด็นที่สำคัญคือ ผู้สูงอายุยังขาดการมีส่วนร่วมในการออกแบบการใช้ชีวิตในเมืองด้วยตัวเอง ทั้งหมดนี้ ยังคงเป็นความโจทย์และความท้าทายของเทศบาลที่ต้องจัดบริการสาธารณสุขให้ครอบคลุมทุกมิติ และสร้างเครือข่ายการทำงานที่มีความหลากหลายในทุกภาคส่วน จึงนำไปสู่การศึกษาวิจัยเรื่อง ต้นแบบการจัดการเมืองผู้สูงอายุเทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อสร้างแนวทางการจัดการสู่การเป็นเมืองผู้สูงอายุที่สมบูรณ์อย่างยั่งยืนในมิติของการจัดการเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกิดประโยชน์ต่อประชาชนในพื้นที่อย่างแท้จริง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อค้นหาศักยภาพที่นำไปสู่การสร้างต้นแบบการจัดการเมืองผู้สูงอายุเทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
2. เพื่อออกแบบต้นแบบการจัดการเมืองผู้สูงอายุเทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
3. เพื่อประเมินต้นแบบการจัดการเมืองผู้สูงอายุเทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action research) ที่มุ่งจะนำผลที่ได้ไปใช้ในการปฏิบัติ พัฒนา และปรับปรุงการดำเนินงานของหน่วยงานในลักษณะของการวิจัยและพัฒนา (research and development) โดยอาศัยวิธีวิจัยทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ โดยผลการวิจัยที่ได้จะอยู่ในรูปแบบข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางดำเนินการที่ทางเทศบาลสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในอนาคต ซึ่งสามารถสรุปวิธีดำเนินการวิจัย ได้ดังตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 วิธีดำเนินการวิจัย

วัตถุประสงค์	ประเด็น/ตัวแปร	ผู้ให้ข้อมูลหลัก	เครื่องมือ	วิเคราะห์ผล
1. ค้นหา ศักยภาพ ที่นำไปสู่การ สร้างต้นแบบ การจัด การเมือง ผู้สูงอายุ เทศบาลเมือง เขารูปช้าง	1. การวิเคราะห์ SWOT สภาพแวดล้อมการจัดการเมือง ผู้สูงอายุ ได้แก่ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค 2. แนวทางการจัดการเมือง ผู้สูงอายุ ได้แก่ การวางแผน การ จัดองค์กร การนำของผู้มีอำนาจ และ การควบคุม 3. แนวทางการสร้างต้นแบบเมือง ผู้สูงอายุ ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐาน เศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพ 4. ระดับความต้องการของ ผู้สูงอายุในพื้นที่ที่มีต่อการจัด การเมืองผู้สูงอายุ ได้แก่ โครงสร้าง พื้นฐาน เศรษฐกิจ สังคม และ สุขภาพ	ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ 1) ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ ของเทศบาลเมืองเขารูป ช้าง จำนวน 6 คน และ 2) เครือข่ายคณะทำงานของ เทศบาลเมืองเขารูปช้าง และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จำนวน 9 หน่วยงาน โดย ทั้งหมดใช้วิธีการกำหนด ผู้ให้ข้อมูลหลักแบบเฉพาะ เจาะจง 2) กลุ่มตัวอย่างที่อยู่ใน กลุ่มช่วงอายุ 50 ปีขึ้นไป ในเขตเทศบาล จำนวน 389 คน โดยสุ่มจาก ประชากร จำนวน 14,442 คน ด้วยสูตรของ Yamane (1973)	แบบสัมภาษณ์กึ่ง โครงสร้าง แบบสอบถาม ที่มี ค่าดัชนีความ สอดคล้องมากกว่า 0.50 ขึ้นไป ทุกข้อ และมีค่าความ เชื่อมั่นเท่ากับ 0.97	วิเคราะห์เชิง เนื้อหา ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน
2. ออกแบบ ต้นแบบการ จัดการเมือง ผู้สูงอายุ เทศบาลเมือง เขารูปช้าง	การจัดการเมืองผู้สูงอายุ ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐาน เศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพ	กลุ่มผู้สูงอายุในพื้นที่ เทศบาลเมืองเขารูปช้าง โดย ใช้วิธีการเปิดโอกาสให้ ผู้สูงอายุในพื้นที่ที่สนใจใน การเข้าร่วม จำนวน 33 คน	แบบบันทึกการ ประชุมเชิง ปฏิบัติการ	วิเคราะห์เชิง เนื้อหา

วัตถุประสงค์	ประเด็น/ตัวแปร	ผู้ให้ข้อมูลหลัก	เครื่องมือ	วิเคราะห์ผล
3. ประเมิน ต้นแบบการ จัดการเมือง ผู้สูงอายุ เทศบาลเมือง เขารูปช้าง	การจัดการเมืองผู้สูงอายุ ได้แก่ โครงสร้างพื้นฐาน เศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพ	กลุ่มนักวิชาการหรือ ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการ จัดการ เมืองผู้สูงอายุ และ องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น จำนวน 5 คน	แบบประเมิน	ค่าดัชนีความ สอดคล้อง

4. สรุปผลการวิจัย

1. ศักยภาพที่นำไปสู่การสร้างต้นแบบการจัดการเมืองผู้สูงอายุเทศบาลเมือง เขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

จากผลที่เกิดขึ้นสามารถสรุปศักยภาพที่นำไปสู่การสร้างต้นแบบการจัดการเมืองผู้สูงอายุ
เทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยแยกออกเป็นจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส
และอุปสรรค ดังแสดงรายละเอียดในตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ศักยภาพที่นำไปสู่การสร้างต้นแบบการจัดการเมืองผู้สูงอายุเทศบาลเมืองเขารูปช้าง

SWOT	สภาพแวดล้อม สำหรับการจัดการ เมืองผู้สูงอายุ	แนวทาง การจัดการเมือง ผู้สูงอายุ	แนวทางการสร้าง ต้นแบบเมือง ผู้สูงอายุ	ระดับความ ต้องการต่อการจัด การเมืองผู้สูงอายุ	สรุปศักยภาพ การสร้างต้นแบบ เมืองผู้สูงอายุ
จุดแข็ง	ผู้บริหารมีนโยบาย ที่จะส่งเสริมหรือ พัฒนาคุณภาพชีวิต โดยการสร้างการมี ส่วนร่วมกับภาคี เครือข่ายในการ ร่วมกัน	ผู้บริหารเปิดโอกาส ให้บุคลากรของ เทศบาลและ หน่วยงานภาคี เครือข่ายเข้าร่วม เสนอและร่วม ขับเคลื่อน	การจัดกิจกรรม เพื่อผู้สูงอายุ ในพื้นที่อย่าง ต่อเนื่องจนเกิด การศึกษาดูงาน จากหน่วยงาน ภายนอก	การยกระดับ กิจกรรมทางสังคม ให้ได้มาตรฐาน ครอบคลุมทุกกลุ่ม วัย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.18)	ผู้บริหารเทศบาล มีนโยบายและ แนวทางเพื่อ ยกระดับเมือง สู่เมืองผู้สูงอายุ ด้วยผู้สูงอายุเอง

SWOT	สภาพแวดล้อม สำหรับการจัดการ เมืองผู้สูงอายุ	แนวทาง การจัดการเมือง ผู้สูงอายุ	แนวทางการสร้าง ต้นแบบเมือง ผู้สูงอายุ	ระดับความ ต้องการต่อการจัด การเมืองผู้สูงอายุ	สรุปศักยภาพ การสร้างต้นแบบ เมืองผู้สูงอายุ
จุดอ่อน	งบประมาณ ทางด้านสูงอายุ ค่อนข้างจำกัด และ การส่งเสริมการจ้าง งานผู้สูงอายุใน สถานประกอบการ ค่อนข้างน้อย	การจัดสรร งบประมาณตามราย หัวผู้สูงอายุเพื่อให้ ทั่วถึงและเพียงพอ ต่อการจัดกิจกรรม และสวัสดิการต่าง ๆ	ขาดการจัดการ พื้นที่สาธารณะ การจัดกิจกรรม เชิงรุก และ ขาดเทคโนโลยี เพื่อการรักษา ความปลอดภัย	การสร้างกองทุน ทางการเงินและ ส่งเสริมกิจกรรม ทางเศรษฐกิจของ ผู้สูงอายุ อยู่ใน ระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.00)	การจัดสรร งบประมาณ ไม่ครอบคลุม ผู้สูงอายุทั้งหมด และขาดระบบ เทคโนโลยีของ เมือง
โอกาส	นโยบาย ระเบียบข้อ กฎหมายจาก หน่วยงานส่วนกลาง ทางด้านผู้สูงอายุ ค่อนข้างชัดเจน	ศักยภาพของ หน่วยงานภาคี เครือข่ายและภาค ประชาชน ที่พร้อมเข้าร่วม ดำเนินงานทางด้าน ผู้สูงอายุ	ความร่วมมือจาก หน่วยงานภาคี เครือข่ายและ ประธานชมรม ผู้สูงอายุ	กิจกรรมด้านสุขภาพ ที่หลากหลายโดย ความร่วมมือจาก หน่วยงานภาคี เครือข่าย อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X}$ = 4.33)	หน่วยงานภาคี เครือข่ายที่ เข้มแข็งและร่วม เป็นพันธมิตรที่ดี ร่วมสร้างเมือง ผู้สูงอายุ
อุปสรรค	การแพร่ระบาดของ โรคโควิด-19 ที่ไม่ สามารถจัดกิจกรรม ได้ และการเข้าถึง เทคโนโลยีมีเพียง ผู้สูงอายุบางกลุ่ม	หน่วยงานภาคี เครือข่ายยังไม่ได้มี บทบาทในการร่วม ประเมินผลกิจกรรม ผู้สูงอายุอย่างเต็มที่	สถานประกอบ การในพื้นที่ยังไม่มี การจ้างงาน ผู้สูงอายุมาก เท่าที่ควร	การประสาน งาน หรือการสนับสนุน จากหน่วยงานที่ เกี่ยวข้องทางด้านที่ อยู่อาศัยค่อนข้าง ล่าช้า อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X}$ = 4.16)	การสร้างระบบ และกลไกในการ ประสาน ส่งต่อ และร่วมรับผลที่ เกิด

2. ต้นแบบการจัดการเมืองผู้สูงอายุเทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

2.1 ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ประเด็นสำคัญสำหรับการออกแบบเมืองผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ประเด็นที่สำคัญคือการตรวจสอบสภาพบ้านพักอาศัยของผู้สูงอายุ โดยช่างมีอาชีพและได้รับการรับรองจากเทศบาลเป็นประจำ รวมทั้งเทศบาลประสานหรือแจ้งไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการให้ความช่วยเหลือ มีการปรับปรุงทางเดินเท้าสาธารณะ ให้เป็นรูปแบบทางลาด การสร้างราวจับบริเวณทางเดินบันได หรือการจัดทำห้องน้ำสาธารณะหรือที่พักในบางจุดบนเส้นทางหลักของเมืองให้กับผู้สูงอายุได้ใช้บริการ รวมถึง การสร้างช่องทางพิเศษในการให้บริการผู้สูงอายุตามหน่วยงานต่าง ๆ ตลอดจนการวางระบบเทคโนโลยีสารสนเทศของเมืองเพื่อรองรับการดำเนินชีวิตในยุคดิจิทัล และการสร้างระบบรักษาความปลอดภัยในกรณีเกิดเหตุฉุกเฉินตั้งแต่ในบ้านพัก ตลอดจนถึงย่านชุมชนหลักของเมือง

2.2 ด้านเศรษฐกิจ ประเด็นสำคัญสำหรับการออกแบบเมืองผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ด้านเศรษฐกิจ ประเด็นที่สำคัญคือการให้ความรู้ในการสร้างอาชีพ การส่งเสริมทักษะฝีมือแรงงาน มีการจ้างงานที่เหมาะสมทั้งในหน่วยงานภาครัฐและสถานประกอบการภาคเอกชนในพื้นที่ มีการสร้างช่องทางหรือพื้นที่จำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์จากผู้สูงอายุ จัดตั้งกองทุนกู้ยืมการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุ โดยบริหารกองทุนด้วยผู้สูงอายุและกำกับดูแลด้วยเทศบาลและผู้เชี่ยวชาญทางการเงิน ตลอดจนวางแผนทางการเงินและสร้างกองทุนสำรองเลี้ยงชีพผู้สูงอายุ โดยเริ่มสะสมเงินในกองทุนตั้งแต่วันก่อนเกษียณอายุ เพื่อเป็นเงินทุนที่ใช้จ่ายในยามจำเป็นของตนเองเมื่อก้าวเข้าสู่วัยผู้สูงอายุในอนาคต

2.3 ด้านสังคม ประเด็นสำคัญสำหรับการออกแบบเมืองผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ด้านสังคม ประเด็นที่สำคัญคือ การจัดกิจกรรมสาธารณะในพื้นที่ที่มีความหลากหลายรูปแบบ ทั้งทางด้านศาสนา การให้ความรู้ การพัฒนาอาชีพ การกีฬา ดนตรี การละเล่น และนันทนาการ จัดทำเป็นปฏิทินกิจกรรมสำหรับผู้สูงอายุประจำปีของแต่ละหมู่บ้านอาจหมื่นเวียนในแต่ละเดือน เพื่อสร้างกิจกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเองและเกิดการแลกเปลี่ยนเข้าร่วมกิจกรรมระหว่างชมรม รวมทั้งจัดระบบการบริหารชมรมที่เกิดจากมีส่วนร่วมทั้งจากผู้สูงอายุ เทศบาล และเครือข่ายการทำงานต่าง ๆ สร้างความรู้ในการใช้เทคโนโลยี

สารสนเทศอย่างถูกต้องให้แก่ผู้สูงอายุ ตลอดจนพัฒนาช่องทางออนไลน์หรือแอปพลิเคชันสำหรับการใช้งานที่จำเป็นของผู้สูงอายุ และเป็นช่องทางในการติดต่อสื่อสารกับทางเทศบาล และระหว่างผู้สูงอายุในพื้นที่

2.4 ด้านสุขภาพ ประเด็นสำคัญสำหรับการออกแบบเมืองผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ด้านสุขภาพ ประเด็นที่สำคัญคือ การพัฒนาและส่งเสริมกิจกรรมสุขภาพที่มีมาตรฐาน ทันสมัย และบูรณาการกับภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งการตรวจสุขภาพประจำปีให้แก่ผู้สูงอายุทุกคนตามแต่ละหมู่บ้านหมุนเวียนกันไปตลอดทั้งปี จัดสร้างสวนสุขภาพที่รองรับผู้สูงอายุในจุดต่าง ๆ ของพื้นที่ สำหรับการออกกำลังกาย การพักผ่อนหย่อนใจ จัดการและควบคุมเรื่องอาหารปลอดภัยจากกลุ่มเนื้อสัตว์ และผัก ที่นำมาขายในตลาดสดของชุมชน ที่ต้องถูกสุขลักษณะและเพาะปลูกโดยวิถีทางธรรมชาติ ตลอดจน จัดกิจกรรม “ศูนย์บริหารสัจจร” โดยให้เทศบาลร่วมกับภาคีเครือข่ายลงพื้นที่ตรวจเยี่ยมผู้สูงอายุตามบ้าน เสริมจากการจัดกิจกรรมดูแลสุขภาพประจำปีของเทศบาล

3. การประเมินต้นแบบการจัดการเมืองผู้สูงอายุเทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ผลการประเมินต้นแบบการจัดการเมืองผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา พบว่า ต้นแบบการจัดการเมืองผู้สูงอายุเทศบาลเมืองเขารูปช้าง ได้แก่ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสุขภาพ มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 1 ซึ่งมากกว่า 0.50 ขึ้นไป ถือว่ามีความเหมาะสมในทุกด้าน โดยทางเทศบาลต้องยกระดับศักยภาพของเจ้าหน้าที่หรือสร้างเครือข่ายการทำงานที่ให้ครอบคลุมทุกมิติของการจัดการเมืองผู้สูงอายุ มีการสำรวจความต้องการของผู้สูงอายุเพื่อให้ทราบถึงความต้องการในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ และการกำหนดนโยบาย ค่าเป้าหมายที่สะท้อนถึงความสำเร็จในการจัดการเมืองที่ชัดเจน ซึ่งทั้งหมดเป็นข้อจำกัดที่เทศบาลต้องเร่งดำเนินการเพื่อนำไปสู่ศักยภาพของการจัดการเมืองอย่างเหมาะสม

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ สามารถอภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. ศักยภาพที่นำไปสู่การสร้างต้นแบบการจัดการเมืองผู้สูงอายุเทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

1.1 จุดแข็งของเทศบาล จะเห็นได้ว่า ผู้บริหารเป็นหัวใจหลักที่ให้ความสำคัญกับการจัดการเมืองผู้สูงอายุ เห็นได้จากนโยบายที่ให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่องของผู้บริหารทุกชุด รวมไปถึงการบูรณาการทำงานร่วมกันของบุคลากรในแต่ละกองและแต่ละฝ่าย จึงทำให้การจัดการผู้สูงอายุสามารถดำเนินการได้ทั้งด้านสวัสดิการ การศึกษา สุขภาพ และความปลอดภัย โดยมุ่งเน้นการตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Novak (2012) ที่กล่าวไว้ว่า ผู้สูงอายุควรได้รับผลจากการพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ของภาครัฐ ทั้งทางด้านความปลอดภัยทางสังคม การรักษาพยาบาล และกฎระเบียบต่าง ๆ ที่ทำให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุดีขึ้น

1.2 ข้อจำกัดหรือจุดอ่อนของเทศบาล ยังคงเป็นเรื่องของงบประมาณที่จะต้องได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อนำไปจัดกิจกรรมให้แก่ผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นไปตามหลักการสำคัญในแผนพัฒนาจังหวัดสงขลา พ.ศ. 2561 - 2565 ที่กล่าวถึง การจัดสรรงบประมาณว่า ค่าใช้จ่ายและงบประมาณในการดูแลผู้สูงอายุมีแนวโน้มมากขึ้น ดังนั้น การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรคเป็นประเด็นที่ควรให้ความสำคัญเป็นลำดับต้น ๆ อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ขวัญชนก ทองปาน (2559) ที่พบว่า ปัญหาที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ ได้แก่ ปัญหาการขาดแคลนงบประมาณ ปัญหาด้านบุคลากร ปัญหาการบริหารจัดการ ปัญหาการจัดหาวัสดุ/อุปกรณ์ รวมไปถึงความรู้ความสามารถหรือความเป็นวิชาชีพทางด้านผู้สูงอายุของบุคลากรที่ยังคงมีไม่เพียงพอ รวมถึงการพัฒนาาระบบของเทคโนโลยีสารสนเทศของเมืองที่ยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควรในการจัดการเมืองผู้สูงอายุ สำหรับโอกาสในการจัดการเมืองผู้สูงอายุเทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา มีความเข้มแข็งเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเรื่องของการมีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่ายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงภาคประชาชนที่ขับเคลื่อนโดยศูนย์ผู้สูงอายุและชมรมผู้สูงอายุในเขตเทศบาล ส่งผลทำให้กิจกรรมต่าง ๆ ของเทศบาลในการดูแลผู้สูงอายุสามารถจัดการได้อย่างต่อเนื่อง ถือเป็นการสร้างเครือข่ายการทำงานในลักษณะของการประสานพลัง

(synergy) โดยการใช้ศักยภาพหรือบทบาทหน้าที่ของแต่ละภาคส่วนเข้ามาเติมเต็มมิติของการจัดการเมืองผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Shafritz, Russell, & Borick (2009) ที่กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างรัฐบาลกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายและกลไกการดำเนินงานซึ่งมีอิทธิพลระหว่างรัฐบาลกลางไปยังรัฐบาลท้องถิ่นแต่ละระดับตามแต่ละที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ โดยมีความสัมพันธ์ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ งบประมาณ ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ลักษณะเฉพาะทางภูมิศาสตร์และอื่นๆ โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวอาจเกิดขึ้นได้ทั้งแนวดิ่ง (vertical) จากหน่วยงานระดับบน ได้แก่ หน่วยงานระดับภูมิภาค และจังหวัด ไปจนถึงระดับพื้นที่ ได้แก่ หน่วยงานระดับท้องถิ่น ภาคเอกชนและภาคประชาชนในพื้นที่ รวมถึงแนวนราบ (horizontal) ได้แก่ ความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.3 อุปสรรค ในการจัดการเมืองผู้สูงอายุ ในเรื่องของสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ที่ผ่านมา ทำให้กิจกรรมหลายอย่างหยุดชะงัก และไม่ครอบคลุมทั้งพื้นที่ ซึ่งเทศบาลควรจะดำเนินการเชิงรุกในการจัดกิจกรรมเพื่อให้เข้าถึงตามแต่ละหมู่บ้านเพิ่มมากขึ้น จากเดิมที่จัดกิจกรรมในลักษณะของการรวมกลุ่มบริเวณพื้นที่กลางของเทศบาล รวมทั้งควรจัดกิจกรรมที่มีความแปลกใหม่และทันกับสภาพการณ์ปัจจุบันเพิ่มมากขึ้น เช่น การส่งเสริมอาชีพ การจ้างงาน หรือการสร้างระบบโครงสร้างพื้นฐานของเมืองเพื่อรองรับการใช้ชีวิตของผู้สูงอายุ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ณัชพล บดิการ (2559) ที่พบว่า ปัญหาที่พบมากที่สุดคือเรื่องการเดินทางเข้าร่วมกิจกรรม ความต้องการเพิ่มเบี้ยยังชีพ การหาตลาดรองรับในการสนับสนุนอาชีพ และการให้ความสนใจกับสมาชิกชมรมผู้สูงอายุ ตามลำดับ

2. ต้นแบบการจัดการเมืองผู้สูงอายุเทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

2.1 ด้านโครงสร้างพื้นฐาน เป็นปัจจัยหนึ่งที่สะท้อนสภาพกายภาพของความเป็นเมืองได้อย่างชัดเจน ตั้งแต่บ้านพักที่อยู่อาศัย ไปจนถึงโครงสร้างพื้นฐานสาธารณะ ทั้งถนน ห้องน้ำ ทางเดินสาธารณะ รถรับส่ง ซึ่งด้วยสภาพพื้นที่ของเทศบาลเมืองเขารูปช้างมีความเป็นชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในแต่ละพื้นที่ในเขตเทศบาลอาจมีความแตกต่าง บางพื้นที่ยังต้องการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน โดยเฉพาะเรื่องของที่พักอาศัย ในขณะที่บางพื้นที่ต้องการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานสาธารณะ ทางเท้า เส้นทางที่เชื่อมต่อระหว่างบ้านและชุมชน รวมทั้งการได้รับบริการลักษณะพิเศษเป็นการเฉพาะสำหรับผู้สูงอายุ สิ่งเหล่านี้เทศบาลเมืองเขารูปช้างต้องสำรวจและจัดทำแผนพัฒนาเทศบาลประจำปี เพื่อนำไปสู่การจัดทำเทศบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี ซึ่งสอดคล้องกับ Pramitasari & Sarwadi (2015) ที่ได้

ศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมนอกสถานที่ของผู้สูงอายุและสิ่งอำนวยความสะดวก ซึ่งผลการศึกษาพบว่า สภาพพื้นผิวบนถนนที่ไม่สะดวกต่อการเดิน ห้องน้ำและทางลาดไม่มีราวจับ เป็นต้น ซึ่งผู้สูงอายุส่วนใหญ่ออกไปทำกิจกรรมกิจกรรมข้างนอกด้วยการเดิน โดยไม่ใช่วานพาหนะใด ๆ ดังนั้น การสภาพถนนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่ต้องได้รับการปรับปรุง นอกจากนี้ เทศบาลต้องให้ความสำคัญกับระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อนำมาয়กระตบการสร้างเมืองอัจฉริยะเพื่อรองรับการดำเนินชีวิตของประชาชนในอนาคต เช่น ป้ายบอกทางอัจฉริยะ ระบบสัญญาณจราจรอัจฉริยะ หรือระบบแจ้งเตือนความปลอดภัย เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดถือเป็นสิ่งท้าทายที่สำคัญของการพัฒนาเมืองอย่างยั่งยืนของเมือง ในด้านโครงสร้างพื้นฐาน ICT (Monzon, 2015 อ้างถึงใน สุรศักดิ์ ชะมารัมย์, 2562)

2.2 ทางด้านด้านเศรษฐกิจ ในเขตเทศบาลเมืองเขารูปช้างยังคงมีข้อจำกัดค่อนข้างมาก เนื่องจากกิจกรรมที่เกิดขึ้นส่วนใหญ่เป็นไปในลักษณะการอบรมพัฒนาทักษะอาชีพ ขาดการประสานงานกับหน่วยงานภาคเอกชนเพื่อสร้างความร่วมมือในการจ้างงาน หรือสร้างอาชีพที่เหมาะสม และช่องทางการจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Mumford (1961) ที่ได้นิยามว่า เมือง หมายถึง การรวมกลุ่มของกลุ่มคนที่มีจุดประสงค์ร่วมกันในทางเศรษฐกิจ สังคม และการปกครองในพื้นที่ ซึ่งมีลักษณะทางกายภาพที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของชุมชน ทั้งในด้านการอยู่อาศัย การประกอบอาชีพ และการทำกิจกรรมทางสังคม นอกจากนี้ ผู้สูงอายุในพื้นที่เริ่มให้ความสำคัญกับการสร้างกองทุนสำรองเลี้ยงชีพตั้งแต่ก่อนวัยเกษียณ จะเห็นได้ว่า ผู้สูงอายุเริ่มวางแผนการบริหารการเงินของตนเองและครอบครัว เพื่อเป็นเงินทุนที่ใช้จ่ายในยามจำเป็นของตนเอง เมื่อก้าวเข้าสู่วัยผู้สูงอายุในอนาคต อันเป็นภาพสะท้อนความเป็นเมืองผู้สูงอายุที่ต้องผลักดันกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ สุดารัตน์ สุดสมบูรณ์, วิรัตน์ ธรรมาภรณ์, ทวีศักดิ์ พุ่มสุขชี, และ ปุณณพัฒน์ ไชยเมล์ (2559) ที่พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องเป็นหน่วยงานหลักในการส่งเสริมและสนับสนุนการให้การสงเคราะห์และดูแลผู้สูงอายุ โดยบูรณาการการทำงานร่วมกับทุกภาคส่วน ในการเตรียมความพร้อมให้กับวัยแรงงาน ทั้งด้านการออม

2.3 ทางด้านสังคม เป็นมิติของการจัดการที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจน เนื่องจากการเป็นกรปฏิสัมพันธ์ การรวมกลุ่ม และการทำกิจกรรมร่วมกัน ได้อย่างสะดวก ซึ่งเทศบาลเมืองเขารูปช้างได้ขับเคลื่อนทางสังคมผู้สูงอายุอย่างเป็นระบบชัดเจน เห็นได้จากการเปิดโรงเรียนผู้สูงอายุของเทศบาลต่อเนื่องกันเป็นปีที่ 4 โดยมีประชาชนในพื้นที่ให้ความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม และ

หน่วยงานภายนอกเข้ามาศึกษาดูงานและถอดบทเรียนความสำเร็จที่เกิดขึ้น ซึ่งเห็นได้ชัดว่าระบบการบริหารจัดการของเทศบาลค่อนข้างประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะการสร้างเครือข่ายความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อเติมเต็มความรู้ และกิจกรรมได้อย่างครบวงจร ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Rupavijetra, Chompikul, & Rupavijetra (2016) ที่พบว่า เทศบาลเมืองโกเบ มีนโยบาย แผนงาน และการจัดการที่ออกแบบมาสำหรับสังคมผู้สูงอายุ ที่เรียกว่า วิทยาลัย Kobe Senior Citizens ซึ่งมีการจัดหลักสูตรเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต ทั้งทางด้านการศึกษาทั่วไป กีฬา การจัดการสุขภาพสวัสดิการชุมชน และศิลปะ และสอดคล้องกับการศึกษาของ ณัฏฐจิตตา เทวเลิศสกุล, วณิศา ศิริวรสกุล, และ ชัชสรัญ รอดยิ้ม (2559) ที่พบว่า แนวทางการพัฒนาผู้สูงอายุ จากภาระให้เป็นพลัง ได้แก่ การจัดกิจกรรมสันทนาการ การเชิญวิทยากร อาจารย์สอนอาชีพที่เหมาะสมกับผู้สูงอายุ และการจัดตั้งชมรม แต่ขณะเดียวกัน เทศบาลเมืองเขารูปช้างควรสร้างกิจกรรมที่เพียงพอเพื่อให้ครอบคลุมและทั่วถึงผู้สูงอายุทุกคนในพื้นที่ อีกทั้งการจัดหาพื้นที่สาธารณะตามแต่ละจุดต่าง ๆ ของเมืองเพื่อรองรับการทำกิจกรรมของผู้สูงอายุที่หลากหลาย เช่น ลานออกกำลังกาย สวนสุขภาพ พื้นที่นันทนาการ เป็นต้น ซึ่งจะส่งผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรมร่วมกันระหว่างผู้สูงอายุและคนในครอบครัวได้ตลอดเวลา โดยไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแต่กิจกรรมของเทศบาลจัดทำขึ้นเท่านั้น

2.4 ทางด้านสุขภาพ ทางเทศบาลเมืองเขารูปช้าง สามารถจัดการเรื่องสุขภาพของผู้สูงอายุ ได้ตามมาตรฐาน เห็นได้จาก การที่เทศบาลเมืองเขารูปช้างมีบุคลากรที่เป็นพยาบาลวิชาชีพจึงได้นำหลักการดูแลผู้สูงอายุเข้ามาใช้ รวมทั้งพัฒนาระบบแอปพลิเคชันในการเก็บประวัติสุขภาพของผู้สูงอายุไว้เป็นฐานข้อมูลที่สำคัญ แต่ทั้งนี้ เทศบาลร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการลงพื้นที่เยี่ยมเยียนผู้สูงอายุตามที่พักอาศัย เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงการบริการได้อย่างครอบคลุมและทั่วถึง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ดวงกมล ภูนวล, พัทรินทร์ สิริสุนทร, เสรี พงศ์พิศ, และ ศุภสิทธิ์ พรธรรมาโรจน์ (2557) ที่พบว่า ด้านบริการสุขภาพ ประกอบด้วย การส่งเสริมสุขภาพ ได้แก่ มีการกำหนดนโยบายด้านการส่งเสริมสุขภาพ และนำไปสู่การปฏิบัติ มีการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพผู้สูงอายุ และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ กมลชนก ภูมิชาติ, ปรีชา สามัคคี, และ ลัญจกร นิลกาญจน์ (2561) ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับรูปแบบชุมชนต้นแบบ ที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ ซึ่งผลการศึกษา พบว่า พัฒนารูปแบบชุมชนต้นแบบโดยใช้กระบวนการ 4 ด้าน ได้แก่ การดูแลและส่งเสริมผู้สูงอายุด้านสุขภาพกายและจิตใจ ด้านอาหาร และโภชนาการ ด้านการออกกำลังกาย ด้านที่อยู่อาศัยและสภาพแวดล้อม

3. การประเมินต้นแบบการจัดการเมืองผู้สูงอายุเทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

ผลการประเมินต้นแบบการจัดการเมืองผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา พบว่า ต้นแบบการจัดการเมืองผู้สูงอายุเทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา มีความเหมาะสมในทุกประเด็น ได้แก่ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสุขภาพ ทั้งนี้ เนื่องจากต้นแบบการจัดการเมืองผู้สูงอายุได้เกิดจากการ ร่วมกันแสดงความคิดเห็นของผู้สูงอายุในพื้นที่ที่สะท้อนถึงความต้องการ และมุมมองของสภาพ ปัจจุบันที่ยังมีข้อจำกัดในการได้รับบริการที่ไม่เพียงพอส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่ง สอดคล้องกับแนวคิดของ วีระศักดิ์ เครือเทพ (2550) ที่กล่าวถึงแนวคิดของเครือข่ายการทำงาน ในรูปแบบเครือข่ายร่วมปฏิบัติการ (collaborative model) เป็นเครือข่ายการทำงานโดยอาศัย ความร่วมมือในการทำงานของตัวแสดงต่าง ๆ อย่างเข้มข้นและต่อเนื่องเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ที่ต้องการร่วมกัน มีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของตัวแสดงต่าง ๆ ภายในเครือข่าย นอกจากนี้ ต้นแบบดังกล่าวยังได้บูรณาการร่วมกับผลการศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพการจัดการ เมืองผู้สูงอายุของเทศบาลเมืองเขารูปช้าง ทำให้ต้นแบบที่เกิดขึ้นอยู่บนฐานของความเป็นจริง ที่สามารถขับเคลื่อนเกิดขึ้นได้ และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ กมลชนก ภูมิชาติ, ปรีชา สามัคคี, และ ลัญจกร นิลกาญจน์ (2561) ที่พบว่า ผลการประเมินรูปแบบชุมชนต้นแบบที่เป็น มิตรกับผู้สูงอายุ สามารถนำไปใช้ในการดูแลและส่งเสริมผู้สูงอายุ และเป็นแหล่งเรียนรู้หรือเป็น แบบอย่างการปฏิบัติที่ดีแก่ชุมชนอื่นได้

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

จากผลการวิจัย สามารถสรุปให้เห็นถึงต้นแบบการจัดการเมืองผู้สูงอายุเทศบาลเมือง เขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ซึ่งเป็นผลการวิจัยเชิงพัฒนาทางด้านเมืองผู้สูงอายุ ครอบคลุมทั่วทั้งพื้นที่ของเทศบาล โดยมีเทศบาลเมืองเขารูปช้าง เป็นหน่วยงานหลักในการ ดำเนินงาน มีหน่วยงานภาคีเครือข่ายเป็นคณะที่ปรึกษา และมีการจัดตั้งคณะกรรมการ จัดการเมืองผู้สูงอายุที่มาจากตัวแทนผู้สูงอายุในพื้นที่เป็นผู้ดำเนินการกิจกรรมและขับเคลื่อน การทำงาน ตั้งแต่กระบวนการวางแผน การกำหนดบทบาทหน้าที่ออกเป็นฝ่ายงานต่าง ๆ บทบาทของผู้นำที่มุ่งเน้นการสร้างการมีส่วนร่วม และการควบคุมติดตามผลการดำเนินงาน โดย ครอบคลุมทั้งด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสุขภาพ เพื่อเป็นการ

เตรียมความพร้อมในการจัดการเมืองเพื่อรองรับจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นในอนาคต ซึ่งสามารถแสดงรายละเอียดในภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1. โครงสร้างต้นแบบการจัดการเมืองผู้สูงอายุเทศบาลเมืองเขารูปช้าง

7. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 เทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ควรนำผลการวิจัยไปใช้ในการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาเมืองสู่การเป็นเมืองผู้สูงอายุต้นแบบ โดยการกำหนดวิสัยทัศน์ นโยบาย งบประมาณ โครงสร้างการทำงาน และกิจกรรม เพื่อรองรับการทำงานในอนาคต

1.2 เทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ควรสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ และสถานประกอบการภาคเอกชน เพิ่มขึ้น เพื่อให้ครอบคลุมทุกมิติของการจัดการเมืองผู้สูงอายุ ในลักษณะของการความร่วมมือในเชิงการทำงาน การสนับสนุน งบประมาณ การกำหนดแนวปฏิบัติจากหน่วยงานส่วนกลางและภูมิภาค เพื่อให้การดำเนินงานครอบคลุมผู้สูงอายุอย่างทั่วถึงทั้งพื้นที่

1.3 เทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ควรยกระดับการทำงานของศูนย์และชมรมผู้สูงอายุในพื้นที่ให้เข้ามามีบทบาทการดำเนินงานทางด้านผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น เพื่อการขับเคลื่อนเมืองผู้สูงอายุด้วยตัวผู้สูงอายุเอง อันจะสร้างความเป็นเจ้าของและเกิดการสร้างเมืองผู้สูงอายุอย่างยั่งยืน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเชิงเปรียบเทียบการจัดการเมืองผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อื่น เพื่อสร้างมาตรฐาน เกณฑ์ หรือตัวชี้วัดที่นำมาสู่การจัดการเป็นเมืองผู้สูงอายุในภาพรวมทั้งประเทศ

2.2 การวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาบทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเชิงลึกถึงการจัดการเมืองผู้สูงอายุ เช่น ระบบเทคโนโลยีดิจิทัลของเมือง และการจ้างงานของผู้สูงอายุ เป็นต้น

2.3 การวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษามหาบทบาทการทำงานภาคประชาชนโดยเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุในการขับเคลื่อนกิจกรรมหรือการจัดการเมืองผู้สูงอายุร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

เอกสารอ้างอิง

- กมลชนก ภูมิชาติ, ปรีชา สามัคคี, และ ลัญจกร นิลกาญจน์. (2561). รูปแบบชุมชนต้นแบบที่เป็นมิตรกับผู้สูงอายุ. *อินทนิลทักษิณสาร*, 13(1), 115-131.
- กรมกิจการผู้สูงอายุ. (2561). *ยุทธศาสตร์กรมกิจการผู้สูงอายุ 20 ปี ประจำปี พ.ศ. 2561-2580*. กรุงเทพฯ: สามลดา.
- ขวัญชนก ทองปาน. (2559). *การศึกษาโอกาสและอุปสรรคในการพัฒนาเมืองที่เป็นมิตรต่อผู้สูงอายุ: ศึกษาเปรียบเทียบจังหวัดนครศรีธรรมราช สงขลา และสุราษฎร์ธานี* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.
- ณัชพล บดีการ. (2559). *ศักยภาพของเทศบาลตำบลปากแพรก (อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี) ในการดูแลผู้สูงอายุ* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยศิลปากร, นครปฐม.
- ณัฐจิตรดา เทวเลิศสกุล, วณิฎา ศิริวรสกุล, และ ชัชสรณ์ รอดยิ้ม. (2559). แนวทางการพัฒนาผู้สูงอายุจากภาระให้เป็นพลัง กรณีศึกษาเทศบาลนครรังสิต. *Veridian E-Journal, Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 9(1), 529-545.
- ดวงกมล ภูนวล, พัชรินทร์ สิริสุนทร, เสรี พงศ์พิศ, และ ศุภสิทธิ์ พรธมนารุณภัย. (2557). การพัฒนารูปแบบเมืองผู้สูงอายุอยู่สบาย. *วารสารสุขศึกษา*, 37(126), 82-101.
- เทศบาลเมืองเขารูปช้าง. (2564). *สถิติประชากรพื้นที่ตำบลเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา*. [เอกสารอัดสำเนา]. สงขลา: เทศบาลเมืองเขารูปช้าง.
- วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2550). *เครือข่าย: นวัตกรรมการทำงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: ซีโน ดีไซน์.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง (พ.ศ. 2560 - 2564)*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุดารัตน์ สุดสมบูรณ์, วิรัตน์ ธรรมาภรณ์, ทวีศักดิ์ พุฒสุขชี, และ ปุณณพัฒน์ ไชยมะลิ. (2559). บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดูแลผู้สูงอายุไทย. *วารสารเทคโนโลยีภาคใต้*, 9(1), 121-127.

สุรศักดิ์ ชะมารัมย์. (2562). *ประเด็นร่วมสมัยทางนโยบายสาธารณะและการจัดการภาครัฐ*. กรุงเทพฯ: โฟร์เพช.

Duch, A. I., Berrone, P., & Richart, J. E. (2017). Ageing in the city: Can metropolises contribute to better senior living?. Retrieved from <https://blog.iese.edu/cities-challenges-and-management/2017/10/25/ageing-in-the-city-can-metropolises-contribute-to-better-senior-living/>

Lee, R. (2004). Quantifying our Ignorance: Stochastic Forecasts of Population and Public Budgets. Retrieved from https://escholarship.org/content/qt5mn0r8gk/qt5mn0r8gk_noSplash_3ddcd7d70d5c4f1f4062ffb6feb4fa80.pdf

Mumford, L. (1961). *The City in History: Its Origins, its Transformations, and its Prospects*. London: Penguin Book.

Novak, M. (2012). *Issues in Aging*. (3rd ed.). New York, NY: Pearson.

Pramitasari, D. & Sarwadi, A. (2015). A study on elderly's going out activities and environment facilities. *Procedia Environmental Sciences*, 28(2015), 315-323.

Rupavijetra, P., Chompikul, J., & Rupavijetra, P. (2016). Management of aging society in Kobe, Japan. *Journal of Public Health and Development*, 14(2), 61-75.

Shafritz, J. M., Russell, E. W., & Borick, C. P. (2009). *Introducing Public Administration*. (6th ed.). New York, NY: Pearson.

Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). New York, NY: Harper and Row.

การสร้างเครือข่ายความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต
โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
ในจังหวัดเชียงใหม่ *

Building a Network for Strengthening in an Anti-Corruption
by Activities and Buddhist Principles
in Chiang Mai Province

วิราษ ภูมาศรี¹, วินิจ ผาเจริญ², และ รัตนาภรณ์ ประพันธ์รัตน์³

Wirat Poomasree¹, Winit Pharcharuen², and Rattanaporn Praphanrat³

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา^{1,3}

วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้²

Mahamakut Buddhist University; Lanna Campus^{1,3}

School of Administrative Studies, Maejo University²

Corresponding Author, E-mail: wirat008@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการณ์ของความร่วมมือในการต่อต้านทุจริต 2) ศึกษารูปแบบเครือข่ายความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต และ 3) สร้างเครือข่ายความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงใหม่ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน พื้นที่วิจัย ได้แก่ สถาบันการศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ 4 แห่ง กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียน นักศึกษา นักวิชาการ อาจารย์ และผู้บริหาร จำนวน 346 รูป/คน และผู้ให้สัมภาษณ์ จำนวน 30 รูป/คน

* ได้รับความเห็นชอบ: 20 สิงหาคม 2565; แก้ไขบทความ: 6 ธันวาคม 2565; ตีพิมพ์: 6 ธันวาคม 2565

Received: August 20, 2022; Revised: December 6, 2022; Accepted: December 6, 2022

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการณ์ของความร่วมมือในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงใหม่ ยังไม่เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม 2) รูปแบบเครือข่ายความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยมีการสร้างการรับรู้ สร้างจิตสำนึก ระบบการตรวจสอบ และเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม และ 3) การสร้างเครือข่ายความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต ซึ่งมีหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาควิชาการ องค์กรการคณะสงฆ์ และสถาบันการศึกษา ถือว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญในการขับเคลื่อนและสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต

คำสำคัญ: การต่อต้านทุจริต; เครือข่ายความเข้มแข็ง; หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the situation of cooperation in an anti-corruption 2) to study the network model strengthening in an anti-corruption and 3) to build a network for strengthening in an anti-corruption by activities and Buddhist principles in Chiang Mai province. This research model was mixed-method research. Research areas consisted of 4 academic institutes in Chiang Mai. Sample group were 346 participants including of students, Buddhist scholars, teachers, and administrators, and 30 participants of in-depth interviewees.

The results of this research found that: 1) The situation of cooperation in an anti-corruption by activities and Buddhist principles in Chiang Mai province have not happen materialized. 2) The network model for strengthening in an anti-corruption include creating awareness, creation of conscious mind, inspection system, and strengthening morality and ethics. And 3) building a network for strengthening in an anti-corruption which has government sectors, private sectors, civil society, academic sectors, sangha administration, and educational institutions. These are important factors in driving and strengthening in an anti-corruption.

Keywords: anti-corruption; network for strengthening; Buddhist principles.

1. บทนำ

การทุจริตคอร์รัปชันก่อให้เกิดความเสียหายทั้งต่อระบบเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมของไทยอย่างรุนแรง เกิดการเร่งรัดใช้จ่ายทรัพยากรธรรมชาติ สาธารณสมบัติ งบประมาณ ฯลฯ การกระจายรายได้และทรัพย์สินที่ไม่เป็นธรรม เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคม องค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International) ได้เปิดเผยดัชนีภาพลักษณ์การคอร์รัปชันในรัฐบาลทั่วโลก (Corruption Perception Index - CPI) ในปี พ.ศ. 2561 ประเทศไทยได้ 36 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน ลดอันดับลงจากปี พ.ศ. 2560 ที่อันดับ 96 ของโลก เป็นอันดับที่ 99 ของโลก (ปีซีซี ไทย, 2562) นอกจากนั้น องค์กรต่อต้านคอร์รัปชันได้จัดอันดับ 10 ประเด็นคอร์รัปชันในไทย ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) ประเด็นร้อนในสังคม 2) ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความล่าช้า 3) ประเด็นปัญหาเชิงโครงสร้าง และประเด็นที่รอการแก้ไขระยะยาว การคอร์รัปชันถือเป็นหนึ่งในปัญหาสำคัญที่ขัดขวางกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขจัดความไม่เท่าเทียมกันในสังคม ซึ่งวัดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของคนในสังคม (ศุภเจตน์ จันทรสาส์น, 2556) ปัจจุบันการคอร์รัปชันมีมากขึ้นเรื่อย ๆ ความเสียหายที่เกิดต่อประเทศชาติจากการทุจริตแต่ละคดีเป็นเงินจำนวนมหาศาล ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 มีการกล่าวหา ร้องเรียน สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ได้ส่งให้หน่วยงานอื่นดำเนินการ พิจารณาวางเงินงบประมาณของโครงการหรือจำนวนเงินที่มีการทุจริต มีมูลค่ารวม 3,288,229,321 บาท (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ, 2563) แม้จะมีการสร้างเครือข่ายสร้างจิตสำนึกในการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชัน แต่ปัญหาคอร์รัปชันยังคงมีอยู่ในสังคมไทย จากผลสำรวจดัชนีสถานการณ์คอร์รัปชันไทยเมื่อเดือนธันวาคม 2560 คาดจะกลับมารุนแรงในรอบ 3 ปี ระบุปี พ.ศ. 2561 เงินใต้โต๊ะที่เอกชนจ่ายสูงสุดถึง 200,000 ล้านบาท หรืออยู่ที่ 5-15% ของมูลค่าโครงการ สร้างความเสียหายต่อจีดีพี 0.41-1.23% (ไทยรัฐออนไลน์, 2563)

รายงานสรุปผลการดำเนินการเรื่องร้องเรียน ประจำปี 2560 ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (ป.ป.ท.) พบว่า หน่วยงานที่ถูกร้องเรียนให้ตรวจสอบ 5 อันดับแรก คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 17.35% กระทรวงมหาดไทย 15.11% สำนักงานตำรวจแห่งชาติ 9.96% กระทรวงศึกษาธิการ 4.11% กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 2.34% ส่วนจังหวัด

ที่มีการร้องเรียนมากที่สุด 5 อันดับแรก คือ กรุงเทพมหานคร 13.19% นครราชสีมา 3.19% เชียงใหม่ 2.91% อุบลราชธานี 2.61% นครสวรรค์ 2.59% (กรุงเทพธุรกิจออนไลน์, 2561) เชียงใหม่อยู่ในอันดับที่ 3 รองจากกรุงเทพมหานคร และนครราชสีมา แสดงให้เห็นถึงปัญหาการทุจริตที่มีผลกระทบต่อภาพลักษณ์ และก่อให้เกิดความเสียหายทั้งในระบบชุมชน สังคม และประเทศชาติ รัฐต้องเสี่ยงงบประมาณจากการทุจริตของหน่วยงานต่าง ๆ เป็นจำนวนมาก การแก้ไขปัญหาการทุจริตถือว่าเป็นปัญหาสำคัญที่เร่งด่วนจะต้องได้รับการแก้ไขอย่างเป็นระบบ ด้วยเหตุนี้จังหวัดเชียงใหม่เป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญที่มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของไทย มีประชาชนจากทั่วโลกเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว หากปล่อยให้การทุจริตยังเป็นปัญหาอยู่ จะนำไปสู่ภาพลักษณ์ที่ไม่ดีอันจะเป็นผลเสียต่อธุรกิจหลาย ๆ อย่าง โดยเฉพาะธุรกิจด้านการท่องเที่ยว

การสร้างความสำเร็จในการต่อต้านการทุจริตจะประสบความสำเร็จ ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ตั้งแต่ระดับชุมชนไปจนถึงระดับชาติ กระบวนการและวิธีการ ต้องเกิดจากเจตนารมณ์ของสมาชิกชุมชนเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการทุจริตในพื้นที่ของตน มีการเข้าร่วมในรูปแบบจิตอาสา จนเกิดเป็นองค์กรชุมชนเพื่อต่อต้านการทุจริต ถือเป็นปัจจัยหลักของความสำเร็จ ที่ทำให้เกิดการสร้างความสำเร็จให้กับชุมชนเพื่อต่อต้านการทุจริต (ชุมแพ แสนยะบุตร และ ศุภวัฒนากร วงศ์ธนวสุ, 2560) หน่วยงานภาครัฐต้องมีขนาดที่เหมาะสมกับบทบาทภารกิจ มีสมรรถนะสูง ยึดหลักธรรมาภิบาลที่มีลักษณะเปิดกว้าง เชื่อมโยงถึงกันและเปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างสะดวก รวดเร็ว และโปร่งใส โดยทุกภาคส่วนในสังคมต้องร่วมกันปลูกฝังค่านิยมความซื่อสัตย์สุจริต ความมั่งคั่ง และสร้างจิตสำนึกในการปฏิเสธไม่ยอมรับการทุจริตประพฤติมิชอบอย่างสิ้นเชิง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) เพื่อสร้างความเข้มแข็งเป็นภูมิคุ้มกันของสังคมไทย ให้ครอบคลุมภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน และภาคประชาชน พร้อมทั้งสร้างพลังการขับเคลื่อนค่านิยมต่อต้านการทุจริต (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

การสร้างเครือข่ายความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริตในสถานศึกษา เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมระหว่างสถาบันการศึกษา เพื่อดำเนินการต่อต้านทุจริตให้ประสบผลสำเร็จและเกิดประโยชน์ในวงกว้าง บทความวิจัยนี้จะนำเสนอการสร้างเครือข่ายความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้สังคมมีความโปร่งใส ยึดมั่นในความซื่อสัตย์สุจริตและยุติธรรม คำนึงถึง

ผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ส่วนบุคคล เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้สังคม พร้อมทั้งสร้างพลังการขับเคลื่อนค่านิยมเรื่องซื่อสัตย์สุจริต อันจะก่อประโยชน์ต่อเยาวชน สถาบันการศึกษา ชุมชน สังคม และประเทศต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์ของความร่วมมือในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษารูปแบบเครือข่ายความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่
3. เพื่อสร้างเครือข่ายความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและเชิงลึก ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยแบบผสมผสานวิธี ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 3 ชนิด คือ 1) แบบสัมภาษณ์ 2) แบบสอบถาม และ 3) การสนทนากลุ่ม ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง การวิจัยเชิงปริมาณวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน นำเสนอด้วยตารางและอธิบาย การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้ข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ นำมาวิเคราะห์ข้อคำถามปลายเปิดด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาหลังจากนั้นทำการสังเคราะห์ สรุปจากแบบสำรวจ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ แล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

1. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียน นิสิต นักศึกษา ของสถาบันการศึกษา 4 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนสามัคคีวิทยาทาน โรงเรียนเมตตาศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา จำนวน 2,552 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย นักเรียน นิสิต นักศึกษา ของสถาบันการศึกษา 4 แห่ง ได้จากวิธีการสุ่มตัวอย่างของยามาเน (วาโร เพ็งสวัสดิ์, 2551) ได้จำนวน 346 รูป/คน โดยจำแนกเป็นสัดส่วนกับประชากร

3. กลุ่มเป้าหมาย กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้ที่ให้ข้อมูลจากการเลือกสุ่มแบบเจาะจงสำหรับการสัมภาษณ์ การประชุมกลุ่ม การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการจัดเวทีวิพากษ์ ได้แก่ กลุ่มที่ 1 เวทีถอดองค์ความรู้ภาคประชาชน ประกอบด้วย นิสิตนักศึกษา ประชาชนทั่วไป จำนวนแบบสอบถาม 346 ตัวอย่าง สัมภาษณ์ 30 คน ประชุมกลุ่ม 30 คน ประชุมเชิงปฏิบัติการ 30 คน กลุ่มที่ 2 เวทีถอดองค์ความรู้ของสถานศึกษา หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ และผู้อำนวยการศึกษา หัวหน้ารับผิดชอบเกี่ยวกับทุจริต สัมภาษณ์ 5 คน ประชุมกลุ่ม 5 คน ประชุมเชิงปฏิบัติการ 5 คน กลุ่มที่ 3 นักวิชาการผู้เชี่ยวชาญและบุคลากรภาครัฐที่เกี่ยวข้อง สัมภาษณ์ 5 คน ประชุมกลุ่ม 5 คน ประชุมเชิงปฏิบัติการ 5 คน จัดเวทีวิพากษ์ 5 คน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การศึกษาภาคสนาม เป็นการศึกษาหลังจากการศึกษาเอกสารจนได้กรอบแนวคิด และแนวทางในการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องเป็นปัจจุบันมากที่สุด ผู้วิจัยจะลงเก็บข้อมูลภาคสนามเพื่อสำรวจพื้นที่เป้าหมาย ลงพื้นที่จริงเพื่อสำรวจ และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น ผู้อำนวยการศึกษา ผู้รับผิดชอบที่เกี่ยวข้อง ผู้นำชุมชน นักวิชาการ ประชาชนในพื้นที่ เพื่อนำข้อมูลมาใช้ประกอบการวิจัยและการดำเนินงานในขั้นตอนต่อไป

4.2 การวิเคราะห์เอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน โดยค้นคว้ารวบรวมข้อมูลเอกสารหลักฐานชั้นต้น ทั้งจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ งานวิจัย วิทยานิพนธ์ พระราชบัญญัติ บทความ วารสาร หนังสือ และสิ่งพิมพ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเรียบเรียงข้อมูลอย่างเป็นระบบเพื่อเป็นฐานข้อมูลสำหรับการวิจัยและนำเสนอในการจัดประชุมกลุ่ม การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการดำเนินกิจกรรม ในทุกขั้นตอนของการวิจัย

4.3 จัดประชุมกลุ่ม เป็นการประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน ในระดับพื้นที่ เพื่อวิเคราะห์ปัญหา และแนวทางความร่วมมือในการต่อต้านการทุจริตในจังหวัดเชียงใหม่ โดยจัดจำนวน 1 ครั้ง/พื้นที่ จำนวน 3 ครั้ง ดังนี้ 1) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่ 2) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา 3) โรงเรียนสามัคคีวิทยาทาน

4.4 จัดประชุมเชิงปฏิบัติการ จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อวิเคราะห์ SWOT และกำหนดทิศทางในการพัฒนารวมทั้งความเข้มแข็งในการต่อต้านการทุจริตในภาพรวม โดยระดมความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน จำนวน 3 ครั้ง

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาประมวลผลข้อมูลและวิเคราะห์ โดยใช้เกณฑ์วัดแบบ Likert Scale (วาโร เพ็งสวัสดิ์, 2551) แบ่งผลการประเมินออกเป็น 5 ระดับ และใช้การวิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และแปลข้อมูลตามเกณฑ์การประเมินและนำเสนอในรูปแบบของตารางและคำบรรยาย

5.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลตามประเภทของข้อมูลที่รวบรวมจากแหล่งต่าง ๆ ประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาจากการเอกสาร หนังสือ ตำรา บทความ และงานวิจัยต่าง ๆ การวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนาม ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสำรวจลงพื้นที่จริง แบบสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่ม และเวทีวิพากษ์แล้วนำข้อมูลทั้ง 3 ประเภท มาตีความ จัดหมวดหมู่ สังเคราะห์ และวิเคราะห์ตามประเด็นที่กำหนดไว้

สำหรับงานวิจัยนี้คณะผู้วิจัยได้ขอขอบคุณทุนสนับสนุนจากสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ทุนสนับสนุนงานพื้นฐาน (Fundamental Fund) สัญญาเลขที่ วจ.006/2564 รหัสโครงการ 4A123000024 งบประมาณด้านวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564

4. สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิจัยเชิงปริมาณ การสร้างเครือข่ายความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.94$) เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน สามารถเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดอันดับแรก ได้แก่ กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการต่อต้านทุจริต จังหวัดเชียงใหม่ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.03$) รองลงมา ได้แก่ รูปแบบเครือข่ายความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริตโดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จังหวัดเชียงใหม่ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.94$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ความร่วมมือในการต่อต้านทุจริตโดยใช้

กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จังหวัดเชียงใหม่ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.85$) ตามลำดับ

2. ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และเวทีระดมความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้องได้สรุปในแต่ละประเด็นดังนี้

2.1 สภาพการณ์ของความร่วมมือในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สภาพความร่วมมือในการต่อต้านการทุจริตในองค์กรยังไม่ได้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ทั้งในด้านการปลูกฝังและการหล่อหลอมทางวัฒนธรรมในการกล่อมเกล่าประชาชนทุกช่วงวัยในการเสริมสร้างวัฒนธรรมและค่านิยมในการต่อต้านทุจริตอย่างเป็นรูปธรรม

2.2 รูปแบบเครือข่ายความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า มีการสร้างการรับรู้ สร้างจิตสำนึก ระบบการตรวจสอบ และเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมทุกภาคส่วนแบบมีส่วนร่วมในการตรวจสอบอย่างเป็นระบบ

2.3 การสร้างเครือข่ายความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่พบว่า กระบวนการสร้างความเข้มแข็งเครือข่ายในการต่อต้านทุจริต เพื่อให้สังคมมีความโปร่งใส ซื่อสัตย์ สุจริต ยุติธรรม มีภูมิคุ้มกัน และขับเคลื่อนค่านิยมเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตแก่เยาวชน โดยมีหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาควิชาการ องค์กรคณะสงฆ์ และสถาบันการศึกษา ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่ขับเคลื่อนและสร้างความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต

โดยคณะผู้วิจัยได้วิเคราะห์ สังเคราะห์ ด้วยการระดมความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องมีข้อเสนอแนะที่เป็นแนวทางการสร้างเครือข่ายความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต ดังนี้ ควรมีการสร้างเครือข่ายในสถาบันการศึกษาให้เข้มแข็ง มีการจัดกิจกรรมเพื่อปลูกจิตสำนึกของคนในเครือข่าย มีการวางแผนการทำงาน มีวัตถุประสงค์ เป้าประสงค์ และมีการจัดรูปแบบองค์กรที่ชัดเจน มีเวทีสำหรับแลกเปลี่ยนสร้างการเรียนรู้กลไกการทุจริตที่หลากหลาย ทั้งเวทีสาธารณะและเวทีทางสื่อออนไลน์ ให้การยกย่ององค์กรหรือบุคคลที่สุจริตและมีบทลงโทษองค์กรหรือบุคคลที่ทุจริต มีการประสานงานกับองค์กรเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง มีการระดมสมองจากเครือข่ายมีงบประมาณในดำเนินการทำงาน มีการจัดหาทรัพยากรสนับสนุนการดำเนินการที่เพียงพอ และมีการจัดกิจกรรมร่วมกันของเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพการณ์ของความร่วมมือในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ความร่วมมือในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.94$) ข้อที่ค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ องค์กรของท่านมีการสนับสนุนให้เกิดความร่วมมือในการต่อต้านการทุจริต มีค่าแปลผลอยู่ในระดับมาก ส่วนค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การได้ประสานความร่วมมือกับองค์กรหรือหน่วยงานอื่นในการต่อต้านการทุจริต ซึ่งสอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมเชิงปฏิบัติการว่า บุคลากรขององค์กรได้ให้ความร่วมมือในการต่อต้านการทุจริต เพียงบางส่วนเท่านั้นที่ไม่ให้ความร่วมมือ ไม่สนใจในกิจกรรมหรือโครงการป้องกันต่อต้านทุจริตที่จัดขึ้น สอดคล้องกับ เกรียงศักดิ์ โชควรรกุล (2561) ได้สรุปว่า นักศึกษามีความรู้ความเข้าใจในการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันมากขึ้น ทราบถึงปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นพร้อมทั้งเกิดความคิดที่จะร่วมต่อต้านการคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นในสังคมไทย มีความมุ่งมั่นที่จะเข้าร่วมขบวนการเป็นกระบอกเสียงในการต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชัน และสอดคล้องกับ บวร ชมขุณศรี และ ยุทธนา ประณีต (2564) ได้สรุปว่า ประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความรู้ความเข้าใจการต่อต้านการทุจริตและประพฤติดีมีขอบตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนสภาพความร่วมมือในการต่อต้านการทุจริตในองค์กรไม่ปรากฏเป็นรูปธรรม ซึ่งเห็นว่าเป็นเรื่องนอกเหนืออำนาจหน้าที่ เรื่องไกลตัว จะทำให้ตนเดือดร้อน การต่อต้านการทุจริตไม่ใช่หน้าที่ตนแต่เป็นหน้าที่ของผู้บริหารหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง

2) รูปแบบเครือข่ายความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า รูปแบบเครือข่ายความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงใหม่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมีวิสัยทัศน์ร่วมกัน มีจุดมุ่งหมาย เป้าหมายเดียวกันของสมาชิกเครือข่าย ทำให้เครือข่ายเข้มแข็ง มีค่าแปลผลในระดับมาก สอดคล้องกับข้อมูลเชิงคุณภาพ ที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมเชิงปฏิบัติการว่า รูปแบบเครือข่ายที่เข้มแข็งในการต่อต้านการทุจริต ต้องมีการวางแผน มีวัตถุประสงค์ เป้าประสงค์ และมีการจัดรูปแบบองค์กรที่ชัดเจน ให้การยกย่ององค์กรที่บุคคลสุจริตและตำหนิองค์กรหรือบุคคลที่ทุจริต มีการประสานงานกับองค์กรเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง มีการระดมสมองจากเครือข่าย มี

งบประมาณและทรัพยากรสนับสนุนในการทำงานที่เพียงพอ และมีการจัดกิจกรรมร่วมกันของเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2560) ยุทธศาสตร์ที่ 6 ว่า 1) การปลูกฝังให้คนไทยไม่โกงโดยส่งเสริม สนับสนุนให้ทุกภาคส่วนมุ่งสร้างจิตสำนึกและทัศนคติเชิงบวก และรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนภาคเอกชน และสื่อมวลชนมีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังพฤติกรรมของข้าราชการ รวมทั้งพัฒนาและสร้างเครือข่าย คຸ້ມครองการแจ้งเบาะแสการทุจริตและประพฤติมิชอบในกลุ่มประชาชน และผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในการใช้ตำแหน่งหน้าที่ในทางมิชอบ 2) ป้องกันการทุจริต โดยมีแนวทางการสนับสนุนการสร้างกิจกรรมการป้องกันการทุจริตของภาคประชาชนอย่างต่อเนื่อง

รูปแบบเครือข่ายที่เข้มแข็งในการต่อต้านการทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ต้องสร้างอุดมการณ์และสร้างจิตสำนึกในการทำงานร่วมกัน ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วม มีระบบการตรวจสอบการทำงาน ผู้นำที่มีจิตสำนึกที่ดี มีคุณธรรมและจริยธรรม ซื่อสัตย์สุจริต ระดมสมองสมาชิกในเครือข่ายเพื่อสรุปความคิดเห็นร่วมกัน มีการสำรวจปัญหาหรืออุปสรรคแล้วนำไปแก้ไข สร้างอุดมการณ์ สร้างจิตสำนึกในการทำงานที่โปร่งใส เสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ซึ่งจะทำการทุจริตคอร์รัปชันให้หมดไปจากองค์กร สอดคล้องกับ บวร ชุมชนศรี และ ยุทธนา ประณีต (2564) ได้สรุปว่า แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐตามรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดให้รัฐพึงปฏิบัติตาม และให้มีส่วนร่วมในการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ เน้นการปรับพฤติกรรม “คน” ปลูกฝังให้มีจิตสำนึก ยึดมั่นและสร้างวัฒนธรรมซื่อสัตย์สุจริต สอดคล้องกับศุภยาเยาว์ นาคเงินทอง, พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, และ อภินันท์ จันตะนี (2561) สรุปว่า ในระดับบุคคล การปลูกจิตสำนึกโดยปลูกฝังค่านิยมและทัศนคติให้บุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจ ยึดหลักคุณธรรมจริยธรรม รณรงค์ให้รักษาศีลห้า ดำรงชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสอดคล้องกับ ธิติรัตน์ ราศิริ และ อาจินต์ สงทับ (2561) ได้กล่าวว่า ภาคีเครือข่ายของชุมชน มีความจำเป็นที่จะต้องมีความรู้สึกรู้สึกความเป็นเจ้าของมีการเสริมสร้างพลังอำนาจ การเสริมแรงให้กับคนในชุมชนเกิดการรวมตัว เข้ามามีส่วนร่วม รวมถึงการแสดงออกถึงความต้องการของคนในชุมชนอย่างแท้จริง และให้ความสำคัญกับการสร้างแกนนำในการดำเนินการ

นอกจากนั้นลักษณะเครือข่ายความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงใหม่ ควรมีการสร้างการเรียนรู้ร่วมกัน มีตัวแทนของทุกภาคส่วน มีอุดมการณ์ร่วมกัน มีกฎหมายที่ให้อำนาจเครือข่าย เน้นหลักคุณธรรมจริยธรรม มี

ความต่อเนื่อง มีทีมงานที่ดีเข้าใจและคอยช่วยเหลือกัน โดยดึงเยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำงาน สอดคล้องกับ นนท์ น้ำประทานสุข (2561) สรุปว่า ภาครัฐควรส่งเสริมการประสานความร่วมมือกัน โดยเน้นให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตรวจสอบและติดตามการทำงานของหน่วยงานภาครัฐในระดับท้องถิ่นทั่วประเทศ โดยมีศูนย์เฝ้าระวังที่เชื่อมโยงข้อมูลและประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ

3) การสร้างเครือข่ายความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า เครือข่ายในการป้องกันการทุจริตเป็นกระบวนการที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน/ประชาชนในปัจจุบัน หากมีเครือข่ายในการป้องกันการทุจริต สามารถป้องกันไม่ให้เกิดการทุจริตได้ เครือข่ายทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การทำงานรวมถึงข้อมูลข่าวสารและเรียนรู้จากกันและกันในการป้องกันและต่อต้านการทุจริต สามารถชี้แนะโดยใจสุจริตเพื่อชี้ให้เห็นช่องโหว่ของระบบการบริหารที่อาจมีการทุจริตได้ และเสนอแนวทางแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับสำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ (2560) สร้างความเข้มแข็งภาคีเครือข่ายภาคประชาสังคมต่อต้านการทุจริต เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง ปลุกจิตสำนึก ทักษะต่อต้านการทุจริตประเพณีมิชอบของภาคีเครือข่ายภาคประชาชน ส่งเสริมสนับสนุนการเข้าร่วม เฝ้าระวัง และตรวจสอบการทุจริตอย่างจริงจังมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (2559) ปลุกฝังให้ประชาชนทุกระดับเข้าใจและเกิดจิตสำนึกด้านการต่อต้านการทุจริต พร้อมทั้งส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายของประชาชนที่มีความตระหนักเห็นถึงความสำคัญของการป้องกันและปราบปรามการทุจริตพร้อมทั้งขยายแนวคิดดังกล่าวให้เกิดเป็นบรรทัดฐานในสังคม

ปัจจัยที่นำไปสู่การสร้างเสริมความเข้มแข็งเครือข่ายในการป้องกันการทุจริตในจังหวัดเชียงใหม่ มีกระบวนการสร้างการเรียนรู้ ระบบที่ดี ความตระหนักถึงหน้าที่พลเมืองที่ดีในการรักษาผลประโยชน์ส่วนรวม 1) สมาชิกเครือข่าย มีความพร้อม มีอุดมการณ์ร่วมกัน 2) วัสดุอุปกรณ์ สิ่งสนับสนุนในการดำเนินงานเพียงพอ 3) เงิน มีงบประมาณในการดำเนินงานเครือข่าย 4) การระดมสมอง มีการหาข้อมูลการทำงานในการต่อต้านการทุจริต 5) มีรูปแบบการปฏิบัติงานชัดเจน นอกจากนั้นผู้นำและสมาชิกของเครือข่ายต้องมีประวัติดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีคุณภาพชีวิตที่ดี สอดคล้องกับชุมแพ แสนยะบุตร และศุภวัฒน์กร วงศ์ธนวิสุ (2560) ได้สรุปว่า ปัจจัยหลักของความสำเร็จที่ทำให้เกิดการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนเพื่อต่อต้านการทุจริต

ประกอบด้วยศักยภาพนโยบายของผู้นำ กลไกการตรวจสอบ และการสนองตอบความต้องการของประชาชน และสอดคล้องกับ ฐานรินทร์ หาญเกียรติวงศ์ และคณะ (2560) การบริหารจัดการในเครือข่าย พบว่า มีภาวะผู้นำ มีระบบการตัดสินใจแบบประชาคมในหมู่บ้าน มีช่องทางการสื่อสารแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

ส่วนแนวทางการสร้างเครือข่ายความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริตโดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่ ต้องสร้างเครือข่ายในสถาบันการศึกษาให้เข้มแข็ง มีเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้กลไกการทุจริต ทั้งเวทีสาธารณะและเวทีทางสื่อออนไลน์ มีการวางแผนการทำงาน วัตถุประสงค์ เป้าประสงค์ และการจัดรูปแบบองค์กรที่ชัดเจน ยกย่ององค์กรที่สุจริตและมีบทลงโทษบุคคลที่ทุจริต มีทรัพยากรสนับสนุนเพียงพอ และจัดกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ สมชาย ชูเมือง (2563) พบว่า แนวทางการพัฒนาเครือข่ายการต่อต้านทุจริตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามแบบ 7 ส 2 ว 1 ย คือ ส.1 ส่งเสริมบทบาทของสภา ส.2 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ส.3 สร้างความเข้าใจให้แก่ประชาชน ส.4 สร้างกลไกเชื่อมประสานองค์กรกลางกับทุกภาคส่วน ส.5 สร้างตัวอย่างที่ดี ส.6 สร้างสังคมทวิโศก ส.7 สนับสนุนการร้องเรียนผ่านระบบ 2 ว คือ ว.1 วางแผนปฏิบัติการป้องกันการทุจริต ว.2 วางหลักเกณฑ์การได้มาของผู้บริหาร 1 ย คือ ย.1 ยอมรับการตรวจสอบด้วยระบบ

การสร้างเครือข่ายความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้สังคมมีความโปร่งใส ซื่อสัตย์ สุจริต ยุติธรรม มีภูมิคุ้มกัน และขับเคลื่อนค่านิยมเรื่องความซื่อสัตย์สุจริตแก่เยาวชน มีกระบวนการดังนี้

ภาพที่ 1. กระบวนการสร้างความเข้มแข็งเครือข่ายในการต่อต้านทุจริต

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

จากคณะผู้วิจัยได้ค้นพบและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญในการรับรองการสร้างเครือข่ายความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในจังหวัดเชียงใหม่ได้ดังรูปภาพดังนี้

ภาพที่ 2. การสร้างเครือข่ายความเข้มแข็งในการต่อต้านทุจริต
โดยใช้กิจกรรมและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

7. ข้อเสนอแนะ

1. สร้างกระบวนการรับรู้ให้เกิดขึ้นในวงกว้าง หลายรูปแบบ สร้างความเข้าใจในการรับรู้ถึงกระบวนการทุจริต ชี้ให้เห็นผลกระทบที่เกิดจากการทุจริต
2. เครือข่ายควรมีความหลากหลายกลุ่มผู้เข้าร่วม ทั้งเพศ วัย การศึกษา อาชีพ และมีการเชื่อมโยงเครือข่ายองค์กรในระดับพื้นที่ ชุมชน และท้องถิ่น
3. ควรสร้างเครือข่ายตั้งแต่ในระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา มีกฎหมายรองรับจัดโครงสร้างบริหารให้ชัดเจน มีส่วนร่วมทั้งภาคประชาชน ภาครัฐ และภาคเอกชน
4. ประชาชนมีส่วนร่วมในเครือข่ายต่อต้านการทุจริตตั้งแต่ในระดับหมู่บ้าน และ
5. ควรคัดเลือกคนดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีความซื่อสัตย์มากกว่าคนเก่ง เข้ามาบริหารงานเครือข่าย และมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างเครือข่ายอย่างต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

- กรุงเทพธุรกิจออนไลน์. (2561). “องค์กรท้องถิ่น” แชมป์ธุรกิจสบโงก ตร.อยู่อันดับ 3. สืบค้นจาก <https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/803342>
- เกรียงศักดิ์ โชควรรณกุล. (2561). กลยุทธ์การต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันด้วยการสร้างค่านิยมของกลุ่มนักศึกษาในจังหวัดชัยภูมิ. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์*, 20(2), 237-251.
- ชุมแพ แสนยะบุตร, และ ศุภวัฒนากร วงศ์ชนวสุ. (2560). การสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและภาคประชาชนต่อต้านการทุจริตขององค์กรชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนในเขตเทศบาลตำบลกลางหมื่น อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*, 7(3), 53-62.
- ฐานรินทร์ หาญเกียรติวงศ์ และคณะ. (2560). เครือข่ายการป้องกันปัญหาหมอกควันในเขตภาคเหนือตอนบน. *วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์*, 7(3), 41-53.
- ไทยรัฐออนไลน์. (2563). คอร์รัปชันไทยรุนแรงรอบ 3 ปี เอกชนรุมจ่ายเงินใต้โต๊ะปี 61 ชิงงานรัฐ. สืบค้นจาก <https://www.thairath.co.th/business/economics/1205688>
- จิตรัตน์ ราศิริ, และ อาจันต์ สงทับ. (2561). แนวทางการมีส่วนร่วมภาคีเครือข่ายในการส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุเพื่อก้าวสู่ “ศตวรรษที่ 21”. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้*, 5(1), 315-628.
- นนท์ น้าประทานสุข. (2561). บทบาท หน้าที่และกลไกขององค์การภาครัฐและภาคประชาสังคมต่อการต่อต้านและปราบปรามการทุจริต คอร์รัปชัน ของประเทศญี่ปุ่น. *วารสารสำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดิน*, 11(2), 83-111.
- บีบีซี ไทย. (2562). คอร์รัปชัน : อันดับความโปร่งใสไทยปี 2018 ตกจาก 96 เป็น 99. สืบค้นจาก <https://www.bbc.com/thai/thailand-47028658>
- บวร ขมขุนศรี, และ ยุทธนา ประณีต. (2564). การส่งเสริมการต่อต้านการทุจริตและประพฤตินิชอบและการตัดสินใจทางการเมืองตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐของประชาชนในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารมหาจุฬานาครธรรม*, 5(1), 315-628.

- วโร เพ็งสวัสดิ์. (2551). *วิธีวิทยาการวิจัย*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ศุภเจตน์ จันทรสาส์น. (2556). การคอร์รัปชันและความเหลื่อมล้ำทางรายได้ในสังคม: การพิจารณาระหว่างประเทศ. *วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 19(3), 35-59.
- ศุภเยาว์ นาคเงินทอง, พระมหาบุญเลิศ อินทปญโญ, และ อภินันท์ จันตะนี. (2561). การป้องกันการทุจริตในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกลไกพุทธบูรณาการ. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 7(2), 267-277.
- สมชาย ชูเมือง. (2563). การเสริมสร้างเครือข่ายการต่อต้านการทุจริตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดกาญจนบุรี. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 5(2), 194-206
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตในภาครัฐ. (2560). ยุทธศาสตร์ฉันทลักษณ์พลังประชารัฐ ขับเคลื่อนธรรมาภิบาลต่อต้านการทุจริต พ.ศ. 2560-2564. สืบค้นจาก https://www.pacc.go.th/pacc_website/ploads/files/strategy/motiv_60.pdf
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2559). ยุทธศาสตร์ชาติว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ระยะที่ 3 (พ.ศ. 2560-2564). สืบค้นจาก <https://www.nacc.go.th/files/article/attachments/20191120112711128.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ. (2563). สถานการณ์การทุจริตประเทศไทย ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563. สืบค้นจาก <http://www.oic.go.th/fileweb/cabinfocenter6/drawer041/general/data0000/00000681.pdf>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560-2565. สืบค้นจาก https://www.nesdc.go.th/ewt_dl_link.php?nid=6422

การช่วยเหลือทางด้านมนุษยธรรมในพม่า : ศึกษากรณี Free Burma Rangers (FBR) *

Humanitarian Intervention in Burma: A case study of the Free Burma Rangers (FBR)

อัคราชัย เสมมณี

Akharachai Semmanee

วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้

School of Administrative Studies, Maejo University

E-mail: coffeekbreak@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมา โครงสร้างของหน่วยงาน ตลอดจนการดำเนินพันธกิจด้านมนุษยธรรมการบรรเทาทุกข์แก่ผู้คนในพม่าขององค์การ Free Burma Rangers (FBR)

ผลการศึกษาพบว่า FBR เป็นองค์การที่เกิดมาจากกลุ่มคริสเตียนที่มีชื่อว่า “Christians Concerned for Burma” ในปี 1997 ทั้งนี้เพื่อเป็นการตอบสนองต่อสถานการณ์ความรุนแรงอันเกิดจากการโจมตีพลเรือนของทหารพม่า นอกจากนี้ FBR ยังเป็นขบวนการเคลื่อนไหวด้านมนุษยธรรมที่ประกอบด้วยผู้คนหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อนำความช่วยเหลือขั้นพื้นฐานไปยังผู้คนทุกกลุ่ม ทุกความเชื่อที่อยู่ในพื้นที่ขัดแย้ง งานวิจัยนี้ยังพบอีกว่า FBR นั้นมีโครงสร้างการทำงานไม่ต่างไปจากองค์การระหว่างประเทศหรือบริษัทข้ามชาติทั่ว ๆ ไป

คำสำคัญ: พม่า; การช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม; องค์การระหว่างประเทศ

* ได้รับบทความ: 5 พฤษภาคม 2565; แก้ไขบทความ: 27 ตุลาคม 2565; ตอรับตีพิมพ์: 28 ตุลาคม 2565

Received: May 5, 2022; Revised: October 27, 2022; Accepted: October 28, 2022

Abstract

For this research intends to examine the history, structure, and activities of the Free Burma Rangers (FBR) to help people on humanitarian basic in the conflict zones of Burma.

The result of the study shows FBR, grew from the Christians Concerned for Burma prayer group. It was a response to the 1997 Burma Army offensive and ongoing attacks against the people of Burma. And FBR is also a multiethnic humanitarian service movement working to bring general relief to people in the conflict zones of Burma, to people of all faiths and ethnicities. Furthermore, this research found that the structure of FBR has not different from the other International Organizations or Multi-National Corporations.

Keyword: Burma; Humanitarian aid; International Organizations

1. บทนำ

4 มกราคม ปี 1948 พม่าได้รับเอกราชคืนจากอังกฤษ หลังจากนั้นพม่าได้นำรูปแบบการปกครองแบบเผด็จการทหารเข้ามาใช้ในการบริหารกิจการงานประเทศ ทั้งยังได้นำเรื่องของความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ภาษา และความเชื่อของผู้คนมาเป็นส่วนหนึ่งในการกำหนดรูปแบบการปกครอง ที่มีลักษณะแบ่งแยกและปกครอง (Divide and Rule) ทั้งนี้เพื่อนำสังคมไปสู่ “สังคมนิยมวิถีพม่า (The Burmese Way to Socialism)” หรือ “วิถีทางสู่สังคมนิยมของพม่า” อย่างที่นายพลเนวินได้ประกาศไว้ในปี 1962 (วาสนา บันลือหาญ, 2550; ประทุมพร วัชรเสถียร (2553) ภายใต้แนวทางดังกล่าว นำมาสู่ความแตกแยกของผู้คนในประเทศ เกิดการข่มเหง การละเมิดสิทธิมนุษยชน การสู้รบ ระหว่างฝ่ายรัฐบาลทหารพม่ากับชนกลุ่มน้อยฝ่ายต่าง ๆ โดยเฉพาะกับกลุ่มที่ไม่พอใจที่จะอยู่ใต้การปกครองของพม่า อาทิเช่น กะเหรี่ยง มอญ ไทใหญ่ คะฉิ่น ชิน ยะไข่ ฯลฯ คือกลุ่มที่เคยทำข้อตกลงกับพม่าในข้อตกลงปางโหลงปี 1947 เพื่อขอแยกตัวเป็นอิสระจากการปกครองของพม่า (โกสุมภ์ แสงจันทร์, 2549) ในระยะหลังความขัดแย้งได้ทวีความรุนแรงและซับซ้อนมากขึ้น ด้วยมีปัจจัยอื่นเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น ความต้องการที่จะ

เข้าไปครอบครองทรัพยากรทางธรรมชาติที่มีค่า อาทิเช่น ไม้สัก หยก อัญมณี แร่ธาตุ ปิโตรเลียม ก๊าซธรรมชาติ ฯลฯ และความต้องการที่จะเข้าไปดำเนินโครงการของภาครัฐ เช่น โครงการก่อสร้างก๊าซธรรมชาติและน้ำมัน โครงการสร้างเขื่อน เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดอยู่ในเขตพื้นที่ของชนกลุ่มน้อย ณ วันนี้ ความขัดแย้งยังคงดำเนินอยู่ในหลายๆ พื้นที่ และไม่มีท่าทีว่าจะเกิดสันติภาพขึ้นได้ง่าย ตลอดระยะเวลาของความขัดแย้ง พลเรือนในพื้นที่ขัดแย้งคือกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด หลายคนที่ต้องเสียชีวิต บาดเจ็บ พิการ ถูกข่มเหงและละเมิดสิทธิในรูปแบบต่าง ๆ บ้างถูกเกณฑ์ไปใช้แรงงาน ไปเป็นทหาร ถูกหาบ ทรัพย์สินบ้านเรือน ตลอดจนที่ทำกินบ้างถูกยึด ถูกทำลาย เมื่อกองทัพพม่ามาถึง ในแต่ละปีมีคนจำนวนมากที่ต้องกลายเป็นคนพลัดถิ่นทั้งในประเทศและต่างประเทศ ไร้ที่อยู่อาศัย และจากข้อมูลขององค์กร The Border Consortium (TBC) ประเทศไทย พบว่า นับตั้งแต่ปี 1996 เป็นต้นมา เฉพาะแค่ในรัฐคะฉิ่นและรัฐฉาน (ไทใหญ่) มีผู้คนมากกว่าล้านคนจาก 3,724 หมู่บ้านที่ต้องกลายเป็นคนพลัดถิ่นและผู้พลัดถิ่น (Partners and FBR, 2010) เหล่านี้เป็นเพียงตัวอย่างหนึ่งของผลกระทบที่เกิดขึ้นกับคนในพื้นที่ หากนับรวมเหตุการณ์ที่เกิดในพื้นที่อื่นจำนวนตัวเลขมีแนวโน้มเป็นไปได้ว่าจะมากกว่านี้อย่างแน่นอน ที่ผ่านมามีหลายฝ่ายที่ได้รับรู้เรื่องราวที่เกิดขึ้นในพม่าและต้องการช่วยเหลือผู้คนที่ได้รับผลกระทบ แต่ทว่าการจะนำความช่วยเหลือเข้าไปยังพื้นที่ซึ่งเป็นพื้นที่ขัดแย้ง เป็นเขตสู้รบทำได้ยากลำบาก ประกอบกับพื้นที่พิพาทส่วนใหญ่มีสภาพเป็นป่าและภูเขาสูง ตั้งอยู่ห่างไกลความเจริญ ไม่มีถนนหนทาง แต่ประเด็นที่เป็นปัญหาใหญ่ คือ รัฐบาลพม่าและกองทัพไม่ต้องการที่จะเห็นบุคคลภายนอกเข้ามาแทรกแซงกิจการภายในของประเทศ ด้วยเหตุผลด้านความมั่นคง

อย่างไรก็ดี ในปี 1993 ได้มีกลุ่มคนบางกลุ่มที่ได้ลักลอบเข้าไปทำงานด้านบรรเทาทุกข์ในพื้นที่ดังกล่าวอย่างลับ ๆ เป็นการปฏิบัติงานใต้ดิน และจากการกระทำของคนกลุ่มนี้ ก็ได้้นำการเปลี่ยนแปลงมาสู่สังคมผู้คนในพม่า เพราะปัจจุบันคนกลุ่มนี้มีเครือข่ายงานด้านบรรเทาทุกข์ของตนเองอยู่ในพื้นที่ส่วนต่าง ๆ ของพม่า ทั้งยังได้รับการสนับสนุนจากกองกำลังชนกลุ่มน้อย เครือข่ายอื่น ๆ ทั้งในพม่าและนอกพม่า ผู้คนรู้จักคนกลุ่มนี้ในนาม “Free Burma Rangers หรือ FBR)” และจากความโดดเด่นที่กล่าวไปข้างต้น เป็นเหตุให้ผู้วิจัยสนใจหยิบยกประเด็นการมีตัวตนของ FBR ขึ้นมาศึกษา เพื่อมุ่งหวังว่าจะช่วยให้เข้าใจบทบาทของตัวแสดงในเวทีระหว่างประเทศในยุคปัจจุบันที่ตัวแสดงประเภทนี้ได้เพิ่มจำนวนเป็นอย่างมากและมีส่วนต่อการเกิดสถานการณ์โลกที่สำคัญ ๆ นอกเหนือจากนี้ยังมุ่งที่การศึกษาครั้งนี้จะช่วยให้เข้าใจสถานการณ์ในพม่าได้ชัดยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาที่มาและโครงสร้างของหน่วยงาน Free Burma Rangers
2. เพื่อศึกษาการดำเนินงานด้านมนุษยธรรมของหน่วยงาน Free Burma Rangers

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยใช้วิธีการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) ที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์ในพม่า ความเป็นมาเป็นไปของหน่วยงาน Free Burma Rangers และบทบาทการให้ความช่วยเหลือทางด้านมนุษยธรรม โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) เป็นการศึกษาและรวบรวมข้อมูลมาจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ อาทิเช่น ข้อมูลจากรายงานวิจัย, บทความวิชาการ หนังสือตำรา หนังสือพิมพ์ วิทยานิพนธ์ จุลสาร สารสาร และเอกสารที่เกี่ยวข้อง ฐานข้อมูลทั้งที่เกี่ยวข้องทั้งจากภาครัฐและองค์กรที่น่าเชื่อถือ โดยข้อมูลที่รวบรวมนั้น อาจมีแหล่งที่มาจากทั้งในประเทศและต่างประเทศ

2. การเก็บข้อมูล บางส่วนได้มาจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) อันเป็นการสัมภาษณ์เพื่อลงเอยในรายละเอียดด้วยการเลือกกลุ่มประชากรตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ ผู้ก่อตั้ง ผู้นำกลุ่มย่อย สมาชิก ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงาน Free Burma Rangers

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) จากข้อมูลที่รวบรวมมาได้ในช่วงตอนที่หนึ่งและสอง โดยใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนาเชื่อมโยงกับทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง เพื่อหาคำตอบของความจริงของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพม่า ซึ่งขั้นตอนมีดังนี้ ประการแรก ทำการจำแนกข้อมูลออกเป็นหมวดหมู่ จากนั้นทำการวิเคราะห์ และตีความโดยอาศัยกรอบแนวคิดทฤษฎี อาทิเช่น ทฤษฎีความสัมพันธ์ข้ามชาติ (Transnationalism Theory) แนวคิดเรื่ององค์กรประชาคมข้ามชาติ (Translation People Organization) และแนวคิดด้านความช่วยเหลือระหว่างประเทศ เพื่อตอบคำถามของงานวิจัย

4. กรอบแนวคิดของงานวิจัย เรื่อง การช่วยเหลือทางด้านมนุษยธรรมในพม่า : ศึกษากรณี Free Burma Rangers (FBR) นำเอาทฤษฎีความสัมพันธ์ข้ามชาติ (Transnationalism Theory) แนวคิดเรื่ององค์กรประชาคมข้ามชาติ (Translation People Organization) และแนวคิดด้านความช่วยเหลือระหว่างประเทศมาเป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาและวิเคราะห์ โดยได้ชี้ให้เห็นว่า กระบวนการโลกาภิวัตน์และลักษณะการพึ่งพาของตัวแสดงต่าง ๆ ในระบบโลก

นับตั้งแต่หลังยุคสงครามเย็นเป็นต้นมา รัฐบาลไม่ใช่ตัวแสดงหลักบนเวทีการเมืองโลกอีกต่อไป แต่องค์การข้ามชาติได้เริ่มมีบทบาทมากขึ้น ทั้งยังส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่มีลักษณะเป็นความสัมพันธ์ข้ามชาติระหว่างตัวแสดงต่าง ๆ มากไปกว่านั้น การกระทำขององค์การข้ามชาติอาจก่อให้เกิดความยุ่งยากแก่การดำเนินนโยบายของรัฐจนถึงขั้นรัฐต้องตัดสินใจระทำการตอบโต้ ในอีกด้านหนึ่ง กิจกรรมขององค์การข้ามชาติอาจจะสอดคล้องหรือเสริมนโยบายของรัฐเช่นกัน

4. สรุปผลการวิจัย

1. จากวัตถุประสงค์ของที่ 1 เพื่อศึกษาที่มาและโครงสร้างของหน่วยงาน Free Burma Rangers ผลการศึกษาพบว่า

ย้อนไปในช่วงต้นปี 1993 ผู้นำรัฐว่าได้ส่งตัวแทนของตนเดินทางมาพบคนกลุ่มหนึ่งที่เชียงใหม่ ประเทศไทย เพื่อแสวงหาความช่วยเหลือผู้คนในรัฐที่ถูกกดขี่จากหลาย ๆ ฝ่ายให้ยุติกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด โดยเฉพาะการงดปลูกฝิ่น กลุ่มคนที่ตัวแทนผู้นำว่าเดินทางมาพบ เป็นกลุ่มมิชชันนารีที่ทำงานในประเทศไทย และโดยเฉพาะกับผู้คนตามแนวชายแดนไทย-พม่า (กลุ่มนี้เรียกตนเองว่า “Christians Concerned for Burma”) โดยคนหนึ่งในกลุ่ม เป็นบุคคลที่ค่อนข้างมีชื่อเสียงเป็นอย่างมากทั้งในด้านศาสนาและการศึกษาในประเทศไทย เขาเคยเป็นทหารสหรัฐที่ร่วมรบในสงครามเกาหลีมาก่อนหน้าที่จะเป็นมิชชันนารี ขณะเดียวกันก็มีลูกชายที่เป็นทหารอยู่ในหน่วยรบพิเศษของกองทัพสหรัฐในอเมริกา ทั้งสองมีความคุ้นเคยกับสังคมไทยและพม่าเป็นอย่างดี ด้วยอาศัยอยู่ในประเทศไทยและทำงานที่ชายแดนไทย-พม่าเป็นระยะเวลานาน ผู้เป็นพ่อมีชื่อว่า อลัน ยูแบงค์ (Alan Eubank) ขณะที่ลูกชายมีชื่อว่า เดวิด ยูแบงค์ (David Eubank) การที่ผู้นำว่าเลือกที่จะส่งตัวแทนมาพบบุคคลทั้งสองเป็นเพราะว่าต้องการที่จะอาศัยเครือข่ายทั้งในด้านคริสเตียนและการเป็นทหาร เข้าถึงความช่วยเหลือ และด้วยว่าในเวลานั้นในรัฐว่าเองมีการตื่นตัวเรื่องการเป็นคริสเตียนเป็นอย่างมาก ผู้นำและคนในรัฐว่าจำนวนมากหันมาเชื่อ และเป็นคริสเตียน และมีแนวคิดว่าการรัฐว่า จะเจริญ ผู้คนจะมีความเป็นอยู่ที่ดี หลังต้องยุติกิจกรรมเกี่ยวกับยาเสพติด แนวทางของคริสเตียนน่าจะเป็นคำตอบ ด้วยประเทศที่พัฒนาแล้วส่วนใหญ่ ผู้คนในประเทศเหล่านั้นต่างเป็นคนที่นับถือศาสนาคริสต์ ภายหลังการพบเจอกันของทั้งสองฝ่ายไม่นาน กลุ่มของมิชชันนารีได้เดินทางไปรัฐว่า เพื่อร่วมปรึกษาหารือกับผู้นำรัฐว่า ซึ่งผลจากการพูดคุยปรากฏว่าทางฝ่ายมิชชันนารีได้รับปากที่จะหาทางช่วยเหลือ โดยเริ่มจาก

เรื่องของการสร้างโรงเรียนเป็นสิ่งแรก อย่างไรก็ตามได้เกิดเหตุการณ์ไม่คาดฝันเมื่อฝ่ายผู้นำว่าได้เปิดโอกาสให้ฝ่ายพม่านำโดยกองทัพพม่า เข้ามามีบทบาทในรัฐ และต่อมาก็ได้เกิดความขัดแย้งขึ้นระหว่างมั้งสองฝ่าย เมื่อฝ่ายพม่าต้องการจะครอบงำและมีอิทธิพลในรัฐ โดยได้ยกเรื่องของความเชื่อที่ต่างมาเป็นช่องทางเล่นงาน ตลอดจนเรื่องของการชักนำคนต่างชาติให้เข้ามาเคลื่อนไหวบางในประเทศ เหตุการณ์รุนแรงมากยิ่งขึ้นเมื่อผู้นำรัฐว่าหลายคนเสียชีวิต ถูกจับเช่นเดียวกับผู้นำชุมชนว่าในรัฐ จากเหตุการณ์นี้ทำให้ฝ่ายมิชชันนารีต้องยุติบทบาทของตนเองในรัฐว่าลงชั่วคราว ด้วยเป็นห่วงเรื่องของความปลอดภัย ในปีเดียวกัน ที่รัฐกะเหรี่ยงเกิดการสู้รบอย่างหนักระหว่างกองกำลังพม่ากับกองกำลังท้องถิ่น ส่งผลให้ผู้คนจำนวนมากได้รับผลกระทบ ผู้คนจำนวนไม่น้อยได้พยายามที่จะหลบหนีห้ามเข้าไปยังรัฐไทย แต่ทว่าก็ถูกตรึงไว้ที่ชายแดนจากเจ้าหน้าที่รัฐไทย ซึ่งด้านหลังฉากของผู้พลัดถิ่นชาวกะเหรี่ยง คือการสู้รบระหว่างพม่าและกองกำลังท้องถิ่นที่กำลังใกล้เข้ามา คนกลุ่มนี้ไม่สามารถทำอะไรได้เลย นอกจากอยู่กับที่ หลังจากข่าวการสู้รบได้ถูกเผยแพร่ออกไปตามช่องทางสื่อต่าง ๆ ทำให้กลุ่มมิชชันนารีที่เคยคิดว่าจะเข้าไปทำงานในรัฐว่าเกิดความสนใจ อยากจะนำสิ่งของบรรเทาทุกข์เดินทางไปช่วยเหลือกลุ่มคนพลัดถิ่น และคนที่เป็นตัวตั้งตัวตีในครั้งนี้คือ เดวิด ยูแบงค์ ผู้เป็นลูกชายของมิชชันนารี (เดิมทีแล้วโดยส่วนตัวของเดวิดนั้น เขามีความรักในงานมิชชันนารี ด้วยมีพ่อของเขาเป็นตัวอย่าง ขณะเดียวกันก็รักในการที่จะเป็นทหาร) ที่ชายแดนเดวิดได้พบกับหมอชาวกะเหรี่ยงที่มีชื่อว่า เอลียาห์ (Elijah) (หมอประจำกองกำลังชนกลุ่มน้อยรัฐกะเหรี่ยง) ทั้งสองจึงได้ร่วมมือกันในการให้ความช่วยเหลือชาวบ้านที่ได้รับบาดเจ็บจากการสู้รบและหลบหนี และจากเหตุการณ์ในครั้งนี้เองทำให้ทั้งสองคนเกิดแนวคิดที่อยากจะช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้งในพื้นที่อื่น ๆ ของพม่า ด้วยมองว่าคนเหล่านั้นไม่มีที่พึ่งและต้องการการช่วยเหลือ และนี่จึงเป็นจุดเริ่มต้นของ Free Burma Rangers (FBR) ซึ่งปัจจุบันมีทีมบรรเทาทุกข์กว่า 195 ทีม (5-6 คน/ทีม) ที่กระจายตัวอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ของพม่า มากไปกว่านั้น ยังมีเครือข่ายทั้งในและนอกประเทศพม่าที่ทำงานด้วย

1.1 โครงสร้างการทำงาน ด้วยจำนวนคนที่เพิ่มขึ้น และงานที่ขยายตัวตามความต้องการการความช่วยเหลือของผู้คนในประเทศพม่า อันเกิดจากสถานการณ์ความขัดแย้ง ทั้งเครือข่ายที่มากขึ้น เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ FBR จึงได้สถาปนาตัวเองจากกลุ่มพลังขึ้นเป็นองค์กรระหว่างประเทศภาคเอกชน มีการจัดตั้งสำนักงานถาวร การกำหนดหน้าที่บทบาทสายงานที่ชัดเจน ทั้งมีการจัดประชุมวางแผน และรวมทั้งกิจกรรมต่าง ๆ อย่าง

ต่อเนื่อง อาจกล่าวโดยสรุปว่า โครงสร้างการทำงานของ FBR นั้นไม่ต่างจากหน่วยงานหรือองค์การระหว่างประเทศทั่ว ๆ ไป เพียงแต่สมาชิกส่วนใหญ่เป็นปัจเจกชน และ FBR เป็นหน่วยงานที่ไม่แสวงหากำไร พวกเขาได้รับการสนับสนุนจากหลาย ๆ ฝ่ายในการทำพันธกิจบรรเทาทุกข์ โดยเฉพาะเครือข่ายคริสเตียน และแม้จะมีพนักงานเต็มเวลาอยู่ไม่มาก แต่พันธกิจของพวกเขาถูกเติมเต็มและขับเคลื่อนผ่านทางกลุ่มอาสาสมัครทั้งในประเทศพม่าและนอกประเทศพม่า ทั้งที่เป็นคริสเตียนและไม่เป็นคริสเตียน นอกจากนี้ยังรับการสนับสนุนจากกองกำลังชนกลุ่มน้อยในพื้นที่ที่ FBR ต้องเข้าไปทำงาน ว่ากันว่าในช่วงเวลาปกติ จำนวนอาสาสมัครโดยเฉลี่ยจะมีอย่างน้อย 20-25 คน แต่ในช่วงสถานการณ์ในพม่ามีความรุนแรง หรือเกิดภัยพิบัติขนาดใหญ่ ผู้คนต้องการความช่วยเหลือเป็นจำนวนมาก จำนวนอาสาสมัครอาจพุ่งสูงถึง 200-300 คน อาสาสมัครส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนที่อาสามาทำงานด้วยใจที่อยากจะช่วยเหลือผู้คนในพม่า แต่ก็มีบางส่วนที่อาสามาทำงานโดยมีนัยยะแอบแฝง คือต้องการเผยแพร่ศาสนาคริสต์ให้กับผู้คนในพม่า แต่อาศัยช่องทางบรรเทาทุกข์เป็นสะพานเพื่อบอกเล่าเรื่องราวความเชื่อ ส่วนระยะเวลาที่อาสามาทำงานนั้นก็มิได้ตั้งแต่นานไปจนถึง 1-2 ปี ทั้งนี้อาสาสมัครจะต้องรับผิดชอบตนเองทั้งหมด อาจได้รับความช่วยเหลือบ้างในบางอย่างจากหน่วยงาน

งานหลักของ FBR คือ งานด้านบรรเทาทุกข์ และเพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพ FBR ได้จัดตั้งสำนักงานใหญ่ขึ้นที่เชียงใหม่ ประเทศไทย ไว้เพื่อติดต่อกับโลกภายนอก ด้วยพม่านั้นเป็นประเทศปิด ถูกควบคุมโดยรัฐบาลทหารพม่าและกองทัพ อย่างไรก็ตาม FBR ยังได้จัดตั้งสำนักงานย่อยของตนเองขึ้นในรัฐกะเหรี่ยง ภายใต้การคุ้มครองจากกองกำลังท้องถิ่น เพื่อประสานงานกับทีมย่อยและฝ่ายต่าง ๆ ในการปฏิบัติภารกิจในพม่า ที่สำนักงานย่อยนอกจากจะเป็นศูนย์บัญชาการแล้ว ยังมีค่ายฝึกอบรมงานด้านบรรเทาทุกข์ โรงเรียนแพทย์ และคลินิก ซึ่งทั้งหมดนี้ FBR จัดตั้งขึ้นมาเพื่อสนับสนุนภารกิจในประเทศ ทั้งสำนักงานย่อยในพม่าและสำนักงานหลักในไทย ทั้งสองทำงานเคียงข้างกัน เจ้าหน้าที่เต็มเวลาโดยส่วนใหญ่ทำงานทั้งในไทยและในพม่า ยกเว้นบรรดาเจ้าหน้าที่ที่ทำงานเกี่ยวกับเอกสารที่มักประจำอยู่ที่สำนักงานใหญ่เป็นหลัก ปัจจุบันนอกเหนือจากพันธกิจในพม่าแล้ว FBR ยังมีพันธกิจด้านบรรเทาทุกข์ในหลายพื้นที่ของโลก เช่น ชูแดน อิรัก อิหร่าน และซีเรีย เป็นต้น สำหรับพื้นที่เหล่านี้ ส่วนใหญ่จะเป็นการส่งทีมย่อยเข้าไปช่วยสร้างทีมบรรเทาทุกข์ให้กับหน่วยงานในพื้นที่ และจากคำบอกเล่าของผู้นำ FBR (เดวิด ยูแบงค์) FBR นั้นมีเป้าหมายที่จะเข้าไปปฏิบัติภารกิจด้านบรรเทาทุกข์ใน

ทุก พื้นที่ที่มีความขัดแย้ง และผู้คนที่ต้องการความช่วยเหลือ ส่วนงานในพม่านั้นจะยังคงมีต่อไป ตราบเท่าที่ความสงบยังไม่เกิด

2. จากวัตถุประสงค์ของที่ 2 เพื่อศึกษาการดำเนินงานด้านมนุษยธรรมของ หน่วยงาน Free Burma Rangers ผลการศึกษาพบว่า

ในแต่ละปี FBR ได้ดำเนินโครงการบรรเทาทุกข์มากมายเพื่อช่วยเหลือผู้คนในพื้นที่ขัดแย้งให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งพันธกิจหลักของ FBR คือ งานด้านบรรเทาทุกข์และงานด้านการแพทย์ ทั้งนี้ก็เพราะความต้องการของผู้คนในพื้นที่ ด้วยเป็นพื้นที่ที่มีความขัดแย้ง มีการสู้รบมาอย่างยาวนาน แม้แต่ในปัจจุบันก็ยังคงมีอยู่ และสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทำให้พื้นที่นี้ขาดการพัฒนา ขาดการดูแล โดยเฉพาะงานด้านโครงสร้างขั้นพื้นฐานและด้านสาธารณสุข ความขัดแย้งยังส่งผลให้ผู้คนส่วนใหญ่มีฐานะยากจน และความยากจนก็ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิต

อนึ่งสาเหตุที่กล่าวมาอาจมีมูลเหตุมาจากความเป็นอื่น ๆ ที่ทำให้ผู้คนส่วนใหญ่ในพื้นที่ชนกลุ่มน้อยมักเข้าไม่ถึงการดูแลและสนับสนุนจากภาครัฐ (พม่า) ในฐานะพลเมืองของประเทศอย่างที่เราควรจะเป็น แต่จากประเด็นนี้จะว่าไปแล้ว แม้แต่เมืองใหญ่ๆ ของพม่า ที่คนเชื่อสายพม่าอาศัยอยู่เช่น ย่างกุ้งหรือมัณฑะเลย์ต่างก็ประสบปัญหาโครงสร้างขั้นพื้นฐานและระบบสาธารณสุขเช่นเดียวกัน แต่อาจจะดีกว่าหน่อย หากไม่นับผลจากปัญหาความขัดแย้ง อาการเจ็บป่วยของผู้คนยังเกิดมาจากสภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยที่ไม่เอื้อต่อการดำรงชีวิต ด้วยว่าพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าและภูเขาสูง ขาดแคลนอาหารและน้ำสะอาด ทั้งยังเต็มไปด้วยสัตว์มีพิษ ผู้คนจำนวนมากเจ็บป่วยด้วยโรคท้องเสีย ไข้เลือดออก ขาดสารอาหาร ประกอบกับขาดสถานรักษาพยาบาล บุคลากรทางการแพทย์ และเครื่องมือเครื่องมือ ตลอดจนการรักษาโรคที่มีคุณภาพก็ทำให้หลายชีวิตล้มตาย นอกจากนี้ ผู้คนจำนวนมากมีอาการเจ็บป่วยเนื่องมาจากการประกอบอาชีพ ซึ่งผู้คนส่วนใหญ่ทำอาชีพทางการเกษตร ซึ่งต้องใช้แรงงานอย่างเข้มข้นด้วยการทำเกษตรแบบดั้งเดิม

เพื่อให้ช่วยเหลือผู้คนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี นอกจากพันธกิจข้างต้นแล้ว ในช่วงหลัง FBR ได้สร้างพันธกิจใหม่ ๆ ขึ้นมาเพื่อต่อยอดพันธกิจด้านบรรเทาทุกข์ เช่น พันธกิจแม่และเด็ก (ด้วยว่าผู้ประสพภัยส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงและเด็ก) กิจกรรมการให้คำปรึกษา การรณรงค์เรื่องของยาเสพติด การสร้างระบบเตือนภัยภายในชุมชน การส่งเสริมเรื่องของสิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตย และความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันท่ามกลางความแตกต่างของผู้คนในสังคม พันธกิจด้านการเกษตร พันธกิจด้านความเชื่อ (ศาสนาคริสต์) การฝึกอบรมด้านงานบรรเทาทุกข์

ขั้นพื้นฐาน การให้ความรู้เรื่องทักษะการเอาตัวรอดหากถูกโจมตี การสร้างระบบเตือนภัยและการเขียนรายงาน เป็นต้น และที่สำคัญนอกจากประเด็นที่กล่าวมา ในช่วงหลายปีหลังมานี้ FBR ได้ให้ความสำคัญกับงานด้านข้อมูลข่าวสารและการผลิตสื่อในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อบอกเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นในพม่าให้ผู้คนภายนอกได้รับรู้ นัยหนึ่งเพื่อสร้างกระแสกดดันรัฐบาลพม่าและกองทัพ อีกนัยหนึ่งเพื่อแสวงหาการสนับสนุน นอกจากนี้ FBR ยังฉวยโอกาสจากเวทีสาธารณะต่าง ๆ การให้สัมภาษณ์กับสถานีวิทยุ สถานีโทรทัศน์ การพูดในสภาองเกรสของสหรัฐ การพูดในสถาบันการศึกษา คริสตจักร/โบสถ์ บริษัท หน่วยงาน หรือแม้แต่งานแข่งขันอเมริกันฟุตบอล เพื่อบอกเล่าพันธกิจที่ทำในพม่า

2.1 งานด้านบรรเทาทุกข์ โดยปกติแล้ว ในช่วงเวลาที่เกิดเหตุการณ์เช่นการโจมตีจากทหารพม่าชาวบ้านมักไม่ทันได้เตรียมตัว สิ่งแรกที่นึกได้คือ การพยายามเอาตัวรอด หนีไปให้ไกลจากจุดเกิดเหตุ บ้างหนีเข้าไปหลบซ่อนตัวอยู่ในป่า ในถ้ำ หลายเหตุการณ์เมื่อทหารพม่ามาถึง และสถานการณ์เข้าสู่ความสงบ แต่ชาวบ้านก็ไม่สามารถที่จะกลับไปบ้านเรือนของตนเองได้ ด้วยว่าทหารพมามักจะย้อนกลับมา หรือไม่ก็จะมีการฝังกับระเบิดทิ้งไว้ทั่วบริเวณ เพื่อเป้าประสงค์ร้ายต่อคนที่ย้อนกลับมา และเมื่อเป็นเช่นนี้ผู้คนหรือชาวบ้านส่วนใหญ่จึงมักจะพากันไปซ่อนตัวอยู่ในป่า หรือย้ายที่อยู่ใหม่ ผู้คนจำนวนไม่น้อยหนีไปรวมตัวกันอยู่บริเวณชายแดนจนเกิดเป็นค่ายผู้พลัดถิ่น (Internally Displaced People Camp) ว่ากันว่าตลอดพรมแดนพม่าและประเทศเพื่อนบ้านมีค่ายผู้พลัดถิ่นขนาดใหญ่อยู่ราว 13 แห่ง พื้นที่ที่ใช้ตั้งค่ายส่วนใหญ่แม้จะไม่เอื้อต่อการดำรงชีวิต บ้างเป็นป่าและภูเขาสูง ขาดแคลนน้ำกินน้ำใช้ ไม่มีไฟฟ้า ไม่มีถนนหนทาง แต่มีความปลอดภัย หากถูกโจมตีจากทหารพม่า พวกเขาสามารถหลบหนีเข้าไปยังประเทศเพื่อนบ้านได้ ค่ายผู้พลัดถิ่นส่วนใหญ่ไม่ได้รับการดูแลจากหน่วยงานใด แต่เป็นชาวบ้านที่ดูแลกันเอง และจากสภาพะที่กล่าวมา ทำให้ผู้คนจำนวนมากรู้สึกมองไม่เห็นอนาคต ด้วยสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไปทำให้รูปแบบการดำเนินชีวิตเปลี่ยน และเพื่อที่จะมีคุณภาพชีวิตที่ดี ผู้พลัดถิ่นหลายคนตกเป็นเหยื่อแก๊งค้ายาเสพติดที่เข้ามาหลอกให้ไปทำงานยังประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะในจีน หลายคนเมื่อไปแล้ว ถูกบังคับให้ค้าแรงงานอย่างหนัก หากเป็นหญิงสาวก็จะถูกบังคับให้ค้าประเวณี

สำหรับการดำเนินงานด้านบรรเทาทุกข์ FBR มีเจ้าหน้าที่ของตนเองกระจายตัวอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วพม่า หากที่ใดมีความเดือดร้อน ชาวบ้านต้องการความช่วยเหลือ ทีมย่อยในพื้นที่จะนำสิ่งของบรรเทาทุกข์ เช่น อาหาร ยารักษาโรค เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม อุปกรณ์ในการสร้างที่พัก

ชั่วคราว ข้าวของเครื่องใช้ที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต ฯลฯ เข้าไปแจกจ่าย ทั้งยังจัดกิจกรรม อาทิ เช่น การให้บริการทางด้านการแพทย์ การให้ความรู้เรื่องงานบรรเทาทุกข์ การเอาตัวรอดในป่า ความรู้ในการใช้เครื่องมือสื่อสารและการสร้างระบบเตือนภัยภายในกลุ่ม การเขียนรายงาน ความรู้เรื่องการทหาร การให้คำปรึกษา การจัดกิจกรรมสำหรับแม่และเด็ก กิจกรรมสันติภาพ การทั้งหมดนี้เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับผู้คนที่เดือดร้อน ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้ง พลัดถิ่น ในหลายๆสถานการณ์ FBR นั้นทำงานเคียงข้างกับกองกำลังชนกลุ่มน้อยในพื้นที่ อันที่จริงแล้วมีการวางแผนและเตรียมตัวร่วมกันอยู่ตลอดเวลา แม้ในยามที่สถานการณ์ปกติ

2.2 การฝึกอบรมทีมบรรเทาทุกข์ ด้วยสถานการณ์ความขัดแย้งในพม่าทำให้เกิดขึ้นในหลายๆ พื้นที่ ทำให้มีผู้คนที่เดือดร้อนเป็นจำนวนมาก หลังจากที่เดวิด ยูเบงค์ และเอลิยาห์ ตกลงร่วมกันว่าจะสานต่อทางด้านบรรเทาทุกข์หลังจากเสร็จสิ้นภารกิจในรัฐกะเหรี่ยงในปี 1993 เพื่อที่จะช่วยเหลือกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้งในพื้นที่อื่นของพม่า ในความเป็นจริงปฏิบัติการด้านบรรเทาทุกข์ของทั้งสองคนในช่วงแรกเป็นไปอย่างเชื่องช้ามาก ไม่สามารถตอบสนองความต้องการที่มีการช่วยเหลือที่มีเข้ามาจากทุกทิศทุกทางได้ ด้วยเหตุนี้ FBR จึงเริ่มเกิดแนวคิดที่จะสร้างบุคลากรและทีมบรรเทาทุกข์ขึ้น โดยมุ่งหวังที่จะเห็นในแต่ละพื้นที่ที่มีทีมบรรเทาทุกข์ที่พร้อมจะทำงานช่วยเหลือผู้คน FBR ได้ทำหายไปยังบรรดาผู้นำชนกลุ่มน้อย โดยเฉพาะกลุ่มที่มีกรณีพิพาทกับฝ่ายพม่าและกองทัพพม่า เนื่องจากพื้นที่ของพวกเขาถูกถูกโจมตีจากกองทัพพม่า ซึ่งก็ได้รับการตอบสนองเป็นอย่างดี บรรดาผู้นำชนกลุ่มน้อยส่งตัวแทนของตนเข้าร่วมฝึกอบรมทางด้านบรรเทาทุกข์กับ FBR นอกจากกลุ่มคนที่เป็นตัวแทนของชนกลุ่มน้อยแล้ว ผู้เข้าร่วมอบรมบางส่วนมาเข้าร่วมด้วยความสนใจของตนเอง การฝึกอบรมครั้งแรกเกิดขึ้นในปี 1997 ที่ “ค่ายกอซูแล (Kawthoolei)” รัฐกะเหรี่ยง ซึ่งเป็นสถานที่เดียวกันกับที่ใช้เป็นที่ตั้งของสำนักงานย่อยของ FBR ในการฝึกอบรม ผู้เข้ารับการฝึกอบรมจะได้เรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ รวมถึงการฝึกฝนความมั่นคงทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และด้านจิตวิญญาณ เพื่อให้พร้อมสำหรับการทำงานในพื้นที่จริงที่มีการสู้รบอยู่ตลอดเวลา โดยมีผู้เชี่ยวชาญทั้งในพม่าและที่เป็นอาสาสมัครต่างประเทศเป็นผู้ฝึก ส่วนเนื้อหาในการอบรมนั้น ได้แก่ เรื่องของหลักการบรรเทาทุกข์ การรักษาพยาบาลขั้นพื้นฐาน งานด้านยุทธวิธีทางการทหาร ชนิดอาวุธและการใช้ การอ่านแผนที่ การใช้เข็มทิศ การใช้อุปกรณ์สื่อสารต่าง ๆ การวางแผนและการเขียนรายงาน การบรรเทาทุกข์ การขนเคลื่อนย้ายผู้ป่วย การให้คำปรึกษา การให้ความรู้ในเรื่องประชาธิปไตย ความรู้เรื่องยาเสพติด การทำกิจกรรมกับผู้หญิงและเด็ก

เป็นต้น เนื้อหาของการฝึกอบรมบางส่วนถูกถูกหยิบยืมมาจากแนวทางของการฝึกของหน่วยรบพิเศษสหรัฐ เฉพาะแค่ในปีแรกผลของการฝึกอบรมทำให้ FBR สามารถผลิตทีมบรรเทาทุกข์ได้มากถึง 250 ทีม ในจำนวนนี้มี 71 ทีม ทำงานเต็มเวลากับ FBR ในพื้นที่ของรัฐยะไข่ รัฐชิน รัฐกะเหรี่ยง รัฐกะยา รัฐมอญ รัฐฉานหรือไทใหญ่ รัฐกะฉิ่น ลีซู นาคา/นากา ปะโอ/ต่องสู๋ และตะกราง/ตะอาก ขณะที่ส่วนที่เหลือกลับไปยังต้นสังกัดหรือกลุ่มของตนเอง และเริ่มสร้างทีมบรรเทาทุกข์ของตนขึ้น และเพียง 2 เดือนแรก ทีมเหล่านี้ได้ปฏิบัติการกิจด้านบรรเทาทุกข์ในเขตพื้นที่สงคราม (War Zone) ไปกว่า 1,000 โครงการ มีผู้คนได้รับการช่วยเหลือกว่า 1.2 ล้านคน และจากความสำเร็จดังกล่าว การฝึกอบรมงานด้านบรรเทาทุกข์จึงมักถูกจัดขึ้นในทุก ๆ ปี

2.3 งานทางด้านการแพทย์ เป็นที่รู้จักโดยทั่วไปว่า ปัญหาด้านสาธารณสุขของพม่า นั้นเป็นปัญหาที่ใหญ่มาก แม้แต่ส่วนกลางของประเทศที่เป็นที่ตั้งของเมืองหลวง (เกา) และศูนย์กลางความเจริญ และเป็นพื้นที่ที่คนเชื้อสายพม่า ซึ่งเป็นคนกลุ่มหลักอาศัยอยู่ โดยเฉพาะปัญหาการขาดแคลนบุคลากร ขาดแคลนเครื่องมือเครื่องมือที่ทันสมัย ตลอดจนการรักษาโรคที่มีประสิทธิภาพ สำหรับในเขตพื้นที่ชนกลุ่มน้อย ที่อยู่ห่างไกลจากศูนย์กลางการปกครอง และมีการสู้รบอยู่ตลอดเวลา ความขัดแย้ง ความเป็นอื่น ทำให้ปัญหาด้านสาธารณสุขของพื้นที่เหล่านี้มีความรุนแรงมากกว่าส่วนกลางของประเทศ และโดยเฉพาะเรื่องของการขาดแคลนสถานรักษาพยาบาล จากจุดนี้เอง FBR ได้นำมาผลักดันให้เกิดโรงเรียนแพทย์ และคลินิกขึ้นในรัฐกะเหรี่ยง เพื่อผลิตบุคลากรทางการแพทย์ให้เพียงพอต่อความต้องการ และยังถือเป็นการสนับสนุนงานด้านบรรเทาทุกข์ของ FBR ซึ่งในทุกทีมย่อย (ทีมบรรเทาทุกข์) ต่างมีความจำเป็นที่ต้องมีแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญด้านการแพทย์ประจำ เพื่อปฏิบัติการกิจบรรเทาทุกข์ ในส่วนของคลินิก FBR สร้างขึ้นมาเพื่อช่วยสนับสนุนการเรียนการสอนของเหล่านักเรียนแพทย์ ในขณะเดียวกันก็เพื่อช่วยดูแลปัญหาด้านสุขภาพของผู้คนในรัฐกะเหรี่ยงและรัฐใกล้เคียง ที่คลินิกของ FBR ยังถูกบรรจุไปด้วยเครื่องมือเครื่องมือที่ทันสมัย ซึ่งแม้แต่โรงพยาบาลชั้นนำของประเทศ ยังไม่มีอุปกรณ์เหล่านี้ใช้ และนั่นก็ยิ่งดึงดูดผู้คนจากทุกสารทิศให้เดินทางเข้ามารับการรักษาในคลินิكدังกล่าว ย้อนกลับไปทีี่เรื่องของของการเรียนการสอน โดยเฉลี่ยแล้วในแต่ละปีจะมีตัวแทนของชนกลุ่มน้อยและผู้ที่มีสนใจสมัครเข้ามาเรียนในโรงเรียนแพทย์ของ FBR โดยเฉลี่ยมีช่วงอายุอยู่ที่ 20-25 ปี หลักสูตรการเรียนการสอนนั้นกินระยะเวลา 1 ปี ตลอดระยะเวลาดังกล่าว ผู้เรียนจะได้รับความรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ซึ่งถูกปรับให้สอดคล้องกับบริบทของสถานการณ์ในพื้นที่ อนึ่งผู้สอนส่วนใหญ่มักเป็นอาสาสมัครชาวต่างชาติที่เป็นแพทย์และ

บุคลากรด้านการแพทย์ นักศึกษาที่เรียนจบ บางส่วนกลับไปทำงานให้กลับต้นสังกัด นักศึกษาบางส่วนเลือกที่จะทำงานกับ FBR แต่ถึงกระนั้นในทุก ๆ ปี FBR มักจัดให้มีการฝึกอบรมหรือบรรยายพิเศษทางการแพทย์ ซึ่งผู้ที่จบไปแล้วสามารถที่จะเข้าร่วมฟังบรรยายหรือฝึกอบรมได้ด้วยเช่นเดียวกัน

บทสรุปของ Free Burma Rangers (FBR) เป็นองค์การข้ามชาติด้านมนุษยธรรมที่เกิดขึ้นมาจากการรวมตัวของผู้คนจากหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ (Muti-Ethnic Humanitarian service movement) ที่มีเป้าหมายเพื่อช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมแก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้งภายในพม่า โดยไม่เลือกปฏิบัติว่าเป็นคนเชื้อชาติใด ความเชื่อใด การเคลื่อนไหวของการเคลื่อนไหวของ FBR นั้นเป็นการเคลื่อนไหวอย่างลับ ๆ ด้วยเงื่อนไขของความปลอดภัยในการทำงานในพื้นที่ที่มีความขัดแย้งสูง (David Eubank, personal communication, March 17, 2020) ปัจจุบัน FBR มีทีมบรรเทาทุกข์กระจายฝังตัวอยู่ในส่วนต่าง ๆ ทั่วประเทศพม่า โดยเฉพาะในเขตพื้นที่ของชนกลุ่มน้อย และนอกเหนือจากพันธกิจด้านบรรเทาทุกข์ในพม่า FBR ยังเข้าไปเคลื่อนไหวในด้านมนุษยธรรมยังประเทศชวาเนาะ เคอร์กีสถาน และซีเรีย เป็นต้น สำหรับงานในพม่า トラบโดก็ตามที่ปัญหาความขัดแย้งยังคงดำเนินอยู่ และมีผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือของ FBR ก็ยังคงจะดำเนินหน้าต่อไปภายใต้สถานการณ์ที่มี

5. อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยในครั้งนี้เป็นความพยายามที่จะทำความเข้าใจเกี่ยวกับงานด้านบรรเทาทุกข์ภายในพม่า โดยเป็นการมองผ่านการปฏิบัติงานขององค์การ FBR และจากการศึกษามีประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปรายดังนี้

1. ที่มาและโครงสร้างของหน่วยงาน Free Burma Rangers : Free Burma Rangers เกิดมาจากการรวมกลุ่มของคนที่มีคิดแบบเดียวกัน เชื่อแบบเดียวกัน และมีอุดมการณ์แบบเดียวกัน คือความต้องการที่จะช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ความขัดแย้งภายในพม่าให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และด้วยเหตุนี้จึงทำให้พวกเขาพร้อมที่จะร่วมมือกันโดยมองข้ามความแตกต่างในเรื่องของเชื้อชาติ ภาษา และที่มา มากไปกว่านั้นยังสร้างการยอมรับและดึงดูดผู้คนที่ได้สัมผัส รับรู้ ให้สนับสนุนงานของ FBR สิ่งที่น่าสนใจได้ในขณะนี้เห็นเด่นชัดคือ จำนวนที่เพิ่มขึ้นของสมาชิกและกลุ่มคนที่ให้การสนับสนุนงานของ FBR ทั้งที่ทำงานเต็มเวลาและไม่เต็มเวลา(อาสาสมัคร) ด้วยเหตุนี้ จากที่ในช่วงแรกมีเพียงไม่กี่คน ได้พัฒนากลายเป็นกลุ่มพลังขนาด

ใหญ่ในรูปขององค์การระหว่างประเทศภาคเอกชน (INGO) ที่มีการทำงานแบบข้ามชาติ และจากจำนวนที่เพิ่มขึ้น ขอบเขตงานที่กว้างขึ้น โครงสร้างองค์การระหว่างประเทศจึงถูกนำมาปรับใช้กับคนที่ทำงานให้กับ FBR มีการจัดตั้งสำนักงานถาวร กำหนดบทบาทหน้าที่รับผิดชอบให้แก่แต่ละบุคคล มีการประชุมวางแผนและจัดกิจกรรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง และด้วย FBR เป็นหน่วยงานไม่แสวงผลกำไร ทำงานในประเทศปิด ในพื้นที่ที่มีความขัดแย้งและการสู้รบ ทำให้ FBR แม้จะมีกฎระเบียบ แผนงาน ฯลฯ แต่ก็มีความยืดหยุ่นมากกว่าหน่วยงานระหว่างประเทศทั่วไป เนื่องจากต้องทำงานอิงกับสถานการณ์ตรงหน้า (สถานการณ์ในพม่า) จากตรงนี้จะพบว่าการเกิดขึ้นและมีอยู่ของ FBR นั้นมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Huntington ที่เขียนไว้ในบทความ World Politics (ปี 1973) ที่ว่า องค์การประเภทนี้มักมีลักษณะ 3 ประการ คือ 1) เป็นองค์การที่ซับซ้อนภายใน 2) เป็นองค์การที่ปฏิบัติการเฉพาะเรื่อง และ 3) เป็นองค์การที่ปฏิบัติการข้ามพรมแดนของชาติด้วยความตั้งใจ ทั้งยังสอดคล้องกับมุมมองความคิดของศาสตราจารย์ ดร. จุลชีพ ชินวรรณ (2558) และ สมพงศ์ ชูมาก (2544, น. 199) ผู้เชี่ยวชาญด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศที่ได้พูดทำนองเดียวกันว่า องค์การเหล่านี้มักถูกสร้างขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ทางด้านสังคมและมนุษยธรรม มักมีสมาชิกเป็นภาคเอกชนหรือประชาชนที่มาจากหลาย ๆ ประเทศ โดยพรมแดนไม่สามารถขวางกั้นการรวมกลุ่มหรือการเคลื่อนไหวของพวกเขาได้ สมาชิกในองค์การมีเป้าหมายร่วมกัน มีความสนใจร่วมกันในประเด็นสาธารณะประโยชน์ (Public interest) องค์การในลักษณะนี้จะมีส่วนช่วยส่งเสริมให้เกิดการติดต่อระหว่างประชาชนเอกชน ข้ามพรมแดนของหลาย ๆ ประเทศ โดยมีได้ดำเนินกิจกรรมระหว่างประเทศเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง และไม่มีผลประโยชน์ทางการเงินเกี่ยวข้อง (Non Profit) คือไม่มุ่งแสวงหากำไร (Non -profit Organization) อีกทั้งกิจกรรมที่ดำเนินไปยังเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม (Common Interest) ของประชาคมโลก และมากไปกว่านั้น องค์การเอกชนระหว่างประเทศ ยังทำหน้าที่หลายประการ ไม่เพียงแต่เผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ยังสร้างเครือข่ายไปทั่วโลก อีกทั้งยังแสดงบทบาทเป็นกลุ่มกดดัน (Pressure group) ระหว่างประเทศต่อรัฐบาลของประเทศใดประเทศหนึ่ง และด้วยสมาชิกสมาชิกเป็นปัจเจกชน หรือบุคคลที่ไม่ใช่ตัวแทนของรัฐบาล จึงไม่ถูกครอบงำโดยอำนาจรัฐใด (จุฑาทิพ คล้ายทับทิม, 2553)

2. การดำเนินงานด้านมนุษยธรรมของหน่วยงาน Free Burma Rangers : งานด้านบรรเทาทุกข์และงานด้านการแพทย์ ถือเป็นหัวใจสำคัญของ FBR เพราะผู้คนในเขตพื้นที่ขัดแย้งของพม่า มักประสบกับปัญหา เช่น ถูกโจมตีจากกองทัพพม่า หรือได้รับผลกระทบจากการสู้รบ

ระหว่างกองกำลังรัฐบาลพม่าและกองกำลังชนกลุ่มน้อย อย่างไรก็ตาม ต่อมาได้เกิดพันธกิจใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นมา อาทิเช่น งานด้านการให้คำปรึกษา พันธกิจแม่และเด็ก โรงเรียนแพทย์ คลินิก พันธกิจด้านการส่งเสริมประชาธิปไตย การฝึกอบรมงานด้านบรรเทาทุกข์ งานด้านข้อมูลข่าวสารและการผลิตสื่อ ฯลฯ พันธกิจเหล่านี้ล้วนแล้วแต่สร้างขึ้นมาจากความต้องการของคนในพื้นที่ แต่ถึงอย่างนั้นก็ดี FBR ยังคงต้องอาศัยการสนับสนุนจากเครือข่ายบรรเทาทุกข์ของตนเองทั้งในและนอกพม่า ซึ่งจุฑาทิพ คล้ายทับทิม (2553) มองว่า ความเจริญทางด้านเทคโนโลยี และการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันอย่างซับซ้อนนั้นเป็นตัวส่งผลให้เกิดการเคลื่อนไหวข้ามชาติ สำหรับ FBR แล้ว หัวใจสำคัญของความสำเร็จในช่วงที่ผ่านมาคือการช่วยให้คนในพื้นที่ขัดแย้งมีความรู้ในการเอาตัวรอดและเข้มแข็ง จนสามารถดูแลทั้งตนเองและคนอื่น ๆ ได้ ผ่านทางการฝึกอบรม อีกประการหนึ่งคือ การทำหายคนในท้องถิ่นหรือในพื้นที่ให้ร่วมรับผิดชอบต่อผู้ที่ได้รับผลกระทบ ซึ่งจะเห็นว่าในช่วงหลัง ๆ บรรดาชนกลุ่มน้อยต่างเข้ามาให้การสนับสนุนและทำงานร่วมกับ FBR ซึ่ง ขจิต จิตตเสวี (2553) ได้กล่าวไว้ว่า โลกในยุคโลกาภิวัตน์นี้มักจะมี ความซับซ้อนในเรื่องของเครือข่าย อีกทั้งตัวแสดงแต่ละตัวจะใช้วิธีการสื่อสารที่เข้าใจกันได้โดยเฉพาะตัวเอง และมีวิธีการลงมือปฏิบัติในแบบของตนเอง ยากแก่การที่จะระบุให้แน่ชัดว่ามีปรัชญาแนวคิดหรือแรงจูงใจ การจัดการองค์กร วิธีการสื่อสาร และวิธีการลงมือปฏิบัติเป็นอย่างไร และนั่นยังจะทำให้ยากที่จะเข้าถึงความจริงที่ซ่อนอยู่ในเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ระหว่างประเทศที่เกิดขึ้น และมีตัวแสดงเหล่านี้เข้าไป มากไปกว่านั้น องค์การที่มีการทำงานในลักษณะนี้มักจะมีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อการก่อให้เกิดการเปิดโต๊ะเจรจา/ภาคประชาสังคมระหว่างประเทศ (International Civil Society) (สมพงศ์ ชูมาก, 2554)

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

1. **ด้านวิชาการ** โดยปกติแล้วองค์การระหว่างประเทศส่วนใหญ่มักถูกสร้างขึ้นจากวัตถุประสงค์ 2 ลักษณะ คือ เจาะจงและเป็นแบบกว้าง ๆ สำหรับ FBR เดิมทีมีเป้าหมายเจาะจงไปที่การให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรม งานบรรเทาทุกข์แก่ผู้ที่ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้งในพม่า แต่จากการศึกษาก็พบว่าสิ่งที่เป็นตัวขับเคลื่อนของคนและหน่วยงานยังมีเรื่องของ การตอบสนองต่อเรื่องของความเชื่อทางศาสนา(คริสต์) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มคนผู้ก่อตั้งนั้นเป็นคริสเตียน อย่างไรก็ตาม อย่างไรก็ดี ปัจจุบันการที่พบว่าภายใน FBR มีผู้คนหลากหลายเชื้อชาติ ซึ่งมีความแตกต่างในเรื่องของวัฒนธรรม (โดยเฉพาะในเรื่องของความเชื่อ) เข้ามาร่วมทำงานด้วย แต่นั่นก็

เพราะว่า พวกเขามีเป้าหมายอย่างหนึ่งร่วมกันคือ ความต้องการช่วยเหลือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้ง และนั่นก็ทำให้สามารถมองข้ามความแตกต่าง และสามารถทำงานร่วมกับทุกคนๆ ได้

2. ด้านการแก้ไขปัญหา ประเด็นหนึ่งที่น่าสนใจเป็นอย่างมาก คือ การที่ FBR ให้ความสำคัญกับการสร้างคนและการดึงเอาฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาร่วมช่วยกันแก้ไขปัญหาก็เกิดขึ้น ยกตัวอย่างเช่น การท้าทายให้บรรดาผู้นำชนกลุ่มน้อยกลุ่มต่าง ๆ ให้ร่วมสนับสนุนงานด้านบรรเทาทุกข์ โดยเฉพาะที่ทำงานกับคนในเขตพื้นที่ของตนเอง ตลอดจนการจัดฝึกอบรมงานเพื่อสร้างบุคลากรและทีมด้านบรรเทาทุกข์ ทั้งนี้สืบเนื่องจากความต้องการการช่วยเหลือจากผู้ที่ได้รับผลกระทบนั้นมีมาก แต่คนทำงานมีน้อย และจากที่กล่าวมาเครือข่ายงานด้านบรรเทาทุกข์จึงเกิดขึ้น ซึ่งสิ่งนี้อาจเป็นแนวทางหนึ่งในกระบวนการสร้างสันติภาพให้เกิดขึ้นได้ในสังคมพม่าเมื่อผู้คนหันมารับผิดชอบซึ่งกันและกัน โดยมี FBR เป็นฝ่ายสนับสนุน

7. ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป บทความนี้เป็นความพยายามในการนำเสนอมุมมองใหม่ โดยเฉพาะการเข้าไปเคลื่อนไหวในพม่าของตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ ที่เป็นไปในลักษณะข้ามพรมแดน ซึ่งส่งผลให้ปรากฏการณ์ที่เป็นอยู่มีซับซ้อนมากยิ่งขึ้น อนึ่งในการศึกษาครั้งนี้ยังมีหลายประเด็นที่ยังไม่ชัดเจนและรอคอยคำตอบ โดยเฉพาะเรื่องของเครือข่ายและความสัมพันธ์เชิงลึกระหว่าง FBR กับกลุ่มต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นชนกลุ่มน้อย กลุ่มผู้สนับสนุน หรือแม้แต่วัฒนาบารมที่เข้ามาเกี่ยวข้อง เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

โกสุมภ์ แสงจันทร์. (2549). *พม่า ในความสัมพันธ์ทางการเมืองกับต่างประเทศ*. เชียงใหม่:

โชตนาพรินทร์.

ขจิต จิตตเสวี. (2553). *องค์การระหว่างประเทศ (International Organizations)* (พิมพ์ครั้งที่

2). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

จุฑาทิพ คล้ายทับทิม. (2553). *หลังความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ (Principles of International Relations)*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- จุลชีพ ชินวรรณ. (2558). *โลกในศตวรรษที่ 21 กรอบการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประทุมพร วัชรเสถียร. (2553). *โลกร่วมสมัย 2 คำตอบที่คนรุ่นใหม่ใคร่รู้*. กรุงเทพฯ: ปาเจรา.
- วาสนา บันลือหาญ. (2550). *องค์กรพัฒนาเอกชนกับการช่วยเหลือผู้อพยพชาวพม่า*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สมพงศ์ ชูมาก. (2554). *ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศยุคปัจจุบัน (ทศวรรษ 1990 สู่ทศวรรษแรกแห่งศตวรรษที่ 21)*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Partners and FBR. (2010). *Displaced Childhoods*. N.p.

การพัฒนาสมรรถนะของพระสังฆาธิการ
เพื่อการบริหารจัดการวัดและชุมชนที่ดี กรณีศึกษา
พระสังฆาธิการในอำเภอแม่อริม จังหวัดเชียงใหม่ *

A Competency Development of the Temple Abbots
for Administration of Community and Temple

พระครูมนูญบุญญากร ศรีบุญเป้ง¹, เฉลิมชัย ปัญญาดี², สมคิด แก้วทิพย์³, และ พระธรรณี จองเจน⁴
PhrakruManunbunyakorn Sribunpeng¹, Chalermchai Panyadee², Somkid Kaewtip³
and PhraThanee JongJane⁴

วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้^{1,2,3}

มูลนิธิสถานธรรมป्लीกวิเวก⁴

School of Administrative Studies, Maejo University^{1,2,3}

Pleekwiwek Dharma Center Foundation⁴

Corresponding Author, Email: khomsansri23@gmail.com

บทคัดย่อ

สมรรถนะของพระสังฆาธิการ มีความสำคัญต่อการพัฒนาวัด พัฒนาคน พัฒนาชุมชนเป็นอย่างมาก การพัฒนาสมรรถนะของพระสังฆาธิการจึงเป็นเงื่อนไขสำคัญและจำเป็น การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงพัฒนาสมรรถนะของพระสังฆาธิการและประเมินผลการพัฒนา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาสมรรถนะของพระสังฆาธิการ และเพื่อถอดบทเรียนจากผลการพัฒนาสมรรถนะของพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการวัดและชุมชน จากประชากรที่เป็นพระสังฆาธิการในพื้นที่อำเภอแม่อริม จำนวนประมาณ 80 รูป ผู้วิจัยสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่างมาจำนวน 5 รูปโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย เมื่อกำหนดให้ความคลาดเคลื่อนไม่เกินร้อยละ 5 และความเชื่อมั่น

* ได้รับความเห็นชอบ: 1 สิงหาคม 2565; แก้ไขบทความ: 31 ตุลาคม 2565; ตอรับตีพิมพ์: 1 พฤศจิกายน 2565

ร้อยละ 95 เก็บข้อมูลโดยการจัดทำหลักสูตรสมรรถนะของพระสังฆาธิการแล้วทำการอบรมสัมมนา จากนั้นทำการถอดบทเรียนจากการประเมินผลการพัฒนาสมรรถนะ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์กลุ่ม และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ แล้ววิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะของพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการวัดและชุมชน มีการจัดตามหมวดหมู่ตามพจนานุกรมสมรรถนะ (Competency Dictionary) ได้ดังนี้ คือ 1) ปรัชญา ได้แก่องค์ความรู้ ประกอบด้วยความรู้ในหลักการบริหารวัดและชุมชน ความรู้ในหลักธรรมะที่หนุนเสริมการทำงานของพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการวัดและชุมชน 2) ปฏิบัติ ได้แก่ ทักษะความสามารถของพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการวัดและชุมชน ประกอบด้วยความสามารถในการสื่อสารถ่ายทอดธรรมะ ความสามารถในการใช้สื่อเทคโนโลยี ความสามารถในการประสานงาน 3) ปฏิเวธ คือผลของการเรียนรู้ทั้งปรัชญาและปฏิบัติรวมเป็น ลักษณะภายในของพระสังฆาธิการที่แสดงออกมาได้แก่ ความสามารถในการปรับตัว การวางตนที่เหมาะสมของพระสังฆาธิการ สมรรถนะเหล่านี้มีส่วนผลักดันให้พระสงฆ์เป็นพระสังฆาธิการที่มีบทบาทเป็นเจ้าอาวาส สมรรถนะเหล่านี้ควรได้รับการพัฒนาในหมู่พระสงฆ์รุ่นใหม่ เพื่อให้เป็นพระสังฆาธิการที่เข้าใจและพร้อมที่จะทำงานบริหารจัดการวัดทั้งตามบทบาทหน้าที่ของพระสังฆาธิการ กระบวนการที่สำคัญคือการพัฒนาสมรรถนะพระสังฆาธิการผ่านกระบวนการทำงานหรือการจัดกิจกรรมชุมชน ที่เรียกว่าการเรียนรู้หรือการพัฒนาฝึกฝนโดยผ่านการปฏิบัติจริง

การถอดบทเรียนที่ได้จากการประเมินผลการพัฒนาสมรรถนะของพระสังฆาธิการที่ได้รับการพัฒนาแล้ว พบว่า 1) พระสังฆาธิการมีความรู้ความเข้าใจในหลักการบริหารจัดการวัด ความรู้ในหลักพุทธธรรมะที่หนุนเสริมการทำงานของพระสังฆาธิการอยู่ในระดับก้าวหน้า สามารถนำหลักพุทธธรรมไปปรับประยุกต์ใช้และสื่อสารกับชุมชนได้เป็นอย่างดี 2) มีความสามารถในการสื่อสารเพื่อถ่ายทอดธรรมะหลากหลาย มียุทธวิธี และมีการใช้ช่องทางสื่อสารเพิ่มขึ้น 3) มีความรู้และความสามารถในการใช้สื่อเทคโนโลยีมากขึ้น รวมทั้งมีทักษะในการใช้สื่อสารออนไลน์เข้ามาหนุนเสริมการทำงานบริหารจัดการวัดอย่างเป็นระบบ สามารถคิดวิเคราะห์ และสอนผู้อื่นได้ 4) มีความสามารถในการประสานงานโดยใช้ระบบเครือข่ายทั้งออนไลน์ สถาบันองค์กรชุมชน และสถาบันการศึกษาได้ดีขึ้น 5) มีความสามารถในการปรับตัว ซึ่งเป็นสมรรถนะที่พระสังฆาธิการตระหนัก และสามารถครองตน และปรับตัวให้กับเข้ากับชุมชนกับการทำงานผ่านสื่อเทคโนโลยีได้ในระดับก้าวหน้า จนเป็นที่ยอมรับ และ 6) มีความสามารถในการ

การวางตนที่เหมาะสมอยู่ในระดับก้าวหน้า จนได้รับความเชื่อถือศรัทธาจากบุคคลในชุมชน
ผู้ร่วมงาน

คำสำคัญ: พระสังฆาธิการ; เจ้าอาวาส; สมรรถนะ; การบริหารจัดการวัดและชุมชน

Abstract

The competency of Administrator Monks is essential for developing temples, people, and communities. Therefore, the development of the competence of the Administrator Monks is a necessary condition. This research study was to develop Administrator Monks's competence and evaluate their development with the objectives of studying the development of monks' competency and learning lessons from the development of monks' competency in temple and community management. Out of 80 Sangha-thikarns in Mae Rim District as the population, 5 of them were selected by Simple Random Sampling Technique when it was limited that the sampling error was not more than $\pm 5\%$ and the confidence interval was 95%. A competence training seminar course was constructed for the samples, and the data were collected from them through in-depth interviews, group interviews, and a panel discussion to exchange knowledge. The data were then analyzed by Content Analysis.

It was found that the competence of the Sangha-thikarns in the temple and community management could be classified according to the Competency Dictionary as follows: 1) Pariyat-dharma is the knowledge of the principles of temple and community administration and knowledge of Dharma principles that support the work of the monks in managing temples and communities, 2) Pathibat-dharma or practical skills and abilities of monks in temple and community management which consists of the ability to communicate and transmit the Dharma principles, the ability to use technology media and the ability to

coordinate; and 3) Pathivet-dharma is the result of both the knowledge and practical skills to form the internal characteristics of the monks that are expressed include ability to adapt themselves and the proper behaviors of the monks These competencies contributed to the promotion of monks to be the Sangha-thikarns who played the role of abbots. Besides, these competencies should be developed among the new generation of monks to be Sangha-thikarns who understand and are ready to work in managing the temples following the roles and duties of the Sangha-thikarns. The critical process is to develop the competence of these monks through work processes or community activities called learning or development through practice.

In addition, it was found that the lessons learned from the evaluation of the competency development of the monks were as follows: 1) the monks had knowledge and understanding of the principles of temple management and knowledge of the Buddha Dharma that supports the work of the Sangha at the advanced level and able to apply Buddhist principles to apply and communicate with the community very well; 2) they had the ability to communicate to convey a variety of dharmas, and had strategies and used more communication channels; 3) they had knowledge and ability to use more technological media, had skills and used online communication to support the work of temple management systematically, and were able to think critically and teach others; 4) they had the ability to coordinate by using both online networking and community organizations and educational institutions better; 5) they had the ability to adapt themselves, which was a competence that the Administration Monks realized and could dominate and adapt to the community with working through technological media at an advanced level until being accepted and 6) they had the ability to place oneself appropriately at an advanced level until gaining trust from community dwellers and co-workers.

Keywords: monk rulers; abbots; competence; temple and community management

1. บทนำ

วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณในการพัฒนาจิตใจ และพัฒนาด้านต่างๆ ของประชาชน เปรียบประดุจเหมือนตะเกียงให้แสงสว่างเป็นประโยชน์แก่ผู้คน เป็นตะเกียงทางจิตวิญญาณของชาวบ้าน เพราะฉะนั้นพระสงฆ์จึงเป็นผู้นำการริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งทั้งหลายทั้งปวงทั้งภายในวัดและภายนอกวัดด้วยหลักความถูกต้องดีงาม และได้ประโยชน์สูงสุดสร้างความเจริญก้าวหน้าเป็นปึกแผ่นต่อวัดวาอาราม และเป็นประโยชน์แก่พุทธบริษัทที่เป็นชาวบ้านอย่างครบถ้วนบริบูรณ์ (กาญจนา แก้วเทพ และ กนกศักดิ์ แก้วเทพ, 2530; ชาติชาย ณ เชียงใหม่, 2544)

สมรรถนะของพระสังฆาธิการ จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาวัด พัฒนาคน พัฒนาชุมชน และจะต้องมีคุณลักษณะ คือผู้นำต้องมีคุณสมบัติ เช่น มีสติปัญญา ความดีงาม ความรู้ความดี งามและความสามารถของบุคคล ที่ชักนำให้คนทั้งหลายมาประสานกันและพากันไปสู่จุดหมายที่ดี งาม และลักษณะผู้นำที่มีคุณภาพต้องประกอบด้วยหลัก 3 ประการ คือ มองกว้าง คิดไกล และ ใฝ่สูง (ชัยพร วชชาวุธ, 2545) ตลอดจนต้องมีประสิทธิภาพที่ดีตามแนวทางของหลักพุทธธรรม อย่างเป็นระบบ เพื่อประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคนและสังคมต่อไป

ในบทบาทดังกล่าว พระพุทธศาสนาได้วางหลักคำสอนให้มหาชนประพฤติตนเพื่อประโยชน์ 3 ประการ คือ

1. ทิฏฐธัมมิกัตถะ คือ ความสุขในปัจจุบัน โดยให้ความขยันหมั่นเพียรในการแสวงหาเครื่องเลี้ยงชีพโดยสุจริต รักรักษาทรัพย์ที่หามาได้ มีมิตรที่ดี และรู้จักประมาณตน
2. สัมปรายิกัตถะ คือ ประโยชน์อันสูงขึ้นได้แก่การมีศรัทธา ความเชื่อในพระรัตนตรัย มีจาคะ มีความเกื้อกูลผู้อื่นและสังคม
3. ปรมัตถะ หมายถึง ประโยชน์สูงสุด คือความมีจิตใจที่หลุดพ้นจากกิเลสและพญามารทั้งปวง (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), 2543)

ผู้ศึกษาเห็นว่า การพัฒนาสมรรถนะของพระสังฆาธิการเพื่อการบริหารจัดการวัดและชุมชนที่ดีส่งผลต่อชุมชน สังคมประเทศชาติ มีงานวิจัยจำนวนมากที่ศึกษาบทบาทของพระสงฆ์ในการทำงานพัฒนาชุมชน แต่เป็นงานที่มุ่งตอบคำถามว่าทำอะไรเป็นหลัก แต่การวิจัยเพื่อ

หาคำตอบว่าพระสงฆ์ที่เป็นเจ้าอาวาสมีกระบวนการทำงานอย่างไร มีเทคนิควิธีการทำงานพัฒนาชุมชนอย่างไร จะพัฒนาสมรรถนะของพระสงฆ์อย่างไร ยังมีค่อนข้างจำกัด หากมีการศึกษาลักษณะการทำงานของพระสงฆ์ให้มากขึ้น ก็จะสามารถนำองค์ความรู้ที่ได้ไปพัฒนารูปแบบและแนวทางการส่งเสริมงานพัฒนาชุมชนของพระสงฆ์ในพื้นที่ต่าง ๆ ได้

สมรรถนะของพระสงฆ์การนั้น มีผลต่อประสิทธิภาพของการปฏิบัติหน้าที่ศาสนกิจและประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน เพราะเจ้าอาวาสนอกจากจะมีความรู้ความสามารถ มีบารมี และคุณธรรม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีแล้ว จะต้องมียุทธวิธีผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูงซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรม การปฏิบัติศาสนกิจของพระภิกษุสามเณรผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาและพฤติกรรมการยอมรับนับถือการให้ความอุปถัมภ์บำรุงในกิจการของวัดจากพุทธศาสนิกชน

ดังนั้นจากเหตุผลและความสำคัญดังที่กล่าวข้างต้น ผู้ศึกษาวิจัย จึงสนใจศึกษาในหัวข้อการพัฒนาสมรรถนะของพระสงฆ์การ มีแนวทางในการพัฒนาตนเองและพัฒนาวัดและชุมชนเป็นไปในทิศทางใด มีวิธีการกลยุทธ์ในการพัฒนาวัดและชุมชนให้เจริญรุ่งเรืองมีความสันติสุข และเกิดความพัฒนาอย่างมั่นคงต่อเนื่อง และเป็นที่ยอมรับจนกลายเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาของชุมชนต่อไป ผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษา กระบวนการทำงานของเจ้าอาวาส การเตรียมความพร้อมเข้าสู่ความเป็นพระสงฆ์การโดยจิตวิทยาวิจัยไว้ดังนี้คือ สมรรถนะของพระสงฆ์การเป็นอย่างไร คืออะไร จะพัฒนาสมรรถนะของพระสงฆ์การได้อย่างไร

โดยคาดว่าผลการศึกษานี้จะช่วยทำให้เข้าใจการทำงานของพระสงฆ์การ ได้รูปแบบและองค์ความรู้ ให้กับวงการคณะสงฆ์ ชุมชน รัฐบาล ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องได้นำไปกำหนดนโยบายและปฏิบัติต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาสมรรถนะของพระสงฆ์การ ในพื้นที่อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อถอดบทเรียนกระบวนการพัฒนาสมรรถนะของพระสงฆ์การในพื้นที่อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ดังนั้นจึงมีขั้นตอนในการวิจัยที่นำไปสู่เป้าหมาย ตามวัตถุประสงค์ที่ได้วางไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 การศึกษาสมรรถนะของพระสังฆาธิการ แบ่งเป็น 2 ช่วง ดังนี้

1.1.1 ศึกษาสมรรถนะของพระสังฆาธิการเป็นการศึกษาสมรรถนะของพระสังฆาธิการในการทำงานบริหารวัดและชุมชน ที่เป็นที่ยอมรับทั้งชาวบ้านและคณะสงฆ์ โดยการจัดเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และระดมความคิดของพระสงฆ์ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับพระสงฆ์พระนักพัฒนา พระสังฆาธิการเพื่อทราบถึงสมรรถนะของพระสังฆาธิการ ซึ่งผู้วิจัยออกแบบประเด็นหัวข้อหลัก ได้แก่ หลักธรรมที่สามารถนำมาปรับใช้ในการบริหารจัดการวัดและชุมชน หลักการบริหารวัดและชุมชน และ ความสามารถในการปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงภายนอก

1.1.2 ตรวจเช็คสมรรถนะของพระสังฆาธิการ หลังจากได้ชุดสมรรถนะของพระสังฆาธิการที่ทำงานประสบผลสำเร็จในการบริหารวัดและชุมชนแล้ว ก็นำไปทดสอบกับพระสงฆ์ที่เป็นพระสังฆาธิการใหม่ รวมถึง รักษาการแทนพระสังฆาธิการเพื่อให้ทราบว่าสมรรถนะของพระสังฆาธิการที่มีอยู่ เพื่อกำหนดเป็นแนวทาง ในการพัฒนาสมรรถนะของพระสังฆาธิการต่อไป

1.2 การพัฒนาสมรรถนะของพระสังฆาธิการที่ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการ

พัฒนาขีดความสามารถของพระสังฆาธิการเพื่อการบริหารจัดการวัดและชุมชนที่ดี ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) (ปาริชาติ วลัยเสถียร, 2543) โดยผู้วิจัยเชื่อว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นการวิจัยที่เน้นการวิเคราะห์ปัญหา ศึกษาแนวทางในการแก้ไขปัญหา วางแผน ดำเนินงานเพื่อแก้ปัญหา ปฏิบัติการตามแผนและติดตามประเมินผล ทั้งนี้การวิจัยทุกขั้นตอน พระสงฆ์พระนักพัฒนา พระสงฆ์ที่ดำรงตำแหน่งพระสังฆาธิการต้องเข้ามามีส่วนร่วมด้วย การมีส่วนร่วม จึงหมายถึงการที่พระสงฆ์กับผู้วิจัยได้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประเมินปัญหา สนทนากลุ่ม และศึกษาแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะ ตลอดจนการอบรม เรียนรู้ดูงาน เพื่อพัฒนาสมรรถนะของพระสังฆาธิการ การวิจัยในขั้นตอนนี้ มีขั้นตอนย่อยในการดำเนินการ 4 ขั้นตอนดังนี้

1.2.1 ขั้นเตรียมการ ประสานพื้นที่ ในขั้นตอนนี้มีงานต่าง ๆ มากมายที่นักวิจัยต้องทำ คือการคัดเลือกพระสงฆ์ ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้วิจัยในการสำรวจและศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของพระสงฆ์ และและชุมชน กิจกรรมด้านการพัฒนา ของพระสงฆ์ที่มีอยู่ ในการศึกษารวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ

1.2.2 ขั้นตอนการเข้าไปอาศัยและฝังตัวอยู่กับพระสงฆ์พระนักพัฒนาที่ดำรงตำแหน่งทางสงฆ์เป็นพระพระสังฆาธิการ เนื่องจากผู้วิจัยเป็นพระสงฆ์ จึงสะดวกเข้าไปร่วมสังเกตแบบมีส่วนร่วม เก็บบันทึกข้อมูลในกิจกรรม กระบวนการ การทำงานของพระสงฆ์ เข้าไปร่วมงานประเพณี กิจกรรมต่าง ๆ ที่พระสงฆ์ดำเนินการ

1.2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการพัฒนาสมรรถนะของพระสังฆาธิการ จากกิจกรรมของงาน จัดอบรมเชิงปฏิบัติการ สาธิต เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสนทนากลุ่ม และกิจกรรม อื่น ๆ

1.2.4 การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้ข้อมูลจากมูปาฐะ โดยการสอบถาม การจดบันทึก การบันทึกเทป และการถอดบทเรียนร่วมกันของผู้วิจัย กับพระสงฆ์ที่ดำรงตำแหน่งทางสงฆ์ มีพระสังฆาธิการเป็นต้น เพราะฉะนั้นข้อมูลที่ได้ จากการวิจัย เป็นข้อมูลที่ต้องสร้างความเข้าใจและตีความ เพื่อให้ข้อมูลที่ได้ถูกต้อง มีความตรง และเชื่อถือได้

1.3 การถอดบทเรียนการพัฒนาสมรรถนะของพระสังฆาธิการ

การถอดบทเรียนการพัฒนาสมรรถนะของพระสงฆ์ในการทำงานบริหารจัดการวัด และชุมชนที่ดี มีขั้นตอนนี้ เป็นขั้นตอนสุดท้ายตามวัตถุประสงค์นี้ ซึ่งเป็นการศึกษาผล และการประเมินผลที่เกิดจากการพัฒนาสมรรถนะของพระสังฆาธิการเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับวัดและชุมชน ซึ่งเป็นการประเมินผลร่วมกันระหว่างผู้วิจัย กับพระสงฆ์ผู้ถูกวิจัย ในการประเมินผลด้านการพัฒนาดังกล่าวมีประเด็นศึกษาผลและการประเมินผลที่เกิดจากการพัฒนาดังนี้

1.3.1 ผลที่เกิดจากการอบรม สร้างเสริมกระบวนการเรียนรู้ ในเรื่องของ **ปรีชา** ของพระสงฆ์ เกี่ยวกับความรู้เกี่ยวกับหลักพุทธธรรมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน ความรู้เกี่ยวกับการบริหาร

1.3.2 ผลที่เกิดจากการอบรม สร้างเสริมกระบวนการเรียนรู้ ในเรื่องของ **ปฏิบัติ** ของพระพระสังฆาธิการอันได้แก่ ความสามารถในการถ่ายทอดของพระสงฆ์ ความสามารถในการประสานงาน ในการใช้สื่อเทคโนโลยี ความสามารถในการเป็นที่ปรึกษา

1.3.3 ผลที่เกิดจากการอบรม สร้างเสริมกระบวนการเรียนรู้ ในเรื่องของ **ปฏิเวธ** ของพระสังฆาธิการ อันได้แก่ การวางตนที่เหมาะสมของพระพระสังฆาธิการ ความสามารถการปรับตัวของพระสงฆ์ต่อการเปลี่ยนแปลงภายนอก

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ พระสังฆาธิการในระดับเจ้าอาวาสในอำเภอแม่อริม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 80 วัด

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) จำนวน 5 รูป ที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ พระสังฆาธิการที่มีสมรรถนะในการบริหารจัดการวัดและชุมชนที่ดี เป็นที่ยอมรับ ประสบความสำเร็จ เป็นต้นแบบของพระสังฆาธิการ ในอำเภอแม่อริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้วิจัยได้แบ่งวัดเป็นระดับ วัดพระอารามหลวง วัดขนาดกลาง และวัดขนาดเล็กโดยมีจำนวนพระสงฆ์สามเณรและชาวบ้านเป็นตัวกำหนด

3. ขอบเขตด้านเนื้อหา

กระบวนการเรียนรู้ในการบริหารจัดการวัดและชุมชนของพระสังฆาธิการ กรณีศึกษา พระสงฆ์ ในอำเภอแม่อริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยศึกษาประเด็นดังนี้ แนวคิด อุดมการณ์ ฐานคิดในการพัฒนาของพระสังฆาธิการ สมรรถนะของพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการวัดและชุมชนที่ดี หมายถึง ความรู้ ทักษะ ทักษะคติ ความสามารถในการบริหารจัดการวัดและชุมชน ในอำเภอแม่อริม จังหวัดเชียงใหม่

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ระยะที่หนึ่ง ผู้วิจัยใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการ สัมภาษณ์เชิงลึก การสัมภาษณ์กลุ่ม การจัดเวทีอบรมแลกเปลี่ยนความรู้ และการสังเกตการณ์ ปฏิบัติงานจริงในชุมชนของพระสังฆาธิการ ในอำเภอแม่อริม จังหวัดเชียงใหม่

ระยะที่สอง ทำการถอดบทเรียนผลการพัฒนา ซึ่งเป็นการประเมินผล กระบวนการพัฒนา สมรรถนะของพระสังฆาธิการ ซึ่งมีเครื่องมือ อันได้แก่ แบบทดสอบ แบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

4. สรุปผลการวิจัย

1. การศึกษาสมรรถนะของพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการวัดและชุมชน

ผลการศึกษาพบว่า จากการสังเคราะห์แนวคิดและกระบวนการการทำงานพระสังฆาธิการ ทำให้ทราบว่าสมรรถนะของพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการวัดและชุมชน จัดตามหมวดหมู่ของพจนานุกรมสมรรถนะ (Competency Dictionary) ดังนี้คือ

1.1 ปรียัติ ได้แก่องค์ความรู้ ประกอบด้วย

1.1.1 ความรู้ในหลักการบริหารวัดและชุมชน พระสังฆาธิการต้องมีความรู้ในหลักการบริหารจัดการ รวมถึงความรู้ในการบริหารจัดการวัดตามบทบาทหน้าที่ของพระสังฆาธิการตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ รวมถึงศาสตร์ความรู้วิทยาการใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารองค์กร

1.1.2 ความรู้ในหลักธรรมะที่หนุนเสริมการทำงานของพระสังฆาธิการ ซึ่งหมายถึงพระสังฆาธิการควรที่จะมีความรู้ความเข้าใจในการหลักพุทธธรรมในทางพระพุทธศาสนา รวมถึงการประยุกต์หลักพุทธธรรมกับการบริหารจัดการวัดและชุมชน

1.2 ปฏิบัติ ได้แก่ ทักษะความสามารถของพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการวัดและชุมชน ประกอบด้วย

1.2.1 ความสามารถในการสื่อสารถ่ายทอดธรรมะ เป็นสมรรถนะที่มีความจำเป็นต่อการบริหารวัดและชุมชนของพระสังฆาธิการเป็นอย่างมาก เพราะเป็นการสร้างการยอมรับศรัทธาในพระสังฆาธิการที่จะนำหลักพุทธธรรมเหล่านั้นไปสู่การปรับประยุกต์ใช้ในชีวิตของชาวบ้านได้อย่างเหมาะสม กับชุมชนสังคมปัจจุบัน

1.2.2 ความสามารถในการใช้สื่อเทคโนโลยี ในยุคของการสื่อสารโซเชียลมีเดีย มีสื่อสารทางออนไลน์ การนำสื่อเทคโนโลยี เช่นคอมพิวเตอร์ เครื่องมือสื่อสาร มาช่วยในการบริหารจัดการวัดและชุมชน เป็นสิ่งที่จำเป็น แต่ต้องใช้อย่างเหมาะสมกับความเป็นพระสังฆาธิการเพื่อเป็นเครื่องมือช่วยให้การทำงานของพระสงฆ์ เข้าถึงชุมชนประสบผลสำเร็จเป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนด

1.2.3 ความสามารถในการประสานงาน พระสังฆาธิการต้องเป็นผู้ประสานความร่วมมือ ประสานกลุ่มคน ทั้งในแนวราบคือคณะสงฆ์ปกครอง และในชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ

1.3 ปฏิเวธ คือผลของการเรียนรู้ทั้งปรียัติและปฏิบัติรวมเป็น ลักษณะภายในของพระสังฆาธิการที่แสดงออกมาได้แก่

1.3.1 ความสามารถในการปรับตัว เป็นความสามารถในการปรับตัวเมื่อสภาพแวดล้อมการบริหารวัดและชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งสถานที่ ลักษณะงาน และระยะเวลา

1.3.2 การวางตนที่เหมาะสมของพระสังฆาธิการ วางตนที่เหมาะสมกับสถานการณ์ เหมาะสมกับกิจกรรม กับกลุ่มคน ความสามารถในการครองตนในฐานะที่เป็นพระสงฆ์ และเป็นพระนักพัฒนาไปพร้อมกัน

สมรรถนะเหล่านี้ได้ผลักดันการเป็นพระสังฆาธิการที่กำหนดบทบาทเป็นเจ้าอาวาส โดยสมรรถนะเหล่านี้ควรได้รับการพัฒนาในหมู่พระสงฆ์รุ่นใหม่ เพื่อให้มีพระสังฆาธิการที่เข้าใจ และพร้อมที่จะทำงานบริหารจัดการวัดทั้งตามบทบาทหน้าที่ของพระสังฆาธิการ โดยกระบวนการที่สำคัญคือการพัฒนาสมรรถนะผ่านกระบวนการทำงานหรือการจัดกิจกรรมชุมชนที่เรียกว่าการเรียนรู้หรือการพัฒนาฝึกฝนโดยผ่านการปฏิบัติจริง เป็นการส่งเสริมบทบาทของพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการวัดและชุมชนที่ดีต่อไป

2. การพัฒนาสมรรถนะของพระสังฆาธิการ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดทำแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะของพระสังฆาธิการโดยเน้นการเรียนรู้จากการร่วมปฏิบัติโดยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การบริหารจัดการวัดจากพระสังฆาธิการที่ได้รับการยอมรับจากชุมชน และมีสมรรถนะในการบริหารจัดการวัด รวมถึงการได้รับความยอมรับเป็นพระนักพัฒนา การสร้างเครือข่ายระหว่างวัดกับวัดในชุมชน ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการทำงานกับชุมชน ทั้งในมิติของการบริหารจัดการวัด จัดการชุมชน และบริการในการเรียนรู้ร่วมกันดังกล่าวนี้อยู่ใน สัมมนา การบรรยาย การร่วมประชุม พูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน รวมเวลาดำเนินการ 2 ครั้ง 3 เดือนติดต่อกัน

3. การประเมินผลสมรรถนะของพระสังฆาธิการที่ได้รับการพัฒนาแล้ว

ผู้วิจัย พบว่า ความรู้ความเข้าใจในหลักการบริหารจัดการวัด ความรู้ในหลักพุทธธรรมที่หนุนเสริมการทำงานของพระสังฆาธิการ อยู่ในระดับก้าวหน้า สามารถนำหลักพุทธธรรมไปปรับประยุกต์ใช้และสื่อสารกับชุมชนได้ดี ความสามารถในการสื่อสารถ่ายทอดธรรม พบว่าพระสังฆาธิการใช้การถ่ายทอดธรรมะที่หลากหลาย มียุทธวิธี และการใช้ช่องทางสื่อสารเพิ่มขึ้น ความสามารถในการใช้สื่อเทคโนโลยี พบว่า พระสังฆาธิการมีการเรียนรู้มากขึ้น มีทักษะ การใช้สื่อออนไลน์เข้ามาหนุนเสริมการทำงานบริหารจัดการวัดอย่างเป็นระบบ สามารถคิดวิเคราะห์ และสอนผู้อื่นได้ ความสามารถในการประสานงาน พบว่า พระสังฆาธิการมีการใช้ระบบเครือข่าย ทั้งออนไลน์ ทั้งสถาบันองค์กรชุมชน สถาบันการศึกษาได้ดีขึ้น ความสามารถในการปรับตัว เป็นสมรรถนะที่พระสังฆาธิการตระหนักและสามารถครองตน ปรับตัวให้กับเข้ากับชุมชน กับการทำงานผ่านสื่อเทคโนโลยีในระดับ ก้าวหน้า เป็นที่ยอมรับได้ ความสามารถในการ

วางตนที่เหมาะสม พบว่า อยู่ในขั้นก้าวหน้า ได้รับความเชื่อถือศรัทธา ได้รับความไว้วางใจจากผู้ร่วมงาน

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยในครั้งนี้มีข้อค้นพบ (Fact Finding) ที่มีคุณค่าทางวิชาการสามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยตามหลักตรรกวิทยาได้ดังนี้ การพัฒนาสมรรถนะของพระสังฆาธิการเพื่อการบริหารจัดการวัดและชุมชนประกอบไปด้วย ความรู้ในหลักการบริหารวัดและชุมชน ความรู้ในหลักธรรมที่หนุนเสริมการบริหารจัดการวัดและชุมชน ความสามารถในการถ่ายทอดธรรมะ ความสามารถในการประสานงาน ความสามารถในการใช้สื่อเทคโนโลยี ความสามารถในการปรับตัว การวางตนที่เหมาะสมของพระสังฆาธิการ สมรรถนะ เหล่านี้เป็นเงื่อนไขและมีความจำเป็น ต่อการบริหารวัดและชุมชนของพระสังฆาธิการทั้ง 6 ด้านจัดเป็นชุดองค์ความรู้พจนานุกรมสมรรถนะของพระสังฆาธิการ โดยกระบวนการที่สำคัญคือการพัฒนาสมรรถนะผ่านกระบวนการทำงานจริงหรือการจัดกิจกรรมชุมชน ที่เรียกว่าการเรียนรู้หรือการพัฒนาฝึกฝนโดยผ่านการปฏิบัติจริง สอดคล้องกับพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) (2543) กล่าวว่า การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความเจริญเติบโตทางด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา ด้วยวิธีการพัฒนาตน ฝึกอบรมตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา นำสู่การพัฒนาคนอย่างแท้จริง

ข้อค้นพบการจากพัฒนาสมรรถนะของพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการวัด พบว่าพระสังฆาธิการซึ่งได้ปฏิบัติกิจของสงฆ์ กิจแห่งการบริหารปกครองวัด กิจในบทบาทหน้าที่ตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ ล้วนเป็นการเรียนรู้และพัฒนาสมรรถนะไปในกิจนั้น ๆ เป็นไปอย่างต่อเนื่องและเกิดการยอมรับศรัทธา เป็นการดำรงกิจตามหน้าที่ (ชัยวิชิต ชยาภินนโท, 2559) สอดคล้องกับพระไพศาล วิสาโล (2546) ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเจริญหรือเสื่อมของพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ขึ้นอยู่กับ ความประพฤติและความสัมพันธ์ของพระสงฆ์หนึ่ง การพัฒนาคุณภาพชีวิตของพระสงฆ์ให้เป็นผู้ทรงธรรมและเป็นผู้ให้ธรรมกับชุมชนหนึ่ง และความเข้าใจในหลักธรรมแล้วนำไปปรับประยุกต์ใช้ให้ทันต่อชีวิตและต่อโลก

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยในครั้งนี้มีองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย พบว่า การพัฒนาสมรรถนะของพระสังฆาธิการกับการปฏิบัติงานจริงในตำแหน่งพระสังฆาธิการมีการหนุนเสริมกันและกัน กล่าวคือ การพัฒนาสมรรถนะของพระสังฆาธิการทำให้การปฏิบัติงานจริงของพระสังฆาธิการในการบริหารจัดการวัดได้ดี และการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการเป็นการพัฒนาสมรรถนะของพระสังฆาธิการ ชูองค์ความรู้สมรรถนะของพระสังฆาธิการทั้ง ความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะ ภายในของพระสังฆาธิการเป็นไปตามหลักการพัฒนาดตนเองในพระพุทธศาสนาว่าด้วยหลักของ ปริยัติ ปฏิบัติ ปฏิเวธ

จากผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะของพระสังฆาธิการในอำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ในการบริหารจัดการวัดและชุมชน เป็นองค์ความรู้ที่สามารถนำไปพัฒนาต่อยอดการพัฒนาสมรรถนะของพระสงฆ์ในด้านอื่น ๆ อีก เพื่อให้บทบาทของพระสงฆ์ที่ดำรงอยู่มีการพัฒนาสมรรถนะให้สอดคล้องกับงานในบทบาทที่พระสงฆ์เป็นอยู่

7. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 ควรมีการส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์ในการทำงานในชุมชน จัดกระบวนการอบรม สัมมนา เกี่ยวกับการทำงานของพระสงฆ์ เพื่อกระตุ้นให้พระสงฆ์ทุกระดับเกิดความตื่นตน และปรับปรุงยกตนเองเข้ากับเหตุการณ์ในปัจจุบัน ตระหนักถึงหน้าที่ในการช่วยเหลือชาวบ้าน โดยยึดหลักพุทธธรรมทางพุทธศาสนาเป็นเครื่องชี้นำ

1.2 จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า การสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันเป็นสิ่งสำคัญ การได้ปฏิบัติงานจริงในชุมชน เป็นเงื่อนไขสำคัญต่อการพัฒนาสมรรถนะของพระสังฆาธิการ เพราะการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริง เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในระบบคิด ทักษะ ทักษะการกระทำและประสบการณ์ ซึ่งส่งผลต่อการบริหารจัดการวัดและชุมชนที่ดี

1.3 การจากศึกษาค้นคว้าพบว่า สมรรถนะของพระสังฆาธิการนั้น ได้รับการพัฒนาจากการลงมือปฏิบัติจริงในวัดและชุมชน แต่ขาดการบันทึกหรือยกระดับเป็นองค์ความรู้ หลักสูตรสำหรับพระสังฆาธิการ จึงควรมีการศึกษาค้นคว้าให้เป็นรูปแบบสมรรถนะของพระสังฆาธิการ ในพื้นที่อื่น ๆ ด้วย

2. ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

2.1 ควรมีการส่งเสริมให้มีการศึกษา ทำความเข้าใจ ในบทบาทของพระสังฆาธิการ เพื่อพัฒนาสมรรถนะของพระสังฆาธิการเพื่อการบริหารจัดการวัดและชุมชนที่ดี

2.2 ควรจัดทำคู่มือรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของพระสังฆาธิการเพื่อการบริหารจัดการของวัดและชุมชนที่ดี

2.3 การนำผลวิจัยไปใช้ภายใต้ความเข้าใจว่า การพัฒนาสมรรถนะของพระสังฆาธิการเพื่อการบริหารจัดการวัดและชุมชนที่ดี นำไปสู่การกำหนดเชิงนโยบายขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อไป

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ศึกษาและพัฒนาสมรรถนะของพระสงฆ์ในด้านอื่น ๆ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาสมรรถนะของพระสังฆาธิการให้รอบด้าน

3.2 ศึกษาเพื่อการพัฒนาสมรรถนะของพระสงฆ์รุ่นใหม่เพื่อเตรียมสู่การเป็นพระสังฆาธิการที่ดี มีสมรรถนะในการบริหารจัดการวัดและชุมชนต่อไป

3.3 ควรมีการศึกษาประเมินผลการพัฒนาสมรรถนะของพระสังฆาธิการเพื่อการบริหารจัดการวัดและชุมชน ในระยะเวลาเหมาะสม

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา แก้วเทพ และ กนกศักดิ์ แก้วเทพ. (2530). *การพึ่งตนเองศักยภาพในการพัฒนาชนบท*.

ปทุมธานี: เจนเดอร์เพรส.

ชัยพร วิชชาวุธ. (2545). *Competency-based Human Resource Management*. ใน สมาคมจิตวิทยา ประจำปีสมาคมจิตวิทยาแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ: โฟโต้ ซีอ็อป เอ็กซ์เพรส.

ชัยวิชิต ขยาภินโนท. (2559). *รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถนะของพระธรรมทูตไทยในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในทวีปยุโรป (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท)*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, เชียงใหม่.

ชาติชาย ณ เชียงใหม่. (2544). *การบริหารการพัฒนาชนบทเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน*. กรุงเทพฯ: บริษัทเวนจูรี.

- ปาริชาติ วลัยเสถียร. (2543). *กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2543). *กระบวนการการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคนสู่ประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณวิทยาลัย.
- พระไพศาล วิสาโล. (2546). *พุทธศาสนาไทยในอนาคต แนวโน้มและทางออกจากวิกฤต*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.

รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม
ของชุมชนบ้านร่องหวาย ตำบลดงมหาวัน อำเภอเวียงเชียงรุ้ง
จังหวัดเชียงราย *

Model for Economic, Social, Cultural, and Environmental
Development of Ban Rong Wai Community, Dong
Mahawan Sub-district, Wiang Chiang Rung District,
Chiang Rai Province

ชาญชัย ฤทธิร่วม¹, และ อารีย์ บินประธาน²

Chanchai Rittirum¹, and Aree Binprathan²

สำนักวิชาสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย¹

School of Social-sciences Chiang Rai Rajabhat University¹

นักวิชาการอิสระ²

Independent Scholar²

Corresponding Author, Email: chanchai_rit@gmail.com

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชนบ้านร่องหวาย ตำบลดงมหาวัน อำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วย ประชากรชาติพันธุ์อีสานที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านร่องหวาย ผู้แทนกลุ่มองค์กรชุมชน ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐเอกชน ผู้แทนผู้นำท้องถิ่นท้อง ผู้แทน

* ได้รับความ: 1 สิงหาคม 2565; แก้ไขบทความ: 28 ตุลาคม 2565; ตอรับตีพิมพ์: 1 พฤศจิกายน 2565

Received: August 1, 2022; Revised: October 28, 2022; Accepted: November 1, 2022

สถาบันการศึกษา ผู้แทนผู้นำศาสนา และผู้แทนภาคประชาชน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา และการบรรยายประกอบภาพและตาราง

ผลการศึกษาพบว่า ในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชนบ้านร่องหวาย ตำบลดงมหาวัน อำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย ผ่านกระบวนการ 5 ขั้นตอน ได้แก่ การเตรียมวิทยากรกระบวนการ การจัดเวทีชุมชน การประเมินศักยภาพชุมชน การกำหนดวิสัยทัศน์ และการกำหนดแผนงาน ทำให้ได้รูปแบบการพัฒนาที่ประกอบไปด้วย 1) การใช้ระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งพาตนเองและขยายผลกำไรสู่ชุมชนในรูปแบบทุนความรู้ ทุนชุมชน 2) การผสมผสานความเชื่อดั้งเดิมกับความเป็นสมัยใหม่ในรูปแบบการส่งผ่านจากจากปราชญ์ชุมชนสู่ผู้สืบทอดรุ่นใหม่ 3) การรักษาสมดุลระหว่างสิ่งแวดล้อมกับวิถีชีวิตของคนในชุมชนผ่านรูปแบบของการกำหนดระเบียบ ข้อตกลงร่วมกันในการลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นต่อสิ่งแวดล้อมโดยคงวิถีชีวิตดั้งเดิมไว้

คำสำคัญ: การพัฒนาชุมชน; ภูมิหลังทางสังคม; วัฒนธรรมท้องถิ่น

Abstract

This research aims to study the economic, social, cultural, and environmental development model of Ban Rong Wai community, Dong Mahawan Sub-district, and Wiang Chiang Rung District, Chiang Rai Province. This qualitative research's instrument was an in-depth interview and focus group discussions. Key informants include the Isan ethnic population who migrated to live in the Ban Rong Wai area, representatives from community organizations, government and private agencies, local leaders, educational institutions, religious leaders and the public sector. Content analysis is used to describe the data through pictures and tables.

The results showed that economic, social, cultural, and environmental development of Ban Rong Wai community, Dong Mahawan sub-district, Wiang Chiang Rung district Chiang Rai Province through the process of preparing facilitators, organizing

community forums, assessing community potential, setting visions, and formulating plans leads to the development model that consists of 1) using a self-reliant economy and expanding profits to communities in the form of knowledge capital and community capital 2) blending traditional beliefs with modernity in the form of transmission from local philosophers to a new generation. 3) Maintaining a balance between the environment and the way of life of the people in the community through the form of regulation and an agreement to reduce the impact on the environment while maintaining traditional lifestyles.

Keywords: community development; social background; local culture

1. บทนำ

ความหลากหลายของวัฒนธรรมสภาพแวดล้อมที่ตั้งถิ่นฐานของแต่ละภาคชาติพันธุ์ได้ก่อให้เกิดแบบแผนในการดำเนินชีวิตที่มีทั้งความคล้ายคลึงและความแตกต่างของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์จะมีส่วนช่วยให้สามารถเข้าถึงแบบแผนของการดำเนินชีวิตและความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับระบบนิเวศและวัฒนธรรมของท้องถิ่นตลอดจนองค์ความรู้ที่ถ่ายทอดกันมาจากบรรพบุรุษสำหรับผู้ที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันมักมีความรู้สึกผูกพันทางสายเลือดและทางวัฒนธรรมพร้อมๆกันไปโดยเป็นความรู้สึกผูกพันที่ช่วยเสริมสร้างอัตลักษณ์ของบุคคลและของชาติพันธุ์และในขณะเดียวกันก็สามารถเร้าอารมณ์ความรู้สึกให้ก่อเกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าผู้ที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์นั้นนับถือศาสนาเดียวกันหรือได้รับอิทธิพลจากระบบการกล่อมเกลாத่างสังคมนั้นเหมือนกัน

นิเวศวิทยาวัฒนธรรมถูกนำมาใช้ในการศึกษากระบวนการปรับตัวของสังคมภายใต้อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมโดยเน้นการศึกษาวิวัฒนาการหรือการเปลี่ยนแปลงอันเกิดจากการปรับตัวของสังคมแนวความคิดนี้มองสังคมในลักษณะเป็นพลวัตหรือเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาการเปลี่ยนแปลงเป็นผลมาจากการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมโดยมีพื้นฐานสำคัญ คือ เทคโนโลยีการผลิตโครงสร้างสังคมและลักษณะของสภาพแวดล้อมธรรมชาติเป็นเงื่อนไข (นฤพนธ์ ดั่งวงวิเศษ, 2564)

คำที่นักมานุษยวิทยาและนักประวัติศาสตร์เรียกว่า “คนอีสาน” นั้นน่าจะมีหลายกลุ่มชาติพันธุ์ปะปนกันอยู่และในกลุ่มนั้นจะมีกลุ่มชาติพันธุ์ลาวอยู่ด้วยซึ่งสอดคล้องกับหลักฐานจากงานเขียนของนักวิชาการบางท่านที่กล่าวว่าหลังจากพวกเขาหรือพวกเขาหมดอำนาจลงดินแดนอีสานก็ถูกครอบครองโดยขอมและอ้ายลาวต่อมาขอมเสื่อมอำนาจลง ดินแดนส่วนนี้จึงถูกครอบครองโดยอ้ายลาวมาจนถึงปัจจุบัน (อภิศักดิ์ โสมอินทร์, 2534)

ในจังหวัดเชียงรายมีชุมชนที่น่าสนใจเกี่ยวกับวิถีชีวิตและนิเวศวิทยาวัฒนธรรมของคนอีสาน คือ หมู่บ้านร่องหวายตำบลดงมหาวัน อำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีความเป็นมาของชุมชนยาวนานและได้ชื่อว่า เป็นหมู่บ้านไทยอีสานในจังหวัดเชียงราย หากแต่ยังขาดการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมแวดล้อม ซึ่งจะนำไปสู่การดำรงรักษาอัตลักษณ์ วิถีชีวิต ขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อ และภูมิปัญญาของตนไว้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษารูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชนบ้านร่องหวาย ตำบลดงมหาวัน อำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย ผ่านมิติด้านสถานการณ์ทางสังคม วัฒนธรรมชุมชน ความสัมพันธ์ระหว่างกายภาพและสิ่งแวดล้อมกับสังคมวัฒนธรรม รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของนิเวศวิทยามนุษย์ ของกลุ่มชาติพันธุ์อีสานในชุมชน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชนบ้านร่องหวาย ตำบลดงมหาวัน อำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ รวมทั้งสิ้น 32 คน ประกอบไปด้วย ประชากรชาติพันธุ์อีสานที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่บ้านร่องหวาย ตัวแทนกลุ่มองค์กรชุมชน ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐและเอกชน ตัวแทนผู้นำท้องถิ่นท้องที่ ตัวแทนสถาบันการศึกษาในพื้นที่ และผู้นำศาสนา จาก ชุมชนบ้านร่องหวาย ตำบลดงมหาวัน อำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล คณะผู้วิจัยได้ลงพื้นที่เก็บข้อมูล ด้วยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยมีแนวทางดำเนินการ ดังนี้

ระยะที่ 1 ลงพื้นที่ พบปะผู้นำชุมชนศึกษาบริบทของชุมชนโดยการเสวนากลุ่มชาวบ้าน เพื่อค้นหาประเด็นมาออกแบบเครื่องมือแนวทางการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการออกแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และสนทนากลุ่ม

ระยะที่ 2 จัดเก็บข้อมูล และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ แนวทางในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชน ปัญหาในการบริหารจัดการ และการร่วมกันหาแนวทางแก้ไขด้วยกระบวนการประชาสังคม

ระยะที่ 3 สัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม กับกลุ่มกลุ่มตัวอย่าง เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนในการการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชน และจัดแลกเปลี่ยนแนวความคิด ข้อคิดเห็น และระดมสมอง เพื่อจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชน

ระยะที่ 4 รวบรวมข้อมูล ทั้งหมดมาวิเคราะห์ จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชน

ระยะที่ 5 จัดตั้งคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ของชุมชน

3. การวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา เป็นการบรรยายประกอบการวิเคราะห์ และนำเสนอในลักษณะของตารางและแผนภาพ มาถอดความและสังเคราะห์ในเชิงพรรณนา และเขียนบรรยายวิเคราะห์ เขียนรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย พบว่า การถอดบทเรียนจากการจัดเวทีชุมชนก่อให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และนำแนวคิดเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตและชุมชนเข้มแข็ง มาใช้ในการวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันเพื่อให้ชุมชนมีแนวทางรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และนโยบายการพัฒนาในปัจจุบันรวมถึงปัญหาและแนวทางแก้ไขโดยชุมชนเอง โดยมีกระบวนการ 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. มีการเตรียมวิทยากรกระบวนการในการวิจัยมีการศึกษาบริบทชุมชนบ้านร่องหวาย และทำความเข้าใจชุมชนทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม ความเชื่อ และบรรทัดฐานทางสังคม
2. การเตรียมความพร้อมชุมชนในการจัดเวทีเสวนาเพื่อถอดบทเรียนชุมชน

3. การประเมินศักยภาพของชุมชน โดยที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการบูรณาการแผนงานในการเตรียมความพร้อมและประเมินตนเองร่วมกับชุมชน ใช้การถอดบทเรียนเริ่มจากการที่ชุมชนทราบว่าปัจจุบันเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชนเป็นอย่างไร มีการเปลี่ยนแปลงจากอดีตถึงปัจจุบันอย่างไรบ้าง

4. การกำหนดวิสัยทัศน์แนวทางและจุดมุ่งหมายในการพัฒนาชุมชนของตนเองจากผลการวิเคราะห์ขั้นตอนที่ 2 และ 3 ร่วมกันของผู้วิจัยและชุมชน

5. การกำหนดแผนงาน โครงการกิจกรรมพัฒนาชุมชนร่วมกันภายใต้ฐานคิดชุมชนเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้

5. อภิปรายผลการวิจัย

รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของชุมชนบ้านร่องหวายสามารถสรุปได้ดังนี้

1. **การพัฒนาเศรษฐกิจ** ชุมชนให้ความสำคัญเกี่ยวกับกิจกรรมในลักษณะเศรษฐกิจชุมชนซึ่งเป็นมิติการพึ่งตนเองก่อนจะขยายผลสู่กิจกรรมที่ก่อให้เกิดผลกำไรต่อชุมชนทั้งสังคมในลักษณะผลกำไรที่เป็นทุนความรู้ทุนชุมชนเป็นต้นกล่าวได้ว่ามีรูปแบบแนวทางการพัฒนาด้านเศรษฐกิจแบบเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองภายใต้กระแสหลักในปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ นฤมล อนุสนธิ์พัฒน์ และคณะ (2564) ที่ให้ความสำคัญของการพึ่งตนเองทางด้านเศรษฐกิจด้วยการสนับสนุนด้านองค์ความรู้จากภาครัฐและเอกชนมาเป็นแนวทางการการพัฒนา

2. **แนวทางในการพัฒนาด้านสังคมและวัฒนธรรม** พบว่า ชุมชนบ้านร่องหวายมี 2 แนวคิดในการพัฒนาด้านสังคมและวัฒนธรรมโดยส่วนแรกคำนึงถึงชีวิตความเชื่อสังคมวัฒนธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงไม่หยุดนิ่ง โดยการพัฒนาจะมีการผสมผสานความเชื่อดั้งเดิมกับความเชื่อสมัยใหม่ไทยอีสานในบ้านร่องหวายมีข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาสังคมวัฒนธรรมในการประยุกต์ให้เหมาะสม เช่น ด้านภูมิปัญญาจะเป็นการผสมผสานความคิดของผู้ถ่ายทอด เช่น ผู้สูงอายุ ปราชญ์ชุมชน และความคิดของผู้สืบทอดคนรุ่นหลัง และอีกแนวทางการพัฒนาด้านสังคมวัฒนธรรม คือ มีกลไกการพัฒนาแนวศาสนาซึ่งใช้ศาสนาเป็นตัวนำเข้าสู่ประชาชนจะเห็นได้จากกิจกรรมบุญประเพณี ผู้นำตามธรรมชาติที่ชาวบ้านศรัทธา ได้แก่ เจ้าอาวาสวัดร่องหวายหรือ กิจกรรมโรงเรียนสอนธรรมะในวันอาทิตย์ ที่ชาวบ้านมีความสบายใจอย่างมากที่บุตรหลานไปเรียนธรรมะที่วัดร่องหวายในวันหยุดสุดสัปดาห์ อัฐพล อินตะเสน (2560) ได้เสนอแนะในการ

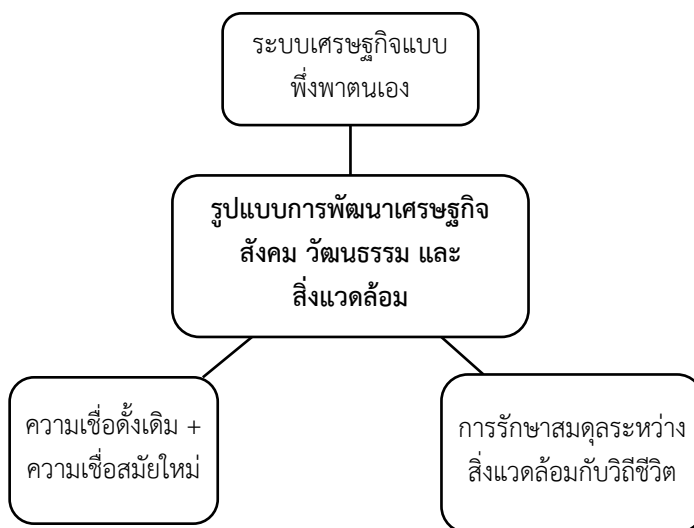

วิจัยประเด็น เรื่องเล่ากับการสร้างพื้นที่ผ่านเครือข่ายทางสังคมของคนไทยอีสานพลัดถิ่น ว่า การสร้างพื้นที่ทางสังคมออนไลน์จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับระบบสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาวอีสานพลัดถิ่น

3. แนวทางในการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชน พบว่า ชุมชนคนจะมีโครงสร้างประชากร โครงสร้างทางสังคม ปรัชญาชีวิต และ เทคโนโลยีซึ่งมีการเชื่อมโยงกันภายใต้ระบบต่าง ๆ เช่น การเมือง การปกครอง การบริหาร ฯลฯ ในขณะเดียวกัน ระบบนิเวศ เป็นการเชื่อมโยงระหว่างคนกับป่าที่มีการเชื่อมโยงกันภายใต้ระบบต่าง ๆ เช่น วงจรห่วงโซ่อาหาร วงจรแร่ธาตุชนิดต่าง ๆ วงจรน้ำ เป็นต้น ทั้ง 2 ระบบจะมีการปรับตัวเองเสมอเมื่อมีผลกระทบเกิดขึ้นเพื่อสร้างเป็นจุดสมดุลใหม่ การเชื่อมโยงกันระหว่างสังคมมนุษย์และระบบนิเวศได้ก่อให้เกิดการถ่ายทอดพลังงาน มวลสาร และข้อมูลข่าวสาร ระหว่างระบบสังคมมนุษย์และระบบนิเวศ และจะปรับตัวเองเมื่อมีผลกระทบจากระบบหนึ่งไปยังอีกระบบหนึ่ง เช่น จากสังคมมนุษย์ไปสู่ระบบนิเวศ ตัวอย่างเช่น เมื่อมนุษย์เปิดพื้นที่ป่าไม้เพื่อการเกษตรกรรมจะเกิดการกัดเซาะพังทลายของดิน และน้ำท่วมฉับพลันย้อนกลับมาสร้างความเสียหายให้มนุษย์ เป็นต้น ดังนั้น จึงจำเป็นต้องหาวิธีการที่เหมาะสมมาใช้เพื่อรักษาความสมดุลของระบบทั้งสองระบบโดยชุมชนเน้นการบังคับใช้กฎหมายในการดูแลทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อนำสู่การพัฒนาทางด้านดังกล่าวเป็นสำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยลดา พงศ์สุภา (2561) ที่ศึกษารูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยผู้สูงอายุในชุมชนชนบท และได้สรุปว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการสิ่งแวดล้อมนั้นเกิดจากความร่วมมือ ความสามัคคีในทุกภาคส่วน รวมทั้งการสร้างภาคีเครือข่ายให้เกิดความเข้มแข็งในการดำเนินกิจกรรม การจัดทำรูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยผู้สูงอายุในชุมชนชนบทมี 4 ด้าน ได้แก่ การจัดการพลังงานในครัวเรือน การจัดการน้ำในครัวเรือน การจัดการขยะในครัวเรือน และภูมิปัญญาชาวบ้านกับเกษตรอินทรีย์

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

ผลการวิจัยด้านการศึกษารูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชนบ้านร่องหวาย ตำบลงมหวาน อำเภอเวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย ทำให้ได้กรอบรูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชน ดังภาพประกอบที่ 1

ภาพที่ 1. รูปแบบการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของชุมชน

การให้ความสำคัญเกี่ยวกับกิจกรรมในลักษณะเศรษฐกิจชุมชนซึ่งเป็นมิติการพึ่งพาตนเองก่อนจะขยายผลสู่กิจกรรมที่ก่อให้เกิดผลกำไรต่อชุมชน ในลักษณะทุนความรู้ ทุนชุมชน เป็นต้น ชุมชนบ้านร่องหวานมีแนวคิดในการพัฒนาในด้านสังคมและวัฒนธรรมในลักษณะการเชื่อมโยงปราชญ์ชุมชนผู้สูงอายุกับกลุ่มคนรุ่นใหม่ ผ่านกิจกรรมที่ปรับประยุกต์ให้เกิดความร่วมสมัยเช่นกิจกรรมโรงเรียนสอนธรรมะในช่วงสุดสัปดาห์ เป็นต้น และชุมชนยังมีการส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างนิเวศวิทยาในพื้นที่ ระหว่าง คน ป่า และสังคม ให้มีการปรับตัวเมื่อมีผลกระทบเกิดขึ้น รวมถึงการร่วมหาวิธีการที่เหมาะสมในการอยู่ร่วมกันระหว่าง คน ป่า และสังคม มีการบังคับใช้กฎหมายในการดูแลทรัพยากรสิ่งแวดล้อมเพื่อนำสู่การพัฒนา

7. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมและการศึกษาบริบทพื้นที่เป็นสิ่งที่สำคัญมาก ผู้วิจัยต้องทำการชี้แจงทำความเข้าใจกับชุมชน รวมทั้งการจัดเวทีชุมชน ต้องมีการดำเนินการ

เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของผู้วิจัย ทั้งผู้นำตัวแทนชุมชน และนักวิจัยให้เข้าใจอย่างชัดเจน ซึ่งจะช่วยให้เกิดการขับเคลื่อนกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมได้เป็นอย่างดี

1.2 ความสัมพันธ์ระหว่างกายภาพและสิ่งแวดล้อมสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของนิเวศวิทยามนุษย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทอีสานตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน ผู้วิจัยจะต้องมีความมุ่งมั่นในการลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอย่างลึกซึ้งกับชุมชนและพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการขยายพื้นที่การศึกษาเชิงลึกในชุมชนไทอีสานในจังหวัดเชียงราย เกี่ยวกับการจัดการชุมชนและการพัฒนาที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น เพื่อสร้างเครือข่ายการพัฒนาของชุมชนไทอีสานในจังหวัดเชียงรายที่มีอยู่ในหลายพื้นที่

2.2 การศึกษาความเปลี่ยนแปลงของชุมชนในมิติต่างๆ เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาชุมชน ซึ่งหน่วยงานในพื้นที่ควรนำไปปรับเป็นนโยบายในการพัฒนาซึ่งจะสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และจะส่งผลต่อการให้ความร่วมมือของชุมชนอย่างเต็มที่เพราะเป็นการพัฒนาที่มีฐานคิดมาจากการพัฒนาโดยชุมชนเพื่อชุมชน

เอกสารอ้างอิง

นฤพนธ์ ดั้ววิเศษ. (2564). Cultural Ecology. สืบค้นจาก <http://www.sac.or.th/databases/anthropology-concepts/glossary/28>

นฤมล อนุสนธิ์พัฒน์ และคณะ (2564). การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งพาตนเองบนพื้นฐานชุมชนอธิปไตย. *วารสารมหาจุฬานาครธรรม์*, 8(12), 204–217.

ยลดา พงศ์สุภา. (2561). รูปแบบการจัดการสิ่งแวดล้อมโดยผู้สูงอายุในชุมชนชนบท. *วารสารสาธิตมหาวิทยาลัยบูรพา*, 13(1), 81–87.

อภิศักดิ์ โสมอินทร์. (2534). *โลกทัศน์อีสาน*. ภาพสินธุ์: ประสานการพิมพ์.

อัฐพล อินตะเสนา. (2560). เรื่องเล่ากับการสร้างพื้นที่ผ่านเครือข่ายทางสังคมของคนไทยอีสานพลัดถิ่น. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*, 12(34), 67-82.

**ประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชนของ
สำนักทะเบียนท้องถิ่น เขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ***
**People Service Efficiency of The Local Registry Office
of Bang Khun Thian District, Bangkok**

ศศิประภา ทารพันธ์, และ ราเชนทร์ นพณัฐวงศ์กร
Sasiprapa Tarapun, and Rachen Noppanatwongsakorn
คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์
Faculty of Arts and Sciences, Southeast Asia University
Corresponding Author, Email: ssthara8@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร และ 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพของการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คือ ประชาชนผู้รับบริการสำนักทะเบียนท้องถิ่นเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร จำนวน 380 คน กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร ทาโร่ ยามาเน่ (Yamane, 1973) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบความแตกต่าง ด้วยการทดสอบค่าการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว ตลอดจนการทดสอบความแตกต่าง รายคู่ด้วยวิธี LSD (Least significant difference test)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ระดับประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.37$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน

* ได้รับความเห็นชอบ: 10 พฤศจิกายน 2565; แก้ไขบทความ: 29 ธันวาคม 2565; ต่อบรรณคดีพิมพ์: 3 มกราคม 2566

พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านขั้นตอนการให้บริการ ($\bar{X} = 4.67$) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านช่องทางการให้บริการ ($\bar{X} = 4.05$) 2) ด้านประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร เมื่อจำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคลพบว่า ประชาชนที่มีคุณลักษณะส่วนบุคคล จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีความคิดเห็นไม่ต่างกัน แต่ประชาชนที่มีคุณลักษณะส่วนบุคคลจำแนกตามอายุ มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพในการให้บริการของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพ; การให้บริการ; สำนักทะเบียนท้องถิ่น

Abstract

The objectives of this study were to 1) study the degree of efficiency in people service of the local registry office of Bang Khun Thian District, Bangkok, 2) Compare the efficiency in people service of the local registry office of Bang Khun Thian District, Bangkok according to classification based on personal factors. The sampling used in this study was 380 people who received the service of the local registry office of Bang Khun Thian District, Bangkok. The sample size was calculate using the Taro Yamane scientific formula (Yamane, 1973). The tools used was questionnaire. Statistical analysis consisted of percentage, mean, standard deviation, the hypothesis testing was done with T-test, One-way ANOVA and LSD (Least significant difference test).

The results of the study showed that 1) The degree of efficiency in people service of the local registry office of Bang Khun Thian District, Bangkok factors found that, in general, people were satisfied at high level ($\bar{X} = 4.37$) When focusing on each particular aspect, it was found that the highest mean scores were:

first, the service process ($\bar{x} = 4.67$) The aspect that gained the lowest mean score was of the service channels ($\bar{x} = 4.05$) 2) The services efficiency to people of the local registry office of Bang Khun Thian District, Bangkok according to classification based on personal factors found that there were significant differences in gender, educational level, occupation and average monthly income were not significantly different. However, when classifying by age, it was found that the service efficiency to people of the local registry office of Bang Khun Thian District, Bangkok as a whole, were significantly different at the 0.05 statistical level.

Keywords: efficiency; service; The local registry office

1. บทนำ

งานทะเบียน เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนที่กรายการข้อมูลของราษฎรอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ เมื่อมีคนเกิดก็จัดทำทะเบียนคนเกิด เมื่อมีคนตายก็จัดทำทะเบียน คนตาย และเมื่อมีการย้ายที่อยู่ ก็จะมีการจัดทำบันทึกการเคลื่อนย้ายที่อยู่ รายการต่าง ๆ จะถูกบันทึกลงในทะเบียนบ้าน จึงนับว่า ราษฎรมีความสำคัญมาก และงานทะเบียนยังเป็นพื้นฐานของการทะเบียนอื่น ๆ อีกด้วย (กรมการปกครอง, 2558, น. 13) การให้บริการประชาชนในระบบราชการ ถือเป็นกลไกของรัฐที่นำมาปฏิบัติ โดยการแปรมาจากนโยบายที่ฝ่ายบริหารระดับสูงได้กำหนดไปสู่ประชาชน การบริการประชาชน เป็นภารกิจหลักของข้าราชการทุกกระทรวง ทบวง กรม โดยยึดหลักที่ว่าประชาชนทุกคนพึงได้รับการบริการขั้นพื้นฐานจากภาครัฐโดยเท่าเทียม เสมอภาคและทั่วถึง นอกจากนี้สภาพเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง การปกครอง ตลอดจนสภาพแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการแข่งขันสูง ทำให้ประชาชนมีความต้องการการบริการของภาครัฐและเอกชนที่รวดเร็ว มีประสิทธิภาพ และตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง “งานทะเบียนราษฎร” ถือเป็นงานที่ต้องบริการประชาชนตั้งแต่เกิดจนตาย โดยมีหน่วยงานรัฐ คือ สำนักงานทะเบียนอำเภอเป็นหน่วยงานรับผิดชอบ ด้วยวิวัฒนาการทางด้านอิเล็กทรอนิกส์และเทคโนโลยีสารสนเทศ องค์กรจำเป็นต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาตนเอง เพื่อ

ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ (นิดา โฆวงศ์ประเสริฐ, 2559, น. 1194-1195)

สำนักทะเบียนท้องถิ่น มีบทบาทและหน้าที่ความรับผิดชอบใกล้ชิดกับประชาชนโดยตรง ดังนั้น การให้บริการประชาชนในด้านต่าง ๆ จะต้องกระจายให้ทั่วถึงด้วยความเสมอภาค และเป็นธรรม แต่การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ในหน่วยงานภาครัฐจะถูกรวดรัดให้ต้องปฏิบัติงานภายใต้กรอบ ระเบียบ กฎหมายอย่างเคร่งครัด

เขตบางขุนเทียนเป็น 1 ใน 50 เขตการปกครองของกรุงเทพมหานคร อยู่ในกลุ่มเขตกรุงธนใต้ สภาพพื้นที่ทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือของเขตเป็นแหล่งที่อยู่อาศัย การค้าและอุตสาหกรรม ในขณะที่พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเขตเกษตรกรรมและมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เนื่องจากเป็นเขตเดียวของกรุงเทพมหานครที่มีพื้นที่ติดกับอ่าวไทย เป็นระยะทางประมาณ 5 กิโลเมตร และยังมีป่าชายเลนหลงเหลืออยู่ (สำนักงานเขตบางขุนเทียน, 2557) เขตบางขุนเทียนตั้งอยู่ทางใต้สุดของกรุงเทพมหานคร มีขนาดพื้นที่เขต 120.687 ตารางกิโลเมตร แบ่งพื้นที่เป็น 2 แขวง คือ แขวงแสมดำ และแขวงท่าข้าม ประชาชนส่วนหนึ่งยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรรม การประมงน้ำกร่อย เช่น การเลี้ยงกุ้ง หอย ปู และปลา (สำนักงานเขตบางขุนเทียน, 2564) จากสถิติของระบบงานทะเบียนราษฎร สำนักงานเขตบางขุนเทียน ประจำเดือนพฤษภาคม 2565 มีจำนวนประชากรตามทะเบียนราษฎร 184,787 คน แยกเป็นชาย 86,895 คน เป็นหญิง 97,892 คน ซึ่งจะเห็นได้ว่าจำนวนประชากรในเขตพื้นที่ดังกล่าวมีจำนวนมากพอสมควร การที่มีประชากรในพื้นที่เป็นจำนวนมากนี้อาจจะทำให้การให้บริการด้านทะเบียนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเขตบางขุนเทียน เกิดปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานได้ นอกจากนี้ การที่ผู้วิจัยในฐานะที่ปฏิบัติงานในสำนักทะเบียนท้องถิ่นเขตบางขุนเทียน ได้ทำการสังเกต พบว่า ในบางครั้งอาจมีสภาพความล่าช้า ขาดความคล่องตัวในการให้บริการ ทำให้เกิดความจำเป็นที่จะต้องขจัดปัญหา และตอบสนองความต้องการของประชาชนให้ได้อย่างทั่วถึง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนผู้รับบริการ

จากเหตุผลที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น ผู้ศึกษาในฐานะข้าราชการเขตบางขุนเทียน ตำแหน่งเจ้าพนักงานปกครองปฏิบัติการ ฝ่ายทะเบียน จึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร เพื่อนำไปวิเคราะห์ใช้เป็นแนวทางในการขับเคลื่อนนโยบายตามภารกิจ พัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแนวคิดรูปแบบบทบาทที่เหมาะสมในการให้บริการของสำนักทะเบียน เพื่อให้การบริการมีประสิทธิภาพ เป็นที่ยอมรับ ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนผู้มารับบริการอย่างแท้จริง และเพื่อใช้เป็น

ข้อมูลในการวางแผนพัฒนาประสิทธิภาพการให้บริการประชาชนทางด้านการทะเบียน เพื่อให้ผู้รับบริการได้รับความพึงพอใจสูงสุด อีกทั้งยกระดับมาตรฐานงานบริการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนต่อประสิทธิภาพของการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล
3. เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงประสิทธิภาพการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) จำนวน 1 ชุด ในการรวบรวมข้อมูลของประชาชนต่อประสิทธิภาพในการให้บริการของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ในด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ด้านช่องทางการให้บริการ ด้านขั้นตอนการให้บริการ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร (Population) ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนผู้รับบริการสำนักทะเบียนท้องถิ่นเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร เฉลี่ยวันละ 250 คน (จากสถิติประจำวันในการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร) ในระยะเวลา 1 เดือน เฉลี่ยประมาณ 7,500 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sampling) กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ เป็นประชาชนผู้รับบริการสำนักทะเบียนท้องถิ่นเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร จำนวน 380 ราย โดยดำเนินการระหว่างเดือนมิถุนายน - ตุลาคม พ.ศ. 2565 และการคำนวณหากลุ่มตัวอย่างด้วยตารางของ Taro Yamane (1973)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น เพื่อใช้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสอบถามประชาชนที่มาใช้บริการจากสำนักทะเบียนท้องถิ่นเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร จำนวน 1 ฉบับ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นชนิดแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และอาชีพ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ในด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ด้านช่องทางการให้บริการ ด้านขั้นตอนการให้บริการ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

ตอนที่ 3 การแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะการปรับปรุงแก้ไขเกี่ยวกับการให้บริการ เป็นคำถามปลายเปิด (Open Ended)

3. วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยลงพื้นที่ด้วยตนเองเพื่อแจกแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 380 ฉบับ โดยมีแบบสอบถามที่ได้รับคืนมา และมีความสมบูรณ์จำนวน 380 ฉบับ คิดเป็น 100 เปอร์เซ็นต์ ตรวจสอบแบบสอบถามที่ได้รับคืน เพื่อทำการวิเคราะห์ประมวลผลต่อไป

4. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน เปรียบเทียบความแตกต่างด้วยการทดสอบค่าการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว ตลอดจนการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธี LSD (Least significant difference test)

4. สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 380 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 203 คน คิดเป็นร้อยละ 53.4 และเพศชาย จำนวน 177 คนคิดเป็นร้อยละ 46.6 ส่วนใหญ่มีอายุ 21-30 ปี จำนวน 100 คน คิดเป็นร้อยละ 26.3 กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่ มีระดับการศึกษา ระดับปริญญาตรี จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 40.8 ส่วนใหญ่มีรายได้

15,001– 25,000 บาท ต่อเดือน จำนวน 124 คน คิดเป็นร้อยละ 32.6 และส่วนใหญ่มีอาชีพพนักงานบริษัท จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 31.3

2. วิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

ตารางที่ 1 ระดับความพึงพอใจในประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

ประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชนของ สำนักทะเบียนท้องถิ่นเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความ พึงพอใจ
1. ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ	4.55	0.59	มากที่สุด
2. ด้านช่องทางการให้บริการ	4.05	0.71	มาก
3. ด้านขั้นตอนการให้บริการ	4.67	0.55	มากที่สุด
4. ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	4.22	0.71	มาก
รวม	4.37	0.64	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.37$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านขั้นตอนการให้บริการ ($\bar{X} = 4.67$) และด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ($\bar{X} = 4.55$) มีระดับมากที่สุด ส่วนด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ($\bar{X} = 4.22$) และ ด้านช่องทางการให้บริการ ($\bar{X} = 4.05$) มีระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

2.1 ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก ได้แก่ เจ้าหน้าที่พูดจาสุภาพ อ่อนโยนดี แต่งกายเรียบร้อย ($\bar{X} = 4.68$) เจ้าหน้าที่สามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและอุปสรรคที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 4.66$) และ เจ้าหน้าที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี มีความเต็มใจที่จะให้บริการผู้มาติดต่อ ($\bar{X} = 4.51$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ เจ้าหน้าที่มีความรู้ความสามารถตอบข้อซักถามได้อย่างชัดเจนถูกต้อง น่าเชื่อถือ ($\bar{X} = 4.44$)

2.2 ด้านช่องทางการให้บริการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า สำนักทะเบียนท้องถิ่นเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร มีประสิทธิภาพการให้บริการ ด้านช่องทางการให้บริการ อยู่ในระดับมาก 5 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมาก 3 อันดับแรก ได้แก่ ช่องทางการให้บริการมีความเหมาะสมและเข้าถึงได้สะดวก ($\bar{X} = 4.11$) สามารถเข้าถึงช่องทางการให้บริการได้ง่าย สะดวกรวดเร็ว ($\bar{X} = 4.09$) และมีช่องทางการให้บริการนอกเวลาราชการได้สะดวกและเหมาะสม ($\bar{X} = 4.06$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ มีช่องทางการให้บริการที่หลากหลาย เช่น โทรศัพท์ โซเชียลมีเดีย และการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับช่องทางการให้บริการ เช่น การบริการนอกสถานที่ เป็นต้น ($\bar{X} = 4.00$)

2.3 ด้านขั้นตอนการให้บริการ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า สำนักทะเบียนท้องถิ่นเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร มีประสิทธิภาพในการให้บริการ ด้านกระบวนการและขั้นตอนการให้บริการ อยู่ในระดับมากที่สุด 5 ข้อ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ การจัดรูปแบบการให้บริการเป็นระบบ มีการอธิบายขั้นตอนการดำเนินการโดยชัดเจน และระยะเวลาการให้บริการมีความเหมาะสมตรงต่อความต้องการของผู้รับบริการ ($\bar{X} = 4.69$) มีการให้บริการตามลำดับก่อน - หลัง อย่างยุติธรรม ($\bar{X} = 4.68$) และ การให้บริการมีความพร้อมทั้งทางด้านข้อมูล เอกสารการประชาสัมพันธ์ ($\bar{X} = 4.66$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ขั้นตอนการให้บริการแต่ละขั้นตอนมีความสะดวก รวดเร็ว ($\bar{X} = 4.65$)

2.4 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.22$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3 อันดับแรก คือ การจัดสถานที่และการจัดวางอุปกรณ์มีความเป็นระเบียบ สะดวกต่อการใช้บริการ ($\bar{X} = 4.66$) สถานที่ให้บริการมีความสะอาด และปลอดภัย ($\bar{X} = 4.63$) และ สถานที่ให้บริการมีป้ายสัญลักษณ์บอกรายละเอียด การให้บริการอย่างชัดเจน ($\bar{X} = 4.47$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีบริการจัดสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น น้ำดื่ม สถานที่จอดรถ และห้องน้ำที่สะอาดเพียงพอ ($\bar{X} = 3.66$)

3. ผลวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบความแตกต่างของประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ในภาพรวม และแยกรายด้าน จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา รายได้ และอาชีพ พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่เมื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ในภาพรวม และแยกรายด้าน จำแนกตามอายุ ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ด้านขั้นตอนการให้บริการ และภาพรวม แตกต่างกัน

อย่างมีนัยสำคัญระดับ 0.05 ส่วนด้านอื่นไม่ต่างกัน จึงได้ทดสอบความแตกต่างกันเป็นรายคู่ ด้วยวิธี LSD ในด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ส่วนคู่อื่น ๆ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ไม่ต่างกัน ในด้านขั้นตอนการให้บริการ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ส่วนคู่อื่น ๆ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ไม่ต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาระดับประสิทธิภาพในการให้บริการของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร

การศึกษาระดับประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร โดยภาพรวมและรายด้าน พบว่า ในภาพรวมค่าเฉลี่ยและระดับประสิทธิภาพในการให้บริการของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.37$) เนื่องจากจากประชาชนมีความพึงพอใจในการให้บริการของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านขั้นตอนการให้บริการ และด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่ มีระดับประสิทธิภาพอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67, 4.55$ ตามลำดับ) แสดงให้เห็นว่าผู้รับบริการพึงพอใจอย่างมากต่อการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ซึ่งข้อค้นพบดังกล่าวเป็นการยืนยันผลการวิจัยที่ค้นพบ อย่างงานวิจัยของ สุธิดา จริยาวัฒนานนท์ (2561, บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อคุณภาพการให้บริการของเจ้าหน้าที่ฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางบอน กรุงเทพมหานคร พบว่า โดยรวมประชาชนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก โดยประชาชนพึงพอใจ ในการให้บริการอย่างเต็มประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.83 และสอดคล้องกับงานวิจัยของศรัณย์ จิตารีย์ และ ปิยะนุช ตันเจริญ (2564) ทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพการให้บริการสาธารณะด้านงานทะเบียนราษฎรของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองชะอำ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี พบว่า ปัจจัยคุณภาพการให้บริการสาธารณะด้านงานทะเบียนราษฎรของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองชะอำ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ในภาพรวมเห็นด้วยอยู่ในระดับมากและคุณภาพการให้บริการสาธารณะ ด้านงานทะเบียนราษฎรของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองชะอำ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ในภาพรวมมีคุณภาพอยู่ในระดับดี ซึ่งเหตุที่มีระดับผลการศึกษาไปใน

ทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะหน่วยงานที่ให้บริการประชาชน มีประสิทธิภาพในการให้บริการอย่างทั่วถึง ตอบสนองความต้องการของประชาชนผู้รับบริการ จึงได้รับความน่าเชื่อถือ และไว้วางใจ

2. การเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการให้บริการของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร จำแนกตามคุณลักษณะส่วนบุคคล

2.1 ผู้มารับบริการที่มีเพศต่างกัน มีระดับประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ปรากฏว่า ในด้านขั้นตอนการให้บริการ ผู้มารับบริการเพศหญิง มีระดับประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร มากกว่าเพศชาย และเมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยของประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร พบว่า อยู่ในระดับมากทั้งเพศหญิง และเพศชาย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุดารัตน์ บัวเนียม (2560, บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพการให้บริการของเจ้าหน้าที่ในสำนักทะเบียนอำเภอตามมาตรฐานอำเภอของอำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง พบว่า ประชาชนที่มีเพศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อประสิทธิภาพการให้บริการของเจ้าหน้าที่ในสำนักทะเบียนอำเภอตามมาตรฐาน อำเภอของ อำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง ไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเหตุที่มีระดับผลการศึกษาไปในทิศทางเดียวกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนทั้งเพศชาย และเพศหญิง ได้มีโอกาสในการเข้าถึงการติดต่อรับบริการในด้านต่าง ๆ ของหน่วยงาน

2.2 ผู้มารับบริการที่มีระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และอาชีพ แตกต่างกันมีระดับประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ในภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ สำนักทะเบียนท้องถิ่นเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ให้ความสำคัญกับประชาชนเป็นหลัก ให้บริการอย่างถูกต้อง เป็นธรรม และสามารถตรวจสอบได้ สร้างทัศนคติและความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเจ้าหน้าที่และผู้รับบริการ โดยมีเป้าหมายที่จะให้ประชาชนได้รับบริการที่ดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของปริญญา ภิญญ้อยิ่ง และ ราชนทร์ นพณัฐวงศ์ (2563, บทคัดย่อ) ทำการศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเกาะ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร จากผลการวิจัยพบว่า ผู้มาใช้บริการที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการให้บริการขององค์การบริหาร ส่วนตำบลบ้านเกาะ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ในภาพรวม ด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการไม่แตกต่างกัน ส่วน

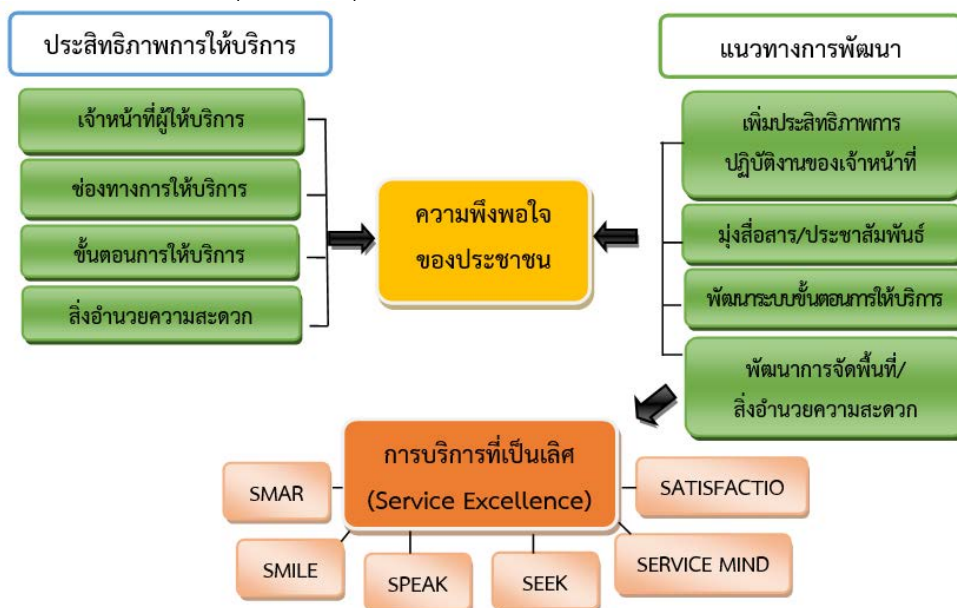
ด้านอำนวยความสะดวก พบว่า แตกต่างกัน และผู้มาใช้บริการที่มีระดับการศึกษา อาชีพและรายได้ มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเกาะ อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ในภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า การให้บริการของหน่วยงานมีการบริการอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันทุกคน ประชาชนผู้มาใช้บริการ ส่วนใหญ่ต่างก็มีความต้องการให้ได้ผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งใจไว้ เมื่อมารับบริการแล้ว สำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่มารับบริการ จึงทำให้การให้บริการในภาพรวม และรายด้าน ไม่มีความแตกต่างกัน

2.3 ผู้มารับบริการที่มีอายุแตกต่างกัน มีระดับประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชน ของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ประชาชนที่มารับบริการที่สำนักทะเบียนเขตบางขุนเทียนนั้น มีช่วงอายุแตกต่างกันออกไป จึงมีความ ต้องการในการได้รับบริการไม่เหมือนกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิชิต รัชตพิบูลภาพ และ ดวงตา สราญรัมย์ (2559) ทำการศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการประชาชนของอบต. บางขุนทอง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี พบว่า การเปรียบเทียบระดับความพึงพอใจของผู้รับบริการที่มีต่อ คุณภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบางขุนทองเมื่อจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล ด้านเพศ ไม่มีความแตกต่างกัน อายุ พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นงานด้านสาธารณสุขและด้านโยธา การศึกษาพบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน ยกเว้นงานด้าน รายได้และงานด้านพัฒนาชุมชนและสวัสดิการสังคมที่มีความแตกต่าง กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 อาชีพและรายได้พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นงาน ด้านสาธารณสุขและด้านโยธา ชุมชนที่พักอาศัย พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ยกเว้น งานด้านรายได้ หรือภาษี และด้านโยธาและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เกรียงไกร พิมพ์ สวรรค์ (2558) ทำการศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพการให้บริการประชาชนของสถานีตำรวจภูธรตะคร้อ อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชน ต่อคุณภาพการให้บริการของสถานีตำรวจภูธรตะคร้ออำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ จำแนกตาม ปัจจัยส่วนบุคคลพบว่าประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ 0.05 จึงยอมรับสมมติฐาน ส่วนประชาชนที่มี เพศ ระดับการศึกษา และอาชีพ ต่างกันมีความคิดเห็นต่อคุณภาพการให้บริการไม่แตกต่างกัน

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยครั้งนี้ทำให้ผู้วิจัยได้เห็นถึงข้อสรุปที่บ่งชี้ชัดว่า ประสิทธิภาพการให้บริการ ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ช่องทางการให้บริการ ขั้นตอนการให้บริการ และ สิ่งอำนวยความสะดวก มีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของประชาชนผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการประชาชนของสำนักงานทะเบียนท้องถิ่นเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร โดยสามารถแสดงเป็นภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1. ความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพการให้บริการ แนวทางการพัฒนา และความพึงพอใจของประชาชน

จากภาพที่ 1 ความสัมพันธ์ระหว่างประสิทธิภาพการให้บริการ ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ช่องทางการให้บริการ ขั้นตอนการให้บริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกกับความพึงพอใจของประชาชนผู้รับบริการที่มีต่อการให้บริการประชาชนของสำนักงานทะเบียนท้องถิ่นเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ซึ่งทำให้เกิดแนวทางการพัฒนาอันจะนำไปสู่การบริการ ที่เป็นเลิศ สามารถสนับสนุนทิศทางและแนวทางการทำงานของสำนักงานทะเบียนท้องถิ่นที่ถูกต้องและสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง

7. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 สำนักทะเบียนท้องถิ่นเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ควรปรับปรุงให้มีช่องทางการให้บริการที่หลากหลาย สามารถเข้าถึงช่องทางการให้บริการได้ง่าย สะดวกรวดเร็วต่อความต้องการของผู้รับบริการ และควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับช่องทางการให้บริการ โดยเข้าถึงชุมชนท้องถิ่นที่อยู่ห่างไกล การคมนาคมไม่สะดวก เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการทำวิจัยเชิงคุณภาพประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น และนำผลที่ได้มาปรับปรุงให้ดีขึ้น เป็นที่ยอมรับ มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น อีกทั้งสามารถวางแผนและมีการพัฒนาการให้บริการให้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ควรทำในพื้นที่อื่น หรือเขตอื่น ๆ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถก่อให้เกิดการสะท้อนกลับ (feedback) ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ได้อย่างตรงเป้าหมายกับความต้องการของประชาชนผู้รับบริการ

2.2 ควรทำการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับตัวแปรอื่น ๆ ในการวิจัย ที่อาจส่งผลต่อการวิจัยที่ชัดเจนขึ้น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจน และสามารถนำมาพัฒนาปรับปรุง แก้ไข ประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชนของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร ให้มีประสิทธิภาพและก่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุดแก่องค์กร

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. (2558). *คู่มือการบริการประชาชนยุคใหม่*. กรุงเทพฯ: อาสารักษาดินแดน.
- เกรียงไกร พิมพ์สวรรค์. (2558). คุณภาพการให้บริการประชาชนของสถานีตำรวจภูธรตะคร้อ อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์*, 3(1), 127-136.
- นิตา ไชวงศ์ประเสริฐ. (2559). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการเข้ารับบริการงานทะเบียนราษฎร กรณีศึกษา ที่ว่าการอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติ และระดับนานาชาติ เภยจมิตรวิชาการ ครั้งที่ 6* (น.1194-1201). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น.

- ปริญญา ภิญญะยิ่ง และ ราเชนทร์ นพณัฐวงศ์กร. (2563). ประสิทธิภาพการให้บริการขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเกาะอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร. *วารสารสถาบันวิจัยพินิจธรรม*, 7(1), 159-168.
- พิชิต รัชตพิบูลภพ และ ดวงตา สราญรัมย์. (2559). คุณภาพการให้บริการประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลบางขุนทอง อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี*, 5(1), 118-127.
- ศรัณย์ ฐิตารีย์ และ ปิยะนุช ตันเจริญ. (2564). ปัจจัยที่มีผลต่อคุณภาพการให้บริการสาธารณะด้านงานทะเบียนราษฎรของสำนักทะเบียนท้องถิ่นเทศบาลเมืองชะอำ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา*, 15(1), 205-230.
- สำนักงานเขตบางขุนเทียน. (2557). ข้อมูลประกอบการพิจารณาความเหมาะสมในการกำหนดกิจกรรมเพื่อพัฒนาพื้นที่เขตบางขุนเทียน. สืบค้นจาก <http://webportal.bangkok.go.th/upload/user/00000052/plan/pattanaket/row2/bangkhuntien.pdf>
- สำนักงานเขตบางขุนเทียน. (2564). แผนปฏิบัติการประจำปี พ.ศ.2564 ของสำนักงานเขตบางขุนเทียน. สืบค้นจาก <http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER9/DRAWER043/GENERAL/DATA0001/00001368.PDF>
- สุตารัตน์ บัวเนียม. (2560). ประสิทธิภาพการให้บริการของเจ้าหน้าที่ในสำนักทะเบียนอำเภอตามมาตรฐานอำเภอยิ้ม ของอำเภอเมืองพัทลุง จังหวัดพัทลุง. *วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ*, 6(2), 25-35.
- สุธิดา จริยาวัฒนานนท์. (2561). ความพึงพอใจของประชาชนในคุณภาพการให้บริการของเจ้าหน้าที่ทะเบียน ครัวศึกษา ฝ่ายทะเบียน สำนักงานเขตบางบอน (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์, กรุงเทพมหานคร.
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An Introductory Analysis*. (3rd ed.). New York, NY: Harper and Row.

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานคุมประพฤติ
ด้านการสืบเสาะและพินิจประจำสำนักงานคุมประพฤติ
จังหวัดสมุทรสาคร *

The Performance of Efficiency of Probation Officers in
Per-Sentence Investigation at the Samut Sakhon Provincial
Probation Office

กัลยา ภมร, และ ราเชนทร์ นพณัฐวงศ์กร

Kanlaya Phamorn, and Rachen Noppannatwongsakorn

คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

Faculty of Arts and Sciences Southeast Asia University

Corresponding Author, E-mail: kbbbkankan@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานคุมประพฤติด้านการสืบเสาะและพินิจประจำสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดสมุทรสาคร 2) เสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานคุมประพฤติด้านการสืบเสาะและพินิจประจำสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดสมุทรสาคร การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ จำเลย ผู้เสียหาย ญาติของจำเลย คู่สมรสของจำเลยและพยานที่เกี่ยวข้องกับคดี จำนวน 234 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลทำการวิเคราะห์ผลโดยใช้สถิติพรรณนา เพื่ออธิบายผลการศึกษา ได้แก่การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

* ได้รับบทความ: 10 พฤศจิกายน 2565; แก้ไขบทความ: 28 ธันวาคม 2565; ตอรับตีพิมพ์: 3 มกราคม 2566

ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานคุมประพฤติด้านการสืบเสาะและพินิจประจำสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดสมุทรสาคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91, SD = 0.71$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในลำดับมาก จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านพฤติกรรมและการแสดงออก และด้านความรู้ความสามารถ และอยู่ในลำดับปานกลาง ได้แก่ ด้านการเสนอแนะและสนับสนุนให้คู่ความเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในงานคุมประพฤติ 2) แนวทางที่เหมาะสมในการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานคุมประพฤติ ได้แก่ การเสนอแนะและสนับสนุนให้คู่ความเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในงานคุมประพฤติ เนื่องจากกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในงานคุมประพฤติเป็นกระบวนการที่เปิดโอกาสให้ผู้เสียหายได้แสดงความรู้สึกและบอกเล่าผลกระทบที่ได้รับ ผู้กระทำผิดได้แสดงความรับผิดชอบและนำไปสู่การที่ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาหรือชดเชยความเสียหาย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินการกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ พนักงานคุมประพฤติจึงควรได้รับการพัฒนาศักยภาพ โดยการอบรม, การอบรมเชิงปฏิบัติการหรือการสอนงาน

คำสำคัญ: ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน; พนักงานคุมประพฤติ; การสืบเสาะและพินิจ

Abstract

The purpose of this research is to 1) study operational efficiency of probation officer on searching and examining at Samut Sakhon Probation Office 2) To suggest appropriate guidelines to enhance operational efficiency of a probation officer on searching and examining at Samut Sakhon Probation Office. This research was quantitative research the samples used in the research were defendants, victims, relatives of the defendants, spouses of the defendants, and witnesses involved in the case, totaling 234 people. The research instrument used is a questionnaire to collect the data for analysis by means of descriptive statistics, in order to explain the results of the study, in the way of frequency distribution, percentage, mean and standard deviation

The research result shows that 1) The overview of operational efficiency of probation officer on searching and examining at Samut Sakhon Probation Office shows at high level ($\bar{X}$ = 3.91, SD = 0.71), with, especially, a high level 3 aspects on morality and ethics, on behaviors and expression, and on capability and knowledge, whereas the average level falls on suggesting and supporting the litigants to enter restorative justice in probation work 2) The appropriate guidelines to enhance operational efficiency of probation work are such as suggesting and supporting the litigants to enter restorative justice in probation work, since suggesting and supporting the litigants to enter restorative justice in probation work is a process to allow the sufferer to express feelings and to give an account of the effects suffered, while the doer showing responsibility and leading to remedies and indemnification. In order to enhance undertakings of restorative justice, probation officer should acquire potential development through training, workshop training or coaching.

Keywords: performance efficiency; probation officer; investigation and observation

1. บทนำ

ปัญหาสำคัญของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาไทย คือ สถานการณ์ “คดีล้นศาล คนล้นคุก” อันเนื่องด้วยปริมาณคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมอาญาไทยที่มีจำนวนมากแต่กลับไม่มีมาตรการกลั่นกรองคดีหรือการหันเหเบี่ยงเบนคดี อีกทั้งไม่มีการใช้มาตรการรูปแบบอื่นทดแทน เมื่อเป็นเช่นนี้คดีอาญาทั้งหมดจึงเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลจำนวนมากและโดยท้ายสุดการจำคุกจึงมักเป็นโทษอาญาที่ศาลเลือกใช้กับผู้กระทำผิดซึ่งแท้จริงแล้วบุคคลเหล่านั้นอาจจะไม่ใช่อาชญากรโดยสันดาน แต่สาเหตุแห่งการกระทำความผิดอาจเกิดจากความจำเป็น ความเจ็บป่วย ความพลัดพรัด หรือการกระทำความผิดครั้งแรก ดังนั้นกระบวนการยุติธรรมทางอาญาที่ดีและมีประสิทธิภาพ ควรมีหลักการตรวจสอบการแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับอายุ ประวัติ ความประพฤติ สถิติปัญหา การศึกษาอบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิตนิสัย อาชีพ สิ่งแวดล้อม สภาพความผิด การสำนึกผิดและพยายามบรรเทาผลร้ายที่เกิดขึ้นและเหตุอื่น

อันควรปราณี ทั้งนี้การแสวงหาข้อเท็จจริงดังกล่าวนั้น จะมีพนักงานคุมประพฤติเป็นผู้ดำเนินการตามคำสั่งศาลแล้วนำข้อเท็จจริงที่ได้มาวิเคราะห์ประเมินพร้อมทั้งทำความเข้าใจเสนอต่อศาลในรูปแบบรายงานสืบเสาะและพินิจ เพื่อศาลใช้ประกอบดุลพินิจในการพิพากษาพิพากษาคดีว่าจะใช้มาตรการใดจึงจะเหมาะสมกับจำเลยเป็นรายบุคคล ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56 การปฏิบัติงานด้านการสืบเสาะและพินิจ มีลักษณะงานที่ต้องแสวงหาข้อเท็จจริงโดยจะต้องมีการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างพนักงานคุมประพฤติ จำเลย ผู้เสียหาย คู่สมรสของจำเลย ญาติของจำเลย และพยานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับคดีเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องครบถ้วน ทั้งนี้พนักงานคุมประพฤติต้องปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ยอมรับในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ วางตัวเป็นกลาง มีความรู้ความสามารถเป็นที่ยอมรับและเชื่อมั่นของคู่คดี หลักการปฏิบัติงานสืบเสาะและพินิจนั้นอยู่บนพื้นฐานของมาตรฐานแห่งชาติว่าด้วยการปฏิบัติงานของกรมคุมประพฤติและมาตรฐานองค์การสหประชาชาติว่าด้วยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม, 2551)

ผู้วิจัยในฐานะพนักงานคุมประพฤติ ผู้ปฏิบัติงานด้านสืบเสาะและพินิจประจำสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดสมุทรสาคร ตระหนักถึงประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานคุมประพฤติในด้านพฤติกรรมและการแสดงออก ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ความสามารถและด้านการเสนอแนะและสนับสนุนให้คู่ความเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในงานคุมประพฤติ ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานคุมประพฤติด้านการสืบเสาะและพินิจประจำสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดสมุทรสาคร ผลการวิจัยยังสามารถนำไปใช้การวางแผนส่งเสริมและพัฒนาการปฏิบัติงานของพนักงานคุมประพฤติด้านการสืบเสาะและพินิจประจำสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดสมุทรสาครให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานคุมประพฤติด้านการสืบเสาะและพินิจประจำสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดสมุทรสาคร
2. เพื่อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานคุมประพฤติด้านการสืบเสาะและพินิจประจำสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดสมุทรสาคร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานคุมประพฤติด้านการสืบเสาะ และพินิจประจำสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดสมุทรสาคร เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการและเก็บรวบรวมข้อมูลในการศึกษาค้นคว้า มีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ จำเลย ผู้เสียหาย ญาติของจำเลย คู่สมรสของจำเลยและพยานที่เกี่ยวข้องกับคดี จำนวน 600 คน (กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม, 2565)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ จำเลย ผู้เสียหาย ญาติจำเลย คู่สมรสของจำเลย และพยานที่เกี่ยวข้องกับคดี โดยทำการสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ Krejcie & Morgan (1970) ได้จำนวน 234 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และขอบเขตการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล เป็นแบบสอบถามให้เลือกคำตอบได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และความเกี่ยวข้องกับคดี

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานคุมประพฤติด้านการสืบเสาะและพินิจประจำสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดสมุทรสาคร ศึกษาตัวแปร ดังนี้ ด้านพฤติกรรมและการแสดงออก ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ความสามารถ และการเสนอแนะและสนับสนุนให้คู่ความเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในงานคุมประพฤติ ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมิน 5 ระดับ ดังนี้

- คะแนน 5 หมายถึง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด
- คะแนน 4 หมายถึง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก
- คะแนน 3 หมายถึง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง
- คะแนน 2 หมายถึง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับน้อย
- คะแนน 1 หมายถึง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับน้อยที่สุด

จากการกำหนดระดับคะแนนแล้วทำการกำหนดระดับการแปลความหมายของคะแนนโดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) โดยใช้เกณฑ์ของเบสท์ Best (1981) เป็นเครื่องมือวัด ดังนี้

4.50 – 5.00 หมายถึง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด

3.50 – 4.49 หมายถึง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก

2.50 – 3.49 หมายถึง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับปานกลาง

1.50 – 2.49 หมายถึง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับน้อย

1.00 – 1.49 หมายถึง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ เป็นแบบสอบถามให้ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบอย่างอิสระเกี่ยวกับแนวทางที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานคุมประพฤติด้านการสืบเสาะและพินิจประจำสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดสมุทรสาคร

3. การสร้างเครื่องมือและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานคุมประพฤติด้านการสืบเสาะและพินิจประจำสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดสมุทรสาคร ได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

3.1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

3.2 ดำเนินการร่างแบบสอบถามให้ครอบคลุมถึงตัวแปรที่ศึกษา

3.3 นำร่างคำถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของเครื่องมือ

3.4 นำร่างแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาจากอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงในเนื้อหาและใช้ดัชนีความสอดคล้อง (IOC = 1)

3.5 การนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ ณ สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดสมุทรสาคร จำนวน 30 คน เพื่อวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น ของแบบสอบถามโดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา เพื่อวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability = 0.80)

3.6 นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างตามที่กำหนดไว้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 ประสานเบื้องต้นกับผู้อำนวยการสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดสมุทรสาคร เพื่อชี้แจงเรื่องที่วิจัย วัตถุประสงค์ และการเก็บข้อมูล

4.2 ขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดสมุทรสาคร

4.3 นำแบบสอบถามส่งให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามและติดตามเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง

4.4 จัดทำข้อมูล โดยกำหนดรหัสและเกณฑ์การแปลความหมายข้อมูลและเตรียมการวิเคราะห์

5. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคล เป็นแบบสอบถามให้เลือกตอบ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และความเกี่ยวข้องกับคดี โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และหาร้อยละ (percentage)

5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานคุมประพฤติด้านการสืบเสาะและพินิจประจำสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดสมุทรสาคร ศึกษาตัวแปร ดังนี้ ด้านพฤติกรรมและการแสดงออก ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านความรู้ความสามารถ และการเสนอแนะและสนับสนุนให้คู่ความเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในงานคุมประพฤติ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4. สรุปผลการวิจัย

1. ปัจจัยลักษณะส่วนบุคคล

1.1 ด้านเพศ เป็นเพศหญิงมากกว่าเพศชาย โดยมีเพศหญิง จำนวน 130 คน คิดเป็นร้อยละ 55.6 และมีเพศชาย จำนวน 104 คน คิดเป็นร้อยละ 44.4

1.2 ด้านอายุ มีอายุมากที่สุดคือ ระหว่าง 30-40 ปี จำนวน 81 คน คิดเป็นร้อยละ 34.6 รองมามีอายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 24.0 อายุน้อยกว่า 30 ปี จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 14.5 อายุ 61 ปีขึ้นไป จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 14.1 และช่วงอายุระหว่าง 51-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 12.8

1.3 ด้านระดับการศึกษา พบว่า มีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรีมากที่สุด จำนวน 136 คน คิดเป็นร้อยละ 58.1 รองลงมาก็คือระดับปริญญาตรี จำนวน 85 คน คิดเป็นร้อยละ 36.3 และระดับสูงกว่าปริญญาตรี จำนวน 13 คน คิดเป็นร้อยละ 5.6

1.4 ด้านอาชีพ พบว่าประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไปมากที่สุด จำนวน 86 คน คิดเป็นร้อยละ 36.8 รองลงมาก็คืออาชีพพนักงานบริษัทเอกชน จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 25.6 อาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 20.5 อาชีพทำสวน/ทำนา จำนวน 33 คน คิดเป็นร้อยละ 14.1 และอาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ มีจำนวนน้อยที่สุดจำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 3.0

1.5 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับเงินเดือนมากที่สุด คือระดับเงินเดือน 10,000 - 15,000 บาท จำนวน 60 คน คิดเป็นร้อยละ 25.6 รองลงมาก็คือระดับเงินเดือน 15,001 - 20,000 บาท จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 24.8 รองลงมาก็คือระดับเงินเดือนน้อยกว่า 10,000 บาท จำนวน 44 คน คิดเป็นร้อยละ 18.8 รองลงมาก็คือระดับเงินเดือน 20,001 - 25,000 บาท จำนวน 28 คน คิดเป็นร้อยละ 12.0 รองลงมาก็คือระดับเงินเดือนมากกว่า 30,000 บาท จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 10.7 และระดับเงินเดือน 25,001 - 30,000 บาท จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 8.1 ตามลำดับ

1.6 ความเกี่ยวข้องกับคดี พบว่าส่วนใหญ่เป็นญาติจำเลย จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 33.8 รองลงมาก็คือเป็น จำเลย จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 17.9 เป็นพยาน จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 17.5 เป็นผู้เสียหาย จำนวน 40 คิดเป็นร้อยละ 17.1 และเป็นผู้สมรสของจำเลยมีจำนวนน้อยสุดคือ จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 13.7

2. ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานคุมประพฤติด้านการสืบเสาะและพินิจประจำสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดสมุทรสาคร

จากการศึกษาประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานคุมประพฤติด้านการสืบเสาะและพินิจประจำสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า ประสิทธิภาพในการ

ปฏิบัติงานของพนักงานคุมประพฤติด้านการสืบเสาะและพินิจประจำสำนักงานคุมประพฤติ จังหวัดสมุทรสาคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานคุมประพฤติด้านการสืบเสาะและพินิจประจำสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดสมุทรสาคร โดยรวมในแต่ละด้าน

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย	อันดับ
1. ด้านพฤติกรรมและการแสดงออก	4.07	0.54	มาก	2
2. ด้านคุณธรรมจริยธรรม	4.33	0.75	มาก	1
3. ด้านความรู้ความสามารถ	3.94	0.61	มาก	3
4. ด้านการเสนอแนะและสนับสนุนให้คู่ความเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในงานคุมประพฤติ	3.30	0.95	ปานกลาง	4
เฉลี่ยรวม	3.91	0.71	มาก	

จากตารางที่ 1 ผลการศึกษาพบว่าประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานคุมประพฤติด้านการสืบเสาะและพินิจประจำสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดสมุทรสาคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.91$, S.D = 0.71) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในลำดับมาก จำนวน 3 ด้าน ได้แก่ด้านคุณธรรมจริยธรรม ค่าเฉลี่ย 4.33 ด้านพฤติกรรมและการแสดงออก ค่าเฉลี่ย 4.07 และด้านความรู้ความสามารถ ค่าเฉลี่ย 3.94 ตามลำดับ และอยู่ในลำดับปานกลาง ได้แก่ด้านการเสนอแนะและสนับสนุนให้คู่ความเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในงานคุมประพฤติ ค่าเฉลี่ย 3.30

3. แนวทางที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการในการปฏิบัติงานของพนักงานคุมประพฤติด้านการสืบเสาะและพินิจประจำสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดสมุทรสาคร

จากการวิจัยแสดงให้เห็นว่าพนักงานคุมประพฤติจังหวัดสมุทรสาครมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่ต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขเพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานมากขึ้นคือ

ด้านการเสนอแนะและสนับสนุนให้คู่ความเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในงานคุมประพฤติ ดังนั้นเพื่อเป็นการพัฒนาประสิทธิภาพจึงควรจัดให้มีการสอนงาน, การอบรม หรือการอบรมเชิงปฏิบัติการหลักสูตรกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ให้กับพนักงานคุมประพฤติ อันส่งผลให้พนักงานคุมประพฤติสามารถดำเนินการด้านการเสนอแนะและสนับสนุนให้คู่ความเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในงานคุมประพฤติได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่องประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานคุมประพฤติด้านการสืบเสาะและพินิจประจำสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดสมุทรสาคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านคุณธรรมจริยธรรม รองลงมา คือ ด้านพฤติกรรมและการแสดงออก ด้านความรู้ความสามารถ และด้านการเสนอแนะและสนับสนุนให้คู่ความเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในงาน คุมประพฤติตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของกฤษฎี โพธิชนะพันธ์ (2542) ได้อธิบายความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการบริการสาธารณะหรือความสามารถในการที่พิจารณาว่าบริการสาธารณะนั้นเป็นที่พึงพอใจหรือไม่ พิจารณาได้จากสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ คือ การให้บริการอย่างเสมอภาค การให้บริการอย่างทันเวลา และการให้บริการอย่างเพียงพอ การให้บริการอย่างต่อเนื่อง การให้บริการอย่างทันท่วงที และแนวคิดของมิลเลท Millet (1964) ที่ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพ หมายถึง ผลการปฏิบัติงานที่ทำให้เกิดความพึงพอใจและได้รับผลความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งความพึงพอใจ หมายถึง ความพึงพอใจในการบริการให้แก่ประชาชน ผลการวิจัยประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานคุมประพฤติด้านการสืบเสาะและพินิจประจำสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดสมุทรสาคร สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. **ด้านพฤติกรรมและการแสดงออก** อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากพนักงาน คุมประพฤติจังหวัดสมุทรสาครใช้ถ้อยคำที่สุภาพให้เกียรติในการสอบถามคำ ทศนะคติที่ดี ให้ ความสำคัญกับทุกคนอย่างเท่าเทียมและเสมอภาค มีคุณลักษณะการเป็นผู้นำมีบุคลิกภาพที่ดู น่าเชื่อถือ และมีความเอาใจใส่ กระตือรือร้น มุ่งมั่น ตั้งใจ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของนิภา ปิ่นทองพันธ์ (2562) ได้ศึกษาความพึงพอใจของผู้มาติดต่อราชการต่อคุณภาพการให้บริการของ พนักงานต้อนรับประจำศาลจังหวัดเกาะสมุย ผลการศึกษาพบว่าระดับความพึงพอใจของผู้มา

ติดต่อราชการที่มีต่อคุณภาพการให้บริการของพนักงานต้อนรับประจำศาลจังหวัดเกาะสมุย ได้แก่ ด้านความเป็นรูปธรรมของการให้บริการ ด้านความเชื่อถือไว้วางใจ ด้านการตอบสนองต่อผู้รับบริการโดยทุกด้านอยู่ในระดับดีมาก

2. ด้านคุณธรรมจริยธรรม อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากพนักงานคุมประพฤติจังหวัดสมุทรสาคร ไม่เรียกค่าตอบแทน ผลประโยชน์หรือทรัพย์สินอื่นใดจากคู่ความในคดี ปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ยึดมั่นในความถูกต้องวางตัวเป็นกลาง มีความยุติธรรม ปฏิบัติต่อคู่ความในคดีอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน เก็บรักษาข้อมูลเป็นความลับและยอมรับในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของรัตตามาต คำสวนจิก (2559) ได้ศึกษาเรื่อง ความคิดเห็นของผู้รับบริการต่อคุณภาพการให้บริการของส่วนคดีศาลจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของผู้รับบริการต่อคุณภาพการให้บริการของส่วนคดีศาลจังหวัดร้อยเอ็ด ด้านความเป็นธรรม ด้านความเสมอภาค ด้านความพร้อมในการให้บริการ ด้านความทั่วถึง ด้านความพึงพอใจ ด้านความรวดเร็ว ด้านสนองตอบความต้องการ ด้านความต่อเนื่อง และด้านความสะดวกสบายอยู่ในระดับดีมาก

3. ด้านความรู้ความสามารถ อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากพนักงานคุมประพฤติจังหวัดสมุทรสาคร มีความรู้ด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสืบเสาะและพินิจและกฎหมายอาญา ทั่วไปมีความรู้ความสามารถและทักษะในการซักถาม สรุปรวมและจับประเด็น มีความรู้ความสามารถและทักษะการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงานสามารถตอบคำถาม ชี้แจงข้อสงสัย ให้คำแนะนำ และนำเชื่อถืออธิบาย ชี้แจงขั้นตอนกระบวนการดำเนินงานอย่างชัดเจนซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ พรสุตา สุขสม (2564) ได้ศึกษาเรื่อง ความพึงพอใจของสมาชิกที่มีต่อการให้บริการของสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความพึงพอใจของสมาชิกที่มีต่อการให้บริการของสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด ผลการวิจัย พบว่าสมาชิกที่มาใช้บริการสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด มีความพึงพอใจต่อการบริการของสหกรณ์ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และมีระดับความคาดหวังน้อยกว่า ระดับการรับรู้ในด้านความเป็นรูปธรรมของการบริการ ด้านความน่าเชื่อถือ ด้านการตอบสนองต่อสมาชิกและด้านความเอาใจใส่ ส่วนด้านการให้ความเชื่อมั่นแก่สมาชิกมีระดับความคาดหวังเท่ากับ ระดับการรับรู้ ซึ่งหากพิจารณาในประเด็นย่อยของด้านความน่าเชื่อถือมีประเด็นในเรื่องเจ้าหน้าที่ สหกรณ์มีความรู้ความสามารถในการให้บริการ สามารถชี้แจงข้อสงสัย ให้คำแนะนำช่วยแก้ปัญหาได้ อย่างถูกต้อง แม่นยำ มีระดับความคาดหวังมากกว่าระดับการรับรู้และด้านการให้ความเชื่อมั่นแก่

สมาชิก ประเด็นในเรื่องเจ้าหน้าที่สหกรณ์มีความรู้ผลิตภัณฑ์ของสหกรณ์และมีความสามารถในการให้บริการ และเรื่องเจ้าหน้าที่สหกรณ์ให้บริการแก่สมาชิกเป็นอย่างดีโดยสม่ำเสมอ มีระดับความคาดหวังมากกว่าระดับการรับรู้

4. ด้านการเสนอแนะและสนับสนุนให้คู่ความเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในงานคุมประพฤติ อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ เนื่องจากพนักงานคุมประพฤติ จังหวัดสมุทรสาคร สามารถอธิบายถึงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนและประโยชน์ที่คู่ความจะได้รับจากการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในงานคุมประพฤติได้ชัดเจน กระบวนการมีเอกสารแบบฟอร์มในการดำเนินการ มีความสามารถในการพูดโน้มน้าวให้คู่ความเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในงานคุมประพฤติพอสมควร สอดคล้องกับผลการวิจัยของ พรทิพย์ สำลีนิล (2564) ได้ศึกษาเรื่อง ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ผู้ประนีประนอมประจำศาลจังหวัดตรัง ผลการวิจัย พบว่า ระดับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ผู้ประนีประนอมประจำศาลจังหวัดตรัง โดยรวม อยู่ในระดับ ปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมาก 2 ด้าน ได้แก่ ด้านพฤติกรรมและการแสดงออก และด้านความรู้ความสามารถ ตามลำดับ และอยู่ในระดับปานกลาง 2 ด้าน ได้แก่ ด้านการช่วยเหลือเสนอแนะ สนับสนุนประสานความเข้าใจให้คู่ความสามารถตกลงกันได้ และด้านคุณธรรมจริยธรรมตามลำดับ

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

งานด้านการสืบเสาะและพินิจเป็นงานที่มีความสำคัญพนักงานคุมประพฤติจำเป็นต้องปฏิบัติงานด้วยความถูกต้องและมีประสิทธิภาพ จากผลการวิจัยเรื่องประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานคุมประพฤติด้านการสืบเสาะและพินิจประจำสำนักงานคุมประพฤติ จังหวัดสมุทรสาคร โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านที่มีระดับประสิทธิภาพน้อยที่สุดคือ ด้านการเสนอแนะและสนับสนุนให้คู่ความเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในงานคุมประพฤติคืออยู่ในระดับปานกลาง

ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เป็นแนวคิดเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งในสังคม ซึ่งรวมถึงปัญหาอาชญากรรม ที่เปลี่ยนมุมมองในการแก้ไขปัญห โดยเห็นว่าความ ขัดแย้งหรือการกระทำผิดที่เกิดขึ้นในสังคมเป็นการละเมิดความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มิใช่เป็นการละเมิด

กฎหมาย และความเสียหายที่เกิดขึ้น มิใช่เกิดขึ้นกับรัฐ แต่เป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นกับบุคคล เกี่ยวข้อง ดังนั้นรัฐไม่ควรเป็นผู้ตัดสินใจแก้ไขปัญหให้กับผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด อำนาจ ในการตัดสินใจและการหาวิธีการแก้ไขปัญหที่แท้จริงคือ ผู้เสียหายและผู้กระทำความผิด รวมทั้งชุมชนเป็นผู้เกี่ยวข้องโดยตรง และทุกฝ่ายควรมีโอกาสที่จะพูดคุยหาทางแก้ปัญหาและ ตัดสินใจเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่สนองต่อความต้องการของทุกฝ่าย

7. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยแสดงให้เห็นว่าพนักงานคุมประพฤติจังหวัดสมุทรสาครมี ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่ต้องได้รับการปรับปรุงเพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการ ปฏิบัติงานมากขึ้น คือด้านการเสนอแนะและสนับสนุนให้คู่ความเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเชิง สมานฉันท์ในงานคุมประพฤติ เนื่องจากกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในงานคุมประพฤติ เป็นกระบวนการที่เปิดโอกาส ให้ผู้เสียหายได้แสดงความรู้สึกและบอกเล่าผลกระทบที่ได้รับ ผู้กระทำผิดได้แสดงความรับผิดชอบและนำไปสู่การที่ผู้เสียหายได้รับการเยียวยาหรือชดใช้ความ เสียหายตามความต้องการ โดยพนักงานคุมประพฤติสามารถทำหน้าที่ในด้านการเสนอแนะและ สนับสนุนให้คู่ความเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ได้นั้น จะต้องเป็นผู้ที่ผ่านการอบรม หลักสูตรกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในงานคุมประพฤติของกรมคุมประพฤติ และได้รับ การขึ้นบัญชีของกรมคุมประพฤติไว้ ประกอบกับต้องได้รับการแต่งตั้งจากผู้อำนวยการสำนักงาน คุมประพฤติให้ดำเนินการสมานฉันท์เป็นรายคดี เนื่องจากปัจจุบันปริมาณคดีอาญาที่เข้าสู่ กระบวนการคุมประพฤตินั้นมีจำนวนมาก อีกทั้งงานคดีมีข้อจำกัดด้านเวลา ส่งผลให้การเสนอแนะ และสนับสนุนให้คู่ความเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในงานคุมประพฤติไม่มี ประสิทธิภาพเท่าที่ควร ดังนั้นเพื่อเป็นการพัฒนาประสิทธิภาพจึงควรจัดอบรมหลักสูตร กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ให้กับพนักงานคุมประพฤติทุกคนเพื่อให้เพียงพอกับปริมาณ คดี อันส่งผลให้พนักงานคุมประพฤติสามารถดำเนินการด้านการเสนอแนะและสนับสนุนให้ คู่ความเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในงานคุมประพฤติได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสังเกต การสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลจากกลุ่มเป้าหมายในเชิงลึกมากยิ่งขึ้น

2.2 ควรศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานคุมประพฤติ จำแนกหรือเปรียบเทียบกันในแต่ละสำนักงาน เพื่อให้ทราบถึงประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานคุมประพฤติในส่วนอื่น ๆ เพื่อนำผลการศึกษาวินิจฉัยมาใช้เป็นประโยชน์ในการบริหารจัดการสำนักงานคุมประพฤติจังหวัดสมุทรสาครต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงยุติธรรม กรมคุมประพฤติ. (2551). คู่มือการปฏิบัติงานการสืบเสาะและพินิจ

กระทำผิดที่เป็น ผู้ใหญ่ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 56 ฉบับแก้ไขปรับปรุงใหม่

พ.ศ. 2550. กรุงเทพฯ: ศูนย์กลางบริการอัสสเนาฯ กรมคุมประพฤติ.

กระทรวงยุติธรรม กรมคุมประพฤติ. (2565). ระบบสารสนเทศกรมคุมประพฤติ. สืบค้นจาก

https://dopis.probation.go.th:8181/main/Login_input.do

กฤษฎี โพธิ์ชนะพันธ์. (2542). การศึกษาความพึงพอใจของผู้ป่วยต่อการให้บริการของ

โรงพยาบาลหัวเฉียว กรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, กรุงเทพฯ.

นิภา ปิ่นทองพันธ์. (2562). ความพึงพอใจของผู้มาติดต่อราชการต่อคุณภาพการให้บริการของพนักงานต้อนรับประจำศาลจังหวัดเกาะสมุย (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

พรทิพย์ สำลีนิล. (2564). ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ประนีประนอมประจำศาลจังหวัดตรัง (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์.

พรสุดา สุขสม. (2564). ความพึงพอใจของสมาชิกที่มีต่อการให้บริการของสหกรณ์ข้าราชการสหกรณ์ จำกัด (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

รัตตามาศ คำสวนจิก. (2559). ความคิดเห็นของผู้รับบริการต่อคุณภาพการให้บริการของส่วนคดีศาลจังหวัดร้อยเอ็ด (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

Best, J. W. (1981). *Research in education (4th ed.)*. New jersey, NY: Prentice-Hall.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

Millet. (1964). *Management in the Public Service, The quest for effective performance*. New York, NY: McGraw-Hill.

**ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งยุค New Normal
ในการจัดการด้านสินเชื่อของสหกรณ์เครดิตยูเนียน
เขตภาคเหนือของประเทศไทย ***

**Factors Affecting Strength in the New Normal Age in Credit
Management of Credit Union Cooperatives Northern
Region Thailand**

ธนกร สิริสุคันธา

Thanakorn Sirisugandha

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Faculty of Management Sciences, Lampang Rajabhat University

E-mail: noithonglek@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการจัดการในยุค New Normal ด้านสินเชื่อ 2) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งยุค New Normal ในการจัดการด้านสินเชื่อ และ 3) ศึกษาแนวทางการสร้างความเข้มแข็งในการจัดการด้านสินเชื่อของสหกรณ์เครดิตยูเนียนเขตภาคเหนือของประเทศไทย เครื่องมือการวิจัยคือ แบบสอบถามสหกรณ์ จำนวน 94 แห่ง และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับบุคคลสำคัญ จำนวน 10 ท่าน

ผลการวิจัยพบว่า 1) ในรอบปีที่ผ่านมาช่วงเกิดโรคระบาดโควิด-19 นั้น สหกรณ์ประสบปัญหาสมาชิกไม่สามารถส่งชำระหนี้ได้ตามสัญญา ซึ่งสหกรณ์ได้ดำเนินการตามมาตรการให้ความช่วยเหลือด้านหนี้สินและการปรับโครงสร้างหนี้ของสมาชิกสหกรณ์ เช่น การขยายเวลา

* ได้รับบทความ: 27 กันยายน 2565; แก้ไขบทความ: 15 พฤศจิกายน 2565; ตอรับตีพิมพ์: 23 พฤศจิกายน 2565

Received: September 27, 2022; Revised: November 15, 2022; Accepted: November 23, 2022

การชำระหนี้ เป็นต้น 2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งสหกรณ์ยุค New Normal ในการจัดการด้านสินเชื่อของสหกรณ์เครดิตยูเนียนเขตภาคเหนือของประเทศไทย พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งด้านการจัดการสินเชื่อยุค New Normal มีอยู่ 3 ตัวแปร คือ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านภาวะผู้นำ และด้านการจัดการ 3) แนวทางการสร้างความเข้มแข็งในการจัดการด้านสินเชื่อ ได้แก่ การแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบ ข้อบังคับที่เกี่ยวข้องด้านสินเชื่อ การจัดทำโครงการเพื่อช่วยเหลือสมาชิก การพัฒนาหรือสร้างระบบแอปพลิเคชันเหมือนกับธนาคารแบบครบวงจร การโอนเงินเพื่อชำระหนี้ผ่านระบบออนไลน์ต่างๆ และการให้คณะกรรมการมีการกำกับ ติดตาม หนี้อย่างสม่ำเสมอ

คำสำคัญ: การจัดการด้านสินเชื่อ; สหกรณ์เครดิตยูเนียน; ยุค New normal

Abstract

This research had the objectives to study 1) credit management in the New Normal Age 2) factors affecting strength in New Normal Age in credit management and 3) strategies in creating strength in credit management of Credit Union Cooperatives Northern Region Thailand. The research tools were a questionnaire used with 94 operating Credit Unions and in-depth interview form with ten key persons.

The research results found that 1) the past year during the COVID-19 pandemic the cooperatives had the problem of members unable to pay debts as incontracts while the cooperatives had operated according to the measures for helping the debts and debt restructuring of the cooperative members such as debt time-period extensions. 2) Factors affecting strength of cooperatives in New Normal Age in credit management of Credit Union Cooperatives in Northern Region Thailand found 3 direct influencing variables affecting strength in credit management in New Normal age: participation; leadership and management. 3) Guidelines to create strength in credit management are: credit regulation

amendment; member assistance project creation to help alleviate credit-related debts; One-stop application creation or development like other banks; debt payment transfer through online systems and committee constant supervision and follow-up debts regularly.

Keywords: credit management; credit union cooperatives; new normal age

1. บทนำ

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่ผ่านมาจนกระทั่งปัจจุบันได้ใช้แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) ได้น้อมนำหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศอย่างต่อเนื่องจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ 9-11 เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและช่วยให้สังคมไทยสามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคงเกิดภูมิคุ้มกัน และมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม ส่งผลให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน ในการจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ครั้งนี้ ได้จัดทำบนพื้นฐานของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) ซึ่งเป็นแผนแม่บทหลักของการพัฒนาประเทศ และเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) รวมทั้งการปรับโครงสร้างประเทศไทย ไปสู่ประเทศไทย 4.0 ตลอดจนประเด็นการปฏิรูปประเทศ นอกจากนั้นได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาทุกภาคส่วนทั้งในระดับกลุ่มอาชีพ ระดับภาค และระดับประเทศในทุกขั้นตอนของแผนฯ อย่างกว้างขวางและต่อเนื่องเพื่อร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์และทิศทางการพัฒนาประเทศ รวมทั้งร่วมจัดทำรายละเอียดยุทธศาสตร์ของแผนฯ เพื่อมุ่งสู่ “ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้ให้ความสนใจในส่วนที่ 4 ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ตามยุทธศาสตร์ที่ 3 การสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและแข่งขันได้อย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559: 82-83)

แนวทางการพัฒนาที่มีความสำคัญมากและสามารถผลักดันสู่การปฏิบัติได้นั้น ซึ่งแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้กำหนดแนวทางการบริหารจัดการเศรษฐกิจส่วนรวมเพื่อสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและเสถียรภาพทางเศรษฐกิจไว้ สหกรณ์เครดิตยูเนียน ถือเป็นสถาบันการเงินชุมชนอีกแห่งหนึ่งที่ได้ก่อตั้งขึ้น เพื่อช่วยเหลือด้านการเงินและสวัสดิการของชุมชนกันเอง โดยสมาชิกในชุมชนเป็นเจ้าของ แต่การดำเนินงานมักประสบกับ

ปัญหาการขาดประสิทธิภาพในการจัดการด้านการเงินและด้านสินเชื่อ โดยเฉพาะปัญหาการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจของสหกรณ์

ตามรายงานผลการดำเนินงานและฐานะการเงินของสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน ประจำปี 2562 ผลสรุปการวิเคราะห์ประเมินประสิทธิภาพในการบริหารการเงินในมุมมอง 6 มิติ ตามหลักการวิเคราะห์งบการเงินที่เรียกว่า CAMELS Analysis ซึ่งเป็นเครื่องมือวิเคราะห์ทางการเงิน เพื่อเป็นการตรวจสอบความมั่นคงทางการเงินของผู้กำกับดูแลสถาบันการเงินและเป็นเครื่องมือในการเตือนภัยล่วงหน้า (Early warning system) เพื่อวัดระดับความเข้มแข็งขององค์กร พบว่าสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน (ไม่รวมชุมนุมสหกรณ์เครดิตยูเนี่ยน) ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2562 มีจำนวนสหกรณ์ทั้งสิ้น 536 สหกรณ์ ลดลงจากปี 2561 ร้อยละ 5.96 มีจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 802,034 คน ลดลงจากปี 2561 ร้อยละ 5.24 โดยดำเนินธุรกิจ มีมูลค่าทั้งสิ้น 36,656.05 ล้านบาทต่อปี หรือ 3,054.67 ล้านบาทต่อเดือน เพิ่มขึ้นจากปี 2561 ร้อยละ 5.21 ธุรกิจสินเชื่อ มีมูลค่าสูงสุด ร้อยละ 52.50 ของมูลค่าธุรกิจทั้งสิ้น รองลงมาเป็น ธุรกิจรับฝากเงิน ร้อยละ 43.91 ผลการดำเนินงานในรอบปี 2562 มีรายได้รวม 6,733.55 ล้านบาท ค่าใช้จ่ายรวม 5,373.31 ล้านบาท มีกำไรสุทธิรวม 1,360.24 ล้านบาท จำแนกเป็นจำนวนสหกรณ์ที่มีผลกำไรสุทธิ 445 สหกรณ์ จำนวนเงิน 1,845.45 ล้านบาท และขาดทุนสุทธิ 87 สหกรณ์ จำนวนเงิน 485.21 ล้านบาท ไม่ได้ดำเนินงาน 4 สหกรณ์ (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2563)

ทุนดำเนินงานทั้งสิ้นจำนวน 55,479.90 ล้านบาท สหกรณ์เครดิตยูเนี่ยนจัดหาเงินทุนมาจากหนี้สิน ร้อยละ 74.90 ซึ่งหนี้สินส่วนใหญ่เป็นเงินรับฝากจากสมาชิก ร้อยละ 33.80 หนี้สินอื่นๆ ร้อยละ 30.01 เงินกู้ยืมและเครดิตการค้า ร้อยละ 7.77 และเงินรับฝากอื่นๆ ร้อยละ 3.32 และมาจากทุนของสหกรณ์ร้อยละ 25.10 ของทุนดำเนินงาน เงินทุนส่วนใหญ่นำไปใช้เพื่อช่วยเหลือสมาชิกและสหกรณ์อื่นที่เดือดร้อนเป็นเงินกู้ยืมสุทธิ ร้อยละ 65.24 เงินสดและเงินฝากธนาคาร/สหกรณ์อื่น ร้อยละ 13.77 เงินลงทุน ร้อยละ 6.94 ที่ดิน อาคารและอุปกรณ์ร้อยละ 6.10 สินทรัพย์อื่นๆ ร้อยละ 4.38 ลูกหนี้สุทธิ 3.34 และสินค้าคงเหลือ ร้อยละ 0.23 (กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2563)

เนื่องจากสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโรคโควิด 19 (Coronavirus Disease 2019 (COVID-19)) ส่งผลกระทบให้เกิดวิกฤตเศรษฐกิจทุกภาคส่วน และกระทบต่อการประกอบอาชีพและการดำเนินธุรกิจของบริษัทห้างร้านและ

สถานประกอบการต่าง ๆ ที่เป็นหน่วยงานต้นสังกัดของสมาชิกสหกรณ์ ทำให้เกิดการเลิกกิจการ การปิดกิจการชั่วคราว การลดเงินเดือนค่าจ้าง การหยุดงานโดยไม่ได้รับเงินเดือนหรือการเลิกจ้าง ลูกจ้างบางส่วน เป็นต้น รวมถึงสมาชิกของสหกรณ์ที่ประกอบอาชีพแตกต่างกันไปตามประเภทของสหกรณ์ก็ได้รับผลกระทบต่อรายได้และค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตเช่นเดียวกันจนอาจทำให้สมาชิกสหกรณ์บางส่วนไม่อาจส่งค่าหุ้นหรือชำระหนี้ให้แก่สหกรณ์ได้ตามปกติ นายทะเบียนสหกรณ์จึงได้ออกประกาศนายทะเบียนสหกรณ์ เรื่อง มาตรการให้ความช่วยเหลือด้านหนี้สินและการปรับโครงสร้างหนี้ของสมาชิกสหกรณ์ ประกาศ ณ วันที่ 30 มีนาคม 2563 (คลินิกกฎหมาย กรมส่งเสริมสหกรณ์, 2563) ซึ่ง ณ ปัจจุบันหลายคนพูดถึงถึง New Normal และ Next Normal ที่จะเกิดขึ้นหลังสถานการณ์ COVID-19 ว่าจะจะเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและสังคมไปในแบบที่เราต้องปรับตัวตามให้ทัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจาก Information Technology ที่ทำให้เกิดการเชื่อมต่อกันไร้พรมแดน (Globalization) เกิดโครงข่ายข้อมูลข่าวสารที่สามารถเข้าถึงง่าย สะดวกเป็นจำนวนมาก ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนไปของกระบวนการทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวิถีชีวิตผู้คน” (The Essential, 2563) เกิดการชะลอตัวทางเศรษฐกิจ การปิดกิจการจำนวนมาก การว่างงานสูง ดังนั้นผู้ประกอบการหรือสหกรณ์เครดิตยูเนียน นอกจากจะต้องปรับตัวเพื่อพลิกฟื้นด้านเงินทุนหมุนเวียน การปรับแผนธุรกิจ การแก้ปัญหาด้านพนักงานต่าง ๆ แผนเชิงรุกในการสร้างแบรนด์และการสื่อสารการตลาดเพื่อสร้างรายได้ และความมั่นคงให้กับธุรกิจทั้งในระยะสั้นและยาวก็เป็นสิ่งที่ต้องทำควบคู่กันไป และเป็นประเด็นที่เชื่อมโยงกับเรื่อง New Normal และ Next Normal ดังนั้น สหกรณ์เครดิตยูเนียนเขตภาคเหนือควรต้องมีแนวทางในการปรับตัวการสร้างความเข้มแข็งในการจัดการด้านสินเชื่ออย่างไบบ้าง

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา เรื่องปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งยุค New Normal ในการจัดการด้านสินเชื่อของสหกรณ์เครดิตยูเนียนเขตภาคเหนือ โดยเฉพาะต้องการเป็นจุดเริ่มต้นที่จะช่วยกระตุ้นให้สหกรณ์เครดิตยูเนียนได้หันมาให้ความสำคัญและเข้าใจถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งยุค New Normal ในการสร้างความเข้มแข็งในการจัดการ การดำเนินธุรกิจสินเชื่อมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ เพื่อให้สหกรณ์เครดิตยูเนียนเขตภาคเหนือเป็นสถาบันการเงินชุมชนที่เป็นแหล่งทุนที่สำคัญสำหรับชุมชนต่อไปในอนาคตอย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการในยุค New Normal ด้านสินเชื่อของสหกรณ์เครดิตยูเนียนเขตภาคเหนือของประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งยุค New Normal ในการจัดการด้านสินเชื่อของสหกรณ์เครดิตยูเนียนเขตภาคเหนือของประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาแนวทางการสร้างความเข้มแข็งในการจัดการด้านสินเชื่อของสหกรณ์เครดิตยูเนียนเขตภาคเหนือของประเทศไทย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. **ประชากร** ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ สหกรณ์เครดิตยูเนียนประเภทสามัญที่อยู่ในเขตภาคเหนือของประเทศไทย จำนวน 122 แห่ง ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ 9 จังหวัด ได้แก่ ลำพูน เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน เชียงราย พะเยา น่าน ลำปาง แพร่ และสุโขทัย

2. **กลุ่มตัวอย่าง** การกำหนดขนาดตัวอย่าง (Sample size) ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และ 2 ผู้วิจัยได้ใช้สูตรคำนวณของ Taro Yamane (Taro Yamane, 1973) ระดับความเชื่อมั่น 95 เปอร์เซนต์ คือ สหกรณ์เครดิตยูเนียนประเภทสามัญ จำนวน 94 แห่ง

3. **กลุ่มเป้าหมาย** การกำหนดกลุ่มเป้าหมาย ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) คือ เลือกคณะกรรมการสหกรณ์หรือผู้จัดการสหกรณ์ที่มีบทบาทดูแลรับผิดชอบด้านสินเชื่ออย่างแท้จริง จำนวน 9 สหกรณ์ ซึ่งแต่ละสหกรณ์จะเป็นตัวแทนแต่ละจังหวัด และผู้จัดการชุมนุมสหกรณ์เครดิตยูเนียนแห่งประเทศไทย จำกัด สาขาภาคเหนือ (หรือผู้แทน) จำนวน 1 ชุมชนรวมเป็นผู้ให้ข้อมูลคนสำคัญจำนวนทั้งหมด 10 ท่าน

4. **เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล** การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (Primary data) โดยการใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview)

5. **การทดสอบเครื่องมือ** ใช้วิธีการวัดความสอดคล้องภายในแบบ Cornbrash's Alpha โดยใช้ข้อคำถามที่มีค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.70 และภาพรวมของแบบสอบถามทั้งฉบับที่มีค่าตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป ถือว่าเชื่อถือได้ค่อนข้างสูง (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2546: 261) ซึ่งจากการ

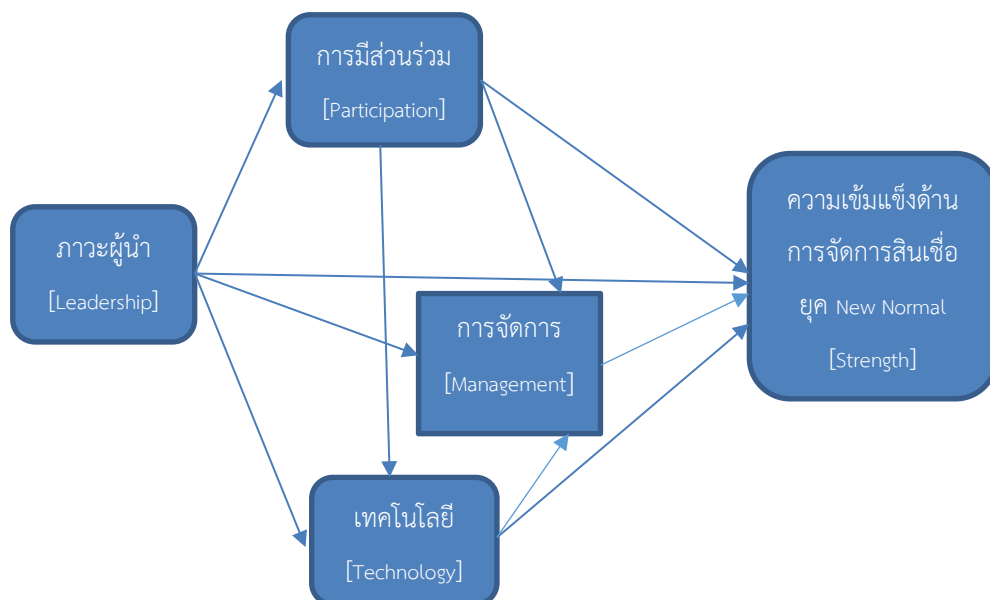

ทดสอบได้ค่าความเชื่อมั่น ผลรวมทั้งหมดได้ค่า เท่ากับ 0.954 ซึ่งถือว่าเชื่อถือได้จึงนำแบบสอบถามไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

6. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) เช่น ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีเกณฑ์การแปรผลพิจารณาเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยที่คำนวณได้ ดังนี้ ช่วงคะแนน 1.00-1.80 (ระดับน้อยที่สุด) ช่วงคะแนน 1.81-2.60 (ระดับน้อย) ช่วงคะแนน 2.61-3.40 (ระดับปานกลาง) ช่วงคะแนน 3.41-4.20 (ระดับมาก) และช่วงคะแนน 4.21-5.00 (ระดับมากที่สุด)

6.2 การวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) โดยการวิเคราะห์เส้นทาง (Path analysis) ด้วยเทคนิคการใช้หลักการค่าประมาณควรจะเป็นสูงสุด (Maximum Likelihood: ML) ในการประมาณค่าสัมประสิทธิ์เส้นทาง เพื่อศึกษาอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมของตัวแปรว่ามีผลต่อตัวแปรตามมากน้อยเพียงใด (กัลยา วานิชย์บัญชา, 2556: 183) ซึ่งมีรูปแบบเส้นทางของตัวแปร ดังภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1. แบบจำลองการวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์ (Path Analysis) ของตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแบบสมการมาตรวัดตัวแปรแฝงภายในและภายนอกทั้ง 5 ตัวแปร ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำ [Leadership] 2) การมีส่วนร่วม [Participation] 3) เทคโนโลยี [Technology] 4) การจัดการ [Management] และ 5) ความเข้มแข็งด้านการจัดการสินเชื่อยุค New Normal [Strength]

ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ 2 ข้อ ดังนี้ 1) การทดสอบสมมติฐานของโมเดล เพื่อการทดสอบว่าโมเดลเส้นทางที่สร้างขึ้นตามทฤษฎีมีความสอดคล้องกับข้อมูลจริงหรือไม่ และ 2) ตัวแปร (1) ภาวะผู้นำ [Leadership] (2) การมีส่วนร่วม [Participation] (3) เทคโนโลยี [Technology] และ (4) การจัดการ [Management] มีอิทธิพลทางตรงต่อความเข้มแข็งด้านการจัดการสินเชื่อยุค New Normal [Strength] หรือไม่ หรืออย่างน้อยหนึ่งตัวมีอิทธิพลทางตรงต่อความเข้มแข็งด้านการจัดการสินเชื่อยุค New Normal

4. สรุปผลการวิจัย

1. ตอนที่ 1 การจัดการในยุค New Normal ด้านสินเชื่อของสหกรณ์เครดิตยูเนียนเขตภาคเหนือของประเทศไทย

การศึกษาพบว่า สหกรณ์ส่วนใหญ่ในภาพรวมในรอบปีที่ผ่านมาช่วงเกิดสถานการณ์โรคระบาดโควิด-19 นั้น สหกรณ์ประสบปัญหาสมาชิกไม่สามารถส่งชำระหนี้ได้ตามสัญญา จำนวน 82 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 87.2 รองลงมาสมาชิกไม่สามารถส่งชำระค่าหุ้นได้ตามปกติ จำนวน 41 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 43.6 สหกรณ์ได้ดำเนินการตามมาตรการให้ความช่วยเหลือด้านหนี้สิน และการปรับโครงสร้างหนี้ของสมาชิกสหกรณ์ แต่ต้องไม่เกินหนึ่งปีทางบัญชีของสหกรณ์ ดังนี้ การผ่อนผันการชำระหนี้ของสมาชิก โดยการขยายเวลาการชำระหนี้ จำนวน 63 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 67.0 รองลงมาเป็นการผ่อนผันการชำระหนี้ของสมาชิก โดยการปรับโครงสร้างหนี้ โดยได้รับความยินยอมจากผู้ค้ำประกันก่อน จำนวน 44 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 46.8 และการผ่อนผันการชำระหนี้ของสมาชิก โดยการพักชำระหนี้ จำนวน 39 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 41.5 ตามลำดับ ปัจจุบันจากสถานการณ์โควิด-19 ระบอบ สหกรณ์มีวิธีการจัดการ การปรับตัวหรือแก้ไขปัญหาดังนี้ สหกรณ์มีการจัดประชุมด้วยการรักษาระยะห่าง การสัมผัส ล้างมือ เจลฆ่าเชื้อ จำนวน 69 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 73.4 สหกรณ์มีมาตรการพักชำระหนี้ ช่วยเหลือลูกหนี้ จำนวน 43 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 45.7 สหกรณ์มีการทำธุรกรรมทางการเงินผ่านออนไลน์ การจ่ายเงินชำระหนี้แบบไร้เงินสดแล้ว จำนวน 36 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 38.3 ตามลำดับ ในยุค New Normal ด้านธุรกิจสินเชื่อสหกรณ์มีการปรับกระบวนการจัดการการทำงาน ดังนี้ พนักงาน/สมาชิกมีการสวมหน้ากาก

อนามัยทุกครั้งในการติดต่อ จำนวน 92 สหกรณ์ คิดเป็นร้อยละ 97.9 รองลงมาเป็นสหกรณ์มีการเว้นระยะห่างขณะยื่นรอหรือใช้บริการ อย่างน้อย 1-2 เมตร จำนวน 87 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 92.6 สหกรณ์มีจุดบริการในล้างมือ แอลกอฮอล์ล้างมือ วัดอุณหภูมิ จำนวน 83 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 88.3 ตามลำดับ

2. ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งสหกรณ์ยุค New Normal ในการจัดการด้านสินเชื่อของสหกรณ์เครดิตยูเนียนเขตภาคเหนือของประเทศไทย

2.1 ระดับปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งสหกรณ์ยุค New Normal ในการจัดการด้านสินเชื่อของสหกรณ์เครดิตยูเนียนเขตภาคเหนือของประเทศไทย

จากการศึกษาระดับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งด้านการจัดการสินเชื่อยุค New Normal พบว่า ปัจจัยด้านการจัดการ มีค่าเฉลี่ย 3.71 อยู่ในระดับมาก รองลงมาได้แก่ ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ ปัจจัยด้านความเข้มแข็งของสหกรณ์ ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมและปัจจัยด้านเทคโนโลยี มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.47 3.26 3.06 และ 2.81 อยู่ในระดับ มากและปานกลาง ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งด้านการจัดการสินเชื่อยุค New Normal

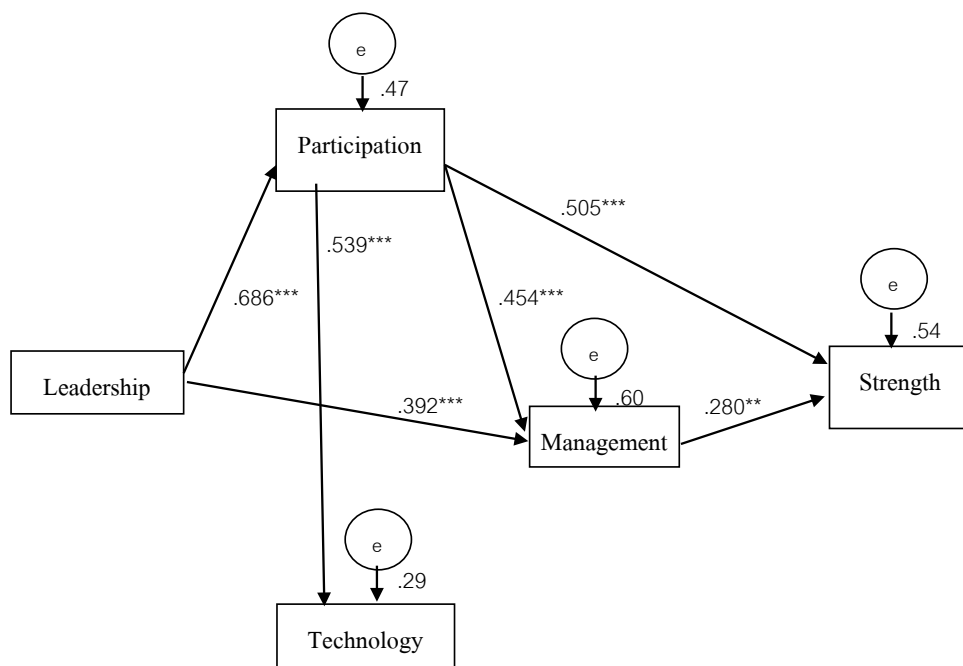
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งด้านการจัดการสินเชื่อยุค New Normal	ระดับความคิดเห็น		
	ค่าเฉลี่ย	ค่า S.D	แปลผล
ปัจจัยด้านภาวะผู้นำ	3.47	.597	มาก
ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วม	3.06	.741	ปานกลาง
ปัจจัยด้านเทคโนโลยี	2.81	.672	ปานกลาง
ปัจจัยด้านการจัดการ	3.71	.568	มาก
ปัจจัยด้านความเข้มแข็งของสหกรณ์	3.26	.767	ปานกลาง

2.2 ผลการวิเคราะห์เส้นทางปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งด้านการจัดการสินเชื่อยุค New Normal ผลการวิเคราะห์พบว่า

2.2.1 ค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางความสัมพันธ์ที่มีอิทธิพลเต็มรูปแบบที่ผ่านการปรับโมเดลใหม่แล้วนั้น มีเส้นทางที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 อยู่ 5 เส้นทาง และมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 อยู่ 1 เส้นทาง ดังนั้น จึงสามารถนำค่าสัมประสิทธิ์เส้นทางของแต่ละ

สมการโครงสร้างมาเขียนเส้นทางของรูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ผ่านการตกแต่งปรับโมเดลแบบความสัมพันธ์ให้เป็นแบบจำลองที่ประหยัด (Parsimonious Model) เพื่อให้ได้รูปแบบที่มีความสัมพันธ์ที่ดีที่สุด แสดงดังภาพที่ 2

Chi-square = 5.723, Chi-square/df = 1.431, df = 4, p = .221,

GFI = .978, CFI = .993, RMR = .015, RMSEA = .068

หมายเหตุ: ** ที่ระดับนัยสำคัญ 0.01, *** ที่ระดับนัยสำคัญ 0.001

ภาพที่ 2. รูปแบบโมเดลเส้นทางความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ผ่านการปรับโมเดล

2.2.2 ผลการตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดล (measures of the model fit) พบว่า โมเดลตัวแบบเชิงประจักษ์กับตัวแบบทางทฤษฎี (โมเดลต้นแบบ) มีความสอดคล้องกัน ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมินโมเดล ดังนี้ 1) ค่า Chi-square Probability Level: CMIN-p เท่ากับ 5.723 2) Relative Chi-square: CMIN/df เท่ากับ 1.431 3) Goodness of Fit Index: GFI เท่ากับ .978 และ 4) Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA เท่ากับ .068

2.2.3 ผลการคำนวณอิทธิพลทางตรง (direct effect) อิทธิพลทางอ้อม (indirect effect) และผลรวมอิทธิพล (total effect) แสดงผลดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ค่าอิทธิพลทางตรง อิทธิพลทางอ้อม และผลรวมอิทธิพลระหว่างตัวแปร

ตัวแปรตาม	อิทธิพล (Effects)	ตัวแปรทำนาย			
		ด้านภาวะผู้นำ (Leadership)	ด้านการมีส่วนร่วม (Participation)	ด้านเทคโนโลยี (Technology)	ด้านการจัดการ (Management)
ด้านความเข้มแข็ง	Direct Effect	.000	.505	.000	.280
ด้านการจัดการ สินเชื่อยุค New	Indirect Effect	.543	.127	.000	.000
Normal (Strength)	Total Effect	.543	.632	.000	.280

จากตารางที่ 3 เมื่อพิจารณาผลรวมอิทธิพล (Total Effect) พบว่า ตัวแปรอิสระที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรด้านความเข้มแข็งด้านการจัดการสินเชื่อยุค New Normal (Strength) มีอยู่ 3 ตัวแปร คือ ด้านการมีส่วนร่วม (Participation) ด้านภาวะผู้นำ (Leadership) และด้านการจัดการ (Management) โดยมีค่าผลรวมอิทธิพล เท่ากับ .632 .543 และ .280 ตามลำดับ (อิทธิทางตรงบวกอิทธิทางอ้อม) ซึ่งตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรง คือ ด้านการมีส่วนร่วม (Participation) และด้านการจัดการ (Management) มีค่าเท่ากับ .505 และ .280 ตามลำดับ และตัวแปรที่มีอิทธิทางอ้อม คือ ด้านภาวะผู้นำ (Leadership) และด้านการมีส่วนร่วม (Participation) มีค่าเท่ากับ .543 และ .127 ตามลำดับ

การทดสอบสมมติฐานข้อที่ 1 ค่าที่คำนวณได้จากผลการวิจัย คือ p มีค่าเท่ากับ 0.221 ($p > 0.05$) แสดงว่ายอมรับสมมติฐานเพราะตัวแบบมีความกลมกลืนสอดคล้องกับข้อมูล

เชิงประจักษ์ และสมมติฐานข้อที่ 2 จากผลการวิจัยพบว่า ตัวแปรด้าน ด้านการมีส่วนร่วม (Participation) และด้านการจัดการ (Management) มีอิทธิพลทางตรงต่อความเข้มแข็งด้านการจัดการสินค้าเชื่อยุค New Normal (Strength) จำนวน 2 ตัวแปรเท่านั้น โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยมาตรฐาน เท่ากับ .505*** และ .280** ตามลำดับ

3. ตอนที่ 3 แนวทางการสร้างความเข้มแข็งในการจัดการด้านสินค้าของสหกรณ์ เครดิตยูเนียนเขตภาคเหนือของประเทศไทย

ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก สามารถสรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ ดังนี้

แนวทางที่ 1 การแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบ ข้อบังคับตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องด้านสินค้า

แนวทางที่ 2 การจัดทำโครงการเพื่อช่วยเหลือสมาชิก เพื่อแบ่งเบาภาระด้านสินค้า

แนวทางที่ 3 การพัฒนาหรือสร้างระบบแอปพลิเคชันเหมือนกับธนาคารแบบครบวงจร

แนวทางที่ 4 การโอนเงินเพื่อชำระหนี้ผ่านระบบออนไลน์ต่างๆ ได้

แนวทางที่ 5 คณะกรรมการมีการกำกับ ติดตาม ทางโทรศัพท์หรือทางไลน์ แทนการออกไปเยี่ยมตามบ้านอย่างสม่ำเสมอ

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลงานวิจัยที่พบว่า สหกรณ์ได้ดำเนินการตามมาตรการให้ความช่วยเหลือด้านหนี้สินและการปรับโครงสร้างหนี้ของสมาชิกสหกรณ์ แต่ต้องไม่เกินหนึ่งปีทางบัญชีของสหกรณ์ เช่น การผ่อนผันการชำระหนี้ของสมาชิก โดยการขยายเวลาการชำระหนี้ การปรับโครงสร้างหนี้ โดยได้รับความยินยอมจากผู้ค้ำประกันก่อน และการพักชำระหนี้ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับคลินิกกฎหมาย กรมส่งเสริมสหกรณ์ (2563) ประกาศนายทะเบียนสหกรณ์ เรื่อง มาตรการให้ความช่วยเหลือด้านหนี้สินและการปรับโครงสร้างหนี้ของสมาชิกสหกรณ์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าผู้บริหารงานสหกรณ์เครดิตยูเนียนได้ให้ความสำคัญและปฏิบัติตามประกาศของนายทะเบียนสหกรณ์อย่างเคร่งครัด เพราะถือเป็นการปฏิบัติที่ชอบด้วยกฎหมายนั่นเอง

2. จากผลงานวิจัยที่พบว่า ปัจจุบันสหกรณ์ประสบปัญหาจากสถานการณ์โควิด-19 ระบาด เช่น หากบุคลากรของสหกรณ์ติดเชื้อโควิด-19 จะต้องปฏิบัติตามมาตรการของกระทรวงสาธารณสุขหรือตามประกาศของจังหวัดที่ต้องปิดสถานที่ทำการ และต้องสร้างความมั่นใจให้กับสมาชิกผู้มาใช้บริการ เป็นต้น สหกรณ์มีวิธีการจัดการการปรับตัวหรือแก้ไข้ปัญหา เช่น

สหกรณ์มีการจัดประชุมด้วยการรักษาระยะห่าง การสัมผัส ล้างมือ เจลฆ่าเชื้อ และการปฏิบัติงานในยุค New Normal ด้านธุรกิจสินเชื่อสหกรณ์มีการปรับกระบวนการจัดการทำงาน เช่น พนักงาน/สมาชิกมีการสวมหน้ากากอนามัยทุกครั้งในการติดต่อ สหกรณ์มีการเว้นระยะห่าง ขณะยืนรอหรือใช้บริการ อย่างน้อย 1-2 เมตร และสหกรณ์มีจุดบริการในล้างมือ แอลกอฮอล์ ล้างมือ ที่วัดอุณหภูมิ ซึ่งสอดคล้องกับกระทรวงสาธารณสุข (2563) ตาม ประกาศมาตรการ ป้องกันและควบคุมการระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข เพราะถือว่าสหกรณ์เป็นองค์กรหนึ่งที่อยู่ในสังคมไทยต้องถือปฏิบัติการทำงานของสหกรณ์เครดิต ยูเนียนให้สอดคล้องกับมาตรการป้องกันและควบคุมการระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 โดยให้ ความร่วมมือและสหกรณ์ฯได้ออกนโยบาย ประกาศและมาตรการต่างๆเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ ทั้งตัวของสหกรณ์และสมาชิก รวมถึงการที่สหกรณ์ยังมีมาตรการในการให้ความช่วยเหลือ โดยเฉพาะสวัสดิการต่างๆและการให้กู้ยืมเงินฉุกเฉินในสถานการณ์ที่เศรษฐกิจตกต่ำ โดยมุ่งที่จะ ช่วยเหลือยกระดับคุณภาพชีวิตของสมาชิกให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและปลอดภัยจากการระบาดของ โรคโควิด 19

3. จากผลงานวิจัยที่พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรด้านความเข้มแข็งด้านการจัดการ สินเชื่อยุค New Normal มีอยู่ 3 ตัวแปร คือ ด้านการมีส่วนร่วม ด้านภาวะผู้นำ และด้านการ จัดการ โดยสามารถแยกตัวแปรที่มีอิทธิพลทางตรง คือ ด้านการมีส่วนร่วม (Participation) และ ด้านการจัดการ (Management) มีค่าเท่ากับ .505 และ .280 ตามลำดับ และตัวแปรที่มีอิทธิ พทางอ้อม คือ ด้านภาวะผู้นำ (Leadership) และด้านการมีส่วนร่วม (Participation) มีค่าเท่ากับ .543 และ .127 ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรัชย์ กังวล (2558) การวิจัยเรื่อง การศึกษาความเข้มแข็งและการวิเคราะห์เหตุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ของสถาบันการเงินชุมชนในเขตภาคเหนือที่พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อการเกิดหนี้ที่ไม่ ก่อให้เกิดรายได้มากที่สุดคือ กระบวนการบริหารจัดการ รองลงมาคือ อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ ส่วน ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมมากที่สุดคือ การมีส่วนร่วม รองลงมาคือ เจ้าหน้าที่สินเชื่อและปัจจัยที่ มีอิทธิพลทั้งทางตรงและทางอ้อมมากที่สุดคือ ทุนทางสังคม รองลงมาคือ ภาวะผู้นำ และ สอดคล้องกับ สุบรรณ เอี่ยมวิจารณ์ (2561) ที่พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน ของสหกรณ์เครดิตยูเนียน คือ ปัจจัยด้านการจัดสรรผลประโยชน์และสวัสดิการแก่สมาชิก ไกล่เคียงกับตัวแปรการมีส่วนร่วมและการจัดการ

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

ควรพัฒนาส่งเสริมด้านการมีส่วนร่วมควบคู่ไปกับการพัฒนาองค์ความรู้และทักษะทางการจัดการสินเชื่อให้กับคณะกรรมการสหกรณ์ฯและผู้ที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยสินเชื่อ โดยอาจมีการจัดอบรมสัมมนา ศึกษาดูงาน เพื่อเป็นแนวทางในการนำไปปฏิบัติ เช่น การเปิดโอกาสให้สมาชิกสหกรณ์เครดิตยูเนียนได้มีส่วนร่วมในการจัดการทุกขั้นตอนของสินเชื่อสหกรณ์ โดยเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม ร่วมกำหนดนโยบาย ร่วมวางแผน ตัดสินใจและปฏิบัติตามแผน ร่วมตรวจสอบ ติดตามประเมินผล เป็นต้น เนื่องจากปัจจัยที่นำมาศึกษาพบว่า ตัวแปรด้านการมีส่วนร่วมและด้านการจัดการนั้นมีอิทธิพลทางตรงต่อความเข้มแข็งด้านการจัดการสินเชื่อยุค New Normal มากที่สุด ดังนั้น หากสหกรณ์เครดิตยูเนียนหรือสหกรณ์อื่นๆได้รับการพัฒนาและส่งเสริมให้ความรู้ด้านการจัดการและเกิดการมีส่วนร่วมแล้วจะเป็นการพัฒนาองค์กรด้านการจัดการสินเชื่อและเสริมสร้างความเข้มแข็งในยุค New Normal ให้กับสถาบันการเงินชุมชน (สหกรณ์เครดิตยูเนียน) ต่อไปอย่างยั่งยืน

7. ข้อเสนอแนะ

1. ควรทำการศึกษาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อความเข้มแข็งยุค New Normal ในการจัดการด้านสินเชื่อของสหกรณ์เครดิตยูเนียนเขตภาคเหนือของประเทศไทยเพิ่มเติม เช่น ตัวแปรด้านความเข้มแข็งของกลุ่มหรือเครือข่ายสหกรณ์เครดิตยูเนียน ทักษะคติของสมาชิกสหกรณ์ เป็นต้น
2. ควรศึกษาความเข้มแข็งยุค New normal ในด้านการจัดการของสหกรณ์เครดิตยูเนียนในด้านอื่นๆ ประกอบด้วย เช่น ด้านเงินฝาก ด้านการถือหุ้น ด้านการตลาด ด้านการผลิตและจำหน่ายผลผลิต เพื่อให้มองเห็นในภาพรวมถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งในการดำเนินงานของสหกรณ์ทุกมิติ

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมสหกรณ์ คลินิกกฎหมาย. (2563). มาตรการให้ความช่วยเหลือด้านหนี้สินและการปรับโครงสร้างหนี้ของสมาชิกสหกรณ์. สืบค้นจาก <http://e-service.cpd.go.th/>
- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กรมตรวจบัญชีสหกรณ์. (2563). รายงานผลการดำเนินงานและฐานะการเงินสหกรณ์เครดิตยูเนียนประจำปี 2562. สืบค้นจาก <https://statistic.cad.go.th/>
- กระทรวงสาธารณสุข. (2563). มาตรการป้องกันและควบคุมการระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 กรมควบคุมโรค. สืบค้นจาก <https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/measure.php>
- กัลยา วาณิชย์บัญชา. (2556). *การวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (SEM) ด้วย AMOS*. กรุงเทพฯ: สามลดา.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2546). ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: สถาบันจิตพัฒนาบริหารศาสตร์.
- สุบรรณ เอี่ยมวิจารณ์. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของสหกรณ์เครดิตยูเนียนในจังหวัดมหาสารคาม. *วารสารวิชาการการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและนวัตกรรม คณะเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 5(2), 172-184.
- สุรัชย์ กังวล. (2558). การศึกษาความเข้มแข็งและการวิเคราะห์เหตุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเกิดหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ของสถาบันการเงินชุมชนในเขตภาคเหนือ. *วารสารสมาคมนักวิจัย สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 20(1), 74-84.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. สืบค้นจาก https://www.nesdc.go.th/main.php?filename=develop_issue
- The Essential. (2563). Next Normal: Branding ทางรอดที่สำคัญที่สุดสำหรับธุรกิจ. สืบค้นจาก <https://positioningmag.com/1288473>
- Yamane, T. (1973). *Statistics and Introductory Analysis (3thed.)*. New York, NY: Harper and Row.

ผลกระทบของโรคระบาดโควิด 19 และการปรับตัวของ
ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกธงฟ้าประชารัฐ
ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ *

The Impact of COVID-19 and the Adaptation of Retail
Entrepreneurs under the Thong Fah (Blue Flag) Pracharat
Project in Prachuap Khiri Khan Province

ปรารธนา หลีกภัย¹, และ ปิ่นฤทัย นิวัตตระกูล²

Pradthana Leekpai¹, and Pinrutai Niwattakul²

คณะพาณิชยศาสตร์และการจัดการ

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง¹

สำนักงานพาณิชย์จังหวัดสตูล²

Faculty of Commerce and Management,

Prince of Songkla University, Trang Campus¹

Office of Provincial Commercial Affairs Satun²

Corresponding Author, Email: pradthana.l@psu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับผลกระทบจากโรคระบาดโควิด 19 ของผู้ประกอบการร้านค้าปลีกธงฟ้าประชารัฐ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 2) ศึกษาเปรียบเทียบผลกระทบจากโรคระบาดโควิด 19 ของผู้ประกอบการร้านค้าปลีกธงฟ้าประชารัฐ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) ศึกษาการปรับตัวของผู้ประกอบการร้านค้าปลีกธงฟ้าประชารัฐ

* ได้รับบทความ: 29 พฤศจิกายน 2565; แก้ไขบทความ: 12 มกราคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 17 มกราคม 2566

Received: November 29, 2022; Revised: January 12, 2023; Accepted: January 17, 2023

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 155 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถาม ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.85 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมติฐาน คือ t-test และ F-test หากพบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทำการทดสอบด้วยการวิเคราะห์เปรียบเทียบพหุคูณด้วยวิธีการของเชฟเฟ

ผลการวิจัยพบว่า ผลกระทบจากโรคระบาดโควิด 19 ในภาพรวมของผู้ประกอบการร้านค้าปลีกธงฟ้าประชารัฐ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อยู่ในระดับปานกลาง ผลจากการเปรียบเทียบผลกระทบจากโรคระบาดโควิด 19 ของผู้ประกอบการร้านค้าปลีกธงฟ้าประชารัฐ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกธงฟ้าประชารัฐ ที่มีอายุและประเภทของสินค้าที่จำหน่ายแตกต่างกัน ได้รับผลกระทบจากโรคระบาดโควิด 19 แตกต่างกันในระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 การปรับตัวของผู้ประกอบการร้านค้าปลีกธงฟ้าประชารัฐ โดยเรียงลำดับจากความถี่มากไปน้อย ได้แก่ การเพิ่มชนิดของสินค้าให้หลากหลายมากขึ้น การเพิ่มรายได้จากอาชีพอื่น การลดรายจ่ายของกิจการ การเพิ่มช่องทางการขายสินค้า การขอความช่วยเหลือจากเครือข่าย การกู้ยืมจากสถาบันการเงิน การขายทรัพย์สิน และการจำนำ/จำนองทรัพย์สิน ตามลำดับ

คำสำคัญ: ผลกระทบ; โรคระบาดโควิด 19; การปรับตัว; ผู้ประกอบการ;
ร้านค้าปลีกธงฟ้าประชารัฐ

Abstract

This research aimed 1) to examine the impact of COVID-19 among the retail entrepreneurs under the Thong Fah (Blue Flag) Pracharat Project in Prachuap Khiri Khan Province; 2) to compare the effect of COVID-19 in these entrepreneurs classified by the differences in personal factors; and 3) to discover the adaptation of these entrepreneurs operated under the Thong Fah Pracharat Project. A quantitative research approach was employed. In total, 155 retail entrepreneurs were recruited. A questionnaire was the main instrument for collecting the data.

Overall, the Cronbach's alpha coefficient was 0.85. The data were analyzed by using frequency, percentage, mean, and standard deviation. To examine the hypothesis, t-test and F-test were applied. If any items were found statistically significant different, the multiple comparison with Scheffe's method were employed for further investigation.

The results showed that: the retail entrepreneurs under the Thong Fah Pracharat Project in Prachuap Khiri Khan Province were moderately affected by the impact of COVID-19. A comparison study on the effect of COVID-19 within these retail shops classified by the differences in personal factors exhibited that the entrepreneurs with different of ages and types of products sold were affected by the outbreak at the statistical significance level of 0.05. According to the frequency analysis, expanding more variety of products were ranked as the highest adaptation among these retail entrepreneurs, followed by increasing income from other jobs, reducing cost, expanding distribution channels, asking for assistance from their relatives, borrowing money from financial institutions, selling their properties, and applying for mortgage loans, respectively.

Keywords: impact; COVID-19; adaptation; entrepreneurs;
Thong Fah Pracharat Project

1. บทนำ

การระบาดของไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่หรือโควิด 19 (COVID-19) ในระหว่างปี พ.ศ. 2562-2563 เป็นการระบาดทั่วโลก ซึ่งเริ่มต้นการระบาดครั้งแรกในเมืองอู่ฮั่น (Wuhan) มณฑลหูเป่ย์ (Hubei) ประเทศจีน ในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2562 ต่อมาองค์การอนามัยโลกได้ประกาศให้การระบาดนี้เป็นภาวะฉุกเฉินทางสาธารณสุขระหว่างประเทศ ในวันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2563 สถานการณ์การระบาดของโรคโควิด 19 ส่งผลกระทบทางเศรษฐกิจและสังคมในวงกว้างทั้งในระดับประเทศ ระดับภูมิภาค และระดับจังหวัดของประเทศไทย โดยผลกระทบในภาพรวมด้านเศรษฐกิจศาสตร์มหภาคนั้น ส่งผลให้อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศไทย

ติดลบ ซึ่งผลกระทบดังกล่าวเป็นลูกโซ่ไปทั้งระบบ การระบาดของโรคโควิด 19 ทำให้หลายธุรกิจได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อม ผลกระทบทางเศรษฐกิจของเชื้อโควิด 19 คือ รายได้หดหายไม่ทันตั้งตัวและส่งผลกระทบต่อทุกกลุ่ม (อาชนัน เกาะไพบูลย์ และ เพ็ชรธรินทร์ วงศ์เจริญ, 2563) วิฤติจากการระบาดของเชื้อโควิด 19 เปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของโลกรวมทั้งประเทศไทยด้วย ธุรกิจขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็กต่างได้รับผลกระทบกันถ้วนหน้า รวมทั้งวิสาหกิจชุมชนหรือธุรกิจร้านค้าปลีกก็ได้รับผลกระทบเช่นกัน

ร้านค้าปลีกภายใต้โครงการ “ธงฟ้าประชารัฐ” เกิดขึ้นเนื่องจากกระทรวงพาณิชย์ได้ดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลในการลดภาระค่าครองชีพของประชาชน โดยเป็นความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนผู้ผลิตสินค้าอุปโภคบริโภครายใหญ่ ในการจัดจำหน่ายสินค้าที่จำเป็นต่อการครองชีพในราคาพิเศษโดยจำหน่ายในร้านค้าปลีก ในราคาที่ต่ำกว่าท้องตลาดร้อยละ 15-20 ทั้งนี้ โครงการธงฟ้าประชารัฐส่งผลให้ประชาชนสามารถลดภาระค่าครองชีพ เพิ่มทางเลือกใหม่ให้แก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึงมากขึ้น และเพิ่มรายได้การจำหน่ายสินค้าให้แก่ร้านค้าปลีก ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาถือว่า “ธงฟ้า” ได้ครองใจประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ และถือเป็นฟันเฟืองหลักที่กระทรวงพาณิชย์นำมาใช้ในการขับเคลื่อนและแบ่งเบาภาระด้านค่าครองชีพของประชาชน (กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์, 2565)

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งหากแบ่งตามการแบ่งทางอุตุนิยมวิทยา จัดเป็นจังหวัดในเขตภาคใต้ตอนบนของประเทศไทย โดยเศรษฐกิจหลักของจังหวัดขึ้นอยู่กับอาชีพเกษตรกรรม ประมง และอุตสาหกรรม นอกจากนั้น จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ยังมีชื่อเสียงเรื่องการท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นจังหวัดที่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครและการเดินทางสะดวก มีสถานที่ท่องเที่ยวที่หลากหลายมากมาย เช่น ทะเล อุทยานแห่งชาติ วัด เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ในช่วงการระบาดของไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่หรือโควิด 19 (COVID-19) จำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเยือนจังหวัดมีจำนวนลดลงอย่างเห็นได้ชัด ทำให้ผู้ประกอบการในธุรกิจต่างๆ ของจังหวัด ต่างก็ได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาถึงผลกระทบจากโรคระบาดโควิด 19 ของผู้ประกอบการร้านค้าปลีกธงฟ้าประชารัฐ ตลอดจนการปรับตัวของผู้ประกอบการร้านค้าปลีกธงฟ้าประชารัฐเหล่านั้น ซึ่งผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์และแนวทางให้กับผู้ประกอบการร้านค้าปลีกธงฟ้าประชารัฐอื่นๆ หรือผู้ประกอบการในธุรกิจร้านค้าปลีกอื่นๆ ได้นำวิธีการปรับตัวไปประยุกต์ใช้เพื่อความอยู่รอดของธุรกิจต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับผลกระทบจากโรคระบาดโควิด 19 ของผู้ประกอบการร้านค้าปลีกธงฟ้าประชารัฐ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบผลกระทบจากโรคระบาดโควิด 19 ของผู้ประกอบการร้านค้าปลีกธงฟ้าประชารัฐ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล
3. เพื่อศึกษาการปรับตัวของผู้ประกอบการร้านค้าปลีกธงฟ้าประชารัฐ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกธงฟ้าประชารัฐ ที่เข้าร่วมโครงการประเภท One Stop Service ซึ่งจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภค อาหารและเครื่องใช้ในครัวเรือน สินค้าเพื่อการศึกษา สินค้าวัตถุดิบเพื่อเกษตรกรรม ยารักษาโรค และผลผลิตทางการเกษตรและผลิตภัณฑ์ชุมชน ในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งมีจำนวนรวมทั้งสิ้น 266 คน การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างใช้ตารางของเครจซี่และมอร์แกน Krejcie & Morgan (1970) โดยกำหนดความคลาดเคลื่อนที่ร้อยละ 0.05 ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 155 คน

2. เครื่องมือในการวิจัย

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเครื่องมือ คือ แบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยการปรับปรุงจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบบสอบถามมี 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล จำนวน 6 ข้อคำถาม มีลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check List)

ส่วนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับผลกระทบจากโรคระบาดโควิด 19 ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ ผลกระทบด้านสังคม จำนวน 5 ข้อ ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ จำนวน 7 ข้อ และผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม จำนวน 5 ข้อ รวมข้อคำถามจำนวน 17 ข้อคำถาม เป็นแบบสอบถามความคิดเห็นแบบมาตราส่วนประมาณค่าตามแบบของลิเคิร์ต (Likert's Scale)

ส่วนที่ 3 เป็นคำถามเกี่ยวกับการปรับตัวของผู้ประกอบการร้านค้าปลีกธงฟ้าประชารัฐ จำนวน 10 ข้อ มีลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ (Check List)

3. การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การทดสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม โดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องด้านโครงสร้างเนื้อหาและภาษาที่ใช้ โดยใช้การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence : IOC) ทั้งนี้ ผลการวิเคราะห์คำถามที่ใช้แต่ละข้อ พบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่า 0.50 ทุกข้อ ซึ่งแสดงว่า ข้อคำถามมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัยจึงสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูล

สำหรับการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถาม ทำโดยการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช (Cronbach's Alpha Coefficient) จากแบบสอบถามที่ใช้ทดลองเก็บข้อมูล (Try Out) จำนวน 30 ชุด ผลการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาชทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.85 ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ดี สามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลได้ (เกียรติสุตา ศรีสุข, 2552)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล โดยการนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาพิจารณาตรวจสอบความสมบูรณ์ ซึ่งปรากฏว่ามีแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์และสามารถใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้มีจำนวน 150 ชุด หลังจากนั้นได้นำแบบสอบถามเหล่านั้นมาลงรหัสและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งมีรายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์แบบแจกแจงความถี่ (Frequencies) และแสดงจำนวนร้อยละ (Percentage)

การวิเคราะห์ระดับของความคิดเห็นเกี่ยวกับผลกระทบจากโรคระบาดโควิด 19 ของผู้ประกอบการร้านค้าปลีกธงฟ้าประชารัฐ ทั้ง 3 ด้าน โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของรายข้อและรายด้าน โดยใช้สูตรการคำนวณช่วงความกว้างของชั้นและมีการแปลผลคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 1.00-1.80	หมายถึง	ระดับน้อยที่สุด
คะแนนเฉลี่ย 1.81-2.60	หมายถึง	ระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ย 2.61-3.40	หมายถึง	ระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย 3.41-4.20	หมายถึง	ระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย 4.21-5.00	หมายถึง	ระดับมากที่สุด

การวิเคราะห์เปรียบเทียบผลกระทบจากโรคระบาดโควิด 19 จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล วิเคราะห์ข้อมูลโดยการทดสอบค่าสถิติ t-test ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และการทดสอบค่าสถิติ F-test ด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance) และหากพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จะวิเคราะห์ข้อมูลเพิ่มเติมด้วยวิธี Least Significant Difference (LSD)

การวิเคราะห์การปรับตัวของผู้ประกอบการร้านค้าปลีกธงฟ้าประชารัฐ วิเคราะห์แบบแจกแจงความถี่ (Frequencies)

4. สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 60.0 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 51-60 ปี คิดเป็นร้อยละ 40.00 รองลงมา คือ อายุระหว่าง 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.30 ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 56.0 รองลงมา คือ สถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 32.70 ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 56.00 ส่วนใหญ่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001-30,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 37.30 รองลงมา คือ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001-20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 29.30 และส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการร้านค้าปลีกธงฟ้าประชารัฐ ที่จำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภค อาหารและเครื่องใช้ในครัวเรือน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 82.00

2. ระดับผลกระทบจากโรคระบาดโควิด 19 ของผู้ประกอบการร้านค้าปลีกธงฟ้าประชารัฐ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ระดับผลกระทบจากโรคระบาดโควิด-19 ในภาพรวม ของผู้ประกอบการร้านค้าปลีกธงฟ้าประชารัฐ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.00, S.D. = .666) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าผลกระทบด้านสังคมอยู่ในลำดับแรก ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 3.11, S.D. = .826) รองลงมา คือ ผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.96, S.D. = .798) และผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}$ = 2.94, S.D. = .732) ตามลำดับรายละเอียดดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับผลกระทบจากโรคระบาดโควิด-19 ของผู้ประกอบการร้านค้าปลีกธงฟ้าประชารัฐ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ผลกระทบ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
ด้านสังคม	3.11	.826	ปานกลาง
ด้านสิ่งแวดล้อม	2.96	.798	ปานกลาง
ด้านเศรษฐกิจ	2.94	.723	ปานกลาง
ในภาพรวม	3.00	.666	ปานกลาง

เมื่อพิจารณาผลกระทบจากโรคระบาดโควิด 19 ด้านสังคม พบว่า สถานการณ์การระบาดของโรคระบาดโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการในด้านสังคม 3 ลำดับแรก คือ ส่งผลกระทบต่อการเข้ารับบริการทางการแพทย์ ส่งผลกระทบต่อการทำงาน และส่งผลกระทบต่อการดูแลบุคคลในครอบครัว ตามลำดับ ในขณะที่ เมื่อพิจารณาผลกระทบจากโรคระบาดโควิด 19 ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า สถานการณ์การระบาดของโรคระบาดโควิด 19 ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการในด้านสิ่งแวดล้อม 3 ลำดับแรก คือ ส่งผลกระทบต่อปริมาณขยะในครัวเรือน ส่งผลกระทบต่อการใช้เชื้อเพลิง/แก๊สหุงต้ม และส่งผลกระทบต่อการใช้น้ำ ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาผลกระทบจากโรคระบาดโควิด 19 ด้านเศรษฐกิจ พบว่า สถานการณ์การระบาดของโรคระบาดโควิด 19 ส่งผลกระทบต่อผู้ประกอบการในด้านเศรษฐกิจ 3 ลำดับแรก คือ ส่งผลกระทบต่อรายได้หลัก ส่งผลกระทบต่อเงินออม และส่งผลกระทบต่อจำนวนหนี้สินนอกระบบของผู้ประกอบการ ตามลำดับ

3. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลกระทบจากโรคระบาดโควิด 19 ของผู้ประกอบการร้านค้าปลีกธงฟ้าประชารัฐ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลจากการเปรียบเทียบผลกระทบจากโรคระบาดโควิด 19 ของผู้ประกอบการร้านค้าปลีกธงฟ้าประชารัฐ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามเพศ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกธงฟ้าประชารัฐ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่มีเพศ สถานภาพ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนแตกต่างกัน ได้รับผลกระทบจากโรคระบาดโควิด 19 ในภาพรวมไม่แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

อย่างไรก็ตาม จากการวิเคราะห์พบว่า พบว่า ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกธงฟ้าประชารัฐ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่มีอายุแตกต่างกัน ได้รับผลกระทบจากโรคระบาดโควิด 19 แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลกระทบจากโรคระบาดโควิด 19 ของผู้ประกอบการร้านค้าปลีกธงฟ้าประชารัฐ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน		SS	df	MS	F	P
อายุ	ระหว่างกลุ่ม	8.520	4	2.130	5.352	.000*
	ภายในกลุ่ม	57.699	145	.398		
	รวม	66.219	149			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากการที่ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกธงฟ้าประชารัฐที่มีอายุแตกต่างกัน ได้รับผลกระทบจากโรคระบาดโควิด 19 แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 เมื่อทำการทดสอบความแตกต่างรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ พบว่า ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกธงฟ้าประชารัฐที่มีอายุ 31-40 ปี ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การระบาดของโรคระบาดโควิด 19 มากกว่าผู้ประกอบการร้านค้าปลีกธงฟ้าประชารัฐอีก 4 กลุ่ม คือ ผู้ประกอบการที่มีอายุ 21-30 ปี 41-50 ปี 51-60 ปี และที่มีอายุมากกว่า 60 ปี ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

ผลจากการเปรียบเทียบผลกระทบจากโรคระบาดโควิด 19 ของผู้ประกอบการร้านค้าปลีกธงฟ้าประชารัฐ จำแนกตามประเภทของสินค้าที่จำหน่ายในร้าน พบว่า ผู้ประกอบการที่มีประเภทของสินค้าที่จำหน่ายในร้านแตกต่างกัน ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การระบาดของโรคระบาดโควิด 19 แตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 ทั้งนี้ ผู้ประกอบการที่จำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภค อาหารและเครื่องใช้ในครัวเรือน ได้รับผลกระทบมากกว่าผู้ประกอบการที่จำหน่ายสินค้าเพื่อการศึกษา สินค้าวัตถุดิบเพื่อเกษตรกรรม ยารักษาโรค และผลผลิตทางการเกษตรและผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยมีรายละเอียดดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบผลจากการเปรียบเทียบผลกระทบจากโรคระบาดโควิด 19 ของผู้ประกอบการร้านค้าพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามประเภทของสินค้าที่จำหน่าย

	จำหน่าย		จำหน่าย		t	p
	สินค้าอุปโภคบริโภค		สินค้าอื่นๆ			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
ผลกระทบจาก โรคระบาดโควิด 19	3.07	.684	2.68	.471	4.537	.035*

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4. ผลการวิเคราะห์การปรับตัวของผู้ประกอบการร้านค้าปลีกธงฟ้าประชารัฐ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

การปรับตัวของผู้ประกอบการร้านค้าปลีกธงฟ้าประชารัฐ สืบเนื่องจากผลกระทบจากโรคระบาดโควิด 19 สามารถเรียงตามลำดับความถี่มากไปน้อย ได้แก่ การเพิ่มชนิดของสินค้าให้หลากหลายมากขึ้น การหารายได้จากอาชีพอื่นๆ การลดรายจ่ายของกิจการลง การเพิ่มช่องทางการขายสินค้า การขอรับความช่วยเหลือจากเครือข่าย การกู้ยืมจากสถาบันการเงินเพิ่มขึ้น การขายทรัพย์สิน และการจำนำ/จำนองทรัพย์สิน ตามลำดับ

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาพบว่า ผลกระทบของผู้ประกอบการจากโรคระบาดโควิด 19 ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจาก ร้านค้าปลีกธงฟ้าประชารัฐเป็นร้านที่จำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภค อาหารและเครื่องใช้ในครัวเรือน สินค้าเพื่อการศึกษา สินค้าวัตถุดิบเพื่อเกษตรกรรม และยารักษาโรค ซึ่งเป็นสินค้าที่จำเป็นในการดำรงชีพ รวมทั้งผู้ประกอบการร้านค้าปลีกธงฟ้าประชารัฐเป็นผู้ประกอบการขนาดเล็ก ที่สามารถปรับตัวได้อย่างรวดเร็ว ดังนั้น ถึงแม้ว่าผู้ประกอบการจะประกอบธุรกิจในช่วงสถานการณ์การระบาดของโรคระบาดโควิด 19 สินค้าในร้านค้าปลีกธงฟ้าประชารัฐเหล่านี้ยังคงสามารถจำหน่ายได้ แต่อาจจะมีปริมาณการซื้อจากผู้บริโภคลดลงบ้าง จึงส่งผลให้ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกธงฟ้าประชารัฐได้รับผลกระทบในระดับปานกลางเท่านั้น

นอกจากนั้น จากการเปรียบเทียบผลกระทบจากโรคระบาดโควิด 19 ของผู้ประกอบการร้านค้าปลีกธงฟ้าประชารัฐ จำแนกตามอายุของผู้ประกอบการ พบว่า ผู้ประกอบการที่มีอายุแตกต่างกัน ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การระบาดของโรคระบาดโควิด 19 แตกต่างกันในระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยผู้ประกอบการร้านค้าปลีกธงฟ้าประชารัฐที่มีอายุ 31-40 ปี ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การระบาดของโรคระบาดโควิด 19 มากกว่าผู้ประกอบการร้านค้าปลีกธงฟ้าประชารัฐกลุ่มอื่นๆ เนื่องจาก ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกธงฟ้าประชารัฐที่มีอายุน้อยกว่า มักจะมีอายุของธุรกิจน้อยกว่าตามไปด้วย จึงส่งผลให้ลูกค้าประจำของร้านมีจำนวนน้อยกว่าผู้ประกอบการที่ได้ทำธุรกิจมานานแล้ว ดังนั้น เมื่อเกิดสถานการณ์การระบาดของโรคระบาดโควิด 19 จึงส่งผลกระทบต่อธุรกิจมากกว่าตามไปด้วย รวมทั้งผลจากการเปรียบเทียบผลกระทบจากโรคระบาดโควิด 19 ของผู้ประกอบการร้านค้าปลีกธงฟ้าประชารัฐ จำแนกตามประเภทของสินค้าที่จำหน่าย พบว่า ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกธงฟ้าประชารัฐที่จำหน่ายสินค้าที่แตกต่างกัน ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การระบาดของโรคระบาดโควิด 19 แตกต่างกันในระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 โดยที่ผู้ประกอบการที่จำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภค อาหารและเครื่องใช้ในครัวเรือน ได้รับผลกระทบมากกว่าผู้ประกอบการที่จำหน่ายสินค้าเพื่อการศึกษา สินค้าวัตถุดิบเพื่อเกษตรกรรม ยารักษาโรค และผลผลิตทางการเกษตรและผลิตภัณฑ์ชุมชน เนื่องจากสินค้าอุปโภคบริโภค อาหารและเครื่องใช้ในครัวเรือน เป็นสินค้าที่ผู้บริโภคสามารถปรับพฤติกรรมการซื้อได้ง่ายกว่าสินค้าเพื่อการศึกษา สินค้าวัตถุดิบเพื่อเกษตรกรรม ยารักษาโรค และผลผลิตทางการเกษตรและผลิตภัณฑ์ชุมชนนั่นเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวรวิศ มีไชโย (2563) ที่ได้ศึกษาผลกระทบของโควิด-19 และรูปแบบและวิธีการในการปรับตัวของผู้ประกอบการธุรกิจค้าปลีก จังหวัดตาก ซึ่งพบว่า สถานที่ตั้งของธุรกิจ ขนาดของธุรกิจค้าปลีก และประเภทของสินค้าที่จำหน่ายที่แตกต่างกัน จะได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด 19 แตกต่างกันในระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05

สำหรับการปรับตัวของผู้ประกอบการร้านค้าปลีกธงฟ้าประชารัฐ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สืบเนื่องจากผลกระทบจากโรคระบาดโควิด 19 คือ การเพิ่มชนิดของสินค้าให้หลากหลายมากขึ้น การหารายได้จากอาชีพอื่น การลดรายจ่ายของกิจการ การเพิ่มช่องทางการขายสินค้า การขอความช่วยเหลือจากเครือข่าย การกู้ยืมจากสถาบันการเงิน การขายทรัพย์สิน และการจำหน่าย/ จำนองทรัพย์สิน ตามลำดับ เนื่องจาก การปรับตัวการเพิ่มชนิดของสินค้าให้หลากหลายมากขึ้น การหารายได้จากอาชีพอื่น การลดรายจ่ายของกิจการ และการเพิ่มช่องทางการขายสินค้า เป็น

วิธีการที่ผู้ประกอบการสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องพึ่งพาบุคคลภายนอกหรือหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมชาย หาญหิรัญ (2563) ที่ศึกษาการปรับตัวของวิสาหกิจชุมชนในสภาวะการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ซึ่งพบว่า การปรับตัวของวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ การลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น การให้พนักงานเข้าร่วมมาตรการช่วยเหลือของรัฐ การลดค่าใช้จ่ายให้พนักงาน การเปลี่ยนทรัพย์สินที่ไม่ใช้มาเป็นรายได้ การปรับตัวทางการตลาดโดยทำการตลาดแบบออนไลน์ เช่น เฟซบุ๊ก ไลน์ อินสตาแกรม เป็นต้น การตลาดแบบ Delivery เช่น รถพุ่มพวง หรือการส่งสินค้าผ่านแอปพลิเคชัน เช่น ไลน์แมน ฟู้ดแพนด้า เป็นต้น และงานวิจัยของโณธิตา หวานชื่น, วรุตม์ นาที, และ ศุภรัตน์ พิณสุวรรณ (2564) ที่ศึกษาผลกระทบโควิด 19 และการปรับตัวของผู้ประกอบการค้าขายในตลาดเก็นติ้งบริเวณพื้นที่ชายแดนตำบลสุโงโกะ-ลก อำเภอสุโงโกะ-ลก จังหวัดนราธิวาส ผลการศึกษาพบว่า การปรับตัวมาก ได้แก่ การลดต้นทุนและค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น การลดหรือเลิกจ้างคนงานประเภทลูกจ้าง และการจำหน่ายสินค้าออนไลน์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อธิภัทร เจริญฤทธิ์ และ นฤกร ไชยสุขทักษิณ (2564) ที่ศึกษาปัญหาและวิธีการปรับตัวของผู้ประกอบการในสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ในพื้นที่ตลาดกิมหยง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า วิธีการปรับตัวของผู้ประกอบการ คือ การปรับตัวด้านการให้บริการกับลูกค้า ด้านการให้ความสำคัญกับลูกค้า และด้านการสร้างความแตกต่างด้านผลิตภัณฑ์

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการศึกษา พบว่า วิธีการในการปรับตัวเมื่อผู้ประกอบการต้องเจอกับวิกฤตต่างๆ ในระบบเศรษฐกิจที่จะทำให้ผู้ประกอบการสามารถฝ่าวิกฤตไปได้ คือ การปรับตัวด้านผลิตภัณฑ์ (Product) เช่น การเพิ่มความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ การทำให้ผลิตภัณฑ์มีความแตกต่างจากคู่แข่ง เป็นต้น และการปรับตัวด้านช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) เช่น การจำหน่ายสินค้าแบบออนไลน์ หรือการขายสินค้าที่ส่งตรงถึงผู้บริโภค เป็นต้น เนื่องจาก วิธีการดังกล่าวผู้ประกอบการสามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็ว ไม่ก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายกับธุรกิจที่มากเกินไป รวมทั้งสามารถเพิ่มรายได้ให้กับธุรกิจโดยตรง ในขณะที่ การปรับตัวด้านราคาสินค้า (Price) โดยการปรับราคาสินค้าลง อาจทำให้รายได้ของธุรกิจยิ่งลดลงก็ได้ หากปริมาณการซื้อยังคงเท่าเดิม รวมทั้งการปรับตัวด้านส่งเสริมการขาย (Promotion) ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นกับธุรกิจได้

7. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการศึกษา พบว่า จากสถานการณ์การระบาดของโรคโควิด 19 การปรับตัวของผู้ประกอบการร้านค้าปลีกธงฟ้าพระราชัฐ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีหลากหลายวิธีการ ซึ่งบางวิธีการผู้ประกอบการจะต้องใช้ความสามารถส่วนบุคคลในการจัดการด้วยตนเอง เช่น การขอความช่วยเหลือจากเครือข่าย การขายทรัพย์สิน หรือการจำหน่าย/จำหน่ายทรัพย์สิน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม วิธีการปรับตัวบางวิธีหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องสามารถเข้าไปช่วยเหลือผู้ประกอบการได้ เช่น การปรับตัวด้านสินค้า (Product) การปรับตัวด้านช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้า (Place) เป็นต้น ดังนั้น สำนักงานพาณิชย์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐที่ดูแลร้านค้าปลีกธงฟ้าพระราชัฐ จึงควรจัดโครงการอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้กับผู้ประกอบการร้านค้าปลีกธงฟ้าพระราชัฐ หรือการเป็นที่ปรึกษาให้กับผู้ประกอบการร้านค้าปลีกธงฟ้าพระราชัฐ เพื่อให้ผู้ประกอบการร้านค้าปลีกธงฟ้าพระราชัฐสามารถปรับตัวได้ดีมากยิ่งขึ้นต่อไป

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ในการศึกษาครั้งนี้ เนื่องจากความจำกัดของเวลาในการทำวิจัย ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาวิจัยในเชิงปริมาณเท่านั้น ดังนั้น ข้อเสนอแนะของการทำวิจัยต่อไป คือ ควรมีการใช้การวิจัยเชิงคุณภาพร่วมด้วย เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ควรทำการศึกษาในมุมมองของลูกค้าหรือผู้ซื้อสินค้าจากร้านค้าปลีกธงฟ้าพระราชัฐ รวมทั้งมุมมองของเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ดูแลร้านค้าปลีกธงฟ้าพระราชัฐ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่รอบด้านและสามารถนำข้อมูลมาใช้ประโยชน์ในการพัฒนาร้านค้าปลีกธงฟ้าพระราชัฐต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงพาณิชย์ กรมการค้าภายใน. (2565). เกี่ยวกับธงฟ้า. สืบค้นจาก

<https://thongfah.dit.go.th/AboutUI.aspx>

เกียรติสุตา ศรีสุข. (2552). *ระเบียบวิธีวิจัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). เชียงใหม่: ครองช่างพรินต์.

- โนธิตา หวานชื่น, วรุตม์ นาที, และ ศุภรัตน์ พิณสุวรรณ, (2564). ผลกระทบโควิด 19 และการปรับตัวของผู้ประกอบการค้าขายในตลาดเก๋นตั้ง บริเวณพื้นที่ชายแดน ตำบลสุไหงโก-ลก อำเภอสุไหงโก-ลก จังหวัดนราธิวาส. สืบค้นจาก http://www2.huso.tsu.ac.th/ncom/GEOGIS2021/FULL_PAPER/PDF20211024215536_1_.pdf
- ธีรภัทร เจริญฤทธิ์, และ นฤพร ไชยสุขทักษิณ. (2564). การปรับตัวของผู้ประกอบการในสถานการณ์การระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) กรณีศึกษาตลาดกิมหยง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. สืบค้นจาก http://www2.huso.tsu.ac.th/ncom/csd/csdful_pdf/c219.pdf
- วริศ มีไชโย. (2563). ผลกระทบของโควิด-19 ต่อธุรกิจค้าปลีกภายในจังหวัดตาก. สืบค้นจาก <http://www.ba-abstract.ru.ac.th/index.php/abstractData/viewIndex/853.ru>
- สมชาย หาญหิรัญ. (2563). วิสาหกิจชุมชน เปลี่ยน เพื่ออยู่. สืบค้นจาก <https://www.thansettakij.com/content/columnist/429519>
- อาชนัน เกาะไพบูลย์, และ เพ็ชรธรินทร์ วงศ์เจริญ. (2563). การปรับตัวของผู้ประกอบการท่ามกลาง COVID-19: บทวิเคราะห์ข้อมูล Survey. สืบค้นจาก <https://waymagazine.org/covid-policy-brief-3>.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*. 30(3), 607-610.

ปัจจัยส่วนประสมการตลาดผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นเชิง
สร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตพื้นที่พิเศษอุทยาน
ประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร *

Marketing Mix of Creative Local Food Products by
Community Participation in The Sukhothai-Si Satchanalai-
Kamphaeng Phet Historical Park Special Area

สมบัติ กันบุตร¹, เกษราพร ทิราวงศ์², อำนวยพร ไหญ่ยิ่ง³, อโนชา สุภาวกุล⁴,
และ น้ำฝน รักประยูร⁵,

Sombat Kanbute¹, Kassaraporn Thirawong², Amnuayporn Yaiying³,
Anocha Suphawakun⁴, and Namfon Rukprayoon⁵

สาขาวิชาการตลาด มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ^{1,5}

สาขาวิชาพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ^{2,3}

ภาควิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ⁴

Marketing Major Maejo University Phrae Campus^{1,5}

Tourist Development Major Maejo University Phrae Campus^{2,3}

English Section Maejo University Phrae Campus⁴

Corresponding Author, Email: sombat_kan@yahoo.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์หลัก 1) เพื่อส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร
ท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตพื้นที่พิเศษอุทยานประวัติศาสตร์
สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร 2) เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์และ

* ได้รับบทความ: 7 กรกฎาคม 2565; แก้ไขบทความ: 30 พฤศจิกายน 2565; ตอรับตีพิมพ์: 1 ธันวาคม 2565

การถ่ายทอดเทคโนโลยีแก่ชุมชนให้ผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นมีมูลค่าสูง โดยใช้วัตถุดิบภายในท้องถิ่น สำหรับวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ จากกลุ่มตัวอย่างประชาชนในพื้นที่ศึกษาจำนวน 200 คน จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์ และข้อมูลเชิงเอกสาร วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา และจัดลำดับความสำคัญ

ผลการศึกษาพบว่า

1. การพัฒนาอาหารท้องถิ่นของชุมชนต้องมีการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรมของอาหารท้องถิ่น ซึ่งเป็นโอกาสของการเสริมจุดแข็งของวัฒนธรรมและประเพณีลงในอาหาร และให้เร่งรีบดำเนินการ เพราะต้องพิจารณาถึงห่วงโซ่อุปทานของอาหาร ในระดับต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ

2. พบว่า ปัจจัยส่วนประสมการตลาด 1) ด้านผลิตภัณฑ์ พบว่า ผลิตภัณฑ์ต้องมีความหลากหลาย และหลายรสชาติ เพิ่มคุณภาพด้วยการมีฉลากกำกับผลิตภัณฑ์ชัดเจน ระบุวันหมดอายุ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด (4.30) 2) ด้านราคา พบว่า มีการกำหนดกลยุทธ์การตั้งราคา และการติดราคาไว้อย่างชัดเจน กำหนดราคาให้เหมาะสมกับคุณภาพสินค้า มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด (4.29) 3) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย พบว่า ต้องให้ความสำคัญกับตลาดในชุมชน และช่องทางการตลาดที่หลากหลาย และตลาดออนไลน์ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด (4.23) 4) ด้านการส่งเสริมการตลาด พบว่า ต้องมีการส่งเสริมการตลาดให้มากขึ้น การประชาสัมพันธ์ให้ทั่วถึง และการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่วางไว้ มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด (4.19) และการยกระดับผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ของชุมชนทั้ง 2 จังหวัด

คำสำคัญ: อาหารท้องถิ่น; เชิงสร้างสรรค์; การมีส่วนร่วมของชุมชน

Abstract

The main objectives of this study are 1) to promote and develop creative local food products through community participation in the Sukhothai-Si Satchanalai-Kamphaengphet Historical Park; 2) to upgrade creative local food products to high value local food products and transfer technology to the

communities by using local ingredients. The samples were 200 participants. The qualitative research instruments were in-dept interview, observation, and documentation. Then, the data were analyzed using content analysis and prioritization.

The study found that

1. For developing community local food, there should be an urgent action for extension of local wisdom and local food culture since it is an opportunity for strengthening food culture and tradition. Moreover, food supply chain must be considered in every level; upstream, midstream, and downstream.

2. Marketing mix factors for creative local food products were product, price, distribution channels, and promotion. 1) For product, products' variety and flavors, clear product labels with expiration date were at the highest level (4.30). 2) For price, pricing strategies, clear pricing, suitable prices quality products were at the highest level (4.29). 3) For distribution channels, local market, various marketing channels and online market were at the highest level (4.23). 4) In term of promotion, it was found that more marketing promotion, more public relations, and reaching target audience were at the highest level (4.19). In addition, apart from upgrading products from local wisdom, it is suggested to do further research on suitable packaging development for community products in both provinces.

Keywords: local food; creative; community participation

1. บทนำ

ภายใต้ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับสังคมไทยในปัจจุบันก่อปรกบในห้วงเวลาที่ประเทศชาติกำลังเผชิญปัญหาวิกฤตทางเศรษฐกิจ และประชาชนทุกระดับ ประสบกับปัญหาหลากหลายประการ ปัญหาหนึ่งที่ประชาชนระดับรากหญ้า ซึ่งเป็นคนกลุ่มใหญ่ของประเทศถูกรุมเร้าคือปัญหาความยากจน รัฐบาลจึงได้ประกาศสงครามกับความยากจนโดยได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาว่า จะจัดให้มีโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เพื่อให้แต่ละชุมชนได้ใช้

ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาสินค้าโดยรัฐพร้อมที่จะเข้าช่วยเหลือในด้านความรู้สมัยใหม่ และการบริหารจัดการเพื่อเชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนสู่ตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศด้วย ระบบร้านค้าเครือข่ายและอินเทอร์เน็ตเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น สร้างชุมชนให้เข้มแข็งพึ่งตนเองได้ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างรายได้ด้วยการนำทรัพยากร ภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์และบริการที่มีคุณภาพ มีจุดเด่นและมูลค่าเพิ่มเป็นที่ ต้องการของตลาด ทั้งในและต่างประเทศ (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดเชียงใหม่, 2556, น.17)

ชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนต้นแบบและวิสาหกิจชุมชนใน 2 จังหวัด ได้แก่ สุโขทัย และกำแพงเพชร ที่องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. กำหนดเป็นพื้นที่ต้นแบบนำร่องและผ่านกระบวนการพัฒนา ศักยภาพมาระดับหนึ่งแล้วแต่ยังพบปัญหาในการดำเนินการจึงได้ดำเนินการต่อยอดให้พื้นที่ ดังกล่าวโดยการยกระดับขีดความสามารถทุนมนุษย์เพื่อพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้สามารถเป็น ของที่ระลึกให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ในเขตพัฒนาการท่องเที่ยวมรดกโลก ด้านวัฒนธรรมให้มีขีดความสามารถที่สูงขึ้น ชุมชนในจังหวัดสุโขทัย มีชุมชนต้นแบบ 1 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านคุกพัฒนา และชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชร มี 1 ชุมชน คือ ชุมชนนครชุม ซึ่ง เป็นชุมชนที่ได้รับการพัฒนาให้เป็นชุมชนต้นแบบด้านกลยุทธ์การพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่น และพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นให้เป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยวในเขตพื้นที่พิเศษอุทยาน ประวัติศาสตร์ ปัญหาที่พบในปัจจุบันคือการพัฒนาด้านกลยุทธ์การพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร ท้องถิ่นชุมชนยังไม่น่าสนใจ บรรจุภัณฑ์ การตลาดและการสื่อสารการตลาดแบบบูรณาการให้ สามารถรองรับการท่องเที่ยวและผู้บริโภคได้ ซึ่งทรัพยากรในท้องถิ่นมีความหลากหลายทาง วัฒนธรรมตามวิถีชุมชนแต่ละท้องถิ่น โดยมีจุดดึงดูดและจุดเด่นเป็นองค์ประกอบร่วมกับอุทยาน ประวัติศาสตร์ในพื้นที่ ช่วยสร้างโอกาสการพัฒนาการตลาด การสื่อสารการตลาดและเพิ่ม ศักยภาพการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นชุมชนไปยังผู้บริโภค จนถึงการสนับสนุนการ ท่องเที่ยวในชุมชน โดยเฉพาะเรื่องกลยุทธ์การพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นชุมชน ทั้ง 2 ชุมชนดังกล่าวข้างต้น เพื่อสร้างความเข้าใจในการจัดการผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นชุมชน และพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ดูแตกต่างในเชิงสร้างสรรค์ เพิ่มมูลค่าและให้ดูสะอาดตา ได้รับการยอมรับ ตามมาตรฐานคุณภาพผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นเพื่อสร้างคุณภาพในผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นและ การบริการสามารถรองรับนักท่องเที่ยวและการอนุรักษ์วิถีวัฒนธรรมชุมชนให้คงอยู่อย่างมีความ ภาคภูมิใจและหวงแหนทรัพยากรของตนเอง

ดังนั้นพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนาครั้งนี้ช่วยทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งในการจัดการด้านกลยุทธ์การพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นชุมชนด้วยตนเองให้เป็นไปตามมาตรฐาน และสร้างคุณค่าให้เกิดขึ้นกับผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นในชุมชน การวิจัยครั้งนี้ได้นำองค์ความรู้การพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นในชุมชนให้ได้มาตรฐานสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาในพื้นที่พิเศษอุทยานประวัติศาสตร์ด้านวัฒนธรรมเพื่อการตลาดและการสื่อสารการตลาดให้กับนักท่องเที่ยว ในเขตพื้นที่ 2 ชุมชนของจังหวัดสุโขทัยและจังหวัดกำแพงเพชร

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตพื้นที่พิเศษอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชชนาลัย-กำแพงเพชร
2. เพื่อยกระดับผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์และการถ่ายทอดเทคโนโลยีแก่ชุมชนให้ผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นมีมูลค่าสูง โดยใช้วัตถุดิบภายในท้องถิ่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องปัจจัยส่วนประสมการตลาดผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตพื้นที่พิเศษอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชชนาลัย-กำแพงเพชร โดยคณะผู้วิจัยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตการวิจัย

1.1 การวิจัยครั้งนี้ได้รวบรวมข้อมูลพื้นที่ชุมชนในจังหวัดสุโขทัย มีชุมชนต้นแบบ 1 ชุมชน ได้แก่ ชุมชนบ้านคุกพัฒนาและชุมชนในจังหวัดกำแพงเพชรมี 1 ชุมชน คือ ชุมชนนครชุม

1.2 ประชากรและผู้ให้ข้อมูลหลักของการศึกษาครั้งนี้ ประกอบไปด้วยผู้ให้ข้อมูลจากสมาชิกผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นในชุมชน กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ผู้บริหารจากองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. ผู้นำชุมชนและชาวบ้านที่สนใจสมัครใจเข้าร่วม และเยาวชนนักสื่อความหมายที่สมัครใจเข้าร่วมชุมชนละ 100 คน รวม 2 ชุมชน จำนวน 200 คน

1.3 การวิจัยครั้งนี้มุ่งพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นในชุมชนโดยการมีส่วนร่วมในเขตพื้นที่พิเศษอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชชนาลัย-กำแพงเพชร โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนมรดกโลกด้านวัฒนธรรมเพื่อยกระดับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และร่วมกับการใช้เกณฑ์

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ สร้างมูลค่าและมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน 4 ด้าน ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (Product), ราคา (Price), การจัดจำหน่าย (Place), การส่งเสริมการตลาด (Promotion) เพื่อการสร้างคุณค่าและมูลค่าของผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์ในชุมชน

1.4 การวิจัยครั้งนี้เป็นการนำกระบวนการวิจัยแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR : Participatory Action Research) นำหลักการทำ Focus Group ซึ่งจะต้องใช้เทคนิคการฉายภาพออกไปข้างหน้า (projective technique) การเล่าเรื่อง (storytelling) การสัมภาษณ์เจาะลึก (depth interview) การสัมภาษณ์คู่ การสัมภาษณ์หรือการสนทนากลุ่ม (focus group interview) และการประยุกต์ใช้ Mind map มาเป็นเทคนิคในกระบวนการวิจัย

1.5 การสุ่มตัวอย่าง (Sampling Procedures) คณะผู้วิจัยศึกษาประชากรเป้าหมายและแยกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลออกเป็นสองกลุ่มตามขั้นตอนการสำรวจข้อมูล ซึ่งขั้นตอนการสำรวจข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน โดยมีผู้ให้ข้อมูล ดังต่อไปนี้

ขั้นที่ 1 คณะผู้วิจัยเข้าพบผู้นำชุมชนเพื่อคัดเลือกผู้ที่มีองค์ความรู้ในเขตพื้นที่ท่องเที่ยวมรดกโลกด้านวัฒนธรรม ทั้ง 2 ชุมชน เพื่อพูดคุย ซักถามเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชนในด้านต่างๆ ในภาพรวมของชุมชน

ขั้นที่ 2 ผู้วิจัยจะใช้ตัวอย่างแบบเจาะจง (purposive sampling) จากการคัดเลือกผู้แทนเขตพื้นที่พิเศษอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชชนาลัย-กำแพงเพชร และการท่องเที่ยวมรดกโลกด้านวัฒนธรรม ทั้ง 2 ชุมชน ที่มีอำนาจตัดสินใจและสนใจเข้าร่วมด้วยความสมัครใจ ประกอบด้วย ผู้บริหารจาก อพท. จำนวน 40 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 20 คน ชาวบ้านที่สนใจสมัครใจเข้าร่วม จำนวน 20 คน และเยาวชนนักสื่อความหมายสมัครใจเข้าร่วม จำนวน 20 คน รวม 100 คน ของแต่ละชุมชน รวมทั้ง 2 ชุมชน จำนวน 200 คน

2. เครื่องมือในการวิจัย เครื่องมือเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ การพูดคุย และการสังเกตร่วมกัน โดยมีกระบวนการการคิดและเรียนรู้ร่วมกัน และการปฏิบัติอย่างจริงจัง (interactive learning through action) ซึ่งทุกฝ่ายต้องร่วมกันบนรากฐานของความรัก ความเมตตา ความสามัคคี โดยไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อกัน ซึ่งใช้เทคนิค AIC มาใช้ในการรวบรวมข้อมูล ดังนี้

2.1 ขั้นที่ 1 รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับทรัพยากรท่องเที่ยวเกี่ยวเนื่องกับวิถีวัฒนธรรมชุมชน โดยมีขั้นตอนรวบรวมข้อมูลดังนี้ คณะผู้วิจัยนัดหมายผู้นำในหมู่บ้านและผู้อาวุโสที่เคยใช้ประโยชน์และคุ้นเคยกับธรรมชาติมาพูดคุย ซักถามเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของชุมชนและ

ทรัพยากรท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับวิถีวัฒนธรรมการเกษตร ของชุมชนโดยเก็บข้อมูลเป็นรายบุคคล ซึ่งจะใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) ในการรวบรวมข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เรียบเรียงเพื่อให้ได้ผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นสำหรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นในชุมชน

2.2 ขั้นที่ 2 เพื่อให้เกิดการยืนยันในผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับวัฒนธรรมการเกษตรของชุมชน มีการรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนของเทคนิค AIC ดังต่อไปนี้

2.2.1 ขั้น A (appreciation) การทำให้ทุกคนยอมรับและชื่นชม มีวิธีการดังต่อไปนี้

- 1) ร่วมประชุมทั้งหมดซึ่งเป็นกลุ่มแกนนำชุมชนแต่ละชุมชน
- 2) แบ่งแกนนำชุมชนดังกล่าวเป็นกลุ่มย่อย พูดคุยเรื่องความภาคภูมิใจ และปัญหาที่มีในชุมชนทุกด้าน ได้แก่ ด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรมชุมชน ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 3) สรุปและแยกแยะประเด็นที่แต่ละกลุ่มนำเสนอ สภาพปัญหาของชุมชนและวัฒนธรรมที่ผู้นำชุมชนร่วมกันค้นหา ว่าเป็นอย่างไร สามารถยืนยันหรือไม่ยืนยันเกี่ยวกับทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชน

2.2.2 ขั้น I (influence) การระดมความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งมีวิธีการดังต่อไปนี้

- 1) การมีส่วนร่วมวิเคราะห์ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สามารถรองรับการท่องเที่ยวได้
- 2) การมีส่วนร่วมในการหาแนวทางอนุรักษ์และพัฒนาให้เป็นกิจกรรมการท่องเที่ยว

2.2.3 ขั้น C (control) นำวิธีการหรือทางเลือกที่ได้ มาวางแผนปฏิบัติการ ซึ่งมีวิธีการดังนี้ คือ ให้ชาวบ้านที่เข้าร่วมประชุมช่วยกันวางแผนพัฒนาทรัพยากรและผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อการท่องเที่ยวให้สามารถรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริงได้

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collection)

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลได้ 3 วิธีดังนี้คือ

3.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสอบถามและสังเกตการณ์ ซึ่งหมายถึง การเฝ้าดูหรือศึกษาเหตุการณ์ หรือเรื่องราวโดยละเอียดเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ต้องการ

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ โดยคณะผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือเก็บข้อมูลควบคู่ไปกับการสังเกต ซึ่งในการวิจัยเชิงคุณภาพนั้น “มนุษย์” เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล คณะนักวิจัยได้สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลตั้งแต่การเก็บข้อมูลด้านข้อเท็จจริง (factual) ข้อมูลแสดงความคิดเห็นและเจตนา

4. การวิเคราะห์ข้อมูล (Analysis of Data)

วิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมจากประชุม โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยาย ระบุคุณลักษณะเฉพาะของข้อความ หรือสาระอย่างมีระบบ เป็นสภาพวัตถุวิสัย และอิงกรอบแนวคิดทฤษฎี ซึ่งมีกระบวนการดังนี้ คือ ขั้นต้นใช้ การลดทอนข้อมูล (data reduction) ซึ่งหมายถึงการเลือกเฟ้นหาจุดที่น่าสนใจทำให้เข้าใจง่าย สรุปย่อปรับข้อมูลดิบที่เก็บรวบรวมได้มาลงรหัส ทดสอบแนวคิด รวมเป็นกลุ่ม แบ่งเป็นหมวดหมู่หรือเป็นส่วนๆ เขียนข้อสรุปชั่วคราว ทำให้เกิดความชัดเจนเป็นพวก เป็นประเภท เป็นรูปแบบ หาจุดที่น่าสนใจและปรับลดเพิ่มหาข้อมูลใหม่จนกระทั่งได้ผลสรุปและพิสูจน์บทสรุปที่น่าพอใจ ขั้นที่สองใช้ การแสดงข้อมูล (data display) ซึ่งเป็นขั้นตอนของการจัดการเลือกเฟ้นสรรหาตัวอย่างข้อมูลหรือสารสนเทศไม่ว่าจะเป็นการสรุปจากรายงานการสังเกต คำพูดจากการสัมภาษณ์ หรือการกระทำของผู้ให้ข้อมูล นำมาเป็นหลักฐานของข้อสรุปชั่วคราวเสนอไว้ เพื่อแสดงให้เห็นและก่อให้เกิดความเข้าใจว่า อะไรเกิดขึ้น ทำไม อย่างไร อันจะนำไปสู่การวิเคราะห์และสรุปผลต่อไป และขั้นสุดท้ายใช้ การสร้างข้อสรุปและยืนยันผลสรุป (conclusion and verification) เป็นการสังเคราะห์ข้อสรุปย่อยๆ ในช่วงแรกๆ เข้าด้วยกันเป็นบทสรุป และตรวจสอบยืนยันเป็นผลสรุปการวิจัยในช่วงสุดท้าย การพัฒนาข้อสรุปย่อยๆ ไปสู่ข้อสรุปใหญ่ๆ เรื่อยๆ ขึ้นไปนี้ เป็นก้าวของการพัฒนาทฤษฎีจากสภาพเฉพาะไปสู่ข้อสรุปทั่วไป (generalized) เป็นกระบวนการประมวลความคิดอันเกิดจากข้อมูลรูปธรรมสนาม ไปสู่รูปแบบที่เป็นนามธรรมที่เป็นทฤษฎี (grounded theory) ตามวิธีการแบบอุปนัย (induction)

4. สรุปผลการวิจัย

1. ผลจากการศึกษาวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า การพัฒนาอาหารท้องถิ่นในชุมชนเพื่อต่อยอดวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นในวันนี้จึงนับว่าเป็นโอกาสของการเสริมจุดแข็งที่ควรต้องเร่งรีบดำเนินการก่อนที่จะหมดโอกาสแก้ไข การเสริมจุดแข็งของวัฒนธรรม อาหารท้องถิ่นต้อง

พิจารณาตลอดห่วงโซ่อุปทานของอาหาร ทั้งในระดับต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ ในที่นี้ขอนำเสนอแนวคิดใน 5 ประเด็น ได้แก่

1.1 วัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นต้องมีความเข้มแข็ง ชุมชนบ้านคุกพัฒนา ตำบลสารจิตร อำเภอสรีสัชชาลัย จังหวัดสุโขทัย ได้มีการคัดเลือกอาหารท้องถิ่นที่ทำรับประทานในบ้านและเทศกาลต่างๆ ในชุมชนไม่ว่าจะเป็นงานมงคลและงานอวมงคล ตลอดจนการต้อนรับบุคคลสำคัญ และนักท่องเที่ยว ได้แก่ ต้มกะทิปลาเกลื่อ ขนมหาดกวาง แกงบอน และข้าวแคบ เพราะมีสูตรการปรุงอาหารที่สืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงปัจจุบันซึ่งจะหาทานได้ที่ชุมชนบ้านคุกพัฒนา และชุมชนนครชุม ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร เป็นชุมชนเมืองที่มีวิถีชีวิตที่หลากหลายและวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาได้คัดเลือกอาหารท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวของชุมชน ได้แก่ แกงขี้เหล็ก เต้าเจี้ยวผัด เมี่ยงมะพร้าว และขนมดอกดิน เป็นอาหารท้องถิ่นที่หารับประทานได้ที่ชุมชนนครชุมเท่านั้น

1.2 ครอบครัวและชุมชนคือฐานตั้งต้นของการสร้างสังคมที่มีคุณภาพและปลอดภัย ต่อสุขภาพ ชุมชนบ้านคุกพัฒนา ตำบลสารจิตร อำเภอสรีสัชชาลัย จังหวัดสุโขทัย เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ห่างตัวเมืองสุโขทัยมีวิถีชีวิตง่ายและอยู่กับธรรมชาติส่วนใหญ่จะดำรงชีวิตตามธรรมชาติ ส่วนชุมชนนครชุม ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร เป็นชุมชนเมืองที่มีประวัติศาสตร์การดำเนินชีวิตและมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมโดยเฉพาะอาหารท้องถิ่น แกงขี้เหล็ก ซึ่งมีเรื่องราวที่น่าสนใจที่สุดในโลกที่ต้องมารับประทานเพียงเฉพาะวันเพ็ญเดือนสิบสอง ที่นครชุมในโบราณเชื่อว่าเป็นยาอายุวัฒนะ ซึ่ง 1 ปีรับประทานได้ครั้งเดียว เพราะมีประเพณีการกินแกงขี้เหล็กในวันเพ็ญ เดือน 12 โดยจะเก็บใบและดอกขี้เหล็กตอนเช้ามีดของวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 12 (หลังเที่ยงคืนก่อนเข้าสู่วันลอยกระทง) ซึ่งจะต้องทำพิธีขออนุญาตและขอพรจากต้นขี้เหล็ก โดยจุดธูป 3 ดอกและตั้งนะโม 3 จบ ขอให้อาการเจ็บป่วยนั้นหาย แล้วนำมาแกงและกินให้หมดในวันนั้น

1.3 การจัดการความรู้ด้านอาหารท้องถิ่นในชุมชนต้องเป็นระบบ ชุมชนบ้านคุกพัฒนา ตำบลสารจิตร อำเภอสรีสัชชาลัย จังหวัดสุโขทัย ในชุมชนจะมีกลุ่มแม่บ้านที่สืบทอดประเพณีการทำอาหารท้องถิ่น และส่วนใหญ่จะมีสวนครัวของแต่ละบ้านและมีพื้นที่เช่นหนองน้ำ ไร่ข้าว ป่าในชุมชน การดำเนินชีวิตจะอาศัยธรรมชาติเป็นหลัก และชุมชนนครชุม ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร จะมีปราชญ์ทางการทำอาหารท้องถิ่นซึ่งสืบทอดมารุ่นต่อรุ่น ในการรักษาและสืบทอดความรู้อาหารท้องถิ่นของชุมชนจนถึงปัจจุบัน

1.4 แนวทางการเสริมจุดแข็งของอาหารท้องถิ่นสู่ประชาคมอาเซียนและประชาคมโลก วัฒนธรรมอาหารท้องถิ่นเป็นอีกหนึ่งในรูปแบบของการดำเนินชีวิตในวิถีของชุมชน ทั้ง 2 ชุมชน ที่มีการสืบทอดต่อกันมานานนับหลายร้อยปี โดยอาหารท้องถิ่นเป็นอาหารที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของตนเองมาช้านาน นิยมรับประทานกันเฉพาะในท้องถิ่น เป็นอาหารที่ทำขึ้นโดยใช้ผักหรือวัตถุดิบที่มีอยู่ในท้องถิ่น ซึ่งมีการสืบทอดกันมา สำหรับวิธีการปรุงอาหารและวิธีรับประทานต่างๆ กันมาที่ผสมผสานกับวัฒนธรรมอาหารของชนชาติไท ลาว พม่า จีน

1.5 การแปรรูปผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นให้อยู่ได้นานและสะดวกต่อการรับประทานของนักท่องเที่ยว เพื่อให้ลูกค้าและนักท่องเที่ยวสามารถซื้อเป็นของฝากได้ทั้ง 2 ชุมชน ชุมชนบ้านคุกพัฒนา ได้แก่ ต้มกะทิปลาเกลื้อ, ขนมหุ้ง, แกงบอน, ข้าวแคบ และชุมชนนครชุม ได้แก่ แกงขี้เหล็ก, เมี่ยงมะพร้าว, เต้าเจี้ยวผัด, ขนมหอกดิน ทั้ง 2 ชุมชนเป็นชุมชนที่อยู่ในเขตพื้นที่พิเศษอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร สอดคล้องงานวิจัยของจิตพนธ์ ชุมเกตุ (2560) ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางการจัดการชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชนไทยมุสลิม อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี” พบว่า ผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้น ควรสื่อให้เห็นถึงผลิตภัณฑ์ ที่เกิดมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และสามารถเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ได้ ทำให้ผลิตภัณฑ์นั้นมีความมีคุณค่า มีมาตรฐาน มีเอกลักษณ์โดดเด่นเน้นเรื่องราว วิถีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านไทยมุสลิม และอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อม ซึ่งจะทำให้เศรษฐกิจของคนในชุมชนแข็งแรงขึ้น ทำรายได้ให้กับชาวบ้านมากยิ่งขึ้น

2. ผลจากการศึกษาวัตถุประสงค์ที่ 2 การพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์ของประชาชน/ผู้ได้รับประโยชน์ พบว่า มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์จากการดำเนินงานโครงการในระดับมาก (4.28) เมื่อพิจารณาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในแต่ละด้านพบว่า มีการพัฒนาในระดับมากทุกด้าน โดยมีการพัฒนาในด้านผลิตภัณฑ์/บริการมากที่สุด (4.30) และมีการพัฒนาในด้านการส่งเสริมการตลาดน้อยที่สุด จากการสัมภาษณ์ชุมชนทั้ง 2 ชุมชน บ้านคุกพัฒนา จังหวัดสุโขทัย และชุมชนนครชุม จังหวัดกำแพงเพชร มีความคิดเห็นตรงกันที่ต้องการประยุกต์อาหารท้องถิ่นแบบดั้งเดิมให้ร่วมสมัยดังนี้ 1) เห็นควรมีการดัดแปลงอาหารท้องถิ่นในรูปแบบอาหารร่วมสมัย 2) ควรจัดบริการอาหารว่างท้องถิ่นในกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน 3) จัดให้มีร้านจำหน่ายอาหารท้องถิ่นในชุมชน 4) จัดทำเอกสารแนะนำอาหารท้องถิ่นในชุมชน 5) จัดทำหลักสูตรอาหารท้องถิ่นของชุมชน จะเห็นได้ว่าในด้านอาหารท้องถิ่น ชุมชน

กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับการดัดแปลงอาหารท้องถิ่นในรูปแบบอาหารร่วมสมัยมาเป็นอันดับแรก

ตารางที่ 1 ผลผลิตอาหารท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์ในเขตพื้นที่พิเศษอุททยานประวัติ ศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชชนาลัย-กำแพงเพชร

ผลผลิตอาหารท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์ในเขตพื้นที่พิเศษ อุทยานประวัติศาสตรสุโขทัย-ศรีสัชชนาลัย-กำแพงเพชร		
ชุมชน	ผลผลิตอาหารท้องถิ่น	แนวทางพัฒนา
ชุมชนบ้านคุพัฒนา ตำบล สารจิตร อำเภอสรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย	ต้มกะทิปลาเกลือ, ขนมน แดงงา, แกงบอน, ข้าว แคบ.	การถนอมอาหารให้เก็บไว้ได้นานและรักษา คุณภาพของอาหาร และเน้นการใช้สมุนไพรใน การปรุงอาหาร
ชุมชนนครชุม ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัด กำแพงเพชร	แกงซี่เหล็ก, เมียง มะพร้าว, เต้าเจี้ยวผัด, ขนมดอกดิน.	การแปรรูปอาหารให้เก็บไว้ได้นานและการ ทำอาหารสำเร็จรูปให้ง่ายต่อการรับประทาน และการเก็บรักษา

2.1 ด้านผลิตภัณฑ์ ชุมชนบ้านคุพัฒนา ตำบลสารจิตร อำเภอสรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย มีผลผลิตอาหารท้องถิ่น ได้แก่ ต้มกะทิปลาเกลือ แกงบอน ขนมนแดงงา ข้าวแคบและชุมชนนครชุม ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ได้แก่ แกงซี่เหล็ก เมียงมะพร้าว เต้าเจี้ยวผัด ขนมดอกดิน

2.2 ด้านราคา ชุมชนบ้านคุพัฒนา ตำบลสารจิตร อำเภอสรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ได้มีการตั้งราคาที่หลากหลายให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายหรือนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในชุมชนและชุมชนนครชุม ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ได้มีการตั้งราคาตามท้องตลาด เพราะชุมชนนครชุมเป็นชุมชนเมือง

2.3 ด้านสถานที่และการจัดการจำหน่าย ชุมชนบ้านคุพัฒนา ตำบลสารจิตร อำเภอสรีสัชชนาลัย จังหวัดสุโขทัย อยู่ในเขตพื้นที่พิเศษอุทยานประวัติศาสตรสุโขทัย-ศรีสัชชนาลัย ได้นำเสนอสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชน การออกรับ และการใช้ตลาดออนไลน์ เช่น เฟสบุ๊ก ไลน์ อินสตราแกรม และชุมชนนครชุม ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร ได้นำเสนอ

สถานที่ท่องเที่ยว แหล่งประวัติศาสตร์ในชุมชน วิถีชีวิตชุมชน และการใช้สื่ออินเทอร์เน็ต เช่น เฟสบุ๊ก ไลน์ อินสตราแกรมฯ

2.4 ด้านการส่งเสริมการตลาด ชุมชนบ้านคุกพัฒนา ตำบลสารจิตร อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย และชุมชนนครชุม ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร เลือกใช้การสื่อสารการตลาด ได้แก่ การโฆษณา, การประชาสัมพันธ์, การตลาดเชิงกิจกรรม, ตลาดออนไลน์ สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้.

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาปัจจัยส่วนประสมการตลาดผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์โดย การมีส่วนร่วมของชุมชนในเขตพื้นที่พิเศษอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผลประกอบด้วยดังนี้

1. การพัฒนาอาหารท้องถิ่นในชุมชนเพื่อต่อยอดวัฒนธรรมอาหารท้องถิ่น นับว่าเป็น โอกาสของการเสริมจุดแข็งที่ควรจะต้องเร่งรีบดำเนินการก่อนที่จะหมดโอกาสแก้ไข การเสริมจุด แข็งของวัฒนธรรมและประเพณี อาหารท้องถิ่นควรจะต้องพิจารณาตลอดห่วงโซ่อุปทานของ อาหาร ทั้งในระดับต้นน้ำ กลางน้ำ และปลายน้ำ

2. ปัจจัยส่วนประสมการตลาด พบว่า โดยภาพรวมผู้เข้าร่วมโครงการงานวิจัยได้รับการ พัฒนาผลิตภัณฑ์และด้านการส่งเสริมการตลาด อยู่ในระดับมาก (3.60)

2.1 ด้านผลิตภัณฑ์ พบว่า ผลิตภัณฑ์มีหลากหลาย และหลายขนาด รสชาติ คุณภาพ มีหลากหลายกับผลิตภัณฑ์ชัดเจน ระบุวันหมดอายุ เนื่องจากทั้งสองจังหวัด ผลิตภัณฑ์มีชื่อเสียง ทางด้านประเภทอาหาร และขนมที่ต้องมีมาตรฐานและยืดอายุอาหารและขนมให้สามารถอยู่ได้ นานมากขึ้น สามารถหาทานได้นอกจากฤดูกาลด้วยและมีความน่าเชื่อถือได้ นอกจากนี้มีการ พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีความแปลกใหม่ ความหลากหลายตรงกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย โดยดัดแปลงจากทรัพยากรที่มีในแหล่งผลิตหรือชุมชนและความชำนาญในการผลิตซึ่งโดยรวม กลุ่มมีความพอใจด้านผลิตภัณฑ์ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพัตรา คำแหง และคณะ (2559) เรื่อง “กลยุทธ์การตลาดผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน” พบว่า ผลิตภัณฑ์ อาหารท้องถิ่น เป็นปัจจัยด้านพฤติกรรมผู้บริโภค ที่มีอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อผล ประกอบการของผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นและปัจจัยภายนอกมีอิทธิพลทางอ้อมต่อผล ประกอบการของผลิตภัณฑ์ อาหารท้องถิ่น ผลการค้นหากลยุทธ์การตลาดของผลิตภัณฑ์อาหาร

ท้องถิ่นส่งผลต่อผลประกอบการของผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่น และสอดคล้องกับงานวิจัยของจิตพนธ์ ชุมเกต (2560) เรื่อง “การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชนไทยมุสลิม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดบุรีรัมย์” พบว่าผลิตภัณฑ์ที่พัฒนาขึ้น ควรสื่อให้เห็นถึงผลิตภัณฑ์ ที่เกิดมาจากภูมิปัญญาท้องถิ่น และสามารถเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ได้ ทำให้ผลิตภัณฑ์นั้นดูมีคุณค่า มีมาตรฐาน มีเอกลักษณ์โดดเด่นเน้นเรื่องราว วิธีการดำเนินชีวิตของชาวบ้านไทยมุสลิม และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งจะทำให้เศรษฐกิจของคนในชุมชนแข็งแรงขึ้น ทำรายได้ให้กับชาวบ้านมากยิ่งขึ้น

2.2 ด้านราคา พบว่า การกำหนดกลยุทธ์ตั้งราคา หลายระดับ และควรมีการติดตามราคาไว้อย่างชัดเจน ราคา เหมาะสมกับคุณภาพและสินค้า และควรหาวิธีกระตุ้นปริมาณการซื้อและเสนอกลยุทธ์ราคาสินค้าเพื่อจัดรายการ เนื่องจากกลุ่มนักท่องเที่ยวมีระดับรายได้แตกต่างกัน และการซื้อส่วนใหญ่ เฉลี่ยต่อครั้งยังน้อย รวมถึงความถี่ในการซื้อ 1-2 ครั้งต่อปี จึงควรหาวิธีกระตุ้นด้วยราคาและจัดกิจกรรมร่วมกับการส่งเสริมการตลาด และการท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มความถี่ในการมาท่องเที่ยวและเพิ่มปริมาณการซื้อต่อครั้งให้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องแนวคิดของ Phillip Kotler (อ้างใน ณงลักษณ์ จารุวัฒน์, 2560) กล่าวว่า ราคา (Price) การพิจารณาด้านราคาจะต้องรวมถึงระดับราคาเนื่องจากราคามีส่วนในการให้บริการต่าง ๆ มีความแตกต่างกัน และมีผลต่อผู้บริโภคในการรับรู้ถึงคุณค่าที่ได้รับจากผลิตภัณฑ์และบริการ โดยเทียบระหว่างราคาและคุณภาพของบริการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของจักรพันธ์ จันทร์หอม และ ภัทรธิรา ผลงาม (2561) ศึกษาเรื่อง “การวิจัยและพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร บ้านสว่างธรรมวิเศษ ตำบลบ้านน้ำอ้อม อำเภอกะปง จังหวัดร้อยเอ็ด” ผลการวิจัยพบว่า พัฒนาปรับปรุงด้านราคาของผลิตภัณฑ์ข้าวเม่า ให้มีความเหมาะสมกับปริมาณและคุณภาพ ควรมีผลิตภัณฑ์ออกจำหน่ายหลายระดับราคาให้เลือกซื้อได้

2.3 ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย พบว่า ชุมชนต้นแบบให้ความสำคัญกับตลาดในชุมชน การเพิ่มแหล่งจำหน่ายและช่องทางการตลาดที่หลากหลาย โดยการออกบูธการท่องเที่ยว การแสดงสินค้าร่วมกับหน่วยงานของรัฐ และตลาดออนไลน์เช่น เฟสบุ๊ก ไลน์ โดยเฉพาะควรเพิ่มจุดจำหน่ายในแหล่งท่องเที่ยว เช่น แพ็คเก็ตทัวร์ และเส้นทางผ่าน นอกจากนี้ควรจัดระเบียบสินค้าภายในชุมชน เนื่องจากนักท่องเที่ยวจะใช้เวลาไม่มากนัก ในการเลือกซื้อ อีกทั้งควรจัดให้สินค้าดูใหม่สดอยู่ตลอดเวลาและให้ความสะดวกในพื้นที่จอดรถและพนักงานหรือเจ้าหน้าที่ร้านในการดูแลและเชิญชวนในการให้ความสะดวกแก่ผู้มาเยือนในฐานะนักท่องเที่ยวในการเข้าพักผ่อน

ให้บริการโฮมสเตย์ ห้องน้ำในชุมชนและแวะซื้อของฝากกลับ ซึ่งสอดคล้องแนวคิดของ Phillip Kotler (2003) กล่าวไว้ว่า การจัดจำหน่าย (Place) ที่ตั้งของผู้ให้บริการและความยากง่ายในการเข้าถึง เป็นอีกปัจจัยที่สำคัญของการตลาดบริการ ทั้งนี้ความยากง่ายในการเข้าถึงบริการนั้น สอดคล้องกับงานวิจัยของนันทมน เดชประภัสสร (2558) ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารทางอินเทอร์เน็ต” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารทางอินเทอร์เน็ต โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย คือ ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ปัจจัยด้าน ลักษณะทางกายภาพและกระบวนการ ปัจจัยด้านราคา ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์และปัจจัยด้านตรา ผลิตภัณฑ์และลักษณะบรรจุภัณฑ์

2.4 ด้านการส่งเสริมการตลาด พบว่า มีการส่งเสริมการตลาดให้มากขึ้น และประชาสัมพันธ์อย่างทั่วถึงโดยเฉพาะการพัฒนาสื่อต่าง ๆ ในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย เช่น โปสเตอร์ แผ่นพับ การออกบูธกับหน่วยงานของรัฐ การแสดงสินค้าในตลาดชุมชน การส่งเสริมการขาย เช่น ชิม ซื้บ ลดราคา และตลาดออนไลน์ เช่น เฟสบุ๊ก ไลน์ อินสตราแกรม นักท่องเที่ยวทั้งทางทีวีและวิทยุ และปัจจุบันการใช้สื่ออินเทอร์เน็ตมีแพร่หลายและรวดเร็วจึงเป็นอีกช่องทางที่จะเติบโตและเข้าถึงในระบบเครือข่ายในโลกสังคมออนไลน์ และการจัดงานแสดงสินค้าภูมิปัญญาร่วมกับกิจกรรมการท่องเที่ยว ควรผนวกกับภาครัฐบาล และสื่อ เพื่อต่อยอดชื่อเสียงของผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นในแหล่งผลิตและเรื่องราวของผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญา ซึ่งสอดคล้องแนวคิดของ Phillip Kotler (อ้างใน ณงลักษณ์ จารุวัฒน์, 2560) กล่าวไว้ว่า การส่งเสริมการตลาด (Promotion) รวบรวมวิธีการที่หลากหลายของการสื่อสารกับตลาดต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นผ่านการโฆษณา กิจกรรมการขายโดยบุคคล กิจกรรมการส่งเสริมการขายและรูปแบบอื่น ทั้งทางตรงสู่สาธารณะและทางอ้อมผ่านสื่อ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเพชร บุดสีทา (2560) ศึกษาเรื่อง “การพัฒนากลยุทธ์การตลาดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร” ผลการวิจัยพบว่าการจัดแสดงผลิตภัณฑ์และการนำเสนอผลิตภัณฑ์ไปยังกลุ่มเป้าหมายและกลุ่มผู้บริโภค

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ การพัฒนารูปแบบ และลดทอนผลิตภัณฑ์วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิต อุปกรณ์และเทคโนโลยีการบรรจุหีบห่อ เงินทุนการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ การตลาด การบริหารจัดการและจุดอ่อน/จุดแข็งของอาหารท้องถิ่นเชิงสร้างสรรค์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน แนว

ทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นในชุมชน มีแนวทางพัฒนาใน 3 ลักษณะด้วยกัน คือ 1) แนวทางแรกพัฒนาจากภายในท้องถิ่นของตนเอง โดยการถ่ายทอดและเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ประเพณีที่มีการถ่ายทอดกันมาจากบรรพบุรุษ หรือการใช้ภูมิปัญญาของท้องถิ่นในการนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาประดิษฐ์คิดค้น สร้างสรรค์ ให้เป็นผลิตภัณฑ์เพื่อการปรุงเป็นอาหารในครัวเรือน หรือผลิตภัณฑ์ที่ใช้ บริโภคเป็นประจำ ซึ่งการผลิตระยะแรกจะมีความเรียบง่าย ไม่ซับซ้อน และใช้วัตถุดิบของท้องถิ่นเป็นหลัก 2) การนำความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการอาหารหรือวัสดุอุปกรณ์ จากภายนอกท้องถิ่นเข้ามาใช้ในกระบวนการผลิตเพิ่มมากขึ้น เพื่อการยกระดับคุณภาพ เพิ่มปริมาณและประสิทธิภาพการผลิต ตลอดจนพัฒนารูปแบบบรรจุภัณฑ์ให้มีความหลากหลายมีความทันสมัย สอดคล้องกับรสนิยมความต้องการผู้บริโภคหรือตลาด แต่ยังคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ทางประเพณีวัฒนธรรมหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจแบบองค์รวม ที่จะพัฒนา 3 เศรษฐกิจ ไปพร้อมกัน ได้แก่ เศรษฐกิจชีวภาพ (Bioeconomy) ที่มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรชีวภาพเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยเน้นการพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์มูลค่าสูง เชื่อมโยงกับ เศรษฐกิจหมุนเวียน (Circular Economy) ที่คำนึงถึงการนำวัสดุต่าง ๆ กลับมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด และทั้ง 2 เศรษฐกิจนี้ อยู่ภายใต้เศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ซึ่งเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจที่ไม่ได้มุ่งเน้นเพียงการพัฒนาเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ต้องพัฒนาควบคู่ไปกับการพัฒนาสังคมและการรักษาสิ่งแวดล้อมได้อย่างสมดุลให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนไปพร้อมกัน

7. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 กลยุทธ์การพัฒนาการตลาด เพื่อพัฒนาอาหารท้องถิ่นและผลิตภัณฑ์ชุมชนจากภูมิปัญญาของชุมชนทั้งสองจังหวัดให้เป็นที่รู้จัก

1.2 การพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นและวางแผนการตลาด ช่วยพัฒนาไปสู่ระบบการจัดการโลจิสติกส์เพื่อลดต้นทุน การผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน

1.3 แหล่งผลิตและวัตถุดิบมีความจำเป็นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สู่ตลาดจึงต้องอาศัยระบบการขนส่งที่พร้อมกับการส่งมอบสินค้า โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ประเภทอาหารที่เนิ่นสดใหม่

1.4 การประชาสัมพันธ์ การสื่อสาร การบริหารจัดการช่องทางการตลาดและการกระจายผลิตภัณฑ์ต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีส่วนช่วยสร้างเศรษฐกิจชุมชนในประเทศให้เข้มแข็ง

2. ข้อเสนอแนะงานวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยในครั้งต่อไปควรศึกษารูปแบบของการบริหารจัดการผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นในเขตพื้นที่พิเศษอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย-ศรีสัชนาลัย-กำแพงเพชร เพราะพื้นที่พิเศษอุทยานประวัติศาสตร์ทั้งสองจังหวัดรวมถึงแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ที่มีศักยภาพการท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ นอกจากนั้นการสัมภาษณ์ ผู้ประกอบการในแหล่งจำหน่ายเพิ่มเติมและการศึกษาพฤติกรรมหน้าร้านของผู้บริโภค เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเพื่อนำไปพัฒนาตลาดที่ดีต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จักรพันธ์ จันทร์หอม, และ ภัทรธิดา ผลงาม. (2561). การวิจัยและพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร บ้านสว่างธรรมวิเศษ ตำบลบ้านน้ำอ้อม อำเภอเกษตรวิสัย จังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์*, 6(1), 276-288.
- จิตพนธ์ ชุมเกตุ. (2560). *การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพทางการจัดการชุมชนอย่างยั่งยืนของชุมชนไทยมุสลิม อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี*. เพชรบุรี: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ณงลักษณ์ จารุวัฒน์. (2560). การตลาด 4.0. กรุงเทพฯ: เนชั่นบุ๊คส์.
- นัทธมน เดชประภัสสร. (2558). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์เสริมอาหารทางอินเทอร์เน็ต*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- เพชร บุดสีทา. (2560). การพัฒนากลยุทธ์การตลาดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสำหรับวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 6, “วิทยาการจัดการวิชาการ 2017: การวิจัยยุคประเทศไทย 4.0”* (น. 271-285). เชียงราย: คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

สุพัตรา คำแหง, ภาคพล อนุฤทธิ์, และ มารุจ ลิ้มปะวัฒนะ. (2559). กลยุทธ์การตลาดผลิตภัณฑ์อาหารท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน. ใน การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติครั้งที่ 7 23 มิถุนายน 2559 มหาวิทยาลัยหาดใหญ่. (น. 517-532). สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.

Phillip Kotler. (2003). Principles of marketing. (9th ed.). New Jersey: Prentice-Hall.

**ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวต่อ
ปัจจัยด้านการตลาดท่องเที่ยวของจังหวัดร้อยเอ็ด ***
**The Relationship Between Potential Attractions and
Tourism Marketing Factors of Roi – Et Province.**

รุ่งวิทย์ ตรีกุล, และ จรินทร์ พักประไพ

Rungwit Treekun, and Charin Phakpraphai

คณะกรรมการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Faculty of Tourism and Hotel Management, Mahasarakham University

Corresponding Author, Email: rungwit.baac@reru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดร้อยเอ็ดต่อปัจจัยด้านการตลาดท่องเที่ยว ประชากรในการศึกษา คือ นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดร้อยเอ็ดทั้งในเมืองและนอกเมือง จำนวน 480 คน โดยแหล่งท่องเที่ยวในเมืองและนอกเมือง ประกอบไปด้วย 1) หอโหวดร้อยเอ็ด 2) บึงปลาญชัย 3) ศูนย์วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมเพื่อการศึกษาร้อยเอ็ด 4) พระมหาเจดีย์ชัยมงคล และ 5) เจดีย์หินทรายวัดป่ากุง (วัดประชาคมวนาราม) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา (จำนวนร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน) และสถิติเชิงอนุมาน (การทดสอบไคสแควร์ และการวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน)

ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 36-45 ปี สถานภาพสมรส การศึกษาระดับปริญญาตรี ประกอบอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ และมีรายได้ 10,000-30,000 บาทต่อเดือน การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว

* ได้รับบทความ: 11 พฤศจิกายน 2565; แก้ไขบทความ: 6 มกราคม 2566; ตอรับตีพิมพ์: 9 มกราคม 2566

ต่อปัจจัยด้านการตลาดท่องเที่ยวของจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดร้อยเอ็ด แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือแหล่งท่องเที่ยวในเมืองและแหล่งท่องเที่ยวนอกเมือง ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในเมืองประกอบด้วยด้านการเดินทางและการบริการนำเที่ยว (T) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (A) ด้านบุคลากรและความปลอดภัย (P) และด้านการบริการอื่น ๆ (S) หรือ TAPS MODEL และศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวนอกเมือง ประกอบด้วยด้านการท่องเที่ยว (T) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (A) ด้านบุคลากร (P) ด้านรายการนำเที่ยว (T) และด้านเอกลักษณ์ (U) หรือ TAPTU MODEL โดยปรากฏความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดร้อยเอ็ดทั้ง 2 กลุ่มต่อปัจจัยด้านการตลาดท่องเที่ยว ที่มีผลต่อการตัดสินใจมาเที่ยวจังหวัดร้อยเอ็ด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 (Chi – Square) คือ ปัจจัยด้านราคา ปัจจัยด้านช่องทางจัดจำหน่าย ปัจจัยด้านกระบวนการ ปัจจัยด้านบุคลากร และปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการวางแผนกลยุทธ์ด้านการตลาดสำหรับการจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดร้อยเอ็ดต่อไป

คำสำคัญ: ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว; ปัจจัยด้านการตลาดท่องเที่ยว; แหล่งท่องเที่ยวในเมืองและนอกเมืองจังหวัดร้อยเอ็ด; จังหวัดร้อยเอ็ด

Abstract

This article aims to study the relationship between Roi – Et Province's tourist potential and tourism marketing factors. The population in the study is tourist who visit the major tourist attractions of Roi – Et Province, the urban and out-of-town Tourist attraction in Roi – Et Province. The Urban tourist attractions include 1) Roi – Et Tower, 2) Bueng Phalanchai and the Rural tourist attractions include 3) Roi - Et Educational Science and Cultural Center, 4) Phra Maha Chedi Chai Mongkol and 5) Wat Pa Kung Sandstone Pagoda (Wat Prachakom Wanaram), using questionnaires as a data collection tool. Data analysis uses descriptive statistics (percentages, mean, and standard deviations) and inferential statistics (chi - square test, and Pearson correlation analysis).

The results showed that the majority of tourists were males, aged 36 – 45 years, marital status, bachelor's degree, civil servant/state enterprises, and earning 10,000 – 30,000 bath per month. An analysis of the relationship between tourist potential and tourist marketing factors of Roi – Et Province. It was found that the tourist potential of Roi – Et Province is divided into 2 groups, in the city attractions and outside the city attractions. The potential in the city consists of Tour and Travel (T), Amenity (A), Personal and Safety (P) and Services (S) or TAPS Model, and the potential of the outside the city including Travel (T), Amenity (A), Personal (P), Tour (T) and Unique (U) or TAPTU Model. It appears that the relationship between the two groups of Roi Et tourism potential and tourism marketing factors affecting the decision to visit Roi Et province is statistically significant at the level of 0.05 (Chi - Square), namely, price factors, distribution channel factors, process factors, personnel factors, and product factors, which can be used to plan marketing strategies for tourism management in Roi - Et Province.

Keywords: Potential Tourist Attractions; Tourism Marketing Factors; Urban and Out-of-Town Tourist attractions of Roi-Et Province; Roi-Et Province

1. บทนำ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวถือเป็นอุตสาหกรรมบริการในกลุ่มอุตสาหกรรมแห่งไมตรี (Hospitality Industry) ที่สามารถเชื่อมโยงไปยังอุตสาหกรรมมิตรไมตรีอื่น ๆ ได้ เช่น อุตสาหกรรม ที่พัก โรงแรม อุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรมขนส่ง ยานพาหนะ อุตสาหกรรมสินค้าที่ระลึก อุตสาหกรรมบันเทิง จากรายงานการเดินทางท่องเที่ยวขององค์การการท่องเที่ยวโลก (UNWTO) ได้รายงานถึงสภาพการเดินทางท่องเที่ยวของปี พ.ศ.2560 ว่ามีจำนวนนักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวทั่วโลกเพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2559 ถึง 7% โดยนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ที่เดินทางท่องเที่ยวมาจากโซนยุโรปคิดเป็น 51% โซนเอเชียและแปซิฟิก 24% โซนอเมริกา 16% โซนแอฟริกา 5% และโซนตะวันออกกลาง 4% และมีแนวโน้มขยายตัวเพิ่มมากขึ้นอย่าง

ต่อเนื่องในปี พ.ศ.2573 โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวระหว่างประเทศจำนวน 1,800 ล้านคน (World Tourism Organization, 2018)

จากแผนการพัฒนการท่องเที่ยวของประเทศไทย ถูกกำหนดให้เป็นวาระแห่งชาติและมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560-2564) โดยสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการกระตุ้นและฟื้นฟูการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน สร้างศักยภาพ ความพร้อมด้านต่าง ๆ ในการท่องเที่ยว ซึ่งแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติฉบับนี้มุ่งเน้นและป้องกันผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับการท่องเที่ยวทั้งกระบวนการป้องกันและแก้ไขปัญหาให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์การท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ ตามแนวทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 และตามวิสัยทัศน์ที่ว่า สู่ความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน สู่ปี พ.ศ.2580 แผนยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ.2561-2580) และให้คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาจัดทำแผนโดยส่งเสริมอุตสาหกรรม ธุรกิจบริการ ลดบทบาทของอุตสาหกรรมหนักที่ส่วนใหญ่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบองค์รวมที่สร้างรายได้ และการกระจายรายได้อย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี, 2560-2664)

จังหวัดร้อยเอ็ดนับว่าเป็นจังหวัดหนึ่งในภาคอีสานที่มีทรัพยากรที่เหมาะสมเพื่อการพัฒนาจังหวัดด้านการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว การบริการ การค้า การผลิต และการลงทุน เพื่อที่จะให้เป็นศูนย์กลางในด้านศูนย์กลางการท่องเที่ยว การค้า การลงทุน เป็นเมืองที่น่าอยู่ของทุกคน และทำให้ผลิตภัณฑ์มวลรวมของนอกภาคการเกษตรของจังหวัดให้เพิ่มขึ้น (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดร้อยเอ็ด, 2561) เพื่อเป็นการกระจายรายได้ทางการท่องเที่ยวไปสู่ภูมิภาคท้องถิ่นในจังหวัดร้อยเอ็ดต่อไป

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดร้อยเอ็ดต่อปัจจัยด้านการตลาดท่องเที่ยว เพื่อให้ทราบถึงภาพรวมของปัจจัยด้านการตลาดท่องเที่ยวว่ามีปัจจัยด้านใดบ้างในการดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวในจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อที่จะสามารถนำไปเขียนโครงการพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวและกลยุทธ์ด้านการตลาดท่องเที่ยวจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งงานวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจากเงินอุดหนุน

การวิจัยงบประมาณเงินรายได้ ประจำปีงบประมาณ 2565 คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวต่อปัจจัยด้านการตลาดท่องเที่ยวของจังหวัดร้อยเอ็ด

3. วิธีดำเนินการวิจัย

1. การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research)

การวิจัยในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวในเมือง ประกอบด้วย 1) หอโหวด และ 2) บึงพลาญชัย และแหล่งท่องเที่ยวนอกเมือง ประกอบด้วย 3) ศูนย์วิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมเพื่อการศึกษาร้อยเอ็ด 4) พระมหาเจดีย์ชัยมงคล และ 5) เจดีย์หินทรายวัดป่ากุง (วัดประชาคมวนาราม) โดยประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญทั้งในเมืองและนอกเมืองจังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 921,335 คน (สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดร้อยเอ็ด, 2563) โดยคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างได้ 480 คน (Taro Yamane, 1967 : 886) ซึ่งกำหนดค่าความคาดเคลื่อนไม่เกิน 5% และระดับความเชื่อมั่น 95%

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม (Questionnaire) โดยผู้วิจัยพัฒนาแบบสอบถามตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานในการวิจัย โดยใช้ทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมนักท่องเที่ยว ซึ่งประกอบไปด้วยข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษาสูงสุด อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ด้านพฤติกรรมนักท่องเที่ยว เช่น ลักษณะกิจกรรมท่องเที่ยว วัตถุประสงค์ในการเดินทาง ระยะเวลาที่อยู่ในจังหวัดร้อยเอ็ดในการมาเที่ยวแต่ละครั้ง ประเภทแหล่งท่องเที่ยวที่สนใจ ขั้นตอนการตัดสินใจซื้อบริการทางการท่องเที่ยว ความถี่ในการเดินทางท่องเที่ยวจังหวัดร้อยเอ็ด พาหนะในการเดินทางท่องเที่ยว ช่วงเวลาในการท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว ถ้ามีโอกาสจะกลับมาเที่ยวจังหวัดร้อยเอ็ดอีกครั้ง และองค์ประกอบส่วนประสมทางการตลาดท่องเที่ยว (7Ps) เช่น ด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านส่งเสริมการขาย ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านกระบวนการ และด้านบุคลากร

3. การทดสอบเครื่องมือวิจัย

การทดสอบเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างและกำหนดขอบเขตของแบบสอบถามที่สร้างขึ้น จากนั้นจึงนำเสนอต่อกรรมการที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาความถูกต้องของเนื้อหาตามวัตถุประสงค์การวิจัย พร้อมทั้งผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในการพิจารณาแบบสอบถาม จำนวน 5 ท่าน ในภาพรวมจากสถาบันการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย เพื่อทำการทดสอบความตรงของเนื้อหา (Index of Item Objective Congruence: IOC) ซึ่งได้ค่าเท่ากับ 1.00 และเพื่อเป็นการทำให้เครื่องมือที่ใช้มีความน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดสอบนำร่อง (Pilot Study) กับประชาชนในบริเวณโดยรอบแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวนิยมมาเที่ยว จำนวน 5 แหล่ง จำนวน 40 ชุด เพื่อทดสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) และได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.91

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล ข้อมูลด้านพฤติกรรมนักท่องเที่ยว และข้อมูลด้านองค์ประกอบส่วนประสมทางการตลาดท่องเที่ยว ใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ในการบรรยายคุณลักษณะของข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวต่อปัจจัยด้านการตลาดท่องเที่ยวของจังหวัดร้อยเอ็ด ใช้การหาค่าความสัมพันธ์โดยการทดสอบไคสแควร์ (Chi-Square Test) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติในการวิเคราะห์

4. สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวมจากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Factor Analysis) (รุ่งวิทย์ ตรีกุล และ จรินทร์ พักประไพ, 2566) พบว่า ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดร้อยเอ็ดสามารถแยกออกได้เป็น 2 รูปแบบ คือ แหล่งท่องเที่ยวในเมืองจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งวิเคราะห์ออกมาได้ 4 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 ด้านการเดินทางและการบริการนำเที่ยว (Tour and Travel = T) องค์ประกอบที่ 2 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity = A) องค์ประกอบที่ 3 ด้านบุคลากรและความปลอดภัย (Personal and Safety = P) องค์ประกอบที่ 4 ด้านการบริการอื่น ๆ (Services = S) ผู้วิจัยจึงได้ตั้งชื่อรูปแบบศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวในเมืองจังหวัดร้อยเอ็ดว่า **TAPS Model** และแหล่งท่องเที่ยวนอกเมืองจังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งวิเคราะห์ออกมาได้ 5 องค์ประกอบ ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1

ด้านการท่องเที่ยว (Travel = T) องค์ประกอบที่ 2 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenity = A) องค์ประกอบที่ 3 ด้านบุคลากร (Personal = P) องค์ประกอบที่ 4 ด้านการนำเที่ยว (Tour) องค์ประกอบที่ 5 ด้านความเป็นเอกลักษณ์ (Unique = U) ผู้วิจัยจึงได้ตั้งชื่อรูปแบบศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวนอกเมืองจังหวัดร้อยเอ็ดว่า **TAPTU Model**

โดยภาพรวมของศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดร้อยเอ็ด มีอยู่ 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มปัจจัยที่ดึงดูดนักท่องเที่ยว (Pleasured Potential) เช่น ความมีชื่อเสียงของบึงพลาญชัย ความโดดเด่นด้านสถาปัตยกรรมของหอโหวดและพระมหาเจดีย์ชัยมงคล 2) กลุ่มปัจจัยที่ควรปรับปรุงศักยภาพ (Improve Potential) เช่น ป้ายบอกทาง ควรมีความชัดเจนเห็นได้ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยเริ่มมีป้ายบอกทางจากเขตรอยต่อเข้าจังหวัดร้อยเอ็ดเป็นระยะ ๆ ต่อเนื่อง 3) กลุ่มปัจจัยที่ควรสร้างศักยภาพ (Making Potential) เช่น การสร้างระบบขนส่งสาธารณะระหว่างแหล่งท่องเที่ยวในเมืองและแหล่งท่องเที่ยวนอกเมือง

2. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านปัจจัยส่วนบุคคล ด้านพฤติกรรมนักท่องเที่ยว และปัจจัยด้านการตลาดท่องเที่ยว โดยภาพรวม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศชาย จำนวน 254 คน คิดเป็นร้อยละ 52.92 มีอายุระหว่าง 36 – 45 ปี จำนวน 155 คน คิดเป็นร้อยละ 32.30 มีสถานภาพสมรส จำนวน 243 คน คิดเป็นร้อยละ 50.60 ระดับการศึกษาปริญญาตรี จำนวน 323 คน คิดเป็นร้อยละ 67.29 ประกอบอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ จำนวน 127 คน คิดเป็นร้อยละ 26.50 และมีรายได้ต่อเดือนในระหว่าง 10,000 – 30,000 บาท จำนวน 237 คน คิดเป็นร้อยละ 49.40

ด้านพฤติกรรมนักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวจังหวัดร้อยเอ็ดมีลักษณะกิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อไหว้พระและชมนิทรรศการ/ชมภาพยนตร์เกี่ยวกับท้องฟ้าจำลอง/ชมความงามเมืองร้อยเอ็ด มีจำนวนเท่ากัน จำนวน 192 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 มีวัตถุประสงค์ในการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ จำนวน 378 คน คิดเป็นร้อยละ 78.80 ระยะเวลาที่อยู่ในจังหวัดร้อยเอ็ดในการมาเที่ยวแต่ละครั้งมีระยะเวลา 1 วัน จำนวน 337 คน คิดเป็นร้อยละ 70.20 ประเภทแหล่งท่องเที่ยวที่สนใจเป็นประเภทแหล่งท่องเที่ยวทางบันเทิงเรีงใจ จำนวน 138 คน คิดเป็นร้อยละ 28.70 ขั้นตอนการตัดสินใจซื้อบริการทางการท่องเที่ยวด้วยตัวนักท่องเที่ยวเอง จำนวน 211 คน คิดเป็นร้อยละ 44.00 ความถี่ในการเดินทางท่องเที่ยวจังหวัดร้อยเอ็ด 3 ครั้งขึ้นไป จำนวน 154 คน คิดเป็นร้อยละ 32.10 มาท่องเที่ยวจังหวัดร้อยเอ็ดโดยรถยนต์ส่วนบุคคล จำนวน 400 คน คิดเป็นร้อยละ 83.30 ช่วงเวลาในการเดินทางท่องเที่ยว

ช่วงวันเสาร์ - อาทิตย์ จำนวน 388 คน คิดเป็นร้อยละ 80.80 โดยมีค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยวอยู่ระหว่างจำนวน 1,500 – 3,000 บาท จำนวน 173 คน คิดเป็นร้อยละ 36.00 และหากมีโอกาสจะกลับมาเที่ยวจังหวัดร้อยเอ็ดอีก จำนวน 435 คน คิดเป็นร้อยละ 90.63

3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดร้อยเอ็ดต่อปัจจัยด้านการตลาดท่องเที่ยว

ความสัมพันธ์ระหว่างแหล่งท่องเที่ยวในเมืองจังหวัดร้อยเอ็ดต่อปัจจัยด้านการตลาดท่องเที่ยว โดยใช้สถิติ Chi – Square ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า

3.1 ด้านการเดินทางและการบริการนำเที่ยว มีความสัมพันธ์ต่อด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการส่งเสริมการขาย ด้านกระบวนการ และด้านบุคลากร

3.2 ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกมีความสัมพันธ์ต่อด้านผลิตภัณฑ์ และด้านบุคลากร

3.3 ด้านบุคลากรและความปลอดภัยมีความสัมพันธ์ต่อด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านส่งเสริมการขาย ด้านกระบวนการ และด้านบุคลากร

3.4 ด้านการบริการอื่น ๆ มีความสัมพันธ์ต่อด้านราคา และด้านช่องทางการจัดจำหน่าย และความสัมพันธ์ระหว่างแหล่งเที่ยวนอกเมืองจังหวัดร้อยเอ็ดต่อปัจจัยด้านการตลาดท่องเที่ยว โดยใช้สถิติ Chi – Square ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 พบว่า

- 1) ด้านการท่องเที่ยว มีความสัมพันธ์ต่อด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการส่งเสริมการขาย ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านกระบวนการ และด้านบุคลากร
- 2) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีความสัมพันธ์ต่อด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านกระบวนการ และด้านบุคลากร
- 3) ด้านบุคลากรมีความสัมพันธ์ต่อด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านกระบวนการ และด้าน
- 4) ด้านรายการนำเที่ยวมีความสัมพันธ์ต่อด้านราคา ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านลักษณะทางกายภาพ ด้านกระบวนการ และด้านบุคลากร
- 5) ด้านเอกลักษณ์มีความสัมพันธ์ต่อด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านส่งเสริมการขาย และด้านกระบวนการ (ค่า Chi – Square ดังปรากฏ ตามภาพที่ 1

ตารางที่ 1 แสดงค่าการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในเมืองและนอกเมืองจังหวัดร้อยเอ็ดต่อปัจจัยด้านการตลาดท่องเที่ยว

ด้านของพฤติกรรม นักท่องเที่ยว/ปัจจัย การตลาดท่องเที่ยว	ด้านราคา		ด้านช่องทางจัดจำหน่าย		ด้านผลิตภัณฑ์		ด้านส่งเสริมการขาย		ด้านลักษณะทาง กายภาพ		ด้านกระบวนการ		ด้านบุคลากร	
	Chi-Square	Sig.	Chi-Square	Sig.	Chi-Square	Sig.	Chi-Square	Sig.	Chi-Square	Sig.	Chi-Square	Sig.	Chi-Square	Sig.
แหล่งท่องเที่ยวในเมืองจังหวัดร้อยเอ็ด														
ด้านการเดินทางและ การบริการนำเที่ยว	53.618	0.001*	48.765	0.004*	37.026	0.000*	42.336	0.000*	16.944	0.911	57.076	0.000*	57.010	0.031*
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	17.385	0.136	13.733	0.318	15.289	0.018*	10.004	0.124	16.298	0.178	15.050	0.239	32.247	0.021*
ด้านบุคลากรและ ความปลอดภัย	130.307	0.000*	135.342	0.000*	45.574	0.000*	32.336	0.000*	10.654	0.559	135.316	0.000*	153.657	0.000*
ด้านการบริการอื่น ๆ	22.013	0.037*	30.222	0.003*	8.095	0.231	7.774	0.255	13.230	0.353	20.221	0.063	25.376	0.115
แหล่งท่องเที่ยวนอกเมืองจังหวัดร้อยเอ็ด														
ด้านการท่องเที่ยว	169.512	0.000*	157.882	0.000*	48.586	0.002*	46.715	0.004*	58.329	0.000*	171.318	0.000*	204.332	0.000*
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	28.063	0.005*	24.680	0.016*	12.536	0.404	13.130	0.360	10.605	0.563	29.350	0.003*	28.934	0.004*
ด้านบุคลากร	35.133	0.000*	24.775	0.016*	26.947	0.008*	17.556	0.130	18.766	0.094	35.245	0.000*	41.538	0.000*
ด้านรายการนำเที่ยว	37.263	0.022*	25.992	0.252	44.225	0.003*	31.816	0.081	37.803	0.019*	49.066	0.001*	50.800	0.000*
ด้านเอกลักษณ์	27.083	0.041*	26.712	0.045*	23.604	0.099	32.457	0.009*	21.476	0.161	29.216	0.023*	25.679	0.059

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ภาพที่ 1. ตารางแสดงค่าความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในเมืองและนอกเมืองต่อปัจจัยด้านการตลาดท่องเที่ยวจังหวัดร้อยเอ็ด

ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวต่อปัจจัยด้านการตลาดท่องเที่ยวของจังหวัดร้อยเอ็ด (รุ่งวิทย์ ตรีกุล และ จรินทร์ พักประไพ, 2566) พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวต่อปัจจัยด้านการตลาดท่องเที่ยวของจังหวัดร้อยเอ็ด จะเห็นว่ามีปัจจัยด้านการตลาดท่องเที่ยวที่สามารถนำมากำหนดเป็นกลยุทธ์การตลาดท่องเที่ยวจังหวัดร้อยเอ็ดได้ คือ ปัจจัยด้านราคา, ปัจจัยด้านช่องทางจัดจำหน่าย, ปัจจัยด้านกระบวนการ, ปัจจัยด้านบุคลากร และปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ดังตารางที่ปรากฏตามภาพที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติของนักท่องเที่ยวที่มีต่อศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวกับปัจจัยการตลาดท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวในเมืองและนอกเมืองจังหวัดร้อยเอ็ด

ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว/ ปัจจัยการตลาดท่องเที่ยว	ด้านราคา	ด้านช่องทาง จัดจำหน่าย	ด้าน ผลิตภัณฑ์	ด้านส่งเสริม การขาย	ด้านลักษณะ ทางกายภาพ	ด้าน กระบวนการ	ด้านบุคลากร
แหล่งท่องเที่ยวในเมือง							
ด้านการเดินทางและการบริการนำเที่ยว (T)	√	√	√	√		√	√
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (A)			√				√
ด้านบุคลากรและความปลอดภัย (P)	√	√	√	√		√	√
ด้านการบริการอื่น ๆ (S)	√	√					
แหล่งท่องเที่ยวนอกเมือง							
ด้านการท่องเที่ยว (T)	√	√	√	√	√	√	√
ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (A)	√	√				√	√
ด้านบุคลากร (P)	√	√	√			√	√
ด้านรายการนำเที่ยว (T)	√		√		√	√	√
ด้านเอกลักษณ์ (U)	√	√		√		√	
รวมความถี่	8	7	6	4	2	7	7

ภาพที่ 2. สรุปความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดร้อยเอ็ดต่อปัจจัยด้านการตลาดท่องเที่ยว

5. อภิปรายผลการวิจัย

ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดร้อยเอ็ดต่อปัจจัยด้านการตลาดท่องเที่ยว พบว่า

1. องค์ประกอบด้านการเดินทางและการบริการนำเที่ยว พบว่า มีความสัมพันธ์กับด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการส่งเสริมการขาย ด้านกระบวนการและด้านบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kaur (2014) ที่ได้ศึกษาเรื่องบทบาทและประสิทธิภาพของการบริการทางการตลาดในการท่องเที่ยว กรณีศึกษาในประเทศอินเดีย พบว่า ปัจจัยทางการตลาดด้านส่งเสริมการขาย และด้านกระบวนการตัดสินใจเลือก สถานที่ท่องเที่ยวมีอิทธิพลต่อการมาเที่ยวและใช้บริการท่องเที่ยว หากจังหวัดร้อยเอ็ดมีการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวจังหวัดร้อยเอ็ด ก็จะทำให้มีนักท่องเที่ยวตัดสินใจมาเที่ยวมาจังหวัดร้อยเอ็ดมากขึ้น เพราะนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวจังหวัดร้อยเอ็ดเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีการตัดสินใจแบบอิสระ ตามผลการวิจัยพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวจังหวัดร้อยเอ็ดของ รุ่งวิทย์ ตรีกุล (2565)

2. องค์ประกอบด้านสิ่งอำนวยความสะดวก พบว่า มีความสัมพันธ์กับด้านผลิตภัณฑ์ และด้านบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนิษฐา เกิดฤทธิ์ (2561) ที่ได้ศึกษาเรื่องปัจจัย ส่วนประสมทางการตลาดที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญในการท่องเที่ยวถนนคนเดิน จังหวัดภูเก็ต พบว่านักท่องเที่ยวให้ความสำคัญด้านบุคลากรมากที่สุด และณัฐวัฒน์ พระงาม (2562) ได้ศึกษา เรื่องการศึกษาส่วนประสมทางการตลาดของสินค้าในถนนคนเดินจังหวัดพิษณุโลก พบว่าด้าน ผลิตภัณฑ์มีความสำคัญอันดับต้น ๆ เพราะนักท่องเที่ยวที่เลือกมาเที่ยวส่วนใหญ่ให้ความสนใจว่า แหล่งท่องเที่ยว (ผลิตภัณฑ์ท่องเที่ยว) ควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกที่ดีเป็นสำคัญ

3. องค์ประกอบด้านบุคลากรและความปลอดภัย พบว่า มีความสัมพันธ์กับด้านราคา ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านส่งเสริมการขาย ด้านกระบวนการ และด้าน บุคลากร สอดคล้องกับงานวิจัยของป้อมศักดิ์ ทองเนื้อแข็ง (2558) ที่ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่กำหนด ในการเลือกที่พัก รวมถึงวัดระดับความพึงพอใจของผู้เข้าพักที่มีต่อการบริการของสงขลาพาเลซ พบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ทางการท่องเที่ยวประเภทที่พักของโรงแรม สงขลาพาเลซ คือ องค์ประกอบด้านความปลอดภัย และปัจจัยการตลาดด้านราคา นักท่องเที่ยว ที่มาเที่ยวจังหวัดร้อยเอ็ด ส่วนใหญ่รู้สึกถึงความปลอดภัยและเห็นว่าการมาเที่ยวที่จังหวัด ร้อยเอ็ดมีค่าใช้จ่ายที่ไม่สูง (รุ่งวิทย์ ตรีกุล, 2565)

4. องค์ประกอบด้านการบริการอื่น ๆ พบว่า มีความสัมพันธ์กับด้านด้านราคา และด้าน ช่องทางการจัดจำหน่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของวีรยา เจริญสุข (2562) ได้ศึกษาเรื่องความ คิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อปัจจัยในการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ปัจจัยการตลาดด้านช่องทางการจัดจำหน่ายเป็นปัจจัยที่สำคัญใน การตัดสินใจของนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาใช้บริการต่าง ๆ ทางการท่องเที่ยวที่ตลาดน้ำอัมพวา เช่น การรู้ถึงกิจกรรมที่หลากหลายของตลาดน้ำ จึงตัดสินใจมาเที่ยว ถ้าจังหวัดร้อยเอ็ดมีการ ประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวรับรู้ถึงกิจกรรมท่องเที่ยวต่าง ๆ ในจังหวัดร้อยเอ็ด ก็สามารถจูงใจ ให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจที่จะมาเที่ยวจังหวัดร้อยเอ็ด โดยจังหวัดร้อยเอ็ดมีจุดแข็งของ ปัจจัยการตลาดท่องเที่ยวด้านราคาอยู่แล้ว

5. องค์ประกอบด้านเอกลักษณ์ พบว่า มีความสัมพันธ์กับด้านราคา ด้านช่องทางการ จัดจำหน่าย ด้านการส่งเสริมการขาย และด้านกระบวนการ ซึ่งสอดคล้องวีรยา เจริญสุข (2562) ได้ ศึกษาเรื่องความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อปัจจัยในการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยว ตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ด้านกระบวนการการตัดสินใจในการมาเที่ยวเป็น

ปัจจัยหลักในการที่นักท่องเที่ยวเลือกมาเที่ยวตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เช่นเดียวกับนักท่องเที่ยวที่มาจากจังหวัดร้อยเอ็ด ที่มองว่าแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดร้อยเอ็ดมีลักษณะโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ โดยเฉพาะด้านสถาปัตยกรรม และตัดสินใจมาเที่ยวโดยการตัดสินใจเอง เพราะความโดดเด่นของสถานที่ท่องเที่ยว (ปัจจัยการตลาดท่องเที่ยวด้านกระบวนการ) อีกทั้งค่าใช้จ่ายไม่สูง (ปัจจัยการตลาดท่องเที่ยวด้านราคา) การเห็นสื่อประชาสัมพันธ์ของแหล่งท่องเที่ยวที่จูงใจ (ปัจจัยการตลาดท่องเที่ยวด้านช่องทางการจัดจำหน่าย) หากมีการส่งเสริมการขายที่กว้างขวาง ก็จะทำให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวจังหวัดร้อยเอ็ดได้มากขึ้น (ปัจจัยการตลาดท่องเที่ยวด้านการส่งเสริมการขาย)

6. องค์ความรู้จากการวิจัย

องค์ความรู้จากงานวิจัยชิ้นนี้ พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวต่อปัจจัยด้านการตลาด ได้แก่ ปัจจัยด้านราคา, ปัจจัยด้านช่องทางการจัดจำหน่าย, ปัจจัยด้านกระบวนการ, ปัจจัยด้านบุคลากร และปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการวางแผนกลยุทธ์ด้านการตลาดสำหรับการจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเที่ยวจังหวัดร้อยเอ็ด และสามารถเป็นการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป

7. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งนี้

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดร้อยเอ็ด เช่น จังหวัดร้อยเอ็ด สำนักงานท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดร้อยเอ็ด ควรมีการกำหนดนโยบาย วิสัยทัศน์ เป้าหมายให้ชัดเจน ซึ่งจะเป็นกลไกที่สำคัญในการบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ เพื่อผลักดันให้มีการกำหนดแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดร้อยเอ็ด ไม่ว่าจะเป็นแผนระยะสั้นหรือระยะยาว เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน

1.2 จังหวัดร้อยเอ็ด สามารถนำผลการวิจัยนี้ไปปรับปรุง พัฒนา เพื่อกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดท่องเที่ยว ในการดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวจังหวัดร้อยเอ็ด พร้อมกันนี้มีการส่งเสริมการประชาสัมพันธ์เพื่อเป็นการกระตุ้นการรับรู้ของนักท่องเที่ยว

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การวิจัยครั้งต่อไปอาจใช้แหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ เช่น กู่กาสิงห์ กู่พระโกนาที่อยู่ในจังหวัดร้อยเอ็ด นำมาเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย พัฒนาและส่งเสริมกลยุทธ์ทางการตลาดท่องเที่ยวของจังหวัดร้อยเอ็ด

2.2 การวิจัยครั้งต่อไปอาจเปรียบเทียบปัจจัยด้านการตลาดท่องเที่ยวของจังหวัดในกลุ่มร้อยแก่นสารสินธุ์ ที่ประกอบด้วยจังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อให้ทราบถึงปัจจัยด้านการตลาดท่องเที่ยวของแต่ละจังหวัดมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของแต่ละแห่ง ที่ส่งผลต่อการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดที่แตกต่างกัน

เอกสารอ้างอิง

- กนิษฐา เกิดฤทธิ. (2561). ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดที่นักท่องเที่ยวให้ความสำคัญในการท่องเที่ยวถนนคนเดิน จังหวัดภูเก็ต. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชพฤกษ์*, 3(3), 74-83.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. “สรุปสาระสำคัญ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ.2560-2564”. สืบค้นจาก <http://www.nesdb.go.th/download/plan12>
- ณฐวัฒน์ พระงาม. (2562). การศึกษาส่วนประสมทางการตลาดสินค้าในถนนคนเดินจังหวัดพิษณุโลก. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา*, 9(1), 1-11.
- ปोंงค์ดี ทองเนื้อแข็ง. (2558). ปัจจัยที่กำหนดในการเลือกที่พัก รวมถึงวัดระดับความพึงพอใจของผู้เข้าพักที่มีต่อการบริการของสงขลาพาเลซ (รายงานการวิจัย). สงขลา: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา
- รุ่งวิทย์ ตรีกุล. (2565). *การจัดการการท่องเที่ยวจังหวัดร้อยเอ็ด* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท บัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- รุ่งวิทย์ ตรีกุล และ จรินทร์ พักประไพ. (2566). การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวนอกเมืองจังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ*, 8(1), 1-16.

วีรยา เจริญสุข. (2562). ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทยต่อปัจจัยในการตัดสินใจเดินทางมาท่องเที่ยวตลาดน้ำอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม. *วารสารนวัตกรรมการบริหารและการจัดการ*, 7(1), 39-47.

สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดร้อยเอ็ด. (2561). วิสัยทัศน์ พันธกิจ และแผนยุทธศาสตร์. สืบค้นจาก http://roiet.most.go.th/ewt_news.php?nid=403.

สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดร้อยเอ็ด. (2563). สถิติจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวจังหวัดร้อยเอ็ด. สืบค้นจาก http://roiet.mots.go.th/more_graph.php

Kaur, S. (2014). *Role and Effectiveness of marketing Services in tourism: Case Study of India*. Poland, Alcide De Gasperi University of Euro regional Economy.

World Tourism Organization. (2018). *Sustainable Tourism Development*. Madrid, Spain.

Yamane, T. (1967). *Statistics, An Introductory Analysis*. (2nd ed.). New York, NY: Harper and Row.

รัฐสวัสดิการหรือสวัสดิการของรัฐ: นโยบายเรียนฟรี *

Welfare State or State Welfare: Free Study Policy

ปพิชญา ภิระตา

PAPICHAYA PIRATA

คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Political Science and Public Administration, Chiang Mai University

Email: papichaya6769@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้ต้องการนำเสนอเรื่อง นโยบายการศึกษาในประเทศไทย กรณีเรียนฟรี 15 ปี อันเป็นโครงการสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย 15 ปี โดยนักเรียนจะได้รับการสนับสนุนทั้งรายการหนังสือเรียน อุปกรณ์การเรียน เครื่องแบบนักเรียน และกิจกรรมพัฒนาคุณภาพผู้เรียนได้อย่างทั่วถึงและเท่าเทียม เพื่อความพร้อมให้แก่ผู้เรียน ทั้งนี้สถานศึกษานำนโยบายดังกล่าวจัดเป็นกิจกรรมพัฒนาแก่ผู้เรียน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ และเพื่อให้ผู้ปกครองนักเรียนได้รับการบรรเทาภาระค่าครองชีพจากส่วนลดค่าใช้จ่ายเรื่องหนังสือแบบเรียน จึงทำให้นโยบายดังกล่าวถูกนำไปปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง โดยพรรคการเมืองนำนโยบายดังกล่าวไปใช้ในการหาเสียง จากการรวบรวมข้อมูลและศึกษาในประเด็นนี้พบว่า แท้จริงแล้วนโยบายดังกล่าวเป็นนโยบายเพื่อจัดเป็นรัฐสวัสดิการ (Welfare State) หรือเป็นสวัสดิการโดยรัฐ (State or Public Welfare)

จากการศึกษาพบว่า นโยบายเรียนฟรียังไม่ใช่อะไรรัฐสวัสดิการโดยแท้จริงแต่เป็นเพียงสวัสดิการด้านการบริการสังคมที่รัฐจำเป็นต้องจัดให้ประชาชน เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของชาติ และสร้างพื้นฐานในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้นนโยบายเรียนฟรีใน

* ได้รับความเห็นชอบ: 4 สิงหาคม 2565; แก้ไขบทความ: 1 ธันวาคม 2565; ตอรับตีพิมพ์: 6 ธันวาคม 2565

ประเทศไทยจึงเป็นนโยบายที่เกิดขึ้นแบบสวัสดิการโดยรัฐ อีกทั้งสวัสดิการนี้ รัฐยังควรต้องแก้ไขให้มีประสิทธิภาพ และเหมาะสมกับการใช้ชีวิตของประชาชนให้มากขึ้น

คำสำคัญ: รัฐสวัสดิการ; สวัสดิการของรัฐ; นโยบายเรียนฟรี

Abstract

This academic paper focuses on Thailand's education policy within the context of 15 years of free education. It is a 15-years program that provides free educational assistance. Students will be provided with textbooks, learning equipment, school uniforms, and activities designed to enhance the quality of learners comprehensively and equitably for the readiness of the students.

In this regard, educational institutions adopt such policies as development activities for learners to achieve efficiency and for parents of students to relieve their cost of living through discounts on textbook expenses. As a result, the aforementioned policy has been continuously implemented. Furthermore, it was found that many political parties have adopted this policy in their campaigns. From collecting information and researching this issue, it was found that, in fact, such a policy is known as welfare state or state welfare.

The study found that the free education policy is not a welfare state, but rather a social service welfare that the state must provide to the people in order to develop the nation's human resources and lay the groundwork for the growth of the country's economic system. Thus, the policy of free education in Thailand is therefore a welfare policy created by the state. In addition to this, this welfare, provided by the state, should be improved to be more effective and more suitable for the lives of the people.

Keywords: welfare state; State welfare; free study policy

1. บทนำ

การศึกษาคือปัจจัยที่สร้างทรัพยากรมนุษย์ เพื่อเพิ่มศักยภาพให้คนมีทางเลือกในชีวิต สามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน และมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาของสังคมได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม ประเทศไทยเองมีทิศทางการพัฒนาประเทศโดยให้ความสำคัญกับคุณภาพการศึกษาของประชาชน โดยมีการกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับที่ 18) ซึ่งบัญญัติให้ทุกคนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกำหนดให้เป็นหน้าที่ของรัฐที่ต้องจัดการศึกษาและส่งเสริมในทุกภาคส่วน อีกทั้งมีการออกกฎหมายพระราชบัญญัติเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ในมาตรา 10 ระบุให้ทุกคนมีสิทธิได้รับการศึกษาเพิ่มขึ้นจากการศึกษาภาคบังคับโดยรัฐเป็นผู้จัดให้ ซึ่งรัฐบาลและพรรคการเมืองต่างออกแนวทางในนโยบายการศึกษาโดยเน้นขยายการศึกษาขั้นพื้นฐาน 6 ปี 9 ปี 12 ปี และ 15 ปี จนในปัจจุบันเรียกอีกอย่างหนึ่งว่านโยบายเรียนฟรี (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2542)

นโยบายเรียนฟรีเป็นการให้เงินอุดหนุนแก่ประชาชน ทำให้ประชาชนบรรเทาปัญหาด้านการศึกษาทุกคนได้รับการศึกษาเท่าเทียม แก้ไขปัญหาการไม่มีเงินส่งบุตรเข้าเรียนโรงเรียน เมื่อการศึกษาดีในสังคม ระบบสังคมก็ถูกพัฒนา คุณภาพชีวิตก็ดีขึ้น ซึ่งนโยบายเรียนฟรีมีรูปแบบและเป้าหมายตรงกับสวัสดิการ กล่าวคือ ในคำนิยาม “สวัสดิการ” (“Welfare”) มีความหมายว่าสังคมที่มีความกินดี อยู่ดี มีสุข (กิตติพัฒน์ นนทปัทมดลย์ , 2550) หรือ State of well-being กล่าวคือ สังคมมีความสุข สุขภาพดีและเจริญรุ่งเรือง ทั้งนี้รูปแบบของสวัสดิการมีทั้งรัฐสวัสดิการ (Welfare State) สวัสดิการโดยรัฐ (State or Public Welfare) สังคมสวัสดิการ (Welfare Society) โดยนโยบายเรียนฟรีมักจะถูกนำไปเชื่อมโยงกับคำว่ารัฐสวัสดิการ ซึ่งคนส่วนใหญ่จะมองว่าสวัสดิการที่ได้จากรัฐ เงินทุนสนับสนุนด้านต่าง ๆ คือ รัฐสวัสดิการ แต่ในวงการวิชาการ การนิยามสวัสดิการที่รัฐมอบให้กับประชาชนนั้นมี 2 รูปแบบคือ รัฐสวัสดิการและสวัสดิการโดยรัฐ ซึ่งทั้ง 2 คำนี้ ทำให้เกิดความสับสนในการจำแนกนโยบายที่เกิดขึ้นในไทย รวมถึงนโยบายเรียนฟรีที่ผู้เขียนศึกษาเช่นเดียวกัน ดังนั้นในบทความนี้จึงจะขยายความให้เข้าใจเกี่ยวกับรัฐสวัสดิการและสวัสดิการโดยรัฐผ่านนโยบายเรียนฟรี และนโยบายเรียนฟรีแท้จริงเป็นนโยบายสวัสดิการประเภทใด โดยเบื้องต้นผู้เขียนขอกล่าวถึงที่มาของนโยบายเรียนฟรีที่เกิดขึ้นในประเทศไทย เพื่อให้เข้าใจถึงสภาพแวดล้อมที่ทำให้เกิดนโยบายเรียนฟรีขึ้น (Gordon & Spicker, 2007)

2. จุดเริ่มต้นของการศึกษา และนโยบายเรียนฟรีในประเทศไทย

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ได้มีการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษา เนื่องจากได้รับอิทธิพลทางการเมืองที่มาจากนานาชาติ โดยนโยบายการศึกษาของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงจัดการศึกษาเพื่อผลิตคนเข้ารับราชการ เพื่อให้มีความรู้ความสามารถแบบตะวันตก และเพื่อเปลี่ยนแปลงฐานะของคนไทย โดยพระองค์ทรงมีนโยบายจัดการศึกษา พัฒนาคนไทยให้มีความรู้แบบตะวันตก เพื่อเข้ารับราชการ และเพื่อไม่ให้ชาวตะวันตกดูแคลนคนไทย และประเทศไทย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) อีกทั้งสะดวกในการติดต่อกับชาวตะวันตก สามารถที่จะรู้ความคิด ความอ่าน และรู้เท่าทันชาวตะวันตก เพื่อความอยู่รอดปลอดภัยของไทยในสมัยนั้น โดยไม่ให้เป็นเหมือนกับนานาประเทศเพื่อนบ้านที่ต้องเป็นเมืองขึ้นของประเทศตะวันตกด้วยวิธีการจัดการศึกษา กำหนดมาตรการในการปฏิบัติตามรูปแบบแผนแม่บท โดยสมัยนั้นเรียกว่าโครงการการศึกษาปี พ.ศ. 2441 หรือที่เรียกกันว่า “โครงการแผนการศึกษาในกรุงสยาม” ที่แบ่งการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงอุดมศึกษา ส่วนการศึกษาในต่างจังหวัดมีการกระจายความรู้ขึ้นพื้นฐาน (โอลอร์, 2557) จากนั้นเปลี่ยนเป็นแผนการศึกษาแห่งชาติ คือ แผนการศึกษาแห่งชาติปี พ.ศ. 2441 (ฉบับแรก)

ภายหลังการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงการปกครองปี พ.ศ. 2475 การจัดการศึกษาได้เปลี่ยนมือจากพระมหากษัตริย์ สู่ “คณะราษฎร” โดยประกาศของคณะราษฎร ฉบับที่ 1 กำหนดหลักการของผู้บริหารประเทศชุดใหม่ไว้ 6 ประการ คือ เอกราช ความปลอดภัย เศรษฐกิจ เสมอภาค เสรีภาพ และ “การจะต้องให้การศึกษาย่างเต็มที่แก่ราษฎร” ได้มีการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติปี พ.ศ. 2475 อีกทั้งมีการให้ความสำคัญกับโอกาสการศึกษา โดยบัญญัติคำว่า “การศึกษาบังคับยอมให้เปล่า คือ ไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน”

จากที่กล่าวข้างต้นเกี่ยวกับ “การศึกษาภาคบังคับหรือการศึกษาขั้นพื้นฐานมีการให้รัฐจัดการศึกษาให้เปล่า” โดยผู้ปกครองไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ทำให้ในปี 2533 - 2534 เกิดโครงการขยายโอกาสการศึกษาภาคบังคับ โดยมีวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ ประการที่หนึ่ง ต้องการให้คนยากจนมีโอกาสด้านการศึกษา ประการที่สอง เพื่อสร้างคนให้เป็นกำลังแรงงานจากสภาพแวดล้อมทางสังคมที่เริ่มปรับเปลี่ยนเป็นเทคโนโลยี อุตสาหกรรม ดังนั้นจึงขยายเวลาการศึกษาภาคบังคับออกไปอีก 3 ปี จาก 6 ปี กลายเป็น 9 ปี ทั้งนี้รัฐบาลในสมัยนั้นได้มีนโยบายเร่งให้เกิดโรงเรียนมากขึ้น ซึ่งรัฐบาลชวน หลีกภัย ริเริ่มออกนโยบายขยายการศึกษาระดับ

ประถมศึกษาให้ทั่วถึง โดยเร่งขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็น 9 ปี จนถึงปี พ.ศ. 2538 สมัยรัฐบาลบรรหาร ศิลปอาชา ริเริ่มส่งเสริมขยายการศึกษาภาคบังคับให้ถึง 12 ปี โดยถึงระดับมัธยม ซึ่งในช่วงปี พ.ศ.2535 - 2539 ถือว่าเป็นการส่งเสริมให้คนมีการศึกษาได้สำเร็จจากอัตราจำนวนนักเรียนที่ศึกษาต่อในระดับมัธยมศึกษาเพิ่มขึ้น (สุวิทย์ บุญช่วย, ผ่องศรี วาณิชยศุภวงศ์, และอำภา บุญช่วย, 2541)

ต่อมาปี พ.ศ. 2540 สมัยรัฐบาลชวน หลีกภัย ครั้งที่ 2 ได้เน้นการพัฒนาการศึกษาให้เป็น 12 ปี โดยออกนโยบายการกำหนดแผนขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี เพราะในรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2540 ในมาตรา 43 บัญญัติไว้ว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540, 2540) โดยในสมัยรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร ครั้งที่ 1 และ 2 (ปี พ.ศ. 2544 - 2548 และ พ.ศ. 2548 - 2550) ดำเนินนโยบายอย่างต่อเนื่อง และในปี พ.ศ.2550 ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่และยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับเก่า โดยที่หัวข้อเกี่ยวกับการศึกษาในกฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับใหม่คล้ายคลึงกับฉบับเดิมที่ยกเลิก อีกทั้งเกิดเหตุการณ์ทางการเมืองที่มีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลใหม่นำไปสู่รัฐบาลสมัคร สุนทรเวช (ปี พ.ศ. 2551) ติดตามด้วยสถานการณ์ทางการเมืองที่เปราะบางทำให้รัฐบาลที่ได้รับเลือกไม่มั่นคงมากเพียงพอ จึงมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาลภายในปีเดียวกันคือ รัฐบาลสมชาย วงศ์สวัสดิ์ ทำให้การพัฒนาในด้านต่าง ๆ ในช่วงนั้นมีความไม่ประติดประต่อ หรือไม่มีการพัฒนาเกิดขึ้นเนื่องจากความไม่ต่อเนื่องของรัฐบาลและเหตุการณ์ทางการเมือง ทำให้นโยบายการศึกษาช่วงนั้นไม่มีการเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด

ภายหลังในปลายปี พ.ศ. 2551 เกิดการยุบรัฐบาลสมชาย วงศ์สวัสดิ์ จึงนำไปสู่รัฐบาลอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ขึ้นดำรงตำแหน่งเป็นนายกรัฐมนตรี หลังจากรัฐบาลนี้เข้ามาบริหารถือได้ว่าเป็นช่วงที่สังคมไทยมีความขัดแย้งและมีความแตกแยก เนื่องจากมีความเห็นที่แตกต่างกันในเรื่องการเมืองและการบริหารประเทศ ซึ่งส่งผลต่อความก้าวหน้าในการพัฒนาประเทศ ประกอบกับเศรษฐกิจโลกถดถอยยิ่งทำให้การขยายตัวของประเทศต้องชะลอตัว เศรษฐกิจถดถอยตาม ผู้คนในสังคมตกงาน ยากจน คนว่างงาน ส่งผลกระทบต่อสังคมและการก่ออาชญากรรมที่เพิ่มขึ้น จึงทำให้รัฐบาลจะต้องเร่งแก้ไขปัญหาคrucialอย่างเร่งด่วน โดยรัฐบาลได้มองว่าการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งที่เป็นปัญหาพื้นฐานระยะยาวของประเทศไทย จึงขยายนโยบายการศึกษาเรียนฟรีขั้นพื้นฐานจากเดิม 12 ปี เป็น 15 ปี โดยมีการสนับสนุนตำราในวิชาหลักให้แก่ทุกโรงเรียน จัดให้มี

ชุดนักเรียนและอุปกรณ์การเรียนฟรี และ สนับสนุนค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เพื่อชดเชยรายการต่าง ๆ ที่โรงเรียนเรียกเก็บจากผู้ปกครอง เพื่อให้เกิดจากความสอดคล้องกับสภาพทางสังคมในขณะนั้น ทั้งยังสอดคล้องตามหลักกฎหมายในรัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2550

ซึ่งปี พ.ศ. 2560 มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ โดยในมาตรา 54 ระบุว่า “รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลา 12 ปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย” (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560, 2560) และเพื่อป้องกันมิให้พ่อแม่หรือผู้ปกครองขัดขวางมิให้บุตรหรือเด็กในอุปการะไม่ได้รับการศึกษากฎหมายก็จะได้รับโทษตามกฎหมาย ปรับไม่เกิน 10,000 บาท ในพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับพุทธศักราช 2545 (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2542) ซึ่งบทบัญญัติที่กล่าวข้างต้น กฎหมายทั้ง 2 มาตรานี้ สะท้อนถึงความใส่ใจของภาครัฐไทยที่มีต่อนโยบายการศึกษา โดยมอบให้เป็นหน้าที่ภาครัฐที่ต้องให้สิทธิแก่ประชาชนทุกคนตามรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้ ทั้งนี้การออกกฎหมายเหล่านี้ เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีสิทธิอย่างเท่าเทียม และมีโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานมากขึ้น จากปัญหাজำนวนคนหลุดจากระบบการศึกษาก่อนวัยอันควร จนนโยบายนี้ถือเป็นสวัสดิการให้กับประชาชนจนถึงปัจจุบัน ทั้งนี้ในการสัมภาษณ์ทั้งครู ผู้ปกครองของผู้เรียน เกี่ยวกับนโยบายเรียนฟรีที่ผ่านมา (ปี พ.ศ. 2551 - ปัจจุบัน) ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่เข้าใจว่านโยบายเรียนฟรีเป็นสวัสดิการด้านการศึกษาที่รัฐมอบให้เป็นเงินอุดหนุน โดยมองว่าเป็นในรูปแบบของรัฐสวัสดิการ (Welfare State) มากกว่าสวัสดิการโดยรัฐ (State or Public Welfare) ดังนั้นบทความนี้จึงขอขยายความเข้าใจเรื่องนี้ โดยนโยบายเรียนฟรีอยู่ในรูปแบบใด ระหว่างรัฐสวัสดิการ (Welfare State) กับสวัสดิการโดยรัฐ (State or Public Welfare)ซึ่งจะกล่าวในรายละเอียดต่อไป

3. รัฐสวัสดิการ (Welfare State)

รพีพรรณ คำหอม (2545) ให้ความหมายรัฐสวัสดิการว่าเป็น นโยบายสังคมที่มุ่งส่งเสริมคุณภาพชีวิตของคนในสังคม โดยรัฐจัดโครงการหรือบริการทางสังคมให้กับประชาชนอย่างกว้างขวาง โดยเป็นการสร้างระบบความมั่นคงทางสังคม (Social Security) เช่นเดียวกับ พงษ์เทพ สันติกุล (2550) ที่กล่าวว่ารัฐสวัสดิการคือ รูปแบบการกำหนดประเทศ โดยเน้นการสร้างหลักประกันการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพในระดับพื้นฐานแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียม โดยที่รัฐมุ่งใช้อำนาจรัฐควบคุมอำนาจตลาดไม่ให้เกิดความเดือดร้อนแก่พลเมืองและแก่ไขบรรเทา

ผลกระทบที่ได้จากอำนาจตลาด โดยมองเรื่องรายได้ หลักประกันประชาชน และการไม่มีระดับชนชั้นในสังคมโดยทุกคนเท่าเทียม

ดังนั้นรัฐสวัสดิการหมายถึง รัฐหรือประเทศที่มีการจัดระบบสวัสดิการสังคมอย่างทั่วด้าน และทุกคนได้กันอย่างถ้วนหน้า (Welfare for all) (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2564) โดย Brigg (1961) ได้จำแนกลักษณะทั่วไปของรัฐสวัสดิการไว้ 3 ประการคือ ประการที่ 1 รัฐประกันรายได้ขั้นต่ำของทุกคนในสังคมโดยไม่คำนึงว่าคนนั้นจะเป็นใคร จะรวยหรือจน สร้างความมั่นคงในชีวิตให้แก่ทุกคน ประการที่ 2 มีหลักประกันทางรายได้และความอยู่รอดปลอดภัยจากภาวะวิกฤตต่าง ๆ และประการที่ 3 ให้พลเมืองทุกคนโดยไม่เลือกกลุ่มคน ชนชั้น และสถานภาพ ได้รับบริการสังคมอย่างเสมอ เท่าเทียม โดยมีมาตรฐานที่ดีที่สุด ทุกคนได้รับ โดยรัฐสวัสดิการที่เห็นผลในประเทศแถบสแกนดิเนเวียส่วนใหญ่ถูกสร้างขึ้นมาจากด้วยนโยบายสังคมของพรรคแรงงาน พรรคสังคมนิยมประชาธิปไตย โดยที่พรรคเหล่านี้มาจากตัวแทนของคนชนชั้นล่างที่สามารถสร้างพรรคจนมีอำนาจในการต่อรองกับนายทุน หรือกลุ่มชนชั้นนำ และผู้ปกครอง จึงนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและออกเป็นนโยบายที่เป็นรัฐสวัสดิการโดยแท้จริง

นอกจากนี้ ในงานเขียนของ Andersen (1990) ได้ศึกษารัฐสวัสดิการจากประเทศร่ำรวยที่พัฒนาแล้ว มีรูปแบบการพัฒนาประเทศของตนอย่างไร จนสามารถจำแนกรัฐสวัสดิการเป็น 3 อย่าง คือ รัฐสวัสดิการแบบอนุรักษนิยม รัฐสวัสดิการแบบเสรีนิยม และรัฐสวัสดิการแบบสังคมนิยม โดยรัฐสวัสดิการแบบอนุรักษนิยม มีอิทธิพลอยู่ในทวีปยุโรปตอนกลาง เน้นช่วยเหลือผ่านโบสถ์ มูลนิธิการกุศลในการดูแลค่ารักษา และประกันสังคม ทำให้เกิดความเชื่อมั่นทางเศรษฐกิจต่อกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในสังคม โดยที่รูปแบบนี้ทำให้เกิดช่องว่างระหว่างชนชั้นทางสังคม มีค่านิยมเก่าที่ตกทอดกันมานาน รวมไปถึงอิทธิพลของศาสนาจักร ทั้งนี้รัฐสวัสดิการแบบเสรีนิยมได้รับการยอมรับในประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษโดยมีวิธีการช่วยแบบเฉพาะกลุ่มที่คิดว่าสมควรช่วยเหลือ ไตร่ตรองว่ามีความจำเป็นที่ต้องการได้รับ โดยรัฐมุ่งเน้นพัฒนาระดับชนชั้นล่าง และเปิดโอกาสให้คนระดับชนชั้นกลางและสูง ได้มีโอกาสในการเลือกเก็บเกี่ยวผลประโยชน์คนชนชั้นล่างจากตลาดแรงงาน ส่วนรัฐสวัสดิการแบบสังคมนิยมประชาธิปไตยมีรากฐานในประเทศแถบสแกนดิเนเวีย เน้นสร้างแนวทางที่ประสานประโยชน์ร่วมกัน และดูแลครอบคลุมมาตรฐานที่มั่นคงให้กับคนทั่วไปในสังคม ซึ่งมีหลักการคือ ความเท่าเทียม ที่มองความเป็นธรรมบนฐานของผลจากการปฏิบัติงานหรือความดีความชอบ ความเป็นธรรมบนฐานของความต้องการ และความเท่าเทียมทางโอกาส (Dahm, Gombert, Krell, Petring, & Rixen, 2012) ซึ่งยุทธศาสตร์ในการ

สร้างนโยบายแบบรัฐสวัสดิการแบบสังคมประชาธิปไตยที่ใช้ได้เห็นผลกันถ้วนหน้าในการลดปัญหาในสังคมอย่างความยากจนและความเหลื่อมล้ำ มีดังนี้ 1) การกระจายการถือครองปัจจัยการผลิต 2) การเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ 3) การลดความแตกต่างทางด้านรายได้ด้วยมาตรการทางการคลัง และ 4) การสร้างอำนาจต่อรอง จากที่กล่าวในข้างต้นว่าสาเหตุที่ประเทศในแถบสแกนดิเนเวียมีนโยบายรัฐสวัสดิการที่เข้มแข็งมาจากการเมืองในประเทศสแกนดิเนเวียส่วนใหญ่เป็นประเทศที่มีการปฏิบัติทางการเมืองและชนชั้นล่างมีบทบาททางการเมืองมากขึ้น (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2564) ซึ่งสิ่งเหล่านี้มาจากการมีอำนาจในการต่อรอง โดย ผศ.ดร. ชัยธรรมย์ ธรรมบุษดี ได้กล่าวในการสัมภาษณ์ในรายการเกี่ยวกับรัฐสวัสดิการในฟินแลนด์ ว่าการต่อสู้ของประชาชนเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดรัฐสวัสดิการ และอีกประการหนึ่งคือ ความคิดในเรื่องความเท่าเทียมกันในสังคม ซึ่งทัศนคติของคนในสังคมในประเทศแถบนี้ มีความเห็นที่ตรงกันในเรื่องความเท่าเทียมและได้นำไปสู่การต่อรองทางการเมือง เช่น การเกิดนัดหยุดงานจนนำไปสู่การปฏิรูปสังคม (เวิร์คพอยท์ ทูเดย์, 2562)

ดังนั้น การต่อรองทางการเมืองในประเทศแถบสแกนดิเนเวียจะเริ่มขึ้นตั้งแต่การจัดตั้งพรรคการเมือง เมื่อพรรคได้เข้าร่วมเป็นรัฐบาลที่มาจากฐานประชชนชนก็ไม่จำเป็นที่จะต้องใช้อำนาจต่อรองมากนัก เกมทางการเมืองที่รัฐบาลต่อรองประชาชนก็มีน้อย เนื่องจากเป็นกลุ่มเดียวกัน ดังนั้นจึงนำนโยบายต่อรองกับกลุ่มอื่น เช่น พรรคนายทุนหรือราชการมากกว่า แต่ในประเทศไทยอำนาจทางการเมืองมีลักษณะแตกต่างไปมาก ส่วนใหญ่พรรคการเมืองมาจากนายทุนเป็นหลัก จึงทำให้นโยบายที่ออกมาส่วนใหญ่เน้นการดึงเอาฐานคะแนนจากประชาชนเป็นหลัก จึงไม่สามารถเป็นรัฐสวัสดิการโดยแท้จริง เช่นเดียวกับมุมมองของ ศ. ดร.ผาสุก พงษ์ไพจิตร ที่มองว่ารัฐสวัสดิการคือ รัฐที่เก็บภาษีของประชาชนและนำภาษีนั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งทำให้เศรษฐกิจเติบโต ประชาชนได้รับสวัสดิการขั้นพื้นฐาน โดยไม่มีนโยบายแบบประชานิยมที่แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า แต่ไม่แก้ไขอย่างยั่งยืนและถูกนำไปใช้ในเกมการเมือง โดยนโยบายเป็นฐานคะแนนเสียง ซึ่งการเมืองถือเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ไม่เป็นรัฐสวัสดิการ

โดยนโยบายเรียนฟรีเดิมเกิดขึ้นจากการเห็นความสำคัญของการศึกษาให้เท่าทันโลกสมัยใหม่ที่เปลี่ยนแปลงไปจากสมัยก่อน จนมีการร่างออกแผนและออกกฎหมายให้สิทธิการเท่าเทียมกันในด้านการศึกษา จนเกิดการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองเป็นประชาธิปไตย เกิดการจัดตั้งรัฐสภา พรรคการเมืองนายทุน ชนชั้นนำ และพรรคการเมืองจากประชาชนซึ่งทุกพรรคการเมืองมองเห็นว่า การศึกษาคือสิ่งที่ทำให้พัฒนาประเทศ โดยทุกคนมีการศึกษา คุณภาพสังคม

เศรษฐกิจก็จะดีขึ้น ซึ่งการพัฒนานโยบายนี้เกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งกฎหมาย เศรษฐกิจของ ประเทศช่วงนั้น ซึ่งพรรคการเมืองที่เข้ามาบริหารประเทศในช่วงที่พัฒนานโยบายเรียนฟรีมาจาก พรรคการเมืองที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง และมาจากการเลือกตั้งของประชาชน เนื่องจาก เหตุการณ์ในประเทศไทยในช่วงนั้น มีการรัฐประหาร ยุบสภา ยกเลิกรัฐธรรมนูญ และเลือกตั้ง โดยนโยบายเรียนฟรีถูกนำไปปฏิบัติและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งกฎหมายที่ให้สิทธิประชาชนเป็น ตัวยึดให้รัฐบาลชุดต่าง ๆ ต้องปฏิบัติและคงอยู่ หรือมีการเปลี่ยนแปลงนโยบายเรียนฟรีขยาย การศึกษาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ 6 ปี 9 ปี 12 ปี จนปัจจุบันคือ 15 ปี และให้เงินสนับสนุนในด้าน ต่าง ๆ จำแนกออกเป็น 5 ประเภท คือ เสื้อผ้า หนังสือเรียน ค่ากิจกรรม อุปกรณ์การเรียน และ ค่าเทอม แบบเป็นรูปธรรม โดยที่การจำแนกสนับสนุนในด้านต่าง ๆ เป็นเรื่องของความเป็นธรรม บนฐานของความต้องการทั่วไปที่ใช้ในการเรียน และความเท่าเทียมทางโอกาสที่ลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ซึ่งจากการที่เริ่มจำแนกเป็น 5 ประเภทเกิดขึ้นในช่วงสมัยรัฐบาลอภิสิทธิ์ที่เห็น ว่า การส่งเสริมการศึกษาจะช่วยแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจได้ด้วยการออกค่าใช้จ่ายและส่งเสริม การศึกษา โดยถือว่าเป็นนโยบายที่ช่วยแบ่งเบาภาระผู้ปกครองจากภาวะเศรษฐกิจในช่วงนั้น โดย ที่การออกแบบนี้ทำให้นโยบายมีความคล้ายคลึงกับนโยบายด้านอื่นที่แจกจ่ายเงินแก่ประชาชน เพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในช่วงเวลานั้น ๆ อีกทั้งถือว่าเป็นนโยบายที่ชูแนวคิดของพรรคการเมือง ประชาธิปัตย์ได้ดีผ่านการส่งเสริมการศึกษาเป็นหลักทำให้เกิดภาพจำหลังหมดวาระในการดำรง ตำแหน่งรัฐบาล เช่นเดียวกับช่วงปี พ.ศ. 2544 - 2545 ซึ่งการเกิดประชานิยมในทางการเมือง ไทย จากเดิมก่อนยุครัฐบาลทักษิณที่ริเริ่มแนวคิดประชานิยมจากการสร้างนโยบายที่เป็น ประชานิยมในรูปแบบที่นักการเมืองต้องเข้าถึงประชาชน การได้รับการสนับสนุนจากประชาชน เป็นสิ่งที่นักการเมืองต้องตระหนัก แต่ต่อมาหลังหมดยุครัฐบาลทักษิณ ได้มีการปรับตัวของ พรรคการเมืองที่แข่งขันกันในเชิงนโยบายที่เอาใจประชาชนที่หวังผลทางการเมือง โดยการออก นโยบายประชานิยมของรัฐบาลนั้นส่วนใหญ่เป็นเพียงการหวังคะแนนเสียงความนิยมที่มีต่อ รัฐบาล ซึ่งเมื่อมีการเลือกตั้งใหม่ในปี พ.ศ. 2554 ทำให้พรรคประชาธิปัตย์นำนโยบายเรียนฟรีมา เป็นตัวเด่นในการหาเสียง อีกทั้งพรรคการเมืองอื่น ๆ ก็นำนโยบายเรียนฟรีนี้ไปใช้ในการหาเสียง เช่นเดียวกัน เพราะนโยบายเรียนฟรีถือเป็นนโยบายที่ตอบสนองความต้องการ สามารถ แก้ไข ปัญหาให้แก่ผู้ปกครองด้านการเงินไม่มากนักน้อย ทำให้ประชาชนอยากให้มีต่อไป จึงเป็นตัวเลือก ที่ดีที่จะใช้ในการประกอบการตัดสินใจเลือกพรรคการเมืองที่ส่งเสริมนโยบายเรียนฟรี ดังนั้น

นโยบายเรียนฟรีได้รับอิทธิพลจากการเมืองที่มีการเปลี่ยนแปลงของนโยบายจากสวัสดิการสู่ประชานิยมเครื่องมือทางการเมืองของพรรคการเมือง (ประชาไท, 2562)

ดังนั้นนโยบายเรียนฟรีมาจากการกำหนดไว้ในกฎหมาย เพื่อให้ทุกคนเข้าถึงสิทธิในการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเป็นหลักสากลที่ทุกประเทศในโลกนี้ให้ความสนใจและให้สิทธิประชาชนในการเข้าถึงการศึกษา เพราะมองว่าการศึกษาคือสิ่งสำคัญในการพัฒนาประเทศ จึงเป็นที่มาทำให้เกิดเป็นนโยบายเรียนฟรี 12 - 15 ปีในที่สุด ซึ่งถ้ามองกลับไปก่อนการออกนโยบายนี้ กลุ่มที่ร่างนโยบายขึ้นมาใหม่ส่วนใหญ่ก็มาจากแนวคิดชนชั้นนำ นายทุน ทั้งนี้ประเทศไทยส่วนใหญ่แนวทางหรือกรณีศึกษามาจากต่างประเทศ ดังนั้น จึงไม่ใช่มาจากการต่อรองอำนาจทางการเมืองจากประชาชนโดยแท้จริง ทำให้การนำไปปฏิบัติมีความติดขัดและแก้ไขปัญหาไม่ตรงตามพื้นที่ ซึ่งทำให้นโยบายเรียนฟรีของไทยยังห่างไกลจากความเป็นรัฐสวัสดิการ

4. สวัสดิการโดยรัฐ (State or Public Welfare)

สวัสดิการโดยรัฐมีอยู่ในทุก ๆ รัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านบริการสังคมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา สาธารณสุข การบริการสาธารณะ การดูแลช่วยเหลือสังคม เช่น เด็ก คนชรา คนพิการ ภัยพิบัติ ซึ่งสวัสดิการโดยรัฐมักอยู่ในรูปแบบเงินหรือสิ่งของที่รัฐจัดให้แก่คนบางกลุ่ม ทั้งนี้สวัสดิการโดยรัฐสามารถจำแนกผู้รับผิดชอบเป็น 3 ส่วน คือ ภาครัฐ ภาคประชาชนที่มีทั้งธุรกิจ บริษัท และ ชุมชนต่าง ๆ โดยต่างจากรัฐสวัสดิการที่รัฐจะเป็นผู้รับผิดชอบหลัก (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2549) โดยเมื่อขยายส่วนต่าง ๆ ในการดูแล ภาครัฐจะดูแลในด้านประกันสังคม สวัสดิการสังคม สงเคราะห์สังคม ส่วนธุรกิจจะดูแลเรื่องประกันสังคม สวัสดิการลูกจ้าง ขณะที่ภาคชุมชนจะมีลักษณะคล้ายกับภาครัฐ แต่มีขนาดภาระงานที่เล็กกว่า โดยเมื่อจําแนกรายละเอียด รัฐที่ดูแลทั้งประกันสังคม สวัสดิการสังคม สงเคราะห์สังคม จะเป็นการบริการสังคมในเรื่องหลัก ๆ อย่างเช่น การศึกษา สาธารณสุข น้ำไฟฟ้า การรักษา ตลอดจนการจัดตั้งโรงพยาบาลและโรงเรียน ส่วนภาคธุรกิจจะดูแลเรื่องประกันสังคม สวัสดิการลูกจ้างในสังกัด โดยที่รัฐจะไม่เข้ามายุ่งโดยตรง แต่รัฐจะเป็นเพียงผู้ออกกฎหมายให้บังคับปฏิบัติ เช่นเดียวกับ ในชุมชนที่มองโดยภาพรวมแล้วคล้ายกับภาครัฐ (ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ, 2564)

จากที่จำแนกผู้รับผิดชอบงาน และกล่าวถึงรายละเอียดของการทำงานในแต่ละส่วนที่รับผิดชอบจะสามารถจำแนกภาระหน้าที่ทั้งหมดเป็นสวัสดิการ 3 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านการให้บริการสังคม ด้านประกันสังคม และด้านสงเคราะห์สังคม ในสวัสดิการทั้ง 3 ด้านที่กล่าวนั้น

โดยส่วนใหญ่เมื่อออกนโยบายหรือนำไปปฏิบัติมักจะเป็นการปฏิบัติเฉพาะกลุ่มเท่านั้น ยกตัวอย่างเช่น การคุ้มครองทางสังคมที่เน้นคนยากจนและคนด้อยโอกาสเป็นหลัก เช่นนโยบายการศึกษาของพรรคการเมืองในการหาเสียงจะมีบางพรรคที่ระบุเฉพาะเจาะจงให้โอกาสการศึกษามากกว่ากลุ่มคนทั่วไป เช่น พรรคเพื่อไทย (ในช่วงเลือกตั้งปี พ.ศ. 2562) ออกนโยบายเรียนฟรีโดยต้องฟรีจริง และเน้นที่กลุ่มคนยากจนเป็นหลัก โครงการเรียนก่อนผ่อนทีหลัง เป็นต้น (พรรคเพื่อไทย, 2561)

ในประเทศไทยคนส่วนใหญ่เห็นว่านโยบายเรียนฟรีเป็นเรื่องของสวัสดิการของรัฐ จะเรียกร้องให้รัฐจัดสวัสดิการสังคมโดยเป็นไปตามแนวพื้นฐานของรัฐเป็นหลัก (ตามที่กฎหมายให้อำนาจรัฐและกำหนดให้สิทธิคนในสังคม) เช่น การศึกษาเรียนฟรี 12 - 15 ปี การรักษาฟรี มีเบี้ยเลี้ยงชีพ ซึ่งในทัศนะของผู้เขียนมองว่า ในประเทศไทยเป็นเรื่องยากที่ตอนนี้จะเป็นรัฐสวัสดิการอย่างแท้จริง เพราะประเทศไทยเป็นประเทศที่อำนาจทางการเมืองส่วนใหญ่อยู่ในกลุ่มนายทุน กลุ่มข้าราชการเป็นหลัก มีการหมุนเวียนสลับเปลี่ยนเพียง 2 กลุ่มนี้ ดังนั้นนโยบายหรือสวัสดิการที่ออกมาบังคับใช้กับประชาชนส่วนใหญ่ จึงไปในแนวทาง เพื่อผลประโยชน์เฉพาะบางกลุ่ม สืบเนื่องจากสวัสดิการการศึกษาของบุตรหลานข้าราชการมักจะเบิกได้มากกว่าสวัสดิการเรียนฟรี 12 - 15 ปี ทั่วไป กล่าวคือ ในระดับการศึกษา สายสามัญได้รับเงินอุดหนุนเพิ่มเติมอีก 3,200 - 4,800 บาท ส่วนในระดับปริญญาตรีสนับสนุนไม่เกิน 25,000 บาท ทางด้านการศึกษาแบบอาชีวศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) โดยถ้าเข้าร่วมนโยบายเรียนฟรีจะได้เงินอุดหนุนเพิ่มเติมประมาณ 3,400 - 7,200 บาท ส่วนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) เบิกได้ปีการศึกษาละไม่เกิน 30,000 - 25,000 บาท (กระทรวงการคลัง, 2559) ในขณะที่บุคคลทั่วไปสนับสนุนเพียง 2 ระดับคือ สามัญ กับ ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) โดยในระดับสามัญ ได้รับเงินอุดหนุนจำนวน 1,700 - 3,800 บาท ส่วนอาชีวะ 4,900 - 11,900 บาท (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552) จากที่กล่าว อัตราเงินค่าเล่าเรียนในสถานศึกษาของบุตรข้าราชการ พบว่า มีจำนวนเงินในการสนับสนุนสวัสดิการเฉพาะเป็นของตัวเองและมากกว่าบุคคลทั่วไปถึงขั้นหลักหมื่นบาท โดยที่เงินที่รัฐส่งเสริมในนโยบายเรียนฟรีให้บุคคลทั่วไปมีเพียงหลักพันเท่านั้น อีกทั้งยังสนับสนุนให้ถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานที่อยู่ในระดับม. 3 หรือม. 6 เท่านั้น (แล้วแต่ช่วงที่รัฐบาลนั้น ๆ บริหาร) โดยไม่มีการสนับสนุนในระดับปริญญาตรี หรือการศึกษาระดับวิชาชีพชั้นสูง

สำหรับสิทธิสวัสดิการในเรื่องการศึกษานั้น แม้นโยบายของรัฐจะรับรองสิทธิดังกล่าวเอาไว้แล้วก็ตาม แต่ในความเป็นจริงสิทธิดังกล่าวยังมีข้อบกพร่องที่ทำให้ผู้เข้าไม่ถึงสิทธิในการได้รับการศึกษาอยู่เป็นจำนวนมาก อีกทั้งในช่วงเหตุการณ์การระบาดของโควิด-19 ในการวิเคราะห์ข้อมูลของทีมสถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (วสศ.) กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) กล่าวไว้ว่า จำนวนคนที่หลุดออกจากระบบการศึกษามีมากขึ้นเนื่องจากสภาพทางเศรษฐกิจที่ตกต่ำลง ภาระของผู้ปกครองที่ไม่สามารถส่งบุตรเข้ารับการศึกษานี้เงินสวัสดิการดังกล่าวก็ยังคงจำกัดอยู่แค่ค่าเล่าเรียนเท่านั้น ไม่ครอบคลุมไปถึงค่าใช้จ่ายเบ็ดเตล็ดที่เป็นภาระของครัวเรือนในปัจจุบัน ซึ่งคอยแต่จะซ้ำเติมภาระของครัวเรือน และยังทำให้เพิ่มจำนวนประชากรคนที่ขาดการศึกษาในประเทศมากขึ้น (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2563)

ดังนั้น สังคมไทยไม่ได้เป็นรัฐสวัสดิการอย่างแท้จริง แต่มีสวัสดิการโดยรัฐซึ่งควบคุมจัดการโดยรัฐ อีกทั้งมีการรับผิดชอบหลายภาคส่วน อีกทั้งเป็นสวัสดิการเฉพาะกลุ่มมากกว่าจะเป็นสวัสดิการเฉพาะหน้า โดยสวัสดิการนโยบายเรียนฟรี 12 - 15 ปีที่ผ่านมา ก็เป็นเพียงเงินอุดหนุนที่รัฐมอบให้ประชาชนโดยทำตามกฎหมายที่บัญญัติไว้ อีกทั้งในการนำนโยบายปฏิบัติมีพื้นที่ไม่ครอบคลุม จึงทำให้มีประชาชนบางส่วนที่หลุดออกจากระบบการศึกษาก่อนวัยอันควร ส่วนสวัสดิการของข้าราชการในด้านการศึกษา เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับมีความแตกต่างกับการสนับสนุนการศึกษาของบุคคลทั่วไปเป็นจำนวนมาก รวมทั้งค่านิยมในประเทศที่นิยมส่งบุตรหลานเรียนโรงเรียนเอกชนและโรงเรียนนานาชาติมากกว่าการส่งเรียนโรงเรียนรัฐบาล เพราะไม่เชื่อมั่นหลักสูตรและคุณภาพสังคมที่บุตรหลานพบเจอในโรงเรียน จนนำไปสู่ช่องว่างความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ฉะนั้นกล่าวได้ว่า นโยบายการศึกษาเรียนฟรีที่ผ่านมาและในปัจจุบัน จึงมีลักษณะเป็นนโยบายที่แก้ไขเพียงสนับสนุนให้คนมีโอกาสเข้าถึงมากขึ้น แต่ในทางตรงกันข้ามการสนับสนุนนี้ไม่ได้สอดคล้องและไม่แก้ไขปัญหาหลักสูตรหรือโรงเรียนอย่างจริงจัง จึงเกิดความเหลื่อมล้ำจากค่านิยมในสังคม ทำให้นโยบายเรียนฟรีเป็นสวัสดิการโดยรัฐที่รัฐมอบเงินให้ประชาชนเพียงเท่านั้น

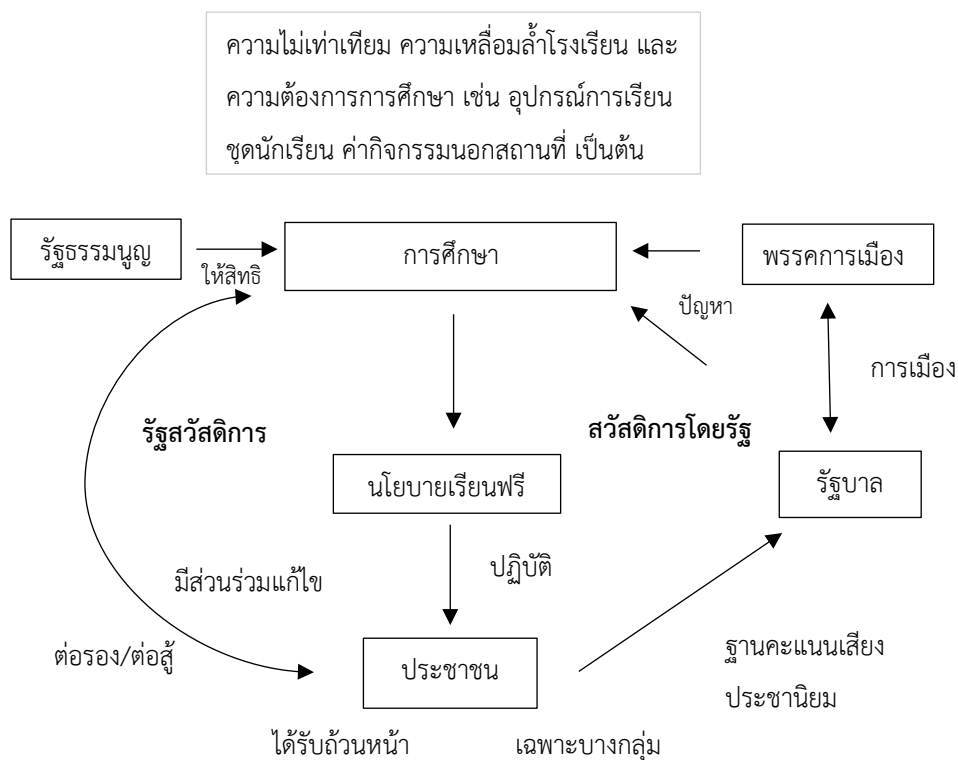
5. สรุป

นโยบายเรียนฟรีในประเทศไทยยังเป็นเพียงนโยบายที่เกิดขึ้นแบบสวัสดิการโดยรัฐ (State or Public Welfare) โดยนโยบายเรียนฟรีที่ร่างมาออกมาตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จนมีกฎหมายในการให้สิทธิบัญญัติให้ความเท่าเทียมในรัฐธรรมนูญนำไปสู่หน้าที่ของรัฐที่ควรจะต้องทำ อีกทั้งเป็นนโยบายเรียนฟรีที่พัฒนาในสภาพแวดล้อมของเศรษฐกิจและการเมืองที่มีความเปราะบางเปลี่ยนอำนาจหลายกลุ่ม เพราะ ความขัดแย้งในการเมือง การแย่งชิงผลประโยชน์ของกลุ่มอำนาจ เปลี่ยนแปลงรัฐบาลหลายครั้ง จึงทำให้ประชาชนไม่มีสิทธิที่จะต่อสู้หรือเลือกผู้แทนเข้าไปต่อสู้โดยแท้จริง อย่างเช่นช่วงในปี พ.ศ. 2551 รัฐบาลที่เข้ามาบริหารก็มาจากการแต่งตั้งหลังจากเกิดการรัฐประหาร อีกทั้งช่วงก่อนหน้ามีการรัฐประหาร มีแนวคิดนโยบายประชานิยมเกิดขึ้นและใช้อย่างแพร่หลาย ซึ่งนโยบายเรียนฟรีถือว่าได้รับผลกระทบเช่นเดียวกัน โดยที่รัฐบาลในสมัยนั้นกำหนดให้นโยบายเรียนฟรีขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานถึง 15 ปี และมุ่งเน้นการสนับสนุน ความต้องการด้านการศึกษาอื่น ๆ ได้แก่ ค่าเสื้อผ้า กิจกรรม อุปกรณ์การเรียน ต่อมาในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2554 ถูกพรรคการเมืองหยิบยกไปใช้ในการรณรงค์หาเสียง เพื่อดึงฐานคะแนนของประชาชนจนถึงปัจจุบัน โดยปัจจัยการเมืองจึงถือเป็นอุปสรรคสำคัญในการสร้างรัฐสวัสดิการด้านการศึกษา และในการออกนโยบายเรียนฟรีจึงมาจากความคิดของคนกลุ่มชนชั้นนำตามกฎหมายที่บัญญัติไว้เท่านั้น ทำให้นโยบายเรียนฟรีไม่เป็นรัฐสวัสดิการแท้จริงทั้งนี้ นโยบายดังกล่าวออกมาเหมือนเป็นรัฐสวัสดิการ แต่สุดท้ายก็ให้สวัสดิการแค่เฉพาะกลุ่มไม่ถึงทั้งหมด กล่าวคือ ต้องลดความแตกต่างระหว่างความเหลื่อมล้ำในสังคม อย่างเช่น การสนับสนุนค่าเรียนคนทั่วไปให้เท่าเทียมกับสวัสดิการค่าเรียนของบุคลากรราชการ ความไม่แตกต่างของโรงเรียนเอกชนและรัฐบาล ซึ่งเมื่อมีสวัสดิการที่ตอบสนองความต้องการพื้นฐานของชีวิต ประชาชนมีคุณภาพชีวิตพื้นฐานที่ดี ย่อมจะเป็นรากฐานทำให้สวัสดิการด้านการศึกษาสำเร็จ

6. องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากบทความวิชาการเรื่องรัฐสวัสดิการหรือสวัสดิการของรัฐ กรณีนโยบายเรียนฟรีนี้คือ การได้ทราบจุดเริ่มต้นที่มาของการสร้างนโยบายเรียนฟรีนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และยังสามารถนำไปสู่กรอบการวิเคราะห์นโยบายด้านอื่น ๆ ที่มีรูปแบบนโยบายเป็นแบบรัฐสวัสดิการหรือสวัสดิการของรัฐ โดยถือเป็นองค์ความรู้พื้นฐานในการศึกษานโยบายในประเทศไทยด้านต่าง ๆ ที่มีนโยบายไปในทิศทางแบบใด และเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายด้านต่าง ๆ มาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งยังสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนมากยิ่งขึ้น โดยมีกรอบดังนี้

ภาพที่ 1. ความแตกต่างของนโยบายเรียนฟรี ระหว่างรัฐสวัสดิการ หรือ สวัสดิการโดยรัฐ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงการคลัง. (2559). กรมบัญชีกลางแจงการเบิกค่าเล่าเรียนบุตรตามสิทธิข้าราชการ.

สืบค้นจาก [https://finance.mcu.ac.th/wp-](https://finance.mcu.ac.th/wp-content/uploads/2021/07/%E0%B8%AA%E0%B8%B4%E0%B8%97%E0%B8%98%E0%B8%B4%E0%B8%84%E0%B9%88%E0%B8%B2%E0%B9%80%E0%B8%A5%E0%B9%88%E0%B8%B2%E0%B9%80%E0%B8%A3%E0%B8%B5%E0%B8%A2%E0%B8%99%E0%B8%9A%E0%B8%B8%E0%B8%95%E0%B8%A3.pdf)

[content/uploads/2021/07/%E0%B8%AA%E0%B8%B4%E0%B8%97%E0%B8%98%E0%B8%B4%E0%B8%84%E0%B9%88%E0%B8%B2%E0%B9%80%E0%B8%A5%E0%B9%88%E0%B8%B2%E0%B9%80%E0%B8%A3%E0%B8%B5%E0%B8%A2%E0%B8%99%E0%B8%9A%E0%B8%B8%E0%B8%95%E0%B8%A3.pdf](https://finance.mcu.ac.th/wp-content/uploads/2021/07/%E0%B8%AA%E0%B8%B4%E0%B8%97%E0%B8%98%E0%B8%B4%E0%B8%84%E0%B9%88%E0%B8%B2%E0%B9%80%E0%B8%A5%E0%B9%88%E0%B8%B2%E0%B9%80%E0%B8%A3%E0%B8%B5%E0%B8%A2%E0%B8%99%E0%B8%9A%E0%B8%B8%E0%B8%95%E0%B8%A3.pdf)

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). การศึกษาไทยในอดีต. สืบค้นจาก

<https://www.moe.go.th/education-history>

กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). แนวทางการดำเนินงานตามนโยบายเรียนฟรี 15 ปีอย่างมี

คุณภาพ. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

กิตติพัฒน์ นนทปัทมะกุล. (2550). *สวัสดิการสังคมเพื่อคนด้อยโอกาส : นโยบายว่าด้วยการกินดี*

อยู่ดี มีสุข มีสิทธิ. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2563). รายงานสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางการ

ศึกษาหลัง โควิด-19. สืบค้นจาก <https://www.eef.or.th/infographic-10-10-20>

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2549). *สวัสดิการสังคม ในมิติกินดีอยู่ดีมีสุขมีสิทธิ*. กรุงเทพฯ:

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2564). *สร้างสังคมไทยให้เป็นรัฐสวัสดิการ*. กรุงเทพฯ: เสมสิกขาลัย.

ประชาไท. (2562). รัฐสวัสดิการสู่สังคมไทยเสมอหน้า(2): รัฐสวัสดิการคือเครื่องมือลดความ

ขัดแย้ง. สืบค้นจาก <https://prachatai.com/journal/2019/02/80995>

พงษ์เทพ สันติกุล. (2550). *โลกาภิวัตน์: บทบาทและอิทธิพลต่อกระบวนการกำหนดนโยบาย*

การศึกษาและสาธารณสุขของไทย. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ).

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

พรรคเพื่อไทย. (2561). นโยบายหลักพรรคเพื่อไทย. สืบค้นจาก <https://ptp.or.th>

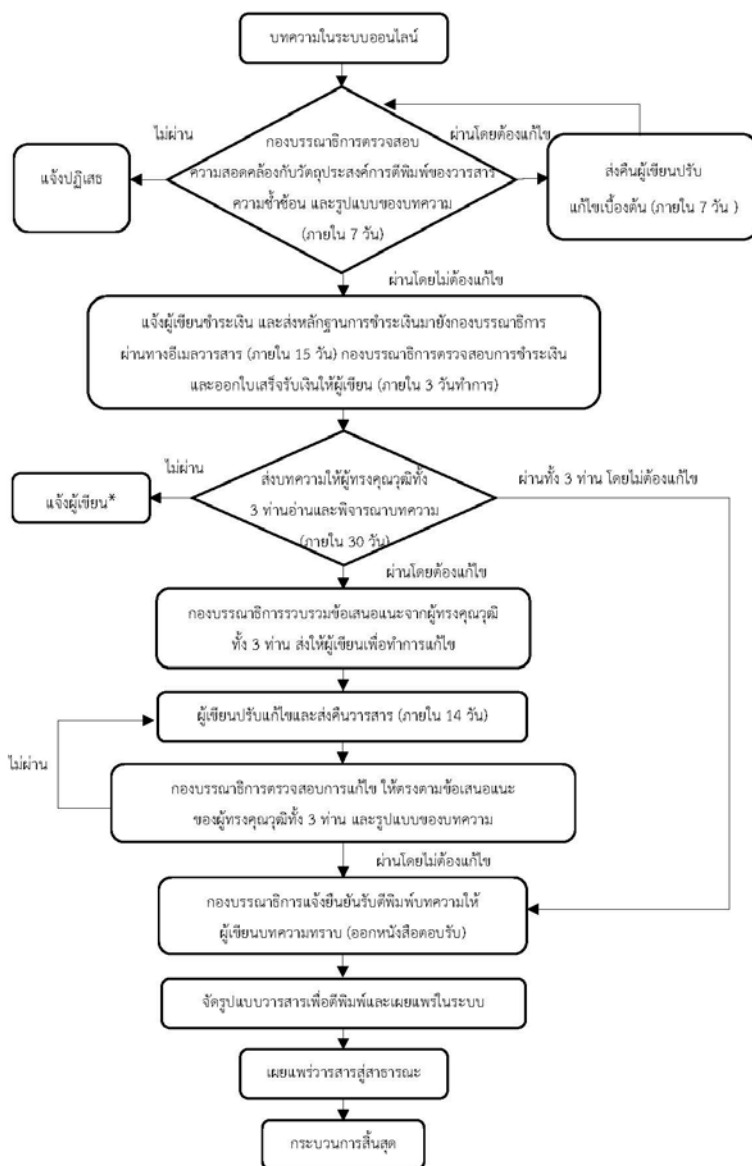
รพีพรรณ คำหอม. (2545). *สวัสดิการสังคมกับสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: สามเจริญพาณิชย์.

- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540. (2540, 11 ตุลาคม) ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 114 ตอนที่ 55 ก, หน้า 10.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560. (2560, 6 เมษายน) ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก, หน้า 14.
- เวิร์คพอยท์ ทูเดย์. (2562). *คุยกับ "อาจารย์ชัยสุธรรม์ ธรรมบุษดี" เข้าใจการเมือง-เรื่องรัฐสวัสดิการ ฟินแลนด์*. [วีดิทัศน์]. กรุงเทพฯ: เวิร์คพอยท์.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ. สืบค้นจาก <https://www.moe.go.th/backend/wp-content/uploads/2020/10/1.-พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ-พ.ศ.2542-ฉ.อ.พ.เดท. pdf>
- สุวิทย์ บุญช่วย, ผ่องศรี วาณิชย์สุวงศ์, และ อำภา บุญช่วย. (2541). *เจตคติของครู ผู้ปกครอง และนักเรียนต่อโครงการขยายโอกาสทางการศึกษาใน 3 จังหวัดภาคใต้*. ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ไอลอว์. (2557). การศึกษาไทยมาจากไหน. สืบค้นจาก <https://ilaw.or.th/node/3272>
- Andersen, G. E. (1990). *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. Princeton, NJ; Polity Press.
- Brigg, A. (1961). The Welfare State in Historical Perspective. *European Journal of Sociology*, 2(2), 221-258.
- Dahm, J., Gombert, T., Krell, C., Petring, A., & Rixen, T. (2012). *Welfare State and Social Democracy*. Berlin: Mauser+TrÖster GbR, Mössingen.
- Gordon, A. & Spicker, P. (2007). *The international Glossary on Poverty*. London: Zed Book.

กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์

แนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

สถานที่ติดต่อเกี่ยวกับบทความ

วิทยาลัยบริหารศาสตร์ อาคารเทพ พงษ์พานิช มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ตำบลหนองหาร
อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ 50290 โทรศัพท์ 0-5387-5540-5

Email: sasjournal.mju@gmail.com

Website: <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/SASAJ/about/submissions>

1. รองศาสตราจารย์ ดร.เฉลิมชัย ปัญญาดี บรรณาธิการบริหาร 081-8840066
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ผาเจริญ ผู้ช่วยบรรณาธิการ 093-2419191
3. นางนิตยา ไพอารมณ ผู้ช่วยบรรณาธิการ 081-8850800

กำหนดการออกวารสาร

- ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม
- ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน
- ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน
- ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์ต้องส่งผ่านระบบ
ลงทะเบียนออนไลน์ Website: <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/SASAJ/about/submissions> และรอการตรวจสอบจากกองบรรณาธิการ

การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้นิพนธ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของ
บทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่
จะส่งบทความนี้ให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะ
ทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่
พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) 3 ท่าน* (*เริ่มตั้งแต่เดือน ตุลาคม 2564) ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double - blind Peer Review)

การเตรียมบทความ

บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH SarabunPSK) ขนาดอักษร 16 จัดกั้นหลังตรง และมีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (Single Spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษ (A4) พิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษ ด้านซ้าย และด้านขวา ขนาด 3.81 ซม. (1.5 นิ้ว) ด้านบน ขนาด 4.5 ซม. (1.77 นิ้ว) และด้านล่าง ขนาด 4.01 ซม. (1.58 นิ้ว) และ จัดระยะย่อหน้า 0.5 นิ้ว พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน 15 หน้ากระดาษพิมพ์ (A4) โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง ดังนี้

1. ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์ตีพิมพ์บทความประเภทต่างๆ ดังนี้

1.1 บทความพิเศษ บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการ/วิชาชีพ

1.2 บทความทางวิชาการ (Academic Article) ที่เสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการ มีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนิสิต นักศึกษาหรือประชาชนทั่วไป

1.3 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้ อันเป็นประโยชน์ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

2. ส่วนบทคัดย่อ (Abstract)

บทคัดย่อควรมีความยาวไม่เกิน 350 คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง บทความทางวิชาการ/บทความวิจัย ต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งบทคัดย่อควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมดของเรื่อง ไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง และให้มีเพียง 3 ส่วนเท่านั้น คือ

1. **วัตถุประสงค์** ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา
2. **ผลการศึกษา** ควรประกอบด้วย ผลที่ได้รับจากการค้นคว้า ศึกษา และผลของค่าสถิติ (ในกรณีมีการวิเคราะห์)
3. **คำสำคัญ** ควรมีคำสำคัญไม่เกิน 3 คำ ที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษาและจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และคั่นด้วยเครื่องหมายอัฒภาค (Semicolon) (;)

3. ส่วนเนื้อเรื่อง ควรประกอบด้วย

3.1 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิจัย ประกอบด้วย

3.1.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้

3.1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) เป็นการกำหนด วัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของการวิจัย รวมถึงรวบรวมหลักการ วิธีการ โดยมีรายละเอียดว่า จะต้องศึกษาอะไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล และเสนอผลการวิจัยได้อย่างชัดเจน

3.1.3 วิธีดำเนินการวิจัย (Methods) เป็นการกำหนด วิธีการ กิจกรรม รายละเอียดของการวิจัย การศึกษาประชากร และกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

3.1.4 สรุปผลการวิจัย (Results) เป็นการแสดงผลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ในข้อ 3.1.2 ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยายในเนื้อเรื่องและแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือ แผนภูมิ ตามความเหมาะสม

3.1.5 อภิปรายผลการวิจัย (Discussion) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ของผู้นิพนธ์นำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

3.1.6 องค์ความรู้จากการวิจัย (Knowledge of Research) เป็นการนำเสนอองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย เมื่อผู้นิพนธ์ได้ทำการเปรียบเทียบผลการวิจัยของตนกับผลการวิจัยของผู้อื่น ในหัวข้ออภิปรายผลการวิจัยแล้ว ได้ข้อสรุปที่เป็นความรู้ใหม่ ที่ไม่พบในงานวิจัยที่ทำการเปรียบเทียบมาก่อน เสนอในหัวข้อองค์ความรู้จากการวิจัย ในรูปแบบแผนภูมิ แผนภาพ ผังมโนทัศน์ หรือโมเดล พร้อมคำอธิบายเชิงกระบวนการ วิธีการขั้นตอน คุณค่า ประโยชน์ รูปแบบแนวทางการนำไปใช้ประโยชน์ ที่ก่อให้เกิดแนวทางขั้นตอนการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการส่งเสริม/การพัฒนา/การเปลี่ยนแปลงของบุคคล สังคม และองค์กร (อธิบายให้กระชับรัดกุม เข้าใจได้ง่าย)

3.1.7 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) การแนะนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

3.1.8 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association)

3.2 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิชาการ ประกอบด้วย

3.2.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้ง

3.2.2 เนื้อหา (Content) เรื่องราวที่ผู้เขียนต้องการจะให้ผู้อ่านได้รับทราบเนื้อหาที่ดีต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจนและน่าสนใจ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพทางความคิดของผู้เขียนเป็นสำคัญ

3.2.3 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนบทความที่ผู้เขียนจะต้องเขียนให้เหลือเฉพาะส่วนที่มีความสำคัญ เป็นการกลั่นกรอง การรวบรวมหรือการลดข้อความให้เหลือส่วนที่สำคัญเท่านั้น

3.2.4 องค์ความรู้ใหม่ (New Knowledge) องค์ความรู้ใหม่ที่ผู้นิพนธ์ต้องการนำเสนอ ในรูปแบบแผนภูมิ แผนภาพ ผังมโนทัศน์ หรือโมเดล พร้อมคำอธิบายเชิงกระบวนการ วิธีการขั้นตอน คุณค่าประโยชน์ รูปแบบแนวทางการนำไปใช้ประโยชน์ ที่ก่อให้เกิดแนวทางขั้นตอนการปฏิบัติ เพื่อให้เกิดการส่งเสริม/การพัฒนา/การเปลี่ยนแปลงของบุคคล สังคม และองค์กร (อธิบายให้กระชับรัดกุม เข้าใจได้ง่าย)

3.2.5 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association)

4. การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA

1. หนังสือ, บทความวารสาร, วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์/รายงานการวิจัย, สื่ออิเล็กทรอนิกส์

(ชื่อผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์) หรือ ชื่อผู้แต่ง (ปีพิมพ์)

ผู้แต่งคนเดียว ผู้แต่งชาวไทยให้ระบุชื่อและนามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม และ ผู้แต่งชาวต่างประเทศ ให้ขึ้นต้นด้วยนามสกุล

ตัวอย่างเช่น (วินิจ ผาเจริญ, 2550) หรือ วินิจ ผาเจริญ (2550)

(Phacharuen, 2007) หรือ Phacharuen (2007)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อและนามสกุลของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหน้าและด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (วินิจ ผาเจริญ และ สุรพล พรหมกุล, 2551) หรือ

วินิจ ผาเจริญ และ สุรพล พรหมกุล (2551)

(Phacharuen & Phromkun, 2008) หรือ

Phacharuen & Phromkun (2008)

ผู้แต่ง 3-5 คน ให้ระบุชื่อและนามสกุลของผู้แต่งครบทุกคน และให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” จนถึงผู้แต่งคนสุดท้ายให้คั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (วินิจ ผาเจริญ, สุรพล พรหมกุล, และ เฉลิมชัย ปัญญาดี, 2558)

(Phacharuen, Phromkun, & Panyadee, 2015)

ผู้แต่งมากกว่า 6 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อและนามสกุลของผู้แต่งคนแรก และตามด้วย “และคณะ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ ระหว่างคำให้เว้นระยะห่างด้านหลัง 1 เคาะ

ตัวอย่างเช่น (วินิจ ผาเจริญ และคณะ, 2551)

วินิจ ผาเจริญ และคณะ (2551)

(Phacharuen et al., 2008)

Phacharuen et al. (2008)

กรณีที่เป็นกรอ้างอิงข้อความ/เนื้อหาบางส่วน ให้ระบุเลขหน้าที่นำเนื้อหา/ข้อมูลนั้นๆ มากล่าวถึง โดยมีรูปแบบการเขียนดังนี้

(วินิจ ผาเจริญ, 2550, น. 45) หรือ

(วินิจ ผาเจริญ และ สุรพล พรหมกุล, 2551, น. 112)

(Jones, 2007, p. 199) หรือ

(Kernis, Cornell, Sun, Berry, & Harlow, 1993, p. 145)

กรณีที่เนื้อหานั้น มีการกล่าวอ้างอิงถึงหลายผลงาน ให้ใช้เครื่องหมาย ; คั่นระหว่างผลงาน เช่น (วินิจ ผาเจริญ, 2550, น. 45; เฉลิมชัย ปัญญาดี, 2558; Jones, 2007, p. 199)

2. สัมภาษณ์

(ผู้แต่ง, วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์)

ผู้ให้สัมภาษณ์ ให้ระบุชื่อและนามสกุลโดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม

ตัวอย่างเช่น (วินิจ ผาเจริญ, สัมภาษณ์, 1 สิงหาคม 2550)

(Winit Phacharuen, personal communication, August 11, 2007)

(E. Robbins, personal communication, January 4, 2001).

5. การอ้างอิงท้ายบทความ ตามหลักเกณฑ์ APA

รูปแบบ	หนังสือทั่วไป - Books
ผู้แต่ง 1 คน Single Author	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือ./สถานที่พิมพ์:/ชื่อสำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
	Author, A. A./ (Year of publication)./Title of work: Capital letter also for subtitle./Location:/Publisher. *กรณีสถานที่พิมพ์อยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา ให้ลงชื่อ เมือง, ชื่อรัฐ(ตัวย่อโดยไม่มี . เช่น New York, NY ; Chicago, IL)
	ตัวอย่าง กำธร ชำรงค์ตระกูล. (2548). <i>มหัศจรรย์ผืนป่าแผ่นดินไทย</i> . กรุงเทพฯ: บ้านพระอาทิตย์. Helfer, M. E. (1997). <i>The battered child</i> . New York, NY: Springer.
ผู้แต่ง 2 คน Two Authors	ชื่อ สกุลผู้แต่ง1./และ/ชื่อ สกุลผู้แต่ง2./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือ./สถานที่พิมพ์:/ชื่อสำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
	Author, A. A./&/Author, B. B./ (Year of publication)./Title of work: Capital letter also for subtitle./Location:/Publisher. *กรณีสถานที่พิมพ์อยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา ให้ลงชื่อ เมือง, ชื่อรัฐ(ตัวย่อโดยไม่มี . เช่น New York, NY ; Chicago, IL)
	ตัวอย่าง นิพนธ์ วราชนนกุล, และ จักรพันธ์ สมศรี. (2542). <i>โรคดอกไม้เมืองหนาว</i> . กรุงเทพฯ: สำนักวิจัยและพัฒนาการเกษตร เขตที่ 6. Okuda, M., & Okuda, D. (1993). <i>Star trek chronology: The history of the future</i> . New York, NY: Pocket Books.
ผู้แต่ง 3-7 คน Three to Seven Authors (ระบุชื่อครบทุกคน – FILL ALL AUTHORS)	ชื่อ สกุลผู้แต่ง1./ชื่อ สกุลผู้แต่ง2./ชื่อ สกุลผู้แต่ง3./ชื่อ สกุลผู้แต่ง4./และ/ชื่อ สกุลผู้แต่ง5./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อหนังสือ./สถานที่พิมพ์:/ชื่อสำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.
	Author, A. A./Author, B. B./Author, C. C./Author, D. D./Author, E. E./&/Author, F. F./ (Year of publication)./Title of work: Capital letter also for subtitle./Location:/Publisher. *กรณีสถานที่พิมพ์อยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา ให้ลงชื่อ เมือง, ชื่อรัฐ(ตัวย่อโดยไม่มี . เช่น New York, NY ; Chicago, IL)

รูปแบบ	หนังสือทั่วไป - Books
ผู้แต่ง มากกว่า 7 คน ขึ้นไป More than Seven Authors	ตัวอย่าง หาญกล้า วิจิตรประดิษฐ์, เสกสรรค์ จันทร์แรม, และ สุขสวัสดิ์ ทองคำ. (2540). <i>เทคโนโลยีการผลิตลำไยสีชมพู</i>. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. Kernis, M. H., Cornell, D. P., Sun, C. R., Berry, A., Harlow, T., & Bach, J. S. (1993). <i>Organization</i>. Chicago, IL: University of Chicago Press.
	ชื่อ สกุลผู้แต่ง1,/ชื่อ สกุลผู้แต่ง2,/ชื่อ สกุลผู้แต่ง3,/ชื่อ สกุลผู้แต่ง4,/ชื่อ สกุลผู้แต่ง5,/ชื่อ สกุลผู้แต่ง6,/... ชื่อ สกุลผู้แต่งคนสุดท้าย./(ปีที่พิมพ์)/ชื่อหนังสือ./สถานที่พิมพ์:/ชื่อสำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์. (ระบุชื่อ 6 คน หลังชื่อคนที่ 6 ให้ใช้จุดไข่ปลาแทนชื่อผู้แต่งจากนั้นให้ระบุชื่อผู้แต่งคนสุดท้าย)
	Author, A. A./Author, B. B./Author, C. C./Author, D. D./Author, E. E./Author, F. F./... Author, G. G.Last Author)/(Year of publication)/Title of work: Capital letter also for subtitle./Location:/Publisher. *กรณีสถานที่พิมพ์อยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา ให้ลงชื่อ เมือง, ชื่อรัฐ ตัวย่อโดยไม่มี . เช่น New York, NY ; Chicago, IL) (Enter the names of 6 people. After the 6th person, use an ellipsis instead of the author's name, then add the last author's name)
	ตัวอย่าง นพรัตน์ บุญจรร, ชัยสิทธิ เอกเทศ, พงศ์ภัทร โลกสวย, ชัยพร เดชทิพย์, ปรีชา ทองคำขาว, จีรศักดิ์ แสงโชติช่วง, . . . ดารา หอมละมุน. (2552). <i>ระบบสารสนเทศทั้งภูมิศาสตร์ลุ่มน้ำปิง: การจัดการพื้นที่ป่าต้นน้ำในลุ่มน้ำปิงเพื่อรักษาสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศ</i>. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. Miller, F. H., Choi, M. J., Angeli, L. L., Harland, A. A., Stamos, J. A., Thomas, S. T., . . . Rubin, L. H. (2009). <i>Technical Communication</i>. New York, NY: Springer.
ผู้แต่งเป็น สถาบัน Organization as Author	หน่วยงานใหญ่ หน่วยงานย่อย./(ปีที่พิมพ์)/ชื่อหนังสือ./สถานที่พิมพ์:/ชื่อสำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์. corporate author/(Year of publication)/Title of work: Capital letter also for subtitle./Location:/Publisher.

รูปแบบ	หนังสือทั่วไป - Books
	*กรณีสถานที่พิมพ์อยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา ให้ลงชื่อ เมือง, ชื่อรัฐ(ตัวย่อโดยไม่มี . เช่น New York, NY ; Chicago, IL) ตัวอย่าง มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ สถาบันวิจัยและพัฒนา. (2552). <i>บทคัดย่อชุดโครงการวิจัยและพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง</i>. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. American Psychological Association. (2009). <i>APA Style</i>. New York, NY: Springer.
หนังสือแปล	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ <i>ชื่อหนังสือ</i>./ (ชื่อผู้แปล./ ผู้แปล)./ สถานที่พิมพ์:/ ชื่อสำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์./ (ต้นฉบับพิมพ์/ปี) Author, A. A./ (Year of publication)./ <i>Title of work: Capital letter also for subtitle</i>./ (Translator./ Trans.)./ Location:/ Publisher./ (Original work published Year)
A Translation	ตัวอย่าง สติเวนสัน, วิลเลียม. (2536). <i>นายอินทร์ผู้ปิดทองหลังพระ</i> (พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ, ผู้แปล). (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: อมรินทร์ พรีนติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง. (ปีพิมพ์ต้นฉบับ 1976) Laplace, P. S. (1951). <i>A philosophical essay on probabilities</i> (F. W. Truscott & F. L. Emory, Trans.). New York, NY: Dover. (Original work published 1814)
ผู้รวบรวมหรือบรรณาธิการ	ชื่อ สกุลบรรณาธิการ./ (บรรณาธิการ)./ (ปีที่พิมพ์)./ <i>ชื่อหนังสือ</i>./ สถานที่พิมพ์:/ ชื่อสำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์. Editor, A. A./ (Ed./ Eds.)./ (Year of publication)./ <i>Title of work: Capital letter also for subtitle</i>./ Location:/ Publisher.
Edited Book, No Author	ตัวอย่าง วิภาดา ภาพเขียน. (บรรณาธิการ). (2541). <i>ไทยยุคสุโขทัย</i>. กรุงเทพฯ: โครงการวิถิธรศน์. Duncan, G. J., & Brooks-Gunn, J. (Eds.). (1997). <i>Consequences of growing up poor</i>. New York, NY: Russell Sage Foundation.
ไม่ปรากฏนามผู้แต่ง	<i>ชื่อหนังสือ</i>./ (ปีที่พิมพ์)./ สถานที่พิมพ์:/ ชื่อสำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์. <i>Title of work: Capital letter also for subtitle</i>./ (Year of publication)./ Location:/ Publisher.

รูปแบบ	หนังสือทั่วไป - Books
Unknown Author	<u>ตัวอย่าง</u> แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540-2544. (2542). กรุงเทพฯ: สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. <i>Merriam-Webster's collegiate dictionary</i> . (1993). Springfield, MA: Merriam- Webster.
ปรากฏครั้งที่ พิมพ์ Edition other than the first	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)/ ชื่อหนังสือ/ (ครั้งที่พิมพ์)/ สถานที่พิมพ์/ ชื่อสำนักพิมพ์หรือ โรงพิมพ์. Author, A. A./ (Year of publication)/ <i>Title of work: Capital letter also for</i> <i>subtitle</i> / (Edition.)/ Location:/ Publisher. <u>ตัวอย่าง</u> กำธร อารังค์ตระกูล. (2548). <i>มหัศจรรย์ผืนป่าแผ่นดินไทย</i> (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: บ้านพระ อาทิตย์. Helfer, M. E. (1997). <i>The battered child</i> (5 th ed.). Chicago, IL: University of Chicago Press.
ไม่ปรากฏเมืองที่ พิมพ์/ สำนักพิมพ์ No publisher of publication	ให้ใส่ [ม.ป.ท.] สำหรับเอกสารภาษาไทย และ [n.p.] สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศ Enter [ม.ป.ท.] for Thai Documents and [n.p.] for Foreign language documents
ไม่ปรากฏปีที่ พิมพ์ No year of publication	ให้ใส่ [ม.ป.ป.]. สำหรับเอกสารภาษาไทย และ [n.d.]. สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศ Enter [ม.ป.ป.] for Thai Documents and [n.d.] for Foreign language documents

บทความในหนังสือ - Chapter in Book	
ARTICLE OR CHAPTER IN AN EDITED BOOK	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ใน/ ชื่อ สกุลบรรณาธิการ./ (บก.)./ ชื่อหนังสือ./ (น. เลขหน้า) ที่ปรากฏบทความจากหน้าใดถึงหน้าใด./ สถานที่พิมพ์./ ชื่อสำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์. Author, A. A./ (Year of Publication)./ Article title./ In/ A. A. Editor/ (Ed./ Eds)./ Title of Book/ (p. ถ้ามีหลายหน้าใช้ pp. page number-page number)./ Place:/ Publisher.
ตัวอย่าง	วิสาขา เจริญศิลป์. (2534). การรักษาโรคติดเชื้อทางเดินหายใจจากเชื้อไวรัส RSV (Respiratory Syncytial Virus) ในเด็ก. ใน สมศักดิ์ โล่เลขา, ชลรัตน์ ติเรกวัดชัย, และ มนตรี ตูจินดา (บก.), <i>อิมมูโนวิทยาทางคลินิกและโรคภูมิแพ้</i> (น. 99-103). กรุงเทพฯ: วิทยาลัยกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย และสมาคมกุมารแพทย์แห่งประเทศไทย. ธิดา เมฆสุวรรณ. (2562). ความขัดแย้งระหว่างศาสนาในประเทศไทย. ใน ปรีดี หงส์สตีฟ, และ อัมไพร์ หมดเต็น (บก.), <i>ศาสนากับความรุนแรง</i> (น. 400-459). กรุงเทพฯ: Illuminations Editions. Chumdermphrasejsuk, S. (1991). Acute Asthma Treatment in Children. In S. Lohlekha (Ed.), <i>Clinical Immunology and Allergy</i> (pp. 99-103). Bangkok: The Royal College of Pediatricians of Thailand & Pediatric Society of Thailand. O'Neil, J. M., & Egan, J. (1992). Men's and women's gender role journeys: A metaphor for healing, transition, and transformation. In B. R. Wainrib (Ed.), <i>Gender issues across the life cycle</i> (pp. 107-123). New York, NY: Springer.
บทความในวารสาร - Journal Article	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ ปีที่ (ฉบับที่)./ เลขหน้าแรกที่ปรากฏบทความ-เลขหน้าสุดท้ายที่ปรากฏบทความ. Author, A. A./ (Year of publication)./ Title of article./ Title of Periodical./ volume number(issue number),/ pages.
ตัวอย่าง	โมราร์ช ช่อขบา. (2536). แหล่งสารนิเทศบนอินเทอร์เน็ต. <i>วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์</i>, 13(2), 1-13.

บทความในวารสาร - Journal Article	
	Dubleck, L. (1990). Science fiction aids science teaching. <i>Physics Teacher</i> , 28(2), 316-318.
	Harlow, H. F. (1983). Fundamentals for preparing psychology journal articles. <i>Journal of Comparative and Physiological Psychology</i> , 55, 893-896.
บทความในแมกกาซีน, นิตยสาร - ARTICLE IN A MAGAZINE	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้เขียนบทความ./ (ปี./เดือนที่พิมพ์)/ชื่อบทความ./ชื่อนิตยสาร./ปีที่(ฉบับที่)/เลขหน้าที่ปรากฏ.
	Author, A. A./ (Year./Month of publication)/Title of article./Title of Magazine./volume number(issue number)/pages.
ตัวอย่าง	ส้มโอมีอ. (2545, มีนาคม). อาหารบำรุงสมอง. <i>Update</i> , 20(210), 37-40. Henry, W. A., III. (1990, April). Making the grade in today's schools. <i>Time</i> , 135, 28-31.
บทความในหนังสือพิมพ์ - ARTICLE IN A NEWSPAPER	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้เขียนบทความ./ (ปี./วันที่ เดือนที่พิมพ์)/ชื่อบทความ./ชื่อหนังสือพิมพ์./น./เลขหน้าที่ปรากฏ.
	Author, A. A./ (Year./Month/Date of publication)/Title of article./Title of Newspaper./p,pp./pages.
ตัวอย่าง	บัวช่อ รักษ์สุพรรณ. (2545, 8 พฤศจิกายน). อนาคตอิสราเอล-ปาเลสไตน์. <i>สยามนิวิสต์</i> , น. 6. พนิดา สงวนเสรีวานิช. (2554, 24 เมษายน). พระปลัดสุชาติ สุวัฑฒโกปกาเกษะญอ นักพัฒนา. <i>มติชน</i> , น. 17-18. Schultz, S. (2005, December). Calls made to strengthen state energy policies. <i>The Country Today</i> , pp. 1A, 2A. Boonnoon, J. (2011, April 28). Manufactures flood Thai market. <i>The Nation</i> , p. 7A.

บทความในสารานุกรม - Encyclopedia Article	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ใน/ ชื่อสารานุกรม/ (ฉบับที่./ หน้า)./ สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์.
	Author, A. A./ (Year of Publication)./ Article Title./ In/ Encyclopedia Title/ (Vol. Number./ p. ถ้ามีหลายหน้าใช้ pp. page number-page number)./ Place: Publisher.
ตัวอย่าง	เหมือนฝัน รักธรรม. (2537). คัวฮักคัวหาง. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขตหัวเมืองฝ่ายเหนือ (ฉบับที่ 24, น. 274-275). กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
	Sturgeon, T. (1995). Science fiction. In <i>The encyclopedia Americana</i> (Vol. 24, pp. 390-392). Danbury, CT: Grolier.
รายงานการวิจัย - Research report	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง/ (รายงานวิจัย)./ สถานที่พิมพ์./ ชื่อสำนักพิมพ์.
	Author, A. A./ (Year of Publication)./ Title/ (Research report)./ Location:/ Publisher.
ตัวอย่าง	พินิจ ทิพย์มณี. (2553). การวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการตายของประเทศไทย (รายงานวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
	Deming, D., & Dynarski, S. (2008). <i>The Lengthening of Childhood</i> (Research report). Nashville: American Economic Association.
เอกสารการประชุมทางวิชาการ - Proceedings, Symposium	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ใน/ ชื่อการประชุมหรือการสัมมนา/ (น./ เลขหน้า-เลขหน้า)./ สถานที่พิมพ์./ ชื่อสำนักพิมพ์.
	Author, A. A./ (Year of Publication)./ Article title./ In/ Title of Conference/ (pp. page number-page number)./ Location:/ Publisher.
ตัวอย่าง	ชัชพล มงคลิก. (2552). การประยุกต์ใช้กระบวนการลำดับชั้นเชิงวิเคราะห์ในการจัดตารางการผลิตแบบพหุเกณฑ์: กรณีศึกษาโรงงานอุตสาหกรรมผลิตยา. ใน การประชุมวิชาการการบริหารและการจัดการ ครั้งที่ 5 (น. 46). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
	Piyasiripon, N. (2016). Factors affecting Policy Implementation Effectiveness toward National Security Policy in Southernmost Provinces of Thailand. In <i>Proceeding of The 38th National Graduate Research Conference</i>

เอกสารการประชุมทางวิชาการ - Proceedings, Symposium	
	(<i>Humanities and Social Science</i>) (pp. 169-176). Phitsanulok: Naesuan University Publishing House. Soutar, G., & Mazzaro, T. W. (1995). Gaining competitive advantage in education services exports: Forward integration and strategic alliances in a maturing market. In <i>Proceeding of the Academy of International Business Southeast Asia Regional Conference, Asia Pacific International Business: Regional integration and global competitiveness</i> (pp. 85-110). Perth: Murdoch University.
วิทยานิพนธ์ และ ปริญญาานิพนธ์ - Thesis	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้เขียนวิทยานิพนธ์./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อวิทยานิพนธ์หรือปริญญาานิพนธ์/(วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต หรือ วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต)./ชื่อสถานศึกษา./สถานที่พิมพ์. Author, A. A./ (Year)./ <i>Title of dissertation</i>/(Doctoral dissertation or Master's thesis)./Name of Institute,/Location.
ตัวอย่าง	ช่อเพ็ญ นวลขาว. (2548). <i>ความสัมพันธ์ระหว่างกระบวนการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศกับแบบแผนการผลิตและวัฒนธรรมการบริโภคอาหาร ศึกษากรณีชุมชนชนบท จังหวัดนครศรีธรรมราช</i> (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์, นครศรีธรรมราช. Nickels, D. W. (2005). <i>The relationship between IT-business alignment and organizational culture: An exploratory study</i> (Doctoral dissertation). University of Memphis, Memphis.
ราชกิจจานุเบกษา	
รูปแบบ	ชื่อเรื่อง./ (ปี./วัน/เดือน/ที่พิมพ์)./ราชกิจจานุเบกษา./เล่มที่/ตอนที่./หน้า.
ตัวอย่าง	พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจเพื่อสังคม พ.ศ. 2562. (2562, 22 พฤษภาคม). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 133 ตอนที่ 67 ก, หน้า 33.

สื่อโสตทัศนและสื่ออื่น ๆ – Electronic Sources	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้ผลิต/(ผู้ผลิต),/และ/ชื่อ สกุลผู้กำกับ/(ผู้กำกับ),/(ปีที่ผลิต),/ชื่อเรื่อง/[ประเภทของสื่อโสตทัศน],/สถานที่ผลิต:/สถานที่ถ่ายทำ.
	Producer, P. P./(Producer),/&/Director, D. D./(Director),/(Date of publication),/Title of motion picture/[Motion picture],/Country of origin:/Studio or distributor.
ตัวอย่าง	ศรีัญญา จิตศิลป์. (2561). <i>คนชายขอบในประเทศไทยพัฒนา</i>. [วีดิทัศน์]. กรุงเทพฯ: फिल्मศิลป์. กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2543). <i>รายงานสถานการณ์สิ่งแวดล้อมเรื่องน้ำ</i>. [ซีดีรอม]. กรุงเทพฯ: ฝ่ายสารสนเทศ กองสารสนเทศสิ่งแวดล้อม. Smith, J. D. (Producer), & Smithee, A. F. (Director). (2001). <i>Really big disaster movie</i> [Motion picture]. United States: Paramount Pictures. Important, I. M. (Producer). (1990, November 1). <i>The nightly news hour</i> [Television broadcast]. New York, NY: Central Broadcasting Service. Taupin, B. (1975). Someone saved my life tonight [Recorded by Elton John]. On <i>Captain fantastic and the brown dirt cowboy</i> [CD]. London, England: Big Pig Music Limited.
สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ หรือ บทความวารสารอิเล็กทรอนิกส์ หรือ เอกสารจากฐานข้อมูล - Databases	
บทความจากเว็บไซต์ – Webpage/Online Content	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้แต่ง/(ปีที่พิมพ์),/ชื่อบทความ,/สืบค้นจาก/URL (แบบเต็ม) หรือชื่อฐานข้อมูล
	Author, A. A.,/&/Author B. B.,/(Date of publication),/Title of page/[Format description when necessary],/Retrieved from/ https://www.someaddress.com/full/url/
ตัวอย่าง	สุรัชย์ เลียงบุญเลิศชัย. (2554). จัดระเบียบสำนักงานทนายความ. สืบค้นจาก http://www.lawyerscouncil.or.th/2011/index.php?name=knowledge CNN Wire Staff. (2011). How U.S. forces killed Osama bin Laden. Retrieved from http://www.cnn.com/2011/WORLD/asiapcf/05/02/bin.laden.raid/index.html

บทความจากเว็บไซต์ – Webpage/Online Content	
	Eco, U. (2015). How to write a thesis [PDF file]. (Farina C. M. & Farina F., Trans.) Retrieved from https://www.researchgate.net/... How_to_write_a_thesis/.../Umberto+Eco-How+to+Write+... (Original work published 1977)
บทความวารสารในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ – Article from an online periodical	
ไม่มีเลข DOI – With no DOI Assigned	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)./ ชื่อบทความ/ ชื่อวารสาร./ ปีที่ (ฉบับที่)./ เลขหน้าแรกที่ปรากฏบทความ-เลขหน้าสุดท้ายที่ปรากฏบทความ./ สืบค้นจาก/ URL (แบบเต็ม) หรือชื่อฐานข้อมูล Author, A. A./ (Year of Published)./ Title of article./ Title of Online Journal./ volume number(issue number)./ page range../ Retrieved from/ https://www.someaddress.com/full/url/
ตัวอย่าง	สุนันทา เลาวัญศิริ. (2553). ธาตุอาหารหลักของน้ำสกัดชีวภาพแบะเข้มข้นจากขยะครัวเรือน. วารสารออนไลน์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 29(2), 165-169. สืบค้นจาก <a "="" full="" href="http://www.journal.msu.ac.th/msu.ac.th/index.php?option=com_content&task=Smyth, A. M., Parker, A. L., & Pease, D. L. (2002). A study of enjoyment of peas. Journal of Abnormal Eating, 8(3), 120-125. Retrieved from https://www.fakeexamplehomepage.com/full/url/
บทความวารสารในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ – Article from an online periodical	
มีเลข DOI - With DOI Assigned	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีพิมพ์)./ ชื่อบทความ/ ชื่อวารสาร./ ปีที่ (ฉบับที่)./ เลขหน้าแรกที่ปรากฏบทความ-เลขหน้าสุดท้ายที่ปรากฏบทความ./ เลข DOI Author, A. A., & Author, B. B./ (Year of Published)./ Title of article./ Title of Journal./ volume number(issue number if available)./ page range./ doi:00000000/000000000000 or https://doi.org/10.0000/0000
ตัวอย่าง	Brownlie, D. (2007). Toward effective poster presentations: An annotated bibliography. <i>European Journal of Marketing</i> , 41, 1245-1283. doi:10.1108/03090560710821161

บทความวารสารในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ – Article from an online periodical	
มีเลข DOI - With DOI Assigned	
	Wooldridge, M.B., & Shapka, J. (2012). Playing with technology: Mother-toddler interaction scores lower during play with electronic toys. <i>Journal of Applied Developmental Psychology</i> , 33(5), 211-218. https://doi.org/10.1016/j.appdev.2012.05.005
สารสนเทศอิเล็กทรอนิกส์ประเภทอื่น ๆ	
บทความในหนังสือออนไลน์ – Online Book Chapter	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ใน/ ชื่อ สกุลบรรณาธิการ(ถ้ามี)/(บก.)./ ชื่อหนังสือ (บทที่หรือหมายเลขส่วน ถ้ามี)./ สืบค้นจาก/URL(แบบเต็ม)
	Author, A. A./ (Year of Publication)./ Article title./ In/ A. A. Editor/(Ed./Eds)./ <i>Title of Book</i> (chapter or section number)./ Retrieved from/ https://www.someaddress.com/full/url/
ตัวอย่าง	Engelshcall, R. S. (1997). Module mod_rewrite: URL Rewriting Engine. In <i>Apache HTTP Server version 1.3 documentation</i> (Apache modules). Retrieved from https://httpd.apache.org/docs/1.3/mod/mod_rewrite.html Peckinpaugh, J. (2003). Change in the Nineties. In J. S. Bough and G. B. DuBois (Eds.), <i>A century of growth in America</i> . Retrieved from GoldStar database.
สารานุกรม/พจนานุกรมออนไลน์ – Online Encyclopedias and Dictionaries	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ใน/ ชื่อสารานุกรม/พจนานุกรม./ สืบค้นจาก/URL(แบบเต็ม)
	Author, A. A./ (Year of Publication)./ Article title./ In/ Title of Encyclopedias or Dictionaries./ Retrieved from/ https://www.someaddress.com/full/url/
ตัวอย่าง	Feminism. (n.d.). In <i>Encyclopædia Britannica online</i> . Retrieved from https://www.britannica.com/EBchecked/topic/724633/feminism

วิกิ - Wikis	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ สืบค้นเมื่อ/วัน/เดือน/ปี/จาก/ชื่อวิกิ:/URL(แบบเต็ม)
	Author, A. A./ (Year of Publication)./ Retrieved/Month/Date,/Year/from/Name of WIKI:/https://www.someaddress.com/full/url/
ตัวอย่าง	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์. (ม.ป.ป.). สืบค้นเมื่อ 25 พฤศจิกายน 2553 จาก วิกิพีเดีย: http://th.wikipedia.org/wiki/มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์ OLPC Peru/Arahuay. (n.d.). Retrieved April 29, 2011 from the OLPC Wiki: https://wiki.laptop.org/go/OLPC_Peru/Arahuay
หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ – Electronic Books	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อหนังสือ./ สืบค้นจาก/URL(แบบเต็ม)
	Author, A. A./ (Year of publication)./ Title of work: Capital letter also for subtitle./ Retrieved from/https://www.someaddress.com/full/url/
ตัวอย่าง	De Huff, E. W. (n.d.). <i>Taytay's tales: Traditional Pueblo Indian tales</i> . Retrieved from https://digital.library.upenn.edu/ women/dehuff/taytay/taytay.html
หนังสือพิมพ์ออนไลน์ – Newspaper Article	
รูปแบบ	ชื่อ สกุลผู้เขียนบทความ./ (ปี./วันที่ เดือนที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ชื่อหนังสือพิมพ์./ สืบค้นจาก/URL(แบบเต็ม)
	Author, A. A. (Year, Month Day). Title of article. Title of Newspaper. Retrieved from https://www.homeaddress.com/
ตัวอย่าง	ข่าวสดออนไลน์. (2564, 5 มีนาคม). ครม.ไฟเขียว 764 ล้าน ซื้อเรือคืนหลังประมงเจอพิษแก๊สไอ ยูยู นายกหวั่นเวียนเทียน. ข่าวสด. สืบค้นจาก https:// www.khaosod.co.th/ economics/news_2277605 Parker-Pope, T. (2008, May 6). Psychiatry handbook linked to drug industry. <i>The New York Times</i> . Retrieved from https://well.blogs.nytimes.com/

หมายเหตุ: 1. ผู้แต่งชาวไทยให้ใส่ชื่อและนามสกุล โดยไม่ต้องใส่คำนำหน้าชื่อ ยกเว้นราชทินนามฐานันดรศักดิ์ ให้นำไปใส่ท้ายชื่อ โดยใช้เครื่องหมายจุลภาคคั่นระหว่างชื่อกับราชทินนามและฐานันดรศักดิ์ ส่วนสมณศักดิ์ให้คงรูปตามเดิม

2. กรณีผู้แต่ง 2 คน ให้ใส่ชื่อทั้งสองคนตามลำดับที่ปรากฏ เชื่อมด้วยคำว่า “และ” สำหรับเอกสารภาษาไทย และใช้เครื่องหมาย “&” สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศ ระหว่างคนที่ 1 และคนที่ 2 โดยเว้น 1 ระยะก่อนและหลัง

3. ผู้แต่งชาวต่างประเทศ ให้ขึ้นต้นด้วยชื่อสกุล ตามด้วยอักษรย่อชื่อต้น โดยเว้น 1 ระยะ และอักษรย่อชื่อกลาง (ถ้ามี) ทั้งนี้การกลับชื่อสกุลให้ใช้ตามความนิยมของคนในชาตินั้น โดยใช้เครื่องหมายจุลภาคคั่นระหว่างชื่อสกุลและอักษรย่อชื่อต้น อักษรย่อชื่อกลาง หากกรณีที่ผู้แต่งมีคำต่อท้าย เช่น Jr. หรือคำอื่น ๆ ให้ใส่คำดังกล่าวต่อท้ายอักษรย่อชื่อต้น หรือ อักษรย่อชื่อกลาง (ถ้ามี) โดยคั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค

4. ผู้แต่งที่เป็นสถาบัน ให้ลงรายการบรรณานุกรมโดยเรียงลำดับจากหน่วยงานใหญ่ไปหาหน่วยงานย่อย และเว้นวรรคจากชื่อหน่วยงานใหญ่ไปหาชื่อหน่วยงานย่อย แต่ถ้าเป็นการอ้างอิงในเนื้อหา ให้เรียงลำดับจากหน่วยงานย่อยไปหาหน่วยงานใหญ่

5. ไม่ปรากฏเมืองที่พิมพ์ หรือ สำนักพิมพ์ ให้ใส่ [ม.ป.ท.] สำหรับเอกสารภาษาไทย และ [n.p.] สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศ

6. ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ ให้ใส่ [ม.ป.ป.]. สำหรับเอกสารภาษาไทย และ [n.d.]. สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศ

สามารถศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมได้จากแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับ APA Style 6th edition เช่น APA Formatting and Style Guide. From <http://owl.english.purdue.edu/owl/resource/560/01/>American Psychological Association (APA) 6th edition style Examples. From www.lib.monash.edu.au/tutorials/citing/apa-a4.pdf

6. วิธีเรียงอ้างอิง การเรียงอ้างอิงใช้หลักการเดียวกับการเรียงคำในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน หรือ Dictionary ที่เป็นสากล โดยคำที่มีสะกดจัดเรียงไว้ก่อนคำที่มีรูปสระตามลำดับตั้งแต่ กก - กฮ ดังนี้

ก ข ค ศ ฆ ง จ ฉ ช ซ ฌ ญ ฎ ฏ ฐ ฑ ฒ ณ ด ต ถ ท ธ น

บ ป ผ ฝ พ ฟ ภ ม ย ร ฤ ฦ ล ฬ ภา ว ศ ษ ส ห ฬ อ ฮ

ส่วนคำที่ขึ้นต้นด้วยพยัญชนะตัวเดียวกัน เรียงลำดับตามรูปสระ ดังนี้

อะ อัว อัวะ อา อำ อี อี้ อื อุ ูเอะ เอ เอาะ เอา

เอน เอย เียะ เอื้อ เอื้อะ แอ แอะ โอ โอะ ไอ ไอ

7. ส่วนภาพประกอบ (Figure) และส่วนตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ 1 ภาพ หรือ 1 ตาราง สำหรับคำบรรยายตารางให้พิมพ์เหนือตารางชิดกันซ้าย ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ตารางโดยมีรูปแบบดังนี้

ตารางที่/1/ชื่อตาราง

สำหรับคำบรรยายภาพ กราฟ แผนภูมิ แผนภูมิภาพ ให้พิมพ์ใต้ภาพ จัดกลางหน้ากระดาษ ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพ โดยมีรูปแบบดังนี้

ภาพที่/1./ชื่อภาพ